

Riksdagens protokoll

2008/09:77

Onsdagen den 25 februari

Kl. 09.00 – 22.03

Protokoll
2008/09:77

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 19 februari.

2 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Pär Nuder* (s) anhållit om entledigande från uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 11 mars 2009.

Kammaren biföll denna anhållan.

3 § Ledighet

Talmannen meddelade att *Fredrik Malm* (fp) ansökt om ledighet under tiden den 2 mars–2 september.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Gulan Avci* (fp) skulle tjänstgöra som ersättare för utbildningsminister Jan Björklund (fp) under Fredrik Malms ledighet.

4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2008/09:323

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:323 Arbetsförmedlingens upphandling av kompletterande aktörer av Berit Högman (s)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 3 april 2009.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa.
Stockholm den 19 februari 2009
Arbetsmarknadsdepartementet
Sven Otto Littorin (m)
Enligt uppdrag
Karin Renman
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2008/09:342

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:342 Skuldsättning på grund av sms-lån
av Eva Sonidsson (s)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 23 mars 2009.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade evenemang
samt utlandsresa.

Stockholm den 19 februari 2009

Justitiedepartementet

Beatrice Ask

Interpellation 2008/09:345

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:345 Regionala samordnare
av Patrik Björck (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 24 mars 2009.

Skälet till dröjsmålet är utrikes resor och sedan tidigare inbokade en-
gagemang.

Stockholm den 19 februari 2009

Näringsdepartementet

Maud Olofsson (c)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

5 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Redogörelse
2008/09:RRS10 till finansutskottet

6 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden 2008/09: MJU14–MJU16
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2008/09: AU7

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2008/09:SkU27
Ökade möjligheter till skatteanstånd (prop. 2008/09:113).

*Ökade möjligheter
till skatteanstånd*

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 1 MARIE ENGSTRÖM (v):

Herr talman! Jag tycker att det är väldigt bra att regeringen har lagt fram den här propositionen, *Ökade möjligheter till skatteanstånd*. Det är väldigt viktigt i det läge som vi i dag befinner oss i, där många livskraftiga företag helt plötsligt har svårt att få krediter – man upplever att krediter kanske inte omplaceras eller till och med många gånger sägs upp. Det är problematiskt, för det kan många gånger innebära att viktiga investeringar skjuts på framtiden eller inte blir av alls.

Den uppkomna situationen bekräftas också av Almis årliga rundfrågning till bankchefer, den så kallade låneindikatorn. Den talar sitt tydliga språk. Den visar precis det som de mindre företagen får uppleva, att utlåningen har minskat och att man tror på en minskad utlåning även under resten av år 2009.

Därför är det viktigt att regeringen nu har agerat och föreslår den här typen av skatteanstånd.

I mitten av januari skrev jag en interpellation i den här frågan och hade en debatt med näringsminister Maud Olofsson. Det var bara någon vecka innan propositionen kom. Då tyckte inte regeringen att läget var så allvarligt. I svaret på den interpellationen hänvisades till det man hade gjort inom ramen för Almis verksamhetsområde. Det hänvisades till att man hade tagit bort förmögenhetsskatten och till ett flertal utredningar som bland annat ser över skatteincitament för investeringar i mindre företag. Bara någon vecka därefter, som sagt, låg den här propositionen på riksdagens bord, och jag välkomnar den propositionen.

Från Vänsterpartiets sida har vi en del synpunkter på räntesättningen. Vi tycker att lånen blir dyra. Vi är framför allt kritiska till den extra anståndsavgift som man har lagt på lånen som uppgår till 0,3 procent per påbörjad månad. Det är främst det vi vänder oss emot. Vi tycker också att man kunde ha undersökt möjligheten att skatteanståndet skulle kunna omfatta momsinsbetalningar.

Vi har i en motion med anledning av propositionen tagit upp frågor som i och för sig inte faller inom skatteutskottets verksamhetsområde men som avser synen på betalningstider, om myndigheter och så vidare skulle kunna förkorta sina betalningstider och att man ska träffa ett avtal med näringslivet om att näringslivet också gör samma sak. Vi ifrågasätter dessutom bankernas rätt att ensidigt säga upp låneavtal. Vi tycker att bankerna har utnyttjat den möjligheten i alltför stor utsträckning i den uppkomna situationen.

Mot bakgrund av detta, herr talman, yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation.

Anf. 2 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Inom ramen för det program som regeringen arbetar med för att under den globala finanskrisen förbättra företagens möjligheter att agera på den svenska marknaden har den här propositionen lagts fram för riksdagen som ger företag och arbetsgivare möjligheter till skatteanstånd med upp till två månaders inbetalning av preliminärskatt och löneavgifter. Det är naturligt att ett sådant anstånd löper med ränta.

Jag finner det lite förvånande när företrädare för Vänsterpartiet säger att man vill ha en lägre ränta. Det här är ju fråga om att ge möjligheter till anstånd för de företag som befinner sig i likviditetssvårigheter och behöver nyttja en sådan möjlighet. Det är inte avsett för företag som inte har likviditetssvårigheter.

Sänker man den här räntan kan ju anståndet närmast komma att nyttjas av många för rent räntearbitrage, det vill säga att man tar det här anståndet för att sedan kunna placera pengar på något annat, som ger hög avkastning. Det är inte meningen att anståndet ska användas på det sättet. Anståndet ska användas för de företag som befinner sig i en likviditetssituation som gör att de behöver skjuta fram betalningarna. Därför är regeringens avvägning i det här fallet riktig.

Jag vill bara notera att i och med att styrräntan har sänkts sänks med automatik även den här räntan, genom att basräntan också går ned. Men fortfarande är höjden sådan att företag som inte befinner sig i likviditetssvårigheter inte ska frestas att använda detta anstånd.

Jag yrkar bifall till förslaget i regeringens proposition och i utskottets betänkande.

Anf. 3 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag delar naturligtvis uppfattningen att vi ska skapa regler så att vi uppmuntrar att de efterlevs på ett seriöst sätt. Det var väl innebörden i det som Lennart Hedquist sade från talarstolen.

Det jag har skjutit in min kritik på är den extra anståndsavgift som man nu har lagt på. Man har gjort detta extra dyrt, menar jag, jämfört med ett så kallat vanligt anstånd som det finns möjlighet att ge. Det är väl det som kritiken främst berör.

Sedan gäller det också att man kanske skulle kunna se över andra möjligheter att hjälpa företag.

Min fråga är: Hur ser Lennart Hedquist och regeringen på att redan nu förbereda eventuella ytterligare åtgärder? Tyvärr tror jag att det kan komma att bli nödvändigt. Det här är en del där riksdagen och regeringen kan hjälpa mindre företag. Vi är helt överens om att livskraftiga företag inte får gå omkull och i konkurs.

Anf. 4 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Herr talman! I finanskrisen befinner vi oss delvis på okänd mark. Vi kan inte vara helt säkra på vad som kommer att hända i nästa steg. Därför är det väldigt bra att vi har en regering som arbetar på ett bra sätt genom att vid rätt tillfälle vidta rätt åtgärder.

Jag märker att Vänsterpartiet tydligen inte agerar på det sättet. Det är lite slarvigt att komma med ett förslag som innebär att det skulle kunna vara förmånligt att nyttja anståndet trots att man inte har behov av det.

Det är viktigt med en balansgång och att man har den här möjligheten för företag som befinner sig i likviditetssvårigheter. Men det ska inte vara en möjlighet som nyttjas av företag som begär anståndet och sedan har möjlighet att placera sin överskottslikviditet till god avkastning.

Jag uppfattar att det är lite egenartat att Vänsterpartiet har kommit med detta önskemål som övriga partier motsatt sig. Regeringens balansgång är väldigt bra. Den har tagit hänsyn till vad som är bästa avvägningen i det här fallet.

Anf. 5 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag vet inte i vilken mån jag representerar ett egenartat parti. Jag vet bara att vi tycker att det är väldigt viktigt att förhindra att mindre företag har likviditetsproblem som kan innebära att vi stoppar nödvändiga investeringar. Det kan i värsta fall innebära att vi får ett ökat antal konkurser. Det är vad som ligger bakom förslaget.

Lennart Hedquist säger att regeringen hela tiden jobbar med de här frågorna. Min uppfattning är att regeringen lite grann alltid agerar under galgen. Jag beskrev förut en interpellationsdebatt som jag haft med näringsministern i den här frågan. Regeringen tyckte där att man hade gjort precis det som var nödvändigt.

Sedan blev trycket starkt utifrån. I någon mening kom också verkligheten i kapp regeringen, och den lade fram den här propositionen. Mot bakgrund av det ställde jag frågan till Lennart Hedquist: Hur tänker man nu? Det är tyvärr mycket möjligt att detta kanske inte är tillräckligt. Finns det ytterligare funderingar om vad man mer skulle kunna göra? Mot bakgrund av detta skrev vi också en motion med anledning av propositionen.

Anf. 6 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Herr talman! Tiden medger inte att jag går in i den typen av diskussion. Nu gäller det anståndsmöjligheten.

Jag vill vara väldigt tydlig här. Vänsterpartiet har väckt en motion som i förlängningen skulle innebära att företag som inte har behov av anstånd skulle kunna söka anstånd på grund av att staten går ut med en räntenivå som är alldeles för förmånlig i det läget.

Det är en balansgång som regeringen har gjort för att säkerställa att det är de företag som har likviditetsproblem som ansöker om anståndet men inte företag som inte har likviditetsproblem. Det är vad utskottsbetänkandet handlar om.

Anf. 7 ÅKE SANDSTRÖM (c):

Herr talman! Detta är ett bra förslag i en svår tid. Vi är också principiellt överens om riktlinjerna i detta förslag i betänkandet. De som sätter sig in i det ser att skatten och arbetsgivaravgiften är en väldigt stor del av ett företags kostnad. Därmed anser jag att det i så måtto träffar rätt.

Herr talman! Vi har alla anledning att visa ödmjukhet inför den svåra konjunktursituation som råder och inför de problem som företagandet både i stort och smått har. Det är klart att det är flera andra åtgärder som behövs och som också har genomförts av regeringen.

Det har i många olika sammanhang vittnats om den finansiellt svåra situationen där nu, som det har beskrivits här, banksystemen inte funge-

rar särskilt väl. Det finns utöver det som vi här föreslår ett stort behov av konsultationer och rådgivning. Regeringen har också pekat på det i till exempel det ordinarie uppdraget till Almi.

Jag delar utskottsordförandens beskrivning av reservationen som finns i ärendet. Man kan inte införa regler som med lätthet kan missbrukas. Vi är helt överens om behovet av detta. Jag finner inte anledning att uppta kammarens tid mycket längre än så här. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 8 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Detta ärende tilldrar sig förmodligen mindre medial uppmärksamhet än det som kommer efteråt. Jag noterar ändå med största tillfredsställelse att en av Akademiens 18 ledamöter befinner sig på läktaren för att lyssna till debatten om detta ärende som dock berör hundratusentals svenska företag.

Utan företagande stannar Sverige. Just nu befinner sig många svenska storföretag men också många små och mindre företag i mycket svåra omständigheter. Det är mot den bakgrunden man ska se den arsenal av olika åtgärder som regeringen har föreslagit och som olika utskott har att hantera.

Detta är ett förslag. Vi har tidigare hört talas om Almi, mer pengar till Svensk Exportkredit, fordonsindustrin och olika sådana saker för att påverka och mildra effekterna av den finansiella kris som sveper över hela världen.

Herr talman! Jag fick häromdagen ett e-postmeddelande, som man numera kan skicka ända från Madrid, från en tidigare ledamot av denna kammare. Han påtalade att problemen i Sverige jämfört med dem i andra länder, till exempel Spanien, ändå var hanterliga. Det var det ordet han använde.

Vi har ändå ett socialförsäkringssystem och så vidare som gör att dessbättre nästan inga människor kastas ut på gatan för att de förlorar jobben. Det är en väldig tur. I det här läget med en finansiell kris är det mycket bra.

Det här förslaget innebär, precis som Lennart Hedquist redogjorde för, en avvägning mellan hur hög ränta man ska ha med det goda förslaget om anstånd upp till två månader med betalning av skatten, som säkert många företag kommer att begära.

Jag tycker i och för sig att det är bra att Vänsterpartiet har väckt en motion. Frågan är om man skulle ha gått ännu längre. Enligt mitt sätt att se är den avvägning som regeringen har gjort som gör, som Lennart Hedquist påpekade, att staten inte ska fungera som bank.

Vi ska som valda ledamöter av Sveriges riksdag och företrädare för regeringen se till att företagen har goda villkor att fungera på marknaden. Men staten ska inte också vara bank. Det finns en risk med Vänsterpartiets förslag att en del företag just kan komma att uppfatta staten som en bank som man lånar från.

Vad är då staten? Jo, staten är vi alla skattebetalare, och vi ska inte vara bank. Jag tror att det är ett farligt förslag i den bemärkelsen. Jag tycker ändå, som sagt var, att det är klokt att man får diskutera den här frågan.

Jag vill också säga att pengar inte är gratis någonstans. Pengar är aldrig gratis. Det är väldigt viktigt, herr talman, att just fundera över detta i dessa tider när det kommer så otroligt många förslag på vad man ska göra. Det finns bara en enda källa som dessa pengar tycks komma från, och det är från alla svenska skattebetalares olika börsar, vad de själva har tjänat in, inklusive pensionärer.

Men, herr talman, pengar är tyvärr inte gratis. Jag tycker att förslaget om ökade möjligheter till skatteanstånd är ett gott förslag i linje med de olika förslag som regeringen och vi i riksdagen har att hantera. Jag yrkar därför också bifall till detta förslag.

Anf. 9 LARS GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! När man kommer så här efter det att alla inlägg är gjorda i ett sådant här kort ärende är nästan alla argument uttömda. Men jag tänkte ändå använda min tid för anförandet till att gå igenom detta någorlunda.

Jag vill inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag.

Den kristdemokratiska näringspolitikens kärna är att nya jobb inte kan kommenderas fram av politiker i regering eller riksdag. Det är i företag som konkurrerar på en fri och öppen marknad som en hållbar och långsiktig sysselsättning skapas.

Det privata näringslivet och det enskilda entreprenörskapet har alltid varit, är och kommer att vara grunden för Sveriges välfärd.

Vår skattepolitik syftar till att så långt som möjligt minimera de störningar och snedvridningar som uppstår i ekonomin och företagandet för att kunna finansiera vår gemensamma välfärd. Därför måste skattereglerna vara transparenta, alltså genomskinliga, lättförståeliga och väl motiverade.

Herr talman! Sveriges ekonomi är nu i en kris som vi inte tidigare upplevt i modern historia. I dessa allvarliga tider måste vi ta till alla de medel som vi har för att hjälpa näringslivet att rida ut krisen.

Denna proposition är ett försök att göra just detta. De akuta likviditetsproblem som företag i dag möter genom bland annat minskad kreditgivning skapar en svår press genom hela näringslivskedjan då även underleverantörerna drabbas genom senarelagda betalningar, ibland helt enkelt uteblivna betalningar.

Inbetalningar av skatter och avgifter sätter dessa företag under ytterligare press. För att mildra de finansiella påfrestningarna på företagen föreslår vi i utskottet en tidsbegränsad lag om anstånd med inbetalning av de anställdas preliminärskatt och arbetsgivaravgifterna, under maximalt två månader för 2009.

Jag vill noga påpeka att detta inte på något sätt är en gåva från staten till företagen. En i princip marknadsmässig ränta och avgift ska betalas på anståndet.

Med denna åtgärd hoppas vi ge företagen en tillfällig respit och dämpa likviditetsproblemen för företag som i dag har problem att finna finansiering på den öppna lånemarknaden.

Herr talman! Vänsterpartiet anser att det blir för dyrt för företagen med det föreslagna anståndet och den ränta som påläggs och att räntan bör sänkas till den nivå som gäller för statslån. Dessutom anser Vänster-

partiet att även inbetalning av mervärdesskatt bör kunna uppskjutas på samma sätt som när det gäller preliminärskatten och arbetsgivaravgifterna.

När nu staten lägger sig i marknadens funktionssätt är det viktigt att vara försiktig. Interventioner ska ske om marknaden inte längre fungerar tillfredsställande och endast då. I detta fall gäller det krediter till företag.

Det är inte och kommer inte heller att vara statens uppgift att leverera billigare krediter än de som företag skulle kunna få på den öppna marknaden, om nu denna fungerar tillfredsställande.

Företag ska inte sponsras med billiga krediter som betalas av skattemedel. Vård, skola och omsorg behöver dessa pengar bättre.

När det gäller förslaget om att anstånd även ska omfatta inbetalning av mervärdesskatt anser vi inte att det är nödvändigt i dagsläget.

Förslaget som det ligger bör, i alla fall tills vidare, räcka för att ge företagen lite andrum i krisen.

Jag vill här också lyfta fram att vi har en tämligen låg räntenivå. Den är historiskt låg. Dessutom har vi för de små företagen ändrat inbetalningsperioderna för moms, vilket bör underlätta.

Herr talman! För en kristdemokrat är ett fritt företagande något av själva grunden för vår välfärd och vårt sätt att leva. Näringslivet måste därför ges de rätta förutsättningarna för att kunna överleva i en kris som denna.

Detta förslag är en del av regeringens stora åtgärds paket för att dämpa effekterna av den nuvarande krisen, men vi ska vara medvetna om politikens begränsningar. Vår ekonomiska politik kan bara skapa förutsättningar för att hjälpa och rädda företagen och sysselsättningen. Det är bara genom modiga entreprenörer och uthålliga företagare som sysselsättningen kan hållas uppe.

Krisen är, som vi hört tidigare här, i allra högsta grad global. Antalet varsel och företagskonkurser kommer sannolikt att öka den närmaste tiden, trots allt. Det svenska näringslivet kämpar för att överleva. Detta förslag är ett steg för att hjälpa till att bevara jobben och en mångfald av företagande i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

8 § Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2008/09:NU11
Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG (prop. 2008/09:67).

Anf. 10 EVA-LENA JANSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till våra reservationer 2, 4, 5, 6, 7 och 8.

Herr talman! Förra året fick Fredrik Strage, musikjournalist och författare, Stora journalistpriset som årets förnyare för sin listning av de 100

största rockögonblicken på Youtube. Det är en fantastisk serie där vi som läsare och tittare får tillgång till material som ingen tidigare velat eller kunnat visa.

Om materialet är upphovsrättsskyddat har jag faktiskt ingen aning om. Det verkar ha varit ovidkommande uppgifter, i alla fall för juryn och Bonnier AB i det där sammanhanget.

Frågan om upphovsrätt på Internet är inte så enkel som många försöker ge sken av. Men, herr talman, för oss socialdemokrater är upphovsrätten självklar. Vi tar starkt avstånd från dem som anser att det rent principiellt ska vara tillåtet att ladda ned upphovsrättsskyddat material utan att den som skapat verket får betalt.

Men de åtgärder som måste vidtas för att värna upphovsrätten måste också kunna balanseras mot intresset av att värna den personliga integriteten.

Vi tycker att det borde finnas fler, bättre och mer tillgängliga lagliga alternativ att lyssna på musik och se på film med modern teknik. Här vilar ett tungt ansvar på film- och musikbranscherna.

Konsumentperspektivet borde lyftas fram, och de olika branscherna måste bättre ta till vara den nya tekniken och utveckla lagliga och enkla distributionskanaler, inte i första hand motarbeta teknikutvecklingen.

Att bli jämförd med Don Quijote som slogs mot väderkvarnarna kan väl ändå inte anses särskilt smickrande, eller hur?

Herr talman! Vi anser att det i första hand är angeläget att komma åt dem som tjänar pengar på att lägga upp eller på annat sätt tillgängliggöra upphovsrättsskyddat material så att andra kan ladda ned utan att upphovsmännen får ersättning för sitt verk. Det är också syftet med direktivet, och det är det som lagen i första hand måste komma åt.

Det är särskilt angeläget med proportionalitet när det, som i detta fall, gäller civilrättsliga processer där resursstarka organisationer kan komma att ställas mot enskilda individer.

Det huvudsakliga syftet med denna lag är att komma åt den fildelning som sker i kommersiell skala, vilket också ska vara vägledande i domstolarnas bedömning, enligt vår åsikt.

I och med detta lagförslag kommer rättighetshavare och licenstagare att få rätt att samla och behandla personuppgifter. Möjligheten att få den faktiska identiteten bakom en särskild IP-adress innebär att en persons Internetvanor därmed kan komma att kartläggas. Det görs därmed ett mycket omfattande intrång i den personliga sfären.

Herr talman! Allt fler tillbringar alltmer av sin tid surfande på nätet. Genom en kartläggning kan därför en mycket omfattande bild av personers vanor samlas in, inte bara vad det gäller upphovsrättsskyddat material, utan det gäller också exempelvis vilka forum man deltar i och vilka man har interaktiva samtal med, vilket i sin tur säger en hel del om personens livsmönster.

Skadan eller kränkningen om en sådan kartläggning skulle komma ut måste bedömas som potentiellt mycket stor för den enskilde.

Datainspektionen ska övervaka tillämpningen i enlighet med bestämmelserna i personuppgiftslagen, men vi anser att det krävs mer långtgående åtgärder för att säkerställa skyddet för den personliga integriteten. Vi anser inte att regeringen i tillräcklig omfattning har tagit i

beaktande att olika rättighetsinnehavare kan komma att kräva ut en och samma persons IP-adress flera gånger.

Det är oklart vad det kommer att innebära för rättsväsendet, men det är uppenbart att det är både oekonomiskt och ineffektivt samt innebär en fara för spridande av känslig personlig information. Många aktörer kan komma att ha rätt att samla och bearbeta personlig information som kan anses vara integritetskränkande för den enskilde. Här hade det behövts tydligare regler.

Herr talman! Även om vi i princip ställer oss bakom upphovsrätten kräver vi att skyddet av den personliga integriteten stärks i enlighet med våra förslag och att det sker innan lagen träder i kraft den 1 april 2009.

Det finns, som vi har påpekat, en rad osäkerhetsmoment om hur den nya lagen faktiskt kommer att tillämpas och vilka konsekvenser det kommer att få för upphovsrättsinnehavarnas möjlighet att få ersättning för sina verk, för brukarna och vanliga Internetanvändare. Vi anser att det finns stor anledning att följa upp om det uppstår situationer där personer drabbas av att deras Internetabonnemang har missbrukats av någon annan för illegal fildelning.

Det är inte lagstiftarens mening att ställa alltför långtgående krav på den enskilde att skydda sig mot otillåtet nyttjande av den egna Internetuppkopplingen. Möjligheten att använda en annan persons trådlösa uppkoppling för till exempel illegal fildelning kommer nog tyvärr alltid att finnas, oavsett de säkerhetssystem som den enskilde använder sig av. Vi anser därför att det bör vägas in i domstolens bedömning av om beviskravet uppnås samt vid proportionalitetsbedömningen där värdet av att värna upphovsrättsinnehavarens rättigheter vägs mot den kränkning av den personliga integriteten som en person vars IP-adress lämnas ut utsätts för.

Herr talman! Enligt vår mening finns det skäl att granska hur den personliga integriteten påverkas, och det bör göras av en oberoende granskare. Vi vill inrätta en integritetsombudsman bland annat för att följa upp tillämpningen av den nya lagstiftningen på detta område. Dessvärre har den borgerliga majoriteten avstyrkt en sådan begäran vid ett tidigare tillfälle när frågan har behandlats i konstitutionsutskottet, något som vi självklart är kritiska till.

Regeringens FRA-lag som väckt starkt motstånd och kritik både i Sverige och i andra länder kommer att kunna få oanade konsekvenser som alltför få av riksdagens borgerliga majoritet velat erkänna. Vi menar att integritetsombudsmannen, en ny myndighet, på ett samlat sätt skulle kunna tillvarata integritetsskyddsintresset och bevaka hur och om oacceptabla gränser överträds.

De teknikrelaterade riskerna för integritetskränkningar i dagens samhälle är många gånger större än tidigare när stora mängder trafikdata i teletrafiken skapas och registreras. Vi anser att det finns ett behov av en samlad kontroll över utvecklingen, både inom myndigheter och med hänsyn till den tekniska utvecklingen i samhället i övrigt. Integritetsombudsmannen skulle också kunna företräda enskilda i ärenden som innebär att den enskildes integritet kränks på ett sätt som inte är förenligt med lag.

Herr talman! Med anledning av dagens teknikutveckling och den ständiga strömmen av alternativa såväl lagliga som olagliga distributionskanaler samt ett i högsta grad föränderligt konsumentbeteende riskerar lagen att vara överspelad redan när den träder i kraft i april 2009.

I gårdagens Metro kunde man läsa om ett helt nytt fildelningsverktyg, utvecklat i USA. Det finns redan i dag en rad olika sätt att skydda sin identitet genom så kallade anonymitetstjänster och andra verktyg. Den snabba tekniska utvecklingen för med sig såväl hot som möjligheter för både kulturellt yrkesverksamma och konsumenter.

Detta är en utveckling som vi menar borde följas aktivt och med handlingsberedskap från regeringen. Därför borde en kommission för upphovsrätt och tillgänglighet på Internet tillsättas.

Kommissionen bör med ett treårsmandat ges att följa utvecklingen, rapportera till regeringen och föreslå åtgärder. Kommissionen bör också ha ett vittomfattande uppdrag att se över hela det upphovsrättsliga systemet samt uppgiften att se till att lagstiftningen anpassas till tiden, inte bara i tekniskt avseende.

Herr talman! En viktig del av lagstiftningen är att den borde uppfattas som rättvis av så många som möjligt, både användare och skapare. Inte minst betydelsefull är frågan om hur man ska främja det mesta möjliga av kreativitet, skapande och innovation. En särskilt viktig del av det arbetet är hur man ska anpassa och göra lagstiftningen flexibel i förhållande till den tekniska utvecklingen. Vi vill också peka på att många av de här frågorna måste och ska lösas genom internationella överenskommelser.

I motion N298 av Annie Johansson från Centerpartiet förordas, precis som av oss socialdemokrater, en upphovsrättskommission. Motionen är välskrivna. Frågor som så kallade "fair use" och "Creative Commons" lyfts upp som argument för att inrätta en upphovsrättskommission men också det faktum att den uppväxande generationen alltmer ifrågasätter den rådande upphovsrätten och dess konsekvenser. Vi måste ha en lagstiftning som uppfattas som legitim.

Vi socialdemokrater utgår från att de ledamöter, oavsett partitillhörighet, som är oroliga över effekten av lagen inser att en upphovsrättskommission skulle vara ett stöd för oss vid framtida beslutsfattande. Därmed kan ni också stödja vårt yrkande om förslag till en upphovsrättskommission.

Anf. 11 KENT PERSSON (v):

Herr talman! Justitieministern har också kommit, vilket jag verkligen uppskattar.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1 och 2 som innebär avslag på förslaget i propositionen och att regeringen återkommer till riksdagen med förslag som ligger i linje med vad reservationerna tar upp.

Jag är medveten om att de här reservationerna inte kommer att vinna gehör senare i dag i kammaren och vill därför också yrka bifall till motion nr 8 som innebär att riksdagen beslutar om att tillsätta en upphovsrättskommission.

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

Jag vill här och nu också klart och tydligt säga att Vänsterpartiet värnar om upphovsrätten, såväl i dess ideella som ekonomiska del. Kulturarbetarna ska givetvis ha rätt till betalning för sitt arbete som alla andra yrkesutövare. De måste också ha rätt att bestämma vem som tjänar på att sprida ett verk.

Vänsterpartiet har samtidigt tagit ställning för breddade möjligheter att kopiera för personligt bruk och att det blir tillåtet att tillgängliggöra upphovsrättsskyddat material så länge det inte sker kommersiellt. Det är en viktig distinktion.

Herr talman! Inför valet 2006 blev Ipred en valfråga. Dåvarande statsminister och även nuvarande tävlade om att försäkra de ca 400 000 förstagångsväljarna om att fildelning inte skulle vara kriminellt. Man sade: Vi kan inte jaga en hel ungdomsgeneration.

I dag ligger en proposition på riksdagens bord som ger upphovsrättsinnehavare och deras företrädare en möjlighet att driva rättsprocesser mot enskilda medborgare. Vallöftet synes långt borta.

Herr talman! Riksdagens främsta uppgift är att stifta lagar. Ny lagstiftning borde vara tydlig, rättssäker, överblickbar och tjäna ett syfte som är allmänt accepterat bland befolkningen. Förslaget till ny lagstiftning om det som kallas Ipred, som egentligen bygger på ett EU-direktiv, uppfyller inget av dessa kriterier.

Det är en eftergift, som jag ser det, till de påtryckningar som branschen och distributörerna har framfört till EU och den svenska regeringen. Tyvärr ser deras lobbyarbete ut att lyckas.

Det handlar om att de som har kontroll över den befintliga tekniken, produktion och distribution, håller på att förlora kontrollen över marknaden. Frågan handlar inte om kulturarbetarnas rätt att bestämma över sin produkt eller tjänst, inte heller om deras rätt att få betalt för sitt arbete. Det handlar om branschens kontroll och makt över marknaden som håller på att förändras.

Det här är inget nytt. Vi känner igen maktkampen mellan den jordägande adeln och den framväxande industrialismen under 1800-talet. Kampen mellan det gamla och nya tekniska innovationer och vem som ska ha kontroll över dessa har alltid funnits.

Historien är full av dessa motsättningar. Så var det när den första gramfonen introducerades i början på 1900-talet med det hot den medförde mot notskrivarens existens. När det gamla inte längre hänger med i nya tekniska landvinningar försöker man få kontroll över det hela med hjälp av lagstiftning. Så var det, som vi kanske kommer ihåg, när vi diskuterade fotostatkopiering av böcker, när bandspelaren kom och när kopiering av cd-skivor diskuterades.

Det här är förbud som aldrig kan övervakas och som egentligen inte heller respekteras utan urholkar medborgarnas respekt för lagen. Historiskt kan vi också se att de nya tekniska möjligheterna har varit positiva för kulturarbetare i vid mening.

Herr talman! Ipredlagen öppnar för att upphovsrättsinnehavaren, till exempel ett skiv- eller filmbolag, kan genomföra det som kallas för in-trågsundersökning. Upphovsrättsinnehavaren kan gå till domstol och begära ut en IP-adress. Om domstolen finner att skälen är tillräckligt starka lämnas uppgiften ut och används sedan för att skicka ut påpekanden och kravbrev och för att i förlängningen kunna driva en civilrättslig

process mot den som äger den aktuella IP-adressen. Detta behöver dock inte vara samma person som gjort intrånget.

Enligt säkerhetsexperten André Rickardsson är det här att jämföra med en privat husrannsakan. Det skulle också ge upphovsrättsinnehavaren större befogenheter än polisen har i dag, vilket är anmärkningsvärt.

För att få tillgång till en viss IP-adress krävs att nedladdning har skett ”i viss omfattning”. Vad som menas med ”i viss omfattning” har ännu ingen kunnat ge svar på. Frågan är ställd flera gånger, men inget svar har getts. Är det en, tio eller tio tusen nedladdningar det handlar om? Enligt företrädare för musikbranschen kan det räcka med att fyra låtar har laddats ned för att man ska kunna gå vidare i en rättsprocess.

Jag menar att regeringen borde ha behandlat problematiken kring detta utförligare i propositionen. Vi menar att lagstiftaren bör undvika att stifta lagar som för över rättsprocesser från straffrätt till civilrätt när det finns risk för att parterna inte är ekonomiskt jämbördiga.

Det här kan tydligt visas med vad som sker i våra grannländer. Att upphovsrättsorganisationernas övertag är väldigt tydligt i rättsliga mål syns i de kravbrev som systematiskt används i de länder som har infört den här sortens lagstiftning.

I Aftonbladet den 1 december 2008 kunde vi läsa att en 50-årig ålänning fick ett kravbrev på 50 000 kronor för att ha fildelat musik. I Schweiz har minderåriga fått kravbrev på 70 000 kronor, kunde vi läsa i Svenska Dagbladet den 13 november.

En bidragande orsak till att nivåerna sätts så pass högt är att upphovsrättsinnehavaren inte har något att förlora på att sätta kraven så högt. Går den som fått brevet inte med på ett krav som upphovsrättsinnehavaren egentligen misstänker inte håller i domstolen behöver de inte heller ta fallet vidare. Detta visar tydligt att det här är problematiskt utifrån många synvinklar.

I debatten angående den nya fildelningslagen har även IP-adressens bevisvärde diskuterats. Svea hovrätt har nyligen i en dom fastställt att det, förutom IP-adressen, också måste styrkas vem som har suttit vid tangentbordet. Vid minst sex tillfällen har IT-brottsroteln vid Rikskrim fått felaktiga IP-adresser, vilket givetvis drabbat oskyldiga. Jag ifrågasätter bevisvärdet av en IP-adress om man inte kan fastställa vem som har gjort intrånget. I en civilrättslig process behöver det inte finnas någon utpekad gärningsman som fallet är när det handlar om straffrätt. Detta är också anmärkningsvärt.

Jag skulle avslutningsvis vilja läsa upp ett stycke från Svenska Dagbladet i november för att ytterligare visa på problematiken kring den här lagstiftningen och vad den kan leda till:

I ett försök att klargöra upphovsrättsindustrins avsikter med den nya ”piratjägerlagen” ställde journalisten under pseudonymerna Sambon och Trådlös ett antal frågor till Universals vd Per Sundin när han medverkade i en chatt i TV 4.

Utdrag från chatten:

Sambon: Min sambo står på vårt Internet. Blir det hon som kommer att bli ansvarig för min olagliga fildelning?

Per Sundin: Ja, det blir hon.

Trådlös: Hej, jag använder min grannes trådlösa nätverk. Blir det han som kommer att bli ansvarig för min olagliga fildelning?

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

Per Sundin: Det stämmer! Att i dag inte skydda sitt trådlösa nätverk med till exempel inloggning är väldigt osmart.

Herr talman! Här framgår ganska tydligt att branschens företrädare inte är intresserade av att hitta den som har gjort intrånget utan är mer intresserade av att skicka en faktura eller ett kravbrev. Om personen i fråga har gjort intrång eller inte är faktiskt ovidkommande.

Herr talman! Vi kan inte förbjuda kopiering. Vi har inte lyckats med det tidigare, vare sig på nätet eller utanför nätet. Därför borde också riksdagen avslå den här propositionen.

Anf. 12 LAGE RAHM (mp):

Herr talman! Det betänkande vi debatterar i dag innehåller, som jag ser det, egentligen två huvuddelar. Dels finns regeringens proposition utefter sanktionsdirektivet som i allmänhet kallas Ipred, dels finns en del motioner från den allmänna motionstiden.

Miljöpartiet har lagt fram en hel del motioner under den allmänna motionstiden som kommer in här. Den fråga som kanske är mest relevant när vi debatterar här gäller fildelning. Jag tänker kort prata om den innan jag går över till den för mig betydligt viktigare frågan som handlar om regeringens usla proposition.

Låt mig börja med att säga att vi i Miljöpartiet tycker att upphovsrätt är viktigt. Jag tror att många ibland misstar sig och tror att det inte är så. Problemet är att det inte är rimligt att kriminalisera människor för vad de gör för sitt privata bruk i den omfattning som sker i dag. Det får en mängd effekter.

Man kan fråga sig varför människor gör den här typen av saker. Är det för att de är onda? Är det för att de inte vill betala? Är det för att de är slappa, eller vad kan det vara? Jag tror att den synen på människor är problematisk.

Jag tar ett exempel: Det finns i praktiken i dag inget lagligt sätt att se på film på min dator. Det finns tjänster på nätet med vilka man skulle kunna ladda ned och hyra film. Men de fungerar inte på ganska många datorer. Det fungerar bara med vissa operativsystem. Man kan beställa hem dvd-filmer, men på min dator finns ingen dvd-spelare. De håller nämligen på att spela ut sin roll, eftersom man jobbar digitalt.

Det finns i princip inga tjänster som lyckas med det som har funnits på Internet sedan åtminstone 1998. Det har alltså gått över tio år, och inga tjänster har utvecklats som möjliggör en laglig tillgång till filmer. Varför använder jag då inte en annan dvd-spelare och för över filmen till datorn, kan man tänka. Men i så fall bryter jag mot det kopieringsskydd som finns på dvd-skivor, vilket också är olagligt. Det är alltså en orimlig situation som man ställer människor inför.

Man kan fråga sig om det inte går att stoppa detta ändå. Då skulle vi ju inte hamna där. Problemet är att det finns mängder av anonymiserings-tjänster. Den typ av IP-adresser som vi nu pratar om att man ska kunna få ut uppgifter om faller ganska platt. Man skulle i princip vara tvungen att införa en polisstat som övervakar precis all Internettrafik för att kunna få fast de här människorna. Frågan är om det är värt det.

Jag tror att vi landar i att det är rimligt att upphovsrättspersoner – jag ska inte säga män, för det är kvinnor också – får betalt, och det är rimligt

att folk betalar. Hur får man då folk att vilja betala? Det är där jag tror att vi måste landa, för det går som jag har sagt inte att tvinga folk att betala utan att inrätta en polisstat. Hur får vi folk att vilja betala?

Där tror jag att vi antingen får se till att det finns tjänster som är så pass billiga och lätta att folk känner att det här är rimligt, det här vill jag betala. Eller också får vi hitta någon annan form av finansieringssystem där vi gemensamt ser till att upphovsrättspersoner får betalt för sitt arbete. Detta om detta.

Med anledning av det jag har sagt vill jag yrka bifall till reservation 3.

Precis som Kent Persson misstänker jag att reservation 3 inte kommer att vinna bifall. För att man ändå ska kunna se över situationen hoppas jag att några borgerliga ledamöter tar sitt förnuft till fånga och åtminstone bifaller reservation 8 som någon form av kompromiss. Den vill jag yrka bifall till.

Själva huvudbetänkandet, herr talman, handlar ju om Ipred, om sanktionsdirektivet och så vidare. Det som det har pratats mest om är utlämnandet av adressuppgifter från IP-nummer som upphovsrättspersoner eller kanske framför allt deras organisationer eller de stora filmbolagen och liknande kan hitta. Redan här finns det påpekanden om att det är ett integritetsproblem att dela ut de här numren. Det är inte alls säkert att det faktiskt är det IP-numret som har använts för intrånget, som har påpekats tidigare. Dessutom är det än mindre säkert att det faktiskt är den som står för abonnemanget.

En annan intressant aspekt är att det i lagen står att tidigast efter en månad ska den vars abonnemangsuppgifter lämnades ut få reda på det. Då kan man fråga sig varför det är så. Det blir i princip så att staten tvingar människor att hemlighålla de här uppgifterna och genast får försöka skapa ett övertag rent rättsligt för dem som har fått ut uppgifterna.

Jag vill också påpeka att man kan ifrågasätta hur säkert det är att upphovsrättsorganisationerna faktiskt redovisar rätt IP-nummer. Det finns nämligen i princip inget säkert sätt att veta att de talar sanning. De kan ha skärmdumpar. Det är jättelätt att konstruera sådana. De kan berätta hur de har gjort och vittna om att de har talat sanning.

Jag säger inte att de gör det, men jag säger att det är problematiskt att ha en situation i en domstol där man är tvungen att förlita sig på *en* part i en civilrättslig tvist. Den parten säger sig tala sanning och får sedan som den vill. Det är inte ett bra sätt att hantera en situation i en rättsstat.

Det är ändå inte det värsta. När de har fått ut de här uppgifterna har man sett i andra länder, och det är väl också det som kan tänkas hända här, att de här organisationerna går ut med hotbrev. Om det stannar vid hotbrev tycker jag att vi ska vara glada. Man kan också tänka sig att folk kommer på besök och hotar eller trakasserar människor. Vi får hoppas att vi slipper se det. I varje fall har vi sett en mängd avskräckande exempel i Danmark. Av tidsskäl tänker jag inte gå in närmare på dem.

Jag vill ändå säga att jag tror att det finns en risk för att människor som är oskyldiga betalar ändå, fast de är oskyldiga. Frågan är varför. Jo, därför att de är rädda för att bli stämnda inför rätta. Om de är oskyldiga borde de kunna bli frikända, tycker man. Då borde de inte vara rädda för rättegång. Men det finns en mängd faktorer som pekar på att man ändå skulle kunna vara rädd för att gå till rättegång.

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

Först och främst kan skadestånden bli ganska stora. Om man inte är säker på att man kan bevisa sin oskuld kan man räkna med att få betala ganska mycket. Det här är mer än vad det hade kostat att gå till en affär och köpa det som man har laddat ned. Det finns också en regel som säger att upphovsrättsinnehavarnas intresse av att det här intrånget inte görs ska beaktas när man fastställer skadeståndet. Det intresset kan knappast minska skadeståndets storlek, utan rimligtvis ökar det.

Vidare är det en civilrättslig process som vi pratar om när någon stämmer en annan. Förutom att det finns ett stort övertag för den som har betydligt mer pengar och att det inte finns något objektivitetskrav, som det finns hos en åklagare i en brottsutredning, är det också så att förloraren får betala rättegångskostnaderna. Det kan bli väldigt stora summor, särskilt med tanke på den omfattande utredning och de många advokater som upphovsrättsorganisationen kan tänkas ställa till förfogande.

Då kan man tänka sig att det finns en liten poäng i propositionen, nämligen regeringens begränsning av hur mycket rättegångskostnader som får ingå. Men den här begränsningen gäller när skadestånden blir ganska små. Risken är att de blir betydligt större. Det är dessutom svårt att förutsäga. Det innebär också att människor kommer att bli rädda för att bli stämnda.

Hur ser då bevisningen ut om man väl kommer till den här rättegången? Om man vet att upphovsrättsorganisationerna pratar sanning vet man att ett visst IP-nummer har använts för en fildelning. Då står man som abonnent ansvarig för det här och undrar: Hur går det här till? Jag har inte gjort någonting.

Förutom att det kan finnas andra personer i hushållet som har gjort det här finns det, som det har pratats om tidigare, trådlösa nätverk. Många personer har i dag öppna trådlösa nätverk, som inte har något lösenord alls. Då kan man säga att det är fel att de ska få lida för att de inte har satt sig in i tekniken tillräckligt och lösenordsskyddat sitt nätverk. Det kan man ju tycka. Jag tycker att det är en orimlig utgångspunkt, men så kan man tycka.

Det finns ytterligare ett problem. Det är nämligen så att de här lösenordssystemen är ganska enkla att knäcka, särskilt äldre lösenordssystem. De äldre systemen distribueras fortfarande. Bredbandsbolaget till exempel tror jag låter nästan alla sina abonnenter få trådlöst bredband. Många har inte ens begärt att få trådlöst bredband. Det är på automatiskt, och det lösenordsskyddet är väldigt dåligt.

Det är alltså en enorm mängd människor som inte ens vet om att de har trådlöst bredband, som har dåligt lösenordsskydd och som riskerar att råka ut för det här. Många människor som fildelar är inte dåliga på datorer och den marknaden. Vi kommer att få se en effekt av detta.

Alltså kan man konstatera att det faktum att någon är abonnent eller står bakom abonnemangsuppgifterna inte bevisar någonting över huvud taget.

Hur ska man då få fast de människor som faktiskt gör det här intrånget? Hur ska man bevisa detta?

Troligtvis blir det så att den som har abonnemanget måste bevisa sin oskuld. Det är ett alternativ, förstås. Det är ett vämjeligt alternativ. Det är nämligen i stort sett omöjligt att bevisa sin oskuld, förstås. Så är det ju

alltid. Det rimliga i en rättsstat är att någon annan är tvungen att bevisa skuld först.

Problemet är att det i en civilrättslig process inte är lika tydligt, det ställs inte lika höga beviskrav. Frågan är var domstolen kommer att landa. Det får vi väl se, men det hade varit rimligt om det inte hade varit ett lotteri var domstolen kommer att landa utan att man faktiskt i lagstiftningsärenden tog ställning till var man vill landa. Det är det normala i svensk rättstradition att man kan förutse någorlunda vad lagarna säger. Det är också det som borde vara grunden för en rättssäker stat.

Nåväl, ponera att man inte alls måste bevisa sin oskuld utan att det är höga beviskrav. Det kan man ju hoppas. Hur får man då fram de här bevisen? Hur vet man vem det är som faktiskt har använt de här abonnemangsuppgifterna? Rimligtvis är enda sättet att göra det vi har pratat om tidigare, en intrångsundersökning. Det har sagts här tidigare att det är att jämföra med en husrannsakan. Det är också vad regeringen säger i själva propositionen. I den här propositionen står det tydligt att det är att jämföra med husrannsakan. Den här intrångsundersökningen kan göras utan att meddela den som undersökningen ska göras mot. Det kan hända att någon knackar på dörren utan att man har en aning om vad som sker. Då har IP-adressen lämnats ut, och sedan ska en intrångsundersökning göras. Låt mig påminna om att det inte är säkert att den som står för abonnemangsuppgifterna faktiskt har sysslat med fildelningen. Då kan man onekligen bli ganska överraskad.

Vad är det som krävs för att få göra denna intrångsundersökning? Det framgår inte heller tydligt i propositionen. Visserligen har intrångsundersökningar gjorts tidigare i en hel del fall. Det som står här nu och det som finns sedan gammalt är att det skäligen kan antas att intrånget har gjorts. Om intrångsundersökningar över huvud taget ska få göras måste det baseras på att man vet att det är ett visst abonnemang som intrånget har skett från. Hur vet man det? Jo, för att någon annan har sagt det. Det är inte någon vidare bevisning. Det är rimligtvis på det sättet som undersökningen måste ske. Annars kommer intrångsundersökningen inte att kunna göras, såvida inte någon erkänner. Om någon erkänner kan man lika gärna ställa in processen. Då borde de ha betalat från början. Alltså är det rimligt att det här kommer att ske hos en mängd människor som inte har någon aning om vad som händer, om de nu inte gick med på kraven i hotbrevet först – krav som inte var rimliga att ställa på dem.

Det är inte ens så att ett intrång måste ha skett. I stället kan skäligen antas att ett försök till intrång har skett eller skäligen antas att det har varit en förberedelse till ett intrång. Det här kan omfatta många människor, beroende på vad domstolarna säger. Där får de ingen vägledning, och där kan vi tyvärr inte säga något.

Vad gör man då vid en intrångsundersökning? Jo, man undersöker i princip datorerna. Man får inte ta saker därifrån, men man kan gå igenom människors hela privatliv för att ta reda på detta. Inte ens när man har undersökt datorerna kan man vara säker på vem det är som faktiskt har gjort intrånget. Det kan hända att det finns flera personer. Vi har många ensamhushåll i Sverige, men det finns, trots allt, fortfarande hushåll med fler än en person. I dessa hushåll kan man inte vara säker på vem som har använt vilken dator vid vilket tillfälle.

Prot. 2008/09:77
25 februari

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

Jag förstår inte hur det här ska landa i något som är tillnärmelsevis vettigt. Hur det här rimmar med tanken om integritet är oförståeligt. Det som är värst är frågan om hur det är med rättssäkerheten i detta. Om det ska finnas någon chans att fälla någon, om det här ska ha någon effekt, måste man åsidosätta mängder av människors rättssäkerhet. Det är väl ändå inte rimligt?

Det finns många fler orimligheter här. Jag kan ta inte upp alla, men jag kan nämna att det finns möjlighet att frysa bankkonton för människor som har gjort intrång. Jag tillhör inte dem som tror att det här kommer att ske i någon större omfattning, men det står ändå tydligt i propositionen – om jag inte har läst fel – att det här gäller inte bara kommersiella fall utan det här kan gälla även privatpersoner. Lagstiftningen öppnar för detta. Jag tror inte att vi kommer att behöva se det, men det är ytterligare en orimlighet. Om man inte vill ha det, varför låter man lagstiftningen öppna för detta?

Varför är också frågan man ställer sig när man läser hela propositionen. Det finns en grund i sanktionsdirektivet. Jag tycker att direktivet är dåligt. Men man ska vara medveten om att Sverige går längre än vad som är tvunget. Det kan man tydligt förstå av domstolsutslaget från EG-domstolen. Vi är inte ens tvingade att genomföra alla dessa åtgärder. Då väcker frågan om varför än mer förundran.

Vad blir det för effekter av detta, förutom för rättssäkerheten, för vanliga människor? Om rättssäkerheten för vanliga människor offras kanske vi ändå kommer åt de hemska bovorna som fildelar. Det hade varit för väl om det åtminstone hade varit så. Problemet är, som vi har hört tidigare, att det finns anonymiseringstjänster och möjlighet att skapa så kallade darknets där all kommunikation sker mellan en massa människor. Då är det omöjligt att avslöja vem det är som gör vad. Jag menar inte omöjligt. Det är faktiskt möjligt. Problemet är att man är tvungen att övervaka precis alla människors all datatrafik och kontrollera vad den innehåller. Då kan man komma åt detta. Det är väl inte det som är tanken med detta, det vill säga att skapa ett sådant övervakningssamhälle.

I övrigt kommer man inte att komma åt dem man vill komma åt, däremot kommer man att beröra vanliga människors rättssäkerhet.

Förutom att det handlar om att skapa detta övervakningssamhälle vill jag även påpeka att det är dyrt att göra denna övervakning av vanliga människor. Man kan ifrågasätta om det inte hade varit billigare att låta någon betala upphovsrättsinnehavarna från början än att skapa detta totala övervakningssamhälle som behövs för att ”klara hem” propositionen.

Med anledning av detta vill jag yrka avslag på propositionen och därmed yrka bifall till reservation 1.

Anf. 13 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det här är en viktig debatt, inte minst i näringsutskottet. De skapande branscherna och dem som förslagen berör är en så oerhört viktig del av det som kan växa i Sverige. Det handlar om människor som inom tjänstesektor, boksektor och filmsektor, många branscher, faktiskt skapar och kan se till att vi får inkomster och arbeten i vårt land.

Vi vet att vi lever i en tid när många människor är oroliga för sina jobb. När det gäller kulturskapare i vid mening har många av dem länge

levt knapert. Mot bakgrund av den tekniska utvecklingen känner de hur det gungar under fötterna. Den fantastiska tekniska utvecklingen innebär otroligt många möjligheter för oss alla, men den skapar också helt nya och inte helt enkla problem.

Jag vill gärna säga att regeringen är ödmjuk inför de frågor som utvecklingen leder till och de svårigheter som det ligger i att försöka balansera olika intressen på ett klokt sätt.

Jag vill gärna säga till några som har inlett debatten, framför allt Miljöpartiets talesman, att det är lätt att säga att man är för upphovsrätt och sedan inte komma med några konkreta förslag om hur man ska värna den. De som inte kan försörja sig när deras film eller bok direkt innan publiceringen läggs ut på nätet har inget skydd. Om det ska vara mening med att i internationella konventioner och i svensk rätt hävda någon typ av rättigheter måste riksdagen också rimligen se till att vi har några instrument för att försvara och värna den rättigheten. Annars är den inte värd bokstäverna på papperet. Så svårt och så enkelt är det.

Jag är också glad för att framför allt Socialdemokraterna ligger nära regeringens och utskottets bedömning i huvudfrågorna. Det finns några avvikelser noterade, och jag har respekt för dem. Det här är inte första och sista gången vi kommer att diskutera frågor som berör den tekniska utvecklingen. Men jag tror att det är bra för den svenska industrin på området om det finns ett någorlunda stabilt stöd i riksdagen för att värna en sådan viktig rättighet. Det handlar inte bara om fildelning. Alla som har gått igenom propositionen kan se att det också är många andra som berörs av förslagen. Det är viktigt.

Den proposition som riksdagen ska ta ställning till i dag handlar om att anpassa det immaterialrättsliga sanktionssystemet till europeisk nivå. Det sades tidigare att vi går längre. Det är inte sant. Vi behöver inte göra exakt det som står i propositionen, men vi är skyldiga att i så fall göra något annat som har minst samma effekt. Hittills har ingen lyckats prestera ett förslag som är bättre.

I botten finns ett EG-direktiv från 2004 och den grundläggande skyldigheten att se till att immaterialrätten har ett effektivt skydd såväl i fysiskt miljö som på Internet. Den som har skapat musik, film eller litteratur ska alltså genom det här förslaget ges bättre möjligheter att ingripa mot immaterialrättsintrång. Syftet är att skapa bättre förutsättningar för en välfungerande laglig marknad och i förlängningen för ökad kreativitet, tillväxt och sysselsättning.

Propositionen innehåller väldigt många förslag. Men det är förslaget om att rättighetsinnehavare här på samma sätt som i många andra länder ska få en möjlighet att få ut information om vilken abonnent som har ett visst IP-nummer som har fått mest uppmärksamhet. De IP-nummer som jag talar om är sådana som används för att på Internet sprida upphovsrättsligt skyddat material – ofta filmer, musik eller ljudböcker på Internet – utan att man har tillstånd från skaparna av materialet. Man använder helt enkelt andras material gratis.

Vi har noga övervägt hur den här regleringen ska utformas för att vara balanserad och rättssäker och för att följa de principer som vi redan har i vårt rättssystem. Det arbetet har fortsatt också efter det att Lagrådet godkänt regeringens första förslag. Integritetsaspekterna har varit, och är,

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

viktiga, och resultatet i propositionen är – kan man väl säga – balanserat och rättssäkert.

Det ska alltid krävas ett domstolsbeslut för att namnet på en abonnent ska lämnas ut. För att en domstol ska kunna besluta om utlämnande krävs det att rättighetsinnehavaren har presenterat tillräckliga bevis och visat på sannolika skäl för att ett intrång i hans eller hennes rätt har skett via det IP-nummer som uppges. Det är domstolen som ska avgöra om den presterade bevisningen är tillräcklig.

Det här har tagits upp och diskuteras av många som om detta vore någonting konstigt. Men så här gör vi med nästan all lagstiftning. Domstolen är skyldig att bedöma om bevisningen ligger på rätt nivå. Domstolen ska också göra en proportionalitetsbedömning. Det innebär att domstolen får besluta om att abonnentuppgifterna ska lämnas ut bara om behovet av åtgärden uppväger intrånget i den enskildes integritet. Det innebär att uppgifterna normalt kommer att lämnas ut när IP-adressen använts för att tillgängliggöra material via Internet, däremot inte när det handlar enbart om nedladdning, om kopiering av några få verk.

Om intrånget kan klassas som kommersiellt eller inte saknar däremot betydelse. Också icke-kommersiella intrång kan ju orsaka väldigt stor skada ekonomiskt. Eftersom det i det enskilda fallet i princip är omöjligt att avgöra om det är fråga om ett kommersiellt intrång eller inte måste vi ha den här öppenheten. Det är naturligtvis många frågeställningar som domstolarna kommer att få pröva.

Den som uppgifterna gäller ska alltid efter en viss tid underrättas om att hans eller hennes uppgifter har lämnats ut. Detta är lite grann en nyordning som alliansregeringen haft också när det gäller flera andra förslag. Vi tycker att man i efterhand ska informera människor om man tagit reda på något om deras agerande. Så är det till exempel när det gäller buggning. Det hade man inte kommit på om inte vi hade haft makten, höll jag på att säga. Jag tror att det är bra att man får veta att här har någon varit ute efter information om mig.

Lagen kommer inte heller att kunna tillämpas retroaktivt; också det är en grundprincip. I den här debatten har väldigt många överdrifter förekommit: Ska nu alla gå och omkring och ha ont i magen för att de laddat ned någon fil? Hur ska det här gå till?

Nej, regeringen har sagt: Genom att se till att lagstiftningen gäller framgent vill vi tydliggöra att det nu lönar sig att agera i enlighet med lagen och att det också lönar sig för branscherna att skynda på med det som man varit lite senfärdig med. Det gäller att erbjuda bra och lagliga alternativ. Där ute finns det en stor kundkrets som är otroligt intresserad av litteratur – av böcker, film och mycket annat – så det gäller att se till att de får lagliga möjligheter att ta del av det med de tekniska instrument som i dag finns.

Av gjorda undersökningar vet vi att en majoritet vill göra rätt. Någon här sade att det inte går att göra rätt och att folk förresten inte bryr sig. Men det är inte sant. Inte minst ungdomar tycker att det är jätteviktigt att göra rätt. För dem är det här många gånger framtidsbranschen. Man vill ha möjlighet att leva som filmskapare eller att kanske jobba som scripta eller kriadäta manus – ja, jag vet inte om man gör det, men i alla fall gäller det alla möjliga och omöjliga jobb som finns i de här branscherna. Och man vill ha betalt för sitt arbete. Då förstår man att det kostar om

man köper tjänster eller produkter från sådana här branscher. Svårare än så är det inte.

Jag är inte ett dugg orolig för att människor inte alls förstår det här. Men det finns de som anser att man inte behöver följa lagen över huvud taget. Jag ägnar nästan huvuddelen av mina dagar åt frågor om människor som struntar i lagen, som agerar olagligt, i strid mot andra, och orsakar skada. Även på det här området finns det en massa personer som fullständigt struntar i att det finns människor som har rättigheter till sitt arbete och till sina verk och som också har rätt att få betalt för sitt arbete.

Bakgrunden till de här förslagen är att vi inte tycker att det är rimligt att riksdagen och staten bara säger: Ni vill inte följa lagen, så vi gör ingenting.

Vi har försökt lägga fast regleringar och regler för hur man på ett rimligt sätt hanterar detta. Ni som har läst förslaget ser att det inte handlar om en oskyldig 14-åring som hemskt gärna vill lyssna på någon av de senaste artisterna i *Idol*, utan det handlar om att se proportioner. Det handlar om dem som i stor skala ägnar sig åt detta. Vi har också försökt göra regelverket någorlunda teknikneutralt så vi gör skillnader, men det ska också kunna användas framgent.

Regeringen har också enats om att vi omedelbart ska börja med en oberoende utvärdering och uppföljning av hur de här reglerna tillämpas, för det finns frågor och osäkerheter – som ju redan sagts här.

Utvärderingen ska omfatta hur många nya ärenden som bestämmelserna ger upphov till och hur information används, till exempel i vilken utsträckning den används när det gäller att skicka ut varningsbrev eller att inleda en domstolsprocess. Vid utvärderingen ska man också se om reglerna i första hand används för att vidta åtgärder mot intrång av stor omfattning. Här tänker vi oss bland annat att följa upp de farhågor som vi inte tror på – farhågor om att rättighetsinnehavare använder reglerna för att starta hemska skadeståndprocesser mot föräldrar, då för småsaker som deras barn har gjort.

Näringsutskottet föreslår i sitt betänkande en del preciseringar av vad utvärderingen ska omfatta. Resultatet av utvärderingen ska regeringen redovisa för riksdagen. Det är kanske inte så där väldigt bra att erkänna det, men jag tycker nog att näringsutskottets majoritet har gjort ett bra arbete. Vi är glada över de här förslagen som innebär förbättringar. De preciseringar som görs förstärker den linje som vi har försökt lägga fast i propositionen, så det är mycket bra. Andra vill gå ännu längre, men jag tror att detta räcker och att det ger ett bra underlag för fortsättningen.

Möjligheten att under vissa förutsättningar få ut information och en IP-adress handlar dessutom bara om det allra första steget i en process för att en rättighetsinnehavare ska kunna agera. Det är först när man har fått ut de här uppgifterna som man kan kontakta abonnenten och, när det finns motiverat, stämma abonnenten eller någon annan i en vanlig rättegång och till exempel kräva skadestånd. För att en domstol i en rättegång ska kunna utdöma det måste rättighetsinnehavaren på vanligt sätt ta fram och presentera bevisning om att det är just abonnenten som orsakat honom ekonomisk skada och också bevisning om skadans storlek.

Det är *inte* så att abonnenten med automatik blir ansvarig för intrånget. Även regeringen har hört talas om trådlöst bredband och om att folk har familjemedlemmar som gör fel saker. Vi är inte alls dumma. Det

finns många skäl till att abonnenten inte är skyldig, men någonstans måste man ju börja om man ska försöka reda ut vad som har hänt. Det är den dörren vi öppnar.

I debatten har det sagts att upphovsmän ska ges polisiära befogenheter. Så är det inte! Det handlar om att upphovsmän ska få möjligheter att agera civilrättsligt, vilket sedan väldigt länge är det vanliga i immaterialrätten; det vet alla som har sysslat med detta.

Det huvudsakliga ska precis som i immaterialrätten i övrigt vara att rättighetsinnehavarna själva har möjlighet att bevaka sina rättigheter. Svårare än så är det inte.

I propositionen finns det också tydliga skrivningar om skadeståndets storlek innebärande att skadestånd även i framtiden ska baseras på objektiva beräkningsgrunder. Bestämmelserna syftar alltså till att möjliggöra full ersättning för den faktiska skadan men inte mer. Skadestånd ska stå i proportion till den handling som begåtts.

Sammanfattningsvis: Vi har eftersträvat ett balanserat och rättssäkert förslag. Förslaget syftar till att ge den kreativa sektorn möjlighet att dra nytta av sin verksamhet även på Internet.

Det syftar till att ge förutsättningar för den här verksamheten att växa också i dessa svåra tider. Jag tycker att det är viktigt. De som producerar och skapar måste kunna få betalt för sitt arbete, och det är rimligt att man kan ha verktyg för att klara det. Rättigheten, upphovsrätten, behöver någon form av skydd. Det är det vi ska ge dem.

Vi tror att den här föreslagna regleringen kommer att bidra till att den olagliga fildelningen minskar. Men IP-adressfrågan är bara en pusselbit i arbetet mot olaglig fildelning. Vi måste också, och vi kommer att göra det, fortsätta att arbeta med information, uppföljning av lagstiftning och diskussioner med berörda. Vi har haft flera branschsamtal för att fortsätta att stimulera utvecklingen när det gäller konsumentvänliga och lagliga alternativ. Det handlar först och främst om att se till att så många som möjligt kan ha glädje av den tekniska utvecklingen med alla framsteg som görs men också om att de som använder de möjligheterna för att producera något som vi andra kan ha glädje av ska kunna få betalt. I grunden har vi vissa rättigheter som vi måste värna.

Jag tror att vi kommer att få många frågor framöver därför att den tekniska utvecklingen går väldigt snabbt. Jag tycker att det här är en bra start och ett bra svar på hur vi i Sverige vill värna upphovsrätten och ta vara på de möjligheter som de här branscherna erbjuder.

Anf. 14 LAGE RAHM (mp) replik:

Herr talman! Jag vill framföra ett tack till Beatrice Ask för att hon är med på debatten. Det tycker jag är bra.

Regeringen har alltså sagt att vi inte ska ha ont i magen. Det är väl bra. Det kanske vore ett sätt att lösa sjukhusproblem också. Regeringen säger: Var inte sjuka!

Problemet är att människor har ont i magen av en orsak. I det här fallet kan jag tänka mig att några har ont i magen därför att vi i riksdagen är på väg att åsidosätta rättssäkerheten i Sverige. Många kanske i stället för att ha ont i magen är upprörda, och det tycker jag är en bättre reaktion.

Beatrice Ask framför här att de här åtgärderna är nödvändiga för att värna upphovsrätten. Men jag ställer inte upp det. Jag ställer inte upp på att man måste välja mellan upphovsrätt och rättssäkerhet. Vi kan inte ha ett samhälle där det utmålas att man är tvungen att välja mellan upphovsrätt och rättssäkerhet. Det är uppenbart att det här inte är ett rättssäkert förslag, och det är också uppenbart för mig att vi behöver en upphovsrätt. Jag pratade om detta i mitt anförande, som jag hoppades att Beatrice skulle lyssna på. Där nämnde jag några förslag på hur man skulle kunna göra. Jag har inte tid att prata något mer om det, men jag hoppas att det noterades.

Till sist om polisiära befogenheter: Förut var det bara polisen som fick ut IP-nummer, och förut var det bara polisen som kunde göra husrannsakan. Nu kallas det inte längre husrannsakan utan inträngsundersökning, och andra kan få ut IP-nummer. Det är klart att när man ger den rätten till andra blir det inte polisiära befogenheter, men det blir befogenheter som förut bara polis hade. Det är en väldigt skrämmande utveckling.

Anf. 15 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Problemet är, säger Lage Rahm, att människor har ont i magen därför att vi åsidosätter rättssäkerheten. Nej, det gör vi verkligen inte. Det krävs domstolsbeslut enligt tydliga regler för att en adress ska kunna lämnas ut. Det finns regler om proportionalitet och väldigt mycket av det som vi traditionellt har på immaterialrättens område. Jag tycker att det är allvarligt att Miljöpartiet på det här sättet vill kasta ut hela det civilrättsliga förfarandet och påstår att det skulle vara rättsosäkert. Så är det ju inte.

Sedan blir det lite märkligt när man säger att tidigare var det bara polisen som fick hålla på med detta och att man vill försvara upphovsrätten. Det är ju Miljöpartiets linje.

Det är jättebra. Men hur många poliser tror ni att det skulle behövas för detta? Ska vi skicka polis för att jaga illegala fildelare i alla lägen? Vad vi erbjuder är en möjlighet för den som upptäcker att någon olagligen och i stor omfattning använder ett upphovsrättsskyddat material att lösa denna ”tvist” på ett anständigt sätt. Man kan ta kontakt, det kan vara ett missförstånd, och man kan reda ut det. Vi erbjuder alltså en annan väg.

Det intressanta är dessutom, vilket är väldigt viktigt, att det faktum att man får ut adressen inte innebär att någon anses vara skyldig. Vi har valt att inte lägga det här första steget som bevis för någon typ av kriminell aktivitet. Det fordras väldigt många steg till innan man är där. Rättssäkerhet och trygghet garanteras.

Retroaktiviteten tycker jag är otroligt viktig. Det är ingen som behöver vara bekymrad där. Man kan fundera framåt och tänka efter: Hur ska jag som musikälskare eller bokälskare kunna agera utifrån de nya reglerna framöver? Man kan skriva och ringa till branschföreträdare och förläggare och säga: Jag vill ha ett bra erbjudande. Jag lyssnar på massor av musik, och jag behöver verkligen få några bra lagliga erbjudanden från er.

Sätt lite tryck, precis som vi måste sätta tryck på bankerna.

Anf. 16 LAGE RAHM (mp) replik:

Herr talman! Beatrice Ask nämner att vi i Miljöpartiet vill kasta ut hela det civilrättsliga förfarandet. Så är det inte. Vi har här pratat om vissa civilrättsliga regleringar. Om Beatrice Ask menar att just den här lagen skulle vara detsamma som hela det civilrättsliga förfarandet må det vara sant, i övrigt är det inte. Hoppas att vi kan ha en bättre nivå.

Beatrice Ask nämner också att det krävs domstolsbeslut enligt tydliga regler. Jag är tveksam till att de är tydliga, men bara det faktum att det krävs domstolsbeslut garanterar inte rättssäkerhet i ett land. Man kan ha ett väldigt rättsosäkert land och ändå ha domstolar. Det finns betydligt mer som rättssäkerhet är avhängig av, och det trodde jag att Beatrice Ask höll med mig om. Det krävs att det finns en viss möjlighet att förutsäga vad lag och domstolsbeslut innebär och var det hela kommer att ske för att det ska vara rättssäkert.

Det krävs att man inte utsätts för en massa ingrepp, intrång och liknande. Det krävs också att man inte utsätts för trakasserier. Den här typen av faktorer omfattas inte av den här lagen. Man kan utsättas för ingrepp utan att vara skyldig och där det till och med är troligt att man inte är skyldig. Ändå kan man utsättas för intrångsundersökning.

Slutligen: Ska vi skicka polis i alla lägen? Jag trodde att jag var tydlig med att det just är det vi inte ska göra. Vi kan inte ha det så att vi skickar polis i alla lägen, eller för den delen Kronofogdemyndigheten eller vad man nu ska göra. Det blir en polisstat, och det är just det vi inte vill ha. Vi måste i stället se andra vägar för att tillgodose upphovsrättsinnehavares rättmätiga intressen. Det nämnde jag i mitt anförande.

Anf. 17 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! I det förslag som regeringen har lagt fram använder vi samma grundläggande principer som gäller civilrätt i övrigt. Om man som Lage Rahm menar att förslaget gör att det inte blir rättssäkert innebär det i logikens namn att man ifrågasätter rättssäkerheten också i andra regelverk som har motsvarande uppbyggnad. Det var den slutsatsen jag drog. Men jag förstår att det inte är så Lage Rahm tänker, och jag förstår inte riktigt hur han tänker, för att vara ärlig.

Det som är problemet och som jag inte förstår är att Lage Rahm och Miljöpartiet inte har ett enda konkret förslag om hur man ska skydda upphovsrätten utan enbart inriktar sig på de problem som finns. Jag säger inte att det inte kommer att bli svåra avvägningar som domstolarna måste göra. Det är därför vi måste ha en utvärdering för att se hur det kommer att utvecklas. Det är jätteviktigt.

Jag säger inte heller att det inte finns integritetsaspekter, för det gör det. Det är därför vi måste ha en bra utvärdering och följa detta mycket noga. Vi har försökt precisera vad vi vill se och inte vill se. Men att inte vara beredd att göra något är dessvärre ganska allvarligt.

Man kan fundera över: Finns det något svar från dem som är mot förslaget till alla dem som inte kommer att få betalt för sitt arbete? Om en film läggs ut illegalt dagen före premiären är det inte bara 25 skådespelare som får problem med att få sin lön. Det är hundratals människor som sysslar med film. Har ni sett listorna på vilka som arbetar med en film? De kan inte heller få betalt. Det handlar ofta om 50–60 miljoner kronor för att göra en enda film, och så är jobbet förstört innan den ens har pre-

senterats. Det är allvarligt, men där får vi inga svar. Vi vill åtminstone göra något.

Prot. 2008/09:77
25 februari

Anf. 18 KENT PERSSON (v) replik:

Herr talman! Av den här diskussionen kan man få för sig att det inte finns någon lagstiftning som reglerar upphovsrätsfrågorna i dag, men det gör det. Skillnaden är att det här förslaget går från en straffrättslig lagstiftning, som det är i dag, till en civilrättslig.

Jag förstår inte varför man inte kan förstärka polisens möjligheter att agera när det gäller upphovsrättsinnehavares rättigheter om det har begåtts brott enligt upphovsrättslagen.

Beatrice Ask sade att det för att få ut uppgifter från en domstol krävs att en stor omfattning av intrång har skett. Men i förslaget står det att det är fråga om intrång av viss omfattning. Det är en väldigt stor skillnad på viss omfattning och stor omfattning. Frågan är vad som gäller egentligen. Eftersom det i förslaget står ”viss omfattning” skulle jag önska att Beatrice Ask kunde förklara för mig vad viss omfattning är. Är det två, fyra eller tusen nedladdningar det handlar om? Det här gör att hela den här frågan blir väldigt osäker. Regeringen bör vara tydlig här och ha en åsikt om vad det här innebär.

Anf. 19 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Det finns redan en lagstiftning, säger Kent Persson. Det är alldeles sant att det finns en lagstiftning. Problemet är att om man inte vet vem man ska adressera blir det väldigt svårt att hantera det hela. Faktum är att vid illegal nedladdning måste man få reda på identiteten på en IP-adress, i vart fall om man vill öppna möjligheterna för ett civilrättsligt förfarande, vilket vi tycker är rimligt. Det ökar naturligtvis skyddet för den som har en upphovsrätt.

Det är klart att vi har en lagstiftning, men den är inte så bra som det skulle krävas. Därför har det krävts från Europahåll att Sverige ska skärpa regelverket genom det här direktivet. Som jag sade tidigare behöver vi inte göra exakt så här, men då måste vi göra något annat som är minst lika bra. Vi har en skyldighet att bättre hävda upphovsrätten på Internet, och det är viktigt.

Sedan var det frågan om detta med stor omfattning och viss omfattning. Jag är inte jurist. Vi skriver att det inte handlar om enstaka tillfällen, men rent tekniskt måste man granska de enskilda nedladdningstillfällena. Men det är helt korrekt att det står ”viss omfattning”. Och det betyder, om jag har förstått juristerna rätt, att man tänker sig en viss volym. Men när det gäller den exakta omfattningen vill man att det ska arbetas fram en praxis, så jag kan inte svara på hur många nedladdningar det handlar om.

För mig är det ganska uppenbart att vi i skrivningarna inte talar om någon som har laddat ned några låtar för att lyssna på dem. Men det är klart att om man har laddat ned alla verk som har gjorts i Sverige under ett år börjar man gå långt över gränsen för vad som är rimligt. Det är alltså en prövning som måste göras.

Domstolarna har fått ett beställt arbete, helt sant. Men jag har stort förtroende för domstolarna, och det borde vi alla ha i den här församlingen.

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

Anf. 20 KENT PERSSON (v) replik:

Herr talman! Varför då inte ge polisen samma rättigheter och möjligheter som man gör när man lämnar över det här till civilrättslig prövning? Här ändras faktiskt bevisgraden till att gälla sannolika skäl. Man kan ge polisen samma möjligheter. De har i dag svårare att få ut IP-adresser än vad fallet skulle bli om den här propositionen går igenom.

När det handlar om viss omfattning eller stor omfattning kan jag konstatera att regeringen egentligen inte har någon linje utan låter domstolen fastställa praxis.

Men det här bygger också lite grann på vad som står när det gäller vinst. Ersättningens storlek ska ju bestämmas utifrån utebliven vinst, skada på verkets anseende, ideell skada och upphovsmannens eller upphovsrättsinnehavarens intresse av att intrång inte begås. Det är det som ska ligga till grund för en bedömning av ersättningens storlek. Vi har sett och har facit från hur det ser ut utomlands när en rättighetsinnehavare kräver skadestånd av enskilda personer. Det är oerhört höga belopp som krävs. Det kommer givetvis att bli fallet även här i Sverige. När Beatrice Ask säger att skadeståndet kommer att vara proportionerligt, är det inte riktigt sant om vi tittar på det facit vi har. Här är det givetvis upp till upphovsrättsinnehavaren att kräva skadestånd, och svaranden måste bevisa sin oskuld.

Anf. 21 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Varför inte ge polisen samma rättigheter, eller varför inte använda sig av polisspåret, som Vänsterpartiet tycker. När det gäller immaterialrätt i övrigt har vi väldigt goda erfarenheter av att också kunna använda den civilrättsliga vägen. Vi tycker att det finns anledning att göra det också på det här området.

När det sedan gäller skadeståndens storlek och hur det ser ut utomlands pekas det ofta i debatten på olika exempel. Först och främst ska man då ha klart för sig att i Sverige har vi inte en amerikansk, brittisk eller dansk tradition vad gäller skadestånd; vi har en svensk. Sverige ligger väldigt lågt vid en jämförelse av skadeståndens storlek. Det finns ganska noggrant beskrivet vilka grundprinciper som vi tycker ska gälla för att bedöma skadeståndets storlek, och jag utgår från att de är rimliga.

Det är också så att reglerna i det här förslaget naturligtvis har utformats utifrån erfarenheter på andra håll. Jag tror, men är inte tvärsäker just nu, att just i Danmark var man tvingad att gå in och göra en del justeringar därför att man hade sett effekter som man inte ville se. Det är sådant som vi redan har på plats i det här förslaget.

Dessutom har vi i våra skrivningar om utvärdering, som utskottet har förstärkt, tillfört bland annat ett uppdrag att särskilt titta på hur detta kommer att utvecklas och se ut, av just det skälet att vi inte vill ha de orimliga nivåerna på skadestånd som gör att folk får gå från hus och hem. Vi vill ha lite mer ordning och reda.

Vi kommer att följa det här väldigt noga. Och utvärderingen kommer att börja i princip samtidigt som lagen träder i kraft, så det är i god paritet med de erfarenheter som dras. Men jag är inte bekymrad över att detta ska leda till en orimlig utveckling. Det är i vart fall inte ambitionen.

Anf. 22 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Herr talman! Som jag tidigare beskrivit finns det ett antal frågor och farhågor kring denna lag som vi är ganska bekymrade över. Vi tycker att det är bra att regeringen ska utreda detta och att näringsutskottet då får en uppföljning, men vi tycker inte att det räcker. Det är därför vi har föreslagit en upphovsrättskommission som ska ha ett brett uppdrag – inte bara när det gäller just den här lagen utan om upphovsrätten allmänt – att se till att lagen anpassas, som vi menar, till tiden och inte bara i tekniskt hänseende. Det här är vi inte ensamma om. Även borgerliga ledamöter har framfört att det här är nödvändigt.

Min fråga till justitieministern är: Anser inte justitieministern att det är viktigt att vi har en upphovsrättskommission som är fristående från regeringen och som får ett mycket bredare uppdrag än vad som är fallet när det gäller regeringens egen utredning?

Anf. 23 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Jag sade att jag har noterat att det finns förslag. Nu tillsetter vi en utredning med en oberoende utredare som ska titta på detta omedelbart. Då får vi ett bra underlag för att se om vi ska göra mer. Kommissioner låter bra, men det kan man ha i alla sammanhang. I allmänhet händer det inte särskilt mycket utan ett preciserat uppdrag.

Det finns anledning att vara öppen för frågan, men jag vill se resultatet av en utvärdering först. Ska det vara meningsfullt med kommissioner ska man ha ett tydligt och genomarbetat direktiv som står på fast grund. Det kan vi få om vi har en bra utvärdering som följer detta.

Jag är inte säker på att vi behöver ha en stor historia för detta; det skulle inte lösa så mycket. Jag har dock respekt för synpunkten som handlar om att följa utvecklingen på detta område. Det kommer att dyka upp nya frågor framöver, för sådan är den tekniska utvecklingen och kreativiteten på detta område.

Anf. 24 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Herr talman! Det är tråkigt att justitieministern inte vill inse att denna fråga är mycket bredare. Vi har pekat på det, men det finns också, som jag sade tidigare, en borgerlig ledamot som har lyft upp frågan i ett mycket bredare perspektiv eftersom upphovsrätten är föränderlig. Det borde man inse också i riksdagen och regeringen.

En kommission, som inte skulle vara den tidsbegränsade utredning som regeringen föreslår, skulle på ett fristående sätt kunna granska upphovsrätten ur ett mycket bredare perspektiv och ha ett vittomfattande uppdrag.

Om riksdagen röstar för detta – jag inser att flera borgerliga ledamöter tycker att det är viktigt – ger riksdagen regeringen detta till känna. Då får regeringen återkomma med hur uppdraget ska preciseras och hur kommissionen ska se ut. Vi tycker att det är en viktig fråga.

Regeringen har nu chansen att visa lite ödmjukhet i de frågor som handlar om integritet och upphovsrätt och möta den oro och misstro som finns mot denna lagstiftning – och inte minst den misstro som finns mot regeringen efter sjabblet med FRA-lagen.

Anf. 25 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Jag tror säkert att oppositionen tycker att det är tråkigt att regeringen inte tycker likadant som de.

Det finns stor respekt för de aspekter och argument som framförs men inte just för detta förslag. Man ska ha klart för sig att kommissioner kostar pengar, precis som nya myndigheter och utvärderingar. Jag tror att en oberoende utvärdering av det slag som utskottsmajoriteten preciserar är en rimlig nivå och en bra sak att sätta i gång direkt. Skulle man välja den socialdemokratiska modellen skulle man förmodligen komma mycket senare i arbete, vilket inte är nödvändigt.

Vi har ett bra förslag som tar sig an de farhågor och den oro som finns. I framtiden behöver säkert mer göras i dessa frågor generellt och för upphovsrätten i vid mening. Precis som Eva-Lena Jansson sade är det en mycket vidare fråga. Vi har inte berört mönsterskydd och sådana saker, men för svensk industri och svenskt näringsliv är problemen stora. Vi talar oftast om musik eller film som laddas ned, men tänk på dem som har suttit i flera år och konstruerat något tekniskt och så stjäls program-idén fullständigt! Eller tänk om man har jobbat fram ett dataspel som kan vara hur komplicerat som helst och får hela jobbet utauktionerat! Det är förfärligt.

Det finns alltså många frågor här. Jag har respekt för det, men utskottets betänkande och förslag räcker för att svara mot de frågor som är aktuella i dag.

Anf. 26 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka hela näringsutskottet för en bra och konstruktiv process som vi har haft i arbetet med att bearbeta regeringens proposition till det lagförslag med kompletteringar som nu föreligger. Vi har haft många intressanta meningsutbyten som har inneburit att förslag på vissa punkter har förtydligats och att argumenten har vägts mot varandra. Sammantaget anser jag att utskottets förslag till riksdagsbeslut till ny lagstiftning – med alla de förarbeten som finns i propositionen och i utskottstexten som ska ligga som underlag för hur domstolarna ska behandla lagstiftningen – är väl avvägt mellan de olika intressen och aspekter som man måste se till i detta sammanhang.

Herr talman! Kreativitet är en viktig del av den svenska ekonomin. Ibland är vi dessutom lite kreativa även här i huset. Det är inte så enkelt att kvantifiera i pengar hur viktiga de kreativa processerna är i förhållande till andra processer, men de är helt klart mycket viktiga. Det är ingen avgörande skillnad mellan den som tar fram en bra tjänst i en mobiltelefon eller den musiker som gör en bra låt som människor uppskattar. Det handlar därför i många stycken om vilka villkor vi skapar för att dessa vårt samhälles hjältar ska kunna leva på det de gör och ha drivkraften, eftersom vinsterna från det kreativa arbetet till absolut övervägande del tillfaller konsumenterna i samhället. För att dessa välfärdsvinster ska uppstå måste det dock också finnas ekonomiska möjligheter för skaparna.

En helt vanlig vardag ägnar de som har en tidning kanske en halvtimme åt att läsa den. Vi ägnar oss åt tv-tittande, lyssnar på radio, läser böcker och spelar dataspel. Nästan alla använder sig av Internet i någon form. Vi går på bio. Allt detta handlar om upphovsrätt och att ta del av

kreativa prestationer som någon annan har stått för. Ibland gör vi det gratis i form av att vi skickar en insändare till en tidning eller lägger upp något på en blogg.

Många av dessa kreativa prestationer kräver dock att man kan göra det yrkesmässigt och att man när man tar stora risker och lägger ned mycket tid kan få lite mer än en vanlig timlön den gången man lyckas. Det skiljer inte de kreativa näringarna från några andra näringar. Den som lägger ned mycket tid, tar stora risker och lyckas omsätta en genial idé i något som andra människor uppskattar måste kunna få betalt på något sätt.

Kreativitetens marknad innebär att upphovsrätten skapar förutsättningar för handel med dessa produkter och tjänster och skapar affärsmöjligheter. Poängen med upphovsrätten är att den stimulerar både utveckling och försäljning, det vill säga spridning. Det är bara om man sprider något man har gjort som andra människor får nytta av det. Det är ingen skillnad om man uppfinner en skruvmejsel eller skriver en bra låt. Det är först när det finns ekonomiska incitament med som det på bred front blir en spridning.

Vi ska vara glada att den som kom på skiftnyckeln valde att sprida det till andra – precis som att den som kom på att man kunde lägga möbler i platta paket valde att sprida det till andra och att den som kom på att man kunde göra billiga märkesjeans för fattiga måndagar valde att göra det. Vi ska vara glada för det, eftersom vi andra tjänar så mycket mer än vad de någonsin har tjänat.

Det finns överväldigande belegg för att piratkopiering minskar de legala alternativen till spridning. Vi vet alla att en ersättningsfri modell kan vara bra ibland. Det kan finnas andra sätt att finansiera det. Man måste dock kunna förena det med en modell där man faktiskt får betalt för prestationen. Det kan inte vara upp till kunden att bestämma om man ska betala eller inte – lika lite som det kan vara upp till kunden att bestämma om man ska betala för sitt platta paket.

Vilka är alternativen, kan man undra. Det är ändå grundfrågan. Ett sätt skulle naturligtvis kunna vara att ha offentliga subventioner eller betalningar till dem som skapar. Jag tror att det, milt uttryckt, skulle leda till en viss ineffektivitet och en minskad kreativitet. Vem ska bestämma vad som ska betalas och hur mycket?

Man kan ha reklamfinansiering. Det kan dock vara förknippat med en rätt negativ nytta i många sammanhang. Jag tror inte att så många vill ha reklamfinansierade ordbehandlingsprogram eller reklampausar i musik. Hur finansierar man för övrigt en lärobok i forngrekiska med affischer och T-shirtar?

Självklart är det så att de som skapar dessa produkter och vill ha betalt för dem också har ett stort ansvar för att se till att det blir bra affärsmodeller och skäliga priser. En del av dagens situation är förstås att många upplever att det inte är skäligt eller känns rimligt att betala 200 kronor för en plastbit med musik. Många upplever att en plastbit inte kan vara värd så många kronor. Det är den inte heller, utan det är musiken. Konkurrensen från den otillåtna spridningen blir då helt förödande.

Det måste alltså växa fram många fler legala alternativ. Om man inte på något sätt kan sätta in sanktioner mot de illegala blir framväxten helt klart hämmad.

Prot. 2008/09:77
25 februari

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

För Sverige finns det en enorm framtidspotential i takt med den stigande levnadsstandarden, precis som vi har en historia av framgång med kreativa produkter och tjänster. I det här sammanhanget pratar vi nästan enbart om de tjänster och produkter som vi som privatpersoner använder oss av på vår fritid.

Upphovsrätten är inte den enda rätt vi pratar om här. Immaterialrätten som helhet handlar ju om så mycket annat. Det måste sättas in i ett större sammanhang. Det är varumärkesrätt, patenträtt, mönsterskydd, firmarätt, kretsmönsterlag för halvledarprodukter – något som jag tror att de flesta av oss knappt vet vad det är, men det är ganska essentiellt i det här sammanhanget – växtförädlarrätt och så vidare.

Utan ett samlat civilrättsligt sanktionssystem för de här rättigheterna har de inget värde. Det är fundamentalt i en fungerande marknadsekonomi att ett legalt rättighetssystem kan upprätthållas. Det är verkligen grundläggande politik. Det är liksom nattvaktarstatens uppgift det mest grundläggande att legala rättigheter måste kunna upprätthållas, annars har de inget värde.

Det vanligaste på immaterialrättens område är, som vi har hört, att man i första hand använder civilrättsliga åtgärder för att erhålla ersättning, inte andra rättsliga åtgärder för att utdöma straff. Vi vet från andra områden att skadeståndsprocesser kan vara ett ganska effektivt komplement, till exempel när det gäller konkurrensrätt.

Det lagstiftningspaketet – det är verkligen ett paket – vi pratar om här i dag handlar om att implementera EG-direktivet och på varje punkt jämföra det med befintlig svensk lagstiftning på alla dessa områden. Där den svenska lagstiftningen har haft luckor kommer vi med ny lagstiftning. De andra punkterna betar man av och konstaterar att den svenska lagstiftningen redan stämmer med direktivets idé.

Genom den fantastiska tekniska utvecklingen har möjligheter som ingen av oss kunde drömma om redan uppnåtts. I morgon och i övermorgon kommer det att finnas helt nya saker som vi i dag inte kan klura ut. Lagar, rutiner och hantering måste hela tiden anpassas till den nya miljön. Det är en sådan anpassning som finns i det här lagförslaget, att man i domstol ska kunna besluta att abonnenten bakom en IP-adress kan lämnas ut för att man ska kunna gå vidare i processen. Det är först då rättighetsinnehavaren får en motpart med ett namn, inte bara ett nummer, att jobba vidare med. Det är bildligt talat ett sätt att be om legitimation. Det betyder ju inte att den person som har tecknat avtal för abonnemanget automatiskt är den som har utfört intrånget.

Det är en mycket stor majoritet av fem partier som står bakom det här förslaget. I propositionen föreslås att beviskraven för att få byta nummer mot namn på abonnenten ska vara sannolika skäl. Det är juristspråk för den högsta grad av misstanke som man kan ha i svensk rätt, utan att rätten har fastställt att ett intrång verkligen har begåtts. Det i sin tur innebär ju i ett rättssamhälle att man faktiskt kan höra vederbörande, något som man inte kan göra förrän man vet vem man ska höra. Det blir ett slags cirkelresonemang att kräva att det ska vara högre beviskrav. Det är mer rättssäkert att säga att man ska använda sig av sannolika skäl för att sedan kunna gå vidare.

Det förslås också att intrånget ska ha viss omfattning. Det går naturligtvis inte att fastställa i lag. Det kan ju vara så otroligt många olika

kombinationer av förutsättningar. Det sägs helt klart att det enligt svensk rättspraxis ska vara en proportionalitet, en balans, mellan intresset för rättighetsinnehavaren och integriteten hos den det berör.

Herr talman! Det finns några punkter som jag är lite förvånad över när det gäller Socialdemokraterna och deras reservationer. Först ställer man sig bakom lagstiftningen, men sedan vill man uppdra åt regeringen att utreda vidare ett antal punkter som vi i utskottets betänkandetext ganska tydligt bemöter med att det strider mot svensk rättspraxis, att det strider mot den allmänna rättsordningen att var och en ska ha rätt att föra sin egen talan i domstol och inte behöva gå via ombud, att bevisvärderingen regleras i rättegångsbalken om fri bevisföring och fri bevisvärdering, att rätten efter samvetsgrann prövning av allt som förekommit ska avgöra vad som är bevisat och att man vill uppdra åt regeringen att försöka skapa någon sorts Kinderägg av att man ska ha krav på en gemensam branschorganisation utan att det strider mot att var och en enligt svensk rättsordning ska ha rätt att föra sin egen talan.

Herr talman! Det finns många frågor som man skulle kunna diskutera i det här sammanhanget, men för tillfället nöjer jag mig med att yrka bifall till förslagen i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 27 KENT PERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag hade inte tänkt begära replik, men jag gjorde det på grund av att jag gjorde ett felyrkande. Jag ska givetvis inte yrka bifall till reservation 2, som jag gjorde, utan reservation 3. De reservationer som jag yrkar bifall till är alltså 1, 3 och 8.

När jag nu ändå är här får jag väl ställa en fråga till Karin Pilsäter.

Regeringen tänker ju följa den här utvecklingen väldigt noga och omedelbart inleda en utvärdering av hur den nya lagstiftningen påverkar rättighetsinnehavare, Internetleverantörer och konsumenter. Näringsutskottet har också sagt att det är väldigt viktigt att det sker. Samtidigt säger ni att propositionen är rättssäker, väl avvägd och tar hänsyn till den personliga integriteten.

Då undrar jag: Varför ska man tillsätta en omedelbar utredning som följer hela arbetet med propositionen om lagförslaget är så bra som förespeglas i debatten?

Anf. 28 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Innan någonting har börjat verka kan man inte veta hur det blir efteråt. Man kan bara göra en förhandsbedömning, och vår bedömning är att förslagen är en lagom bra balans mellan integritetshänsyn och hänsyn till att rättighetsinnehavares rättigheter ska kunna hävdas.

Vi kan ju inte veta att det är så förrän historien ger oss svaret. Så är det naturligtvis även när det gäller all annan lagstiftning. I Sverige – och i många andra länder – finns det en stor oro för att man har gjort den här avvägningen på ett felaktigt sätt eller att det ska få konsekvenser som man inte önskar. Det finns en oro för att det här inte är tillräckligt skarpa förslag inte bara hos den del av allmänheten som ägnar sig åt att på ett eller annat sätt utföra saker på Internet, medvetet eller omedvetet, utan också hos dem som skriver musik, skapar filmer, designar jeans och så vidare.

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

Det finns en oro för att rättighetsinnehavare, mer än vad man kan tycka är lämpligt, ska sända ut kravbrev som man inte vet hur de ska hanteras till privatpersoner. Det tycker jag är ett viktigt skäl för att omedelbart sätta i gång detta och visa att vi tar det på allvar. Vi gör inte bara en förhandsbedömning av att det är en bra avvägning, utan vi tänker från dag ett se till att tillämpningen blir en sådan bra avvägning. Om det visar sig att redskapen inte är rätt utformade måste man ganska snabbt kunna komma med kompletterande förändringar.

Anf. 29 KENT PERSSON (v) replik:

Herr talman! Poängen med att riksdagen fattar beslut om lagstiftning är att lagstiftaren på sitt bord ska ha ett förslag som är rättssäkert, förutsebart och som allmänt accepterats i samhället. Det borde vara grunden. I det här fallet är det ju inte så.

Om det vore så skulle man inte heller behöva diskutera i termer av att detta kanske inte är så bra. Rättighetsinnehavarens intresse kanske inte har tillräckligt starkt skydd i förslaget eller, för den delen, skyddet för den som har gjort ett intrång; det kanske får konsekvenser som är orimliga.

Det finns facit. Vi kan titta på vad som händer i andra länder. Vi kan inte enbart hänvisa till att vi inte har samma rättstradition i Sverige. Här handlar det om hur branschen och intresseorganisationerna agerar för att hävda sin rätt. Om man tittar i propositionen ser man att de krav som ställs på hur ett skadestånd ska utdömas består av en omfattande uppräknings av vad som ska ingå. Det är inte bara utebliven vinst utan även skada på anseende och så vidare som tas upp. Det gör att processen blir oerhört rättsosäker; åtminstone är risken stor att den blir det.

Det jag har argumenterat för i mina inlägg är att regeringen i propositionen på ett bättre sätt borde ha tagit hänsyn till kritiken och kommit med ett rättssäkert förslag som även tagit hänsyn till den personliga integriteten, vilket alltså inte är fallet nu.

Anf. 30 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Man kan vända på steken och säga att eftersom det handlar om en balans mellan olika typer av intressen, och om de som definierar sig själva som endera av dessa intressen upplever att lagstiftningen inte tillräckligt väl tillgodoser deras intressen, kanske man ska se det som ett tecken på att balansen trots allt är rätt väl avvägd. Men det kan man inte veta förrän man fullt ut ser den tillämpning som sker i domstolarna och hur detta hanteras i övrigt. Självklart är det den svenska lagstiftningen i den svenska kontexten som ska utvärderas.

Det faktum att vi omedelbart inleder utvärderingen och nu har denna diskussion innebär att den som skickar ett ohemult kravbrev, utifrån att man fått ut en IP-adressabonnent, i stället för att skicka ett varningsbrev eller, i förekommande fall, fortsätta en rättslig process kommer att vara medveten om att man därmed undergräver hela systemet. Det tycker jag är bra, för så ska det vara.

När det gäller att hitta balansen innebär de punkter som ni, Kent Persson, antyder – utan att komma med några konkreta förslag på hur det i stället skulle gå till – att man för varje steg man hävdar rätten att kunna tillgodogöra sig upphovsrättsskyddat material minskar rättighetsinnehav-

varnas möjlighet att hävda sina intressen. Till dess att ni kommer med någon typ av konkreta förslag på hur man ska göra i stället känns det som om ni i viss mån famlar i blindo, alternativt bara vill skjuta saken framför er. Det tycker jag inte känns som ett alternativ i dagsläget, speciellt inte om jag ska vara lite formalistisk och konstatera att direktivet skulle ha varit infört för tre år sedan.

Anf. 31 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga om vårt förslag på en upphovsrättskommission.

Regeringens utredning tillsätts ju av regeringen och får direktiv av regeringen. Den upphovsrättskommission som vi har föreslagit skulle ha ett mycket bredare uppdrag utifrån att vi ser att upphovsrätten är föränderlig över tid.

Det har framförts farhågor om lagstiftningen, vilket vi pekat på. Det har kommit kritik från PTS, och Datainspektionen har haft synpunkter. Vi menar att en fristående kommission, med ett mycket bredare och mer långsiktigt uppdrag än det som en tidsbegränsad utredning har, är viktig.

Jag skulle gärna vilja veta varför den borgerliga majoriteten tycker att just frågan om en upphovsrättskommission inte är så viktig. Det finns en motion från en borgerlig ledamot där det tas upp frågor bland annat om vad som ska vara av allmänt intresse och inte får skyddas av upphovsrättsbarriärer. Det finns i dag undantag till exempel för bibliotek. Vi säger att det ska finnas undantag vad gäller upphovsrätten även för människor med funktionshinder. Den ska tillgängliggöras på ett annat sätt.

Vi ser att det finns begränsningar. Vi vet att fakta och information som samlas in på EU-nivå ska vara tillgängligt för alla medborgare i EU, men samtidigt vet vi att det begränsas av upphovsrätten och tillgängliggörs alltså inte. Det visar att det finns problem med dagens upphovsrättslagstiftning både i Sverige och på EU-nivå.

Därför skulle jag vilja veta, fru talman, varför Karin Pilsäter och den borgerliga majoriteten motsätter sig en upphovsrättskommission med ett bredare uppdrag.

Anf. 32 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! För det första tycker vi att det i detta sammanhang känns mest angeläget – politik är ju inte bara att vilja, politik är också att välja – att se till att vi får en tydlig, oberoende och snabbt igångsatt utvärdering av hur det nya sanktionspaketet faller in i det system för upphovsrätt som i dag inte fungerar helt och hållet väl på alla punkter. Att kunna följa den utvecklingen tycker vi är det viktigaste, och det kommer att ge oss ett bra underlag för att kunna avgöra hur vi sedan går vidare. Det gäller både om vi ska göra konkreta förändringar i denna lagstiftning eller gå vidare inom andra ramar.

För det andra bedrivs det, som Beatrice Ask sade, ett ganska intensivt arbete gentemot de olika branschföreträdarna, men i slutändan är det ändå enskilda kulturskapare i någon form och enskilda företag – om vi bara talar om upphovsrätt – som måste hitta nya, bättre affärsmodeller, fler erbjudanden, som på ett bra och enkelt sätt kan användas. Den tekniska utvecklingen går snabbt som vi alla vet, och den går dessutom snabbare än de flesta av oss kan hänga med i.

För det tredje gäller det frågeställningar om den legala grunden, om den ska ändras. Det handlar inte om rättsfrågor bara på EU-nivå utan på världsnivå i form av de avtal vi tecknar inom ramen för WTO. Det är alltså inte alldeles enkelt att sätta sig i sin kammare i Sverige och fundera på hur det ska gå till.

Summan av det hela är att jag tror att det finns bättre former än att i dag tillsätta en utredning eller kommission eller vad vi nu vill kalla det för, något som faller under kommittéförordningen, för att gå vidare med detta. Det kanske låter kraftfullt, men jag tror inte att det är det kraftfullaste vi kan göra för att se till att hänga med i utvecklingen på ett bra sätt.

Anf. 33 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tyckte att Karin Pilsäter argumenterade alldeles utmärkt om en upphovsrättskommission, men hon kom fram till helt andra slutsatser än vi.

Att det tidigare funnit till exempel en IT-kommission med ett brett uppdrag att se över utvecklingen talar för en kommission. En utredning är kortsiktig, har ett tidsbegränsat uppdrag. Vi tycker att det är viktigt med en upphovsrättskommission med ett mycket bredare uppdrag. Jag har lite svårt att förstå argumenten från den borgerliga majoriteten, varför de motsätter sig en kommission. Vi ser farhågorna och problemen med lagen, och vi är bekymrade över en hel del frågor. Det borde tala för en kommission. I stället argumenterar man emot.

Vi har tidigare hört justitieministern säga att det kostar pengar. Vi har ett utförsäljningsråd som kostar massor med pengar. Det har tillförts 100 miljoner bara för att sälja ut statliga bolag. Allt beror naturligtvis på vad man tycker är viktigt.

För mig är det en demokratifråga. Det ska finnas information tillgänglig som inte begränsas av upphovsrätten. Sedan är det viktigt att också upphovsrättslagen finns. Men varför säga nej till kommissionen? Jag har svårt att förstå argumenten, fru talman.

Anf. 34 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Det här är inte en konkret fråga utan ett retoriskt påstående: Med tanke på innehållet i de övriga reservationerna från Socialdemokraterna förstår jag att Eva-Lena Jansson väljer att helt och hållet fokusera på den här frågan i stället för på ändringsförslagen.

Vi har i dag först och främst att fastställa den nya lagen. Den viktigaste uppgiften i det här sammanhanget är för riksdagen, och även för regeringen, att på kort sikt följa upp lagstiftningen och se om den verkligen fungerar i enlighet med våra intentioner.

Det händer oerhört mycket oerhört snabbt i många parallella processer. Jag kan inte riktigt se att Socialdemokraternas förslag att dessa processer borde samordnas i någon diffus kommission skulle vara det absolut bästa sättet att möta framtiden. Det är mitt svar på den frågan.

Anf. 35 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Jag har några frågor till Karin Pilsäter. Det handlar rätt mycket om rättssäkerhet. Jag hoppas att det är okej. Jag tycker att det är det stora problemet i dag. Vi sitter här med ett förslag till en väldigt rättsosäker lag och verkar komma att rösta igenom den i stället för mot den.

Är det rättssäkert att oskyldiga människor kan utsättas för husrannsakan för att någon annan har laddat ned några låtar? Är det en rimlig proportion? Är det rättssäkert? Det är intrångsundersökningar jag pratar om.

Man kan också ifrågasätta det rättssäkra i att en betydligt starkare part, till exempel den samlade filmindustrin, får möjlighet att stämma enskilda privatpersoner i civilrättsliga rättegångar i den här omfattningen och får de verktyg de behöver för att kunna skrämman dessa människor.

När det gäller straffrätt har människor rätt till försvar. Men när det gäller civilrätt får man ordna försvaret bäst man kan. Har man till exempel ingen hemförsäkring som täcker rättegångskostnader kan man inte räkna med att få dessa täckta över huvud taget om man skulle förlora, vilket är risken om man försvarar sig själv. Är det en rättssäker stat, där man öppnar upp och uppmanar folk att göra den här typen av grejer?

Jag vill slutligen veta om Karin Pilsäter tror att ingen kommer att använda anonymiseringstjänster efter det här. Tror hon inte att detta kommer att slå igenom, att det kommer att slå undan fötterna på möjligheterna att få tag på dem som fildelar mest och att man genom förslaget bara får fast de andra?

Anf. 36 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Det som ofta benämns "husrannsakan", i varje fall av motståndarna, är inte husrannsakan, utan något som heter intrångsundersökning, en betydligt mildare form av undersökning som utförs av kronofogden. Det är ingen möjlighet som införs med den här lagstiftningen. Den finns redan i dag och förändras inte på något sätt av den lagstiftning som vi i dag föreslår att förändra. Det finns ingen förändring när det gäller intrångsundersökningar. Det är inga privata aktörer som får möjlighet att göra vare sig intrångsundersökningar eller husrannsakan, utan det är domstolen som kan besluta om att kronofogden gör det.

I det här sammanhanget kan just en intrångsundersökning vara det som avgör att man kan bevisa att det inte var abonnenten utan någon som har nästlat sig in på dess privata nätverk. Det gör att det här säkert i vissa fall kan vara väldigt betydelsefullt, tror jag. Det är omgärdat av ganska strikta regler för när det kan vara tänkbart att domstolen ska kunna besluta om en sådan här intrångsundersökning.

Det andra var att det här skulle innebära att en starkare part får möjlighet att stämma privatpersoner. Det är samma sak här. Det införs inte några möjligheter som inte redan finns i dag att stämma privatpersoner på skadestånd. Det är absolut ingenting nytt att man, oavsett hur stark eller svag man är, kan stämma någon annan på skadestånd. Det som införs här är en möjlighet till att man, om domstolen tycker att det är befogat, proportionellt och med sannolika skäl visat, kan få namnet på den abonnent det gäller.

Det är klart att det, precis som du pekar på, finns problem i det här sammanhanget. Visst gör det det! Men det är ingenting nytt som införs att man ger den här möjligheten.

Anf. 37 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Det är intressant att notera: Först införs det inga nya möjligheter, sedan införs det en ny möjlighet. Jag kan konstatera att det faktiskt är så att det införs nya möjligheter att stämma privatpersoner, precis

som jag sade. Det bygger på att man får de uppgifter som möjliggör att man vet vem det är man ska stämma. Det är väldigt tydligt.

Jag har inte heller sagt att det skulle vara privata personer som går in. Jag är fullt medveten om att intrångsundersökning och husrannsakan inte är samma sak. Däremot är de väldigt lika. Det nämns också i propositionen att det närmast är att likna vid en husrannsakan. Därför tycker jag att det är rimligt att säga det. Då vet folk vad det betyder. Det är rimligt att vi politiker berättar vad det är, så att människor förstår.

Man kommer att kunna gå in och undersöka rätt många saker och kunna komma in och rota i människors privatliv efter att ett väldigt ringa brott har begåtts och med en stor osäkerhet om det verkligen är den personen. Det är naturligtvis så att om man går in och gör en intrångsundersökning hos någon som skulle vara oskyldig kanske man har möjlighet att visa att den är oskyldig. Jag säger kanske, för det är fortfarande väldigt svårt att bevisa någons oskuld. Man kanske får konstatera att man inte hittade tillräckliga bevis för att personen var skyldig. Det är väl där man får landa. Men då kommer vi till det riktigt stora problemet: En massa människor kommer att bli utsatta för den här väldigt integritetskränkande åtgärden bara på grund av att någon annan har laddat ned – ett väldigt ringa brott. Det är inte en rimlig avvägning, och det är inte en rättssäker stat som låter människor utsättas för de här ingreppen. Det är där vi måste vara tydliga.

Anf. 38 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Det är möjligt att jag snubblade på orden. Det införs ingen ny möjlighet att stämma privatpersoner. Däremot införs en ny möjlighet att få reda på vem det är man kan gå vidare med genom att man kan få ut namnet på abonnenten bakom en IP-adress. Om jag snubblade på orden i den förra repliken ber jag om ursäkt för det. Det är alltså inte några möjligheter. Vi ändrar ingenting i vad som är tillåtet eller inte tillåtet. Vi ändrar ingenting i grunden i hur skadeståndens storlek ska bedömas. Däremot tillförs en liten förändring som kan vara lätt att missförstå om man inte jämför den med hur skadestandsreglerna är formulerade för övriga immaterialrättsliga lagar.

I grunden kokar alltihop ned till att det är en avvägning mellan olika intressen. Om det vore så att det bara fanns ett intresse skulle det vara lätt. Men det är inte så. Det finns inte bara ett intresse, utan det är flera intressen som ska tillgodosas här. När det gäller avvägningen mellan intresset av att kunna hävda upphovsrätten eller annan immateriell rättighet och rätten till personlig integritet måste man hitta en balans.

Jag vill föra det här resonemanget tillbaka till att det inte bara handlar om den enskilde rättighetsinnehavare som ansöker om att få ut namnet på en abonnent hos domstolen, utan också om det allmänna samhällsintresset av att upphovsrätten och andra immateriella rättigheter i någon rimlig omfattning kan upprätthållas. Det är ett samhällsintresse, ett intresse för oss alla att den här kreativa verksamheten finns, att den finns i framtiden och att människor är beredda att satsa sitt liv, sitt svett och sina idéer på att verka i den. Det är det intresset vi ska väga mot det personliga integritetsintresset. Därför måste vi göra det på ett så rättssäkert sätt som det bara är möjligt och väga dem mot varandra.

Anf. 39 HANS ROTHENBERG (m):

Fru talman! Till att börja med vill jag yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och därmed avslag på de motioner som har väckts i frågan.

Ett samhälle bygger på att människor fungerar tillsammans. Det byggs på normer och attityder som skapar regler, både informella och formella. Detta ligger till grund för att vi skapar lagar för hur vi ska förhålla oss till varandra. Det handlar om att i samhället skapa förståelse för vad som är rätt och vad som är fel och att kunna skilja på mitt och ditt. Det är väldigt grundläggande. Vi ser i de samhällen som inte fungerar så väl att det är de grundläggande normerna om vad som är rätt och fel och om att kunna skilja på mitt och ditt som inte fungerar. Det här är en av demokratiens och den civiliserade världens viktigaste hörnstenar. Det handlar om respekt.

Den här debatten följs av många människor framför tv-apparaterna. En av dem är Marina. Hon är filmare och har utbildat sig i många år för att kunna förverkliga att få arbeta inom sitt stora intresseområde.

Marina har idéer. Hon är kreativ. Ett av de tuffa jobben för henne framöver blir att hitta finansierare för att kunna göra de filmer som hon drömmer om. Hon drömmer om att kunna göra en långfilm och en dag få den där fula baggen i pris, som kvitto på att det var något riktigt bra och uppskattat hon gjorde.

Det är inte lätt när det inom filmbranschen just nu finns lika många legala som illegala filmkopior i omlopp. De går att tanka ned på nätet utan att man behöver betala för dem.

En av dem som följer den här debatten är Isak. Han äger en studio. Han möter dagligen unga talanger som skriver låtar och spelar, skriver låtar åt andra och artister som spelar annans musik. Isak möter den verklighet som är i dag, där flertalet upphovsmän inte tjänar några jättesummor. Det är några få procent av de upphovsmän som finns i dag som tilldelades Stimpengar, och de fick under 100 000 kronor det året.

Därför är det viktigt för Isak att det finns många lagliga möjligheter för människor att kunna ta del av de artisters och kreatörers musik som spelas in i hans studio. Det handlar om att stoppa dem som fuskar.

Jenny har studerat ekonomisk historia i många år och forskat och dragit på sig mycket studielån. Hon arbetar i dag som lärare och skulle någon gång vilja skriva en lärobok. Det är inte så att hon inte har blivit kontaktad av förlagen, men hon kommer inte att tjäna någonting på detta. Även läromedelsbranschen är i dag till stor del söndertrasad. Det finns en svart marknad där upphovsrättsskyddat material kopieras, såväl på nätet som i korridorerna på högskolor och gymnasier.

Detta urholkar på sikt läromedelsbranschen i Sverige. Det urholkar på sikt också möjligheterna för att svenska perspektiv som behöver föras in i utbildningen ges den platsen. Svenska universitet är i dag på väg att bli mer eller mindre engelskspråkiga. Det är utländsk litteratur och ensidigare urval av läromedel.

Detta är tre bilder som visar varför det är viktigt att införa sanktionsdirektivet i Sverige. Det handlar om att stärka upphovsrätten. Det handlar om att få möjligheter att få veta vem som äter gratis. Det handlar om möjligheter för dem som skapar och producerar något att få betalt, en möjlighet att kunna leva på sitt arbete.

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

Även i den här frågan kommer arbetslinjen in som ett blått och orange band i alliansens politik.

De immaterialrättsliga lagarna ger ett skydd mot olika former av kopiering eller efterbildning och mot annat obehörigt utnyttjande. Det är en viktig del av svensk förmögenhetsrätt. Enligt Europaparlamentet och rådets direktiv om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter ska medlemsstaterna föreskriva dessa nödvändiga åtgärder, vilka förfaranden man ska använda och vilka sanktioner man ska för att skydda dessa rättigheter. Alla medlemsstater är skyldiga att se till att upphovsrätten har ett effektivt skydd också på Internet.

Sverige är sent ute. Det här skulle ha varit infört den 29 april för tre år sedan. Vi står här i dag, den 25 februari 2009. Det ligger ett ansvar på den dåvarande regeringen för att detta inte infördes då. Nu har regeringen tagit ansvar och lägger efter mycket diskussioner fram ett förslag – det har varit diskussioner både internt i partierna och mellan personer med olika ståndpunkter, och det har varit en allmän offentlig debatt – som till stor del uppfyller det som man kan ställa krav på i ett sådant här sanktionsdirektiv.

Immaterialrättsligt skydd är inte bara att väsentligt kunna främja innovation och kreativitet, utan det är också viktigt för att öka sysselsättningen och förbättra konkurrenskraften. En fungerande upphovsrätt är nödvändig för fortsatt kreativt skapande och kulturskapande.

Jag tycker att det är bra att Socialdemokraterna stöder den här propositionen – en eloge för det! Jag tycker däremot att det är lite tråkigt att ni inte följer med hela vägen. Ni har ju lagt fram en motivreservation. På något vis är ni med men vill ändå sitta på läktaren. Det hade varit en styrka om vi i den här kammaren faktiskt hade kunnat ha en bredare uppslutning.

En av de frågor där vi skiljer oss åt är det som har diskuterats tidigare om integritetsombudsmannen. Ombudsmän är standardlösningen på det mesta. Där har regeringen och utskottet framhållit att en utvärdering kan vara både effektivare och snabbare och dessutom kommer att återkopplas till riksdagen.

Jag måste ändå kommentera ett av de mer absurda förslagen. Det gäller en gemensam branschorganisation. En sådan reglering skulle strida mot grundläggande svenska rättsprinciper. Det handlar om en negativ föreningsfrihet. Alla som ska kunna driva sin fråga måste vara med i en branschorganisation. Kollektivanslutningen när det gäller fackliga organisationer med band till Socialdemokraterna försvann ju för ganska länge sedan. Varför ska man tvinga in människor som har ett enda syfte, nämligen att få sin sak hörd, i en branschorganisation som ska ha monopol på att driva frågor?

Det måste vara upp till den enskilde att välja hur man ska få sin sak företrädd. Det är också upp till respektive branschorganisation att välja vilka uppgifter man ska göra. Förslaget innebär en myndighet förklädd till organisation som man vill införa från s-sidan. Jag tycker att det är konstigt, och jag väntar mig att kanske få ett svar på detta i ett replikskifte.

Utskottet har tagit del av regeringens förslag om att det omgående ska tillsättas en utvärdering. Utvärderingen ska se hur Internetleverantörer kan lämna information om intrång på Internet och hur det påverkar rät-

tighetshavare, Internetleverantörer och konsumtionen. Utvärderingen kommer att fånga upp hur domstolarnas arbete påverkas av de nya bestämmelserna. Det är domstolarnas beslut i fråga om informationsföreläggande som också här ska belysas, både i de fall det gäller avslag och då det gäller bifall.

Det är också viktigt att följa upp domstolarnas proportionalitetsbedömning och i vilken omfattning de intrång som har gjorts görs gällande. Är lagens beviskrav – sannolika skäl – en lämplig nivå? Denna utvärdering kommer, precis som justitieministern sade tidigare, att starta i princip omgående i och med att sanktionsdirektivet kan träda i kraft den 1 april i år – inte, tyvärr, den 29 april för tre år sedan, som det borde ha varit.

De krav som drivs vidare till domstol bör kartläggas, liksom vilka rättegångskostnadsbelopp som döms ut och hur rättighetsinnehavarna låter sig företrädas, inte bara i domstol utan också vid direktkontakter med de personer som de riktar krav mot.

Det är mycket som kommer att vara med i utvärderingen, och det gläder mig att justitieministern uppskattar utskottets initiativ till att faktiskt sätta detta i betänkandet och låta riksdagen ge till känna att man vill ha en återkoppling och att denna redovisning av resultatet av utvärderingsarbetet ska delges riksdagen i lämpliga former när underlaget finns. Det kan gå fortare än en kommission eller en integritetsombudsman skulle kunna hinna med.

Internet har givit oss Facebook, Google och Wikipedia. Det har också givit oss mindre goda ting, som spridning av barnporr, rekrytering till terroristnätverk och illegal fildelning med piratkopiering. Det är en spetsig formulering, men det är faktiskt en bild av verkligheten.

Vi har här i Sveriges riksdag ett ansvar för att skapa förutsättningar för att göra nätet till framtidens marknadsplats. Sverige ska inte få betraktas som ett land där upphovsrätten är ett resårband som man kan använda ungefär hur man vill när man ska skjuta gummisnoddar.

Direktivet är äntligen på plats. Vi har ett ansvar att ge kommande generationer av kreatörer och kulturarbetare rimliga möjligheter att få ersättning och att kunna leva på sitt skapande. Det här handlar om enskilda människor. Det handlar inte om stora bolag och stora organisationer. Det handlar om Marina, Isak och Jenny.

Vi ska ge upphovsmännen en möjlighet att använda lagen för att komma åt de stora noderna inom fildelningsnätverket. Det gäller dem som sitter överst i pyramiden – de som laddar upp och gör det hela tillgängligt.

Tydliga regler på Internet genererar också nya legala alternativ. De exemplen har vi sett utvecklas: Spotify, iTunes med flera. Vi kommer att se fler. Ordning och reda gagnar alla. Lika regler och lika hantering ska gälla såsom i verkligheten så också på nätet.

I detta anförande instämde Willemo Carlsson (m).

Anf. 40 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Vi hörde Hans Rothenberg säga att lagar ska gälla såväl i verkligheten som på Internet. Jag kan konstatera att Internet är en del av verkligheten, vare sig man vill det eller inte.

Jag blir väldigt bekymrad när jag hör Hans Rothenberg prata om spridning av barnporr och fildelning i samma mening. Inte kan väl dessa två saker vara lika illa? Om det är så skulle jag vilja att det tydliggjordes här. Jag tycker att det är en enorm skillnad. Det är också en av de stora poängerna när det gäller varför det här inte är en bra lag. Det här kommer att göra att människor känner sig tvingade att skapa sätt att undvika att bli upptäckta. De som är duktiga på att gömma sig kommer att skapa sätt som också människor som utövar betydligt grövre brottslighet, till exempel spridning av barnporr och terrorism, kan utnyttja. Jag tycker att det är osmakligt att man jämför dessa två. I mitt tycke är det en enorm skillnad.

Hans Rothenberg nämnde att vi är skyldiga att ha ett effektivt skydd. Frågan är hur långt den skyldigheten sträcker sig. Är vi skyldiga att åsidosätta vår rättssäkerhet för att gå med på direktivet? Är vi skyldiga att inrätta en polisstat för att gå med på direktivet? Det kan väl ändå inte vara så? Det måste handla om att vi ska inrätta medel som är effektiva, rättssäkra och så vidare. Det är inte de här, på en mängd punkter.

Hans Rothenberg säger att detta ska uppfylla det mesta som man kan ställa krav på. Jag undrar om ”det mesta” kanske inte omfattar rättssäkerheten. Det skulle jag vilja ha svar på.

Anf. 41 HANS ROTHENBERG (m) replik:

Fru talman! Ja, Internet är en del av verkligheten. Så är det. Därför tycker jag att det är ganska anmärkningsvärt att göra en bedömning när det handlar om ett tryckt verk, som finns fysiskt på papper, och förhålla sig till motsvarande verk på ett annat sätt när det ligger på nätet. Varför ska man göra det? Detta är en av grunderna till att vi för den här debatten.

Jag noterade i Lage Rahms tidigare anförande att det inte fanns något som helst perspektiv utifrån kreatörerna och utifrån upphovsrättsinnehavarens perspektiv – från Marinas, Jennys och Isaks perspektiv. Det gäller även perspektivet för de användare som faktiskt vill använda legala alternativ. Att införa sanktionsdirektivet är att skapa en jordmån för att ge de här normerna och attityderna en möjlighet att gå från att vara detta till att vara regler.

Det är skillnad på barnporr och nedladdning av enstaka låtar på nätet. Det är stor skillnad mellan internationell terrorism och att ladda ned en krigsfilm. Det är fel, men det är olika nivåer på dessa fel. Jag skulle vilja uppmana Lage Rahm att använda proportionalitetsprincipen för att väga vilket som är värst, precis som jag gjorde när jag gav exemplen. Man behöver inte avstå från att se verkligheten och att det finns saker som sker på Internet kan få betydligt större negativa verkningar bara för att det finns någonting som inte är lika illa.

Ska vi inrätta en polisstat? Nej, det finns ingenting i vare sig propositionen eller i utskottets betänkande som säger detta – självfallet inte. Och när det gäller att bevara rättssäkerheten är alliansen en garanti för detta.

Anf. 42 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Jag har inte heller sagt att det finns förslag i det här om att inrätta en polisstat. Men det är tyvärr så att för att kunna garantera att

man stoppar all fildelning måste man inrätta en polisstat. Det här är bara ett litet steg på vägen mot övervakningssamhället.

Jag är glad att Hans Rothenberg i varje fall kunde sträcka sig så långt som att nedladdning av enstaka låtar inte är att jämföra med barnporr. Jag hoppas att det också gäller nedladdning av fler än enstaka låtar.

Det är sant att jag inte hade något kreatörsperspektiv. Det berodde på att jag inte ville förlänga mitt anförande. Däremot hade jag ett perspektiv för de människor som vill ha legala alternativ, och det tror jag är de flesta människor. Man känner att man vill göra rätt för sig. Men det finns i dagsläget ingen möjlighet till det, och då tvingas man att göra det här om man vill ta del av det hela.

Jag tycker att det är viktigt att ha ett kreatörsperspektiv, och jag uppskattade att det fanns i Hans Rothenbergs anförande. Däremot tycker jag att när man har en situation där man tummar på grundläggande rättssäkerhet som man gör här, vilket jag utförligt gick in på i mitt anförande, är detta viktigare än att ha kreatörsperspektivet. Det här är ju grundläggande i en rättsstat och i en demokrati. Det måste finnas någon sorts insikt om detta även hos Moderaterna, hoppades jag. I stället blir det ett ensidigt kreatörsperspektiv som är bra, men inte tillräckligt.

Vi måste se till att vi har ett system där människor kan känna sig trygga och inte bli utsatta för den typ av övergrepp som den här lagen öppnar för. Det är inte garanterat, och det borde garanteras. Därför borde riksdagen avslå propositionen.

Anf. 43 HANS ROTHENBERG (m) replik:

Fru talman! Ett av de grundläggande perspektiven är respekten för vad som är rätt och fel och vad som är mitt och ditt. Det handlar om äganderätten och upphovsrätten. Upphovsrätten har tyvärr nu under en lång tid haft problemet att den ligger ganska många steg bakom dem som utnyttjar luckorna och de tekniska möjligheterna att illegalt och olovligt ladda ned det som någon annan har skapat. Det handlar om att ta del av vad någon annan har gjort, och den kreatören har inte fått möjlighet till ersättning för sitt arbete.

Det är därför sanktionsdirektivet införs nu. Det här kommer också att göra att vi nu går till att få ordning och reda i vad som är rimligt och vad som är normer för hur man ska få ladda ned. Det här kommer, precis som när andra värderingsförskjutningar sker, att ge upphov till ett ändrat beteende.

Det kommer att ge en möjlighet för föräldrar som har barn som surfar hemma när de kommer hem från skolan och kanske gör någonting som föräldrarna inte tycker är okej. Det kommer nu att bli möjligt för de upphovsmän som vill ta kontakt med dem som laddar ned på detta vis att också få en kontakt. Det kan vara en varningssignal till de föräldrar som inte vet om att deras barn gör någonting som inte är okej att göra hemma.

Det här kommer också att skapa möjligheter att ge nya värderingar och andra normer som ger upphov till en marknad där man nu kan börja betala för sig. Det handlar inte bara om att få betalt utan om möjligheten att betala för sig. Det är viktigt att följa lagens ram såväl för mig som för Lage Rahm.

Anf. 44 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag hade egentligen inte tänkt begära replik, men med anledning av det Hans Rothenberg sade på slutet i sitt anförande och Moderaternas syn på Internet ska jag tillåta mig att göra en reflexion.

Internet är den stora marknadsplatsen. Det är inte min syn på Internet. Internet är en mötesplats och en demokratisk arena och inte i huvudsak en marknadsplats, även om det naturligtvis kan vara det. Med anledning av att det är en demokratisk arena och en mötesplats för många människor är det också viktigt att diskutera hur vi ser över hur upphovsrätten fungerar så att den inte snävar in människors möjlighet att ta del av det som borde vara av allmänt intresse.

Låt mig ta ett exempel. Folkrörelsearkivet här i Stockholm har ett jättestort arkiv med massor av saker som är upphovsrättskyddade men där man inte vet vem som är upphovsrättsägare och inte kan få tag på den personen. Därmed kan man inte tillgängliggöra fantastiska målningar, artiklar från gamla fackliga tidningar etcetera. Det finns massor att beskriva som skulle vara av ett allmänt intresse men som nu, genom den upphovsrättslagstiftning vi har, inte kan tillgängliggöras med mer än att man medvetet begår ett brott. Det vill Folkrörelsearkivet naturligtvis inte göra.

En utredning står naturligtvis inte i motsatsförhållande till en integritetsombudsman. En integritetsombudsman ska, som vi har beskrivit, vara ett stöd när det gäller att se över om människor kränks på ett sätt som det inte var tänkt i lagen och även kunna företräda enskilda.

När vi talar om en upphovsrättskommission är vi tillbaka där jag började. Jag pekar på att upphovsrätten faktiskt är ganska komplex i dag, men vi ser också en utveckling.

Anf. 45 HANS ROTHENBERG (m) replik:

Fru talman! Jag är inte helt klar över om jag uppfattade frågan, men att Internet är en marknadsplats är väl ställt utom allt tvivel. Att Internet är en mötesplats är väl ställt utom allt tvivel. Internet är en del av verkligheten, men den är inte lika fysisk som den vi är vana vid. Det vi diskuterar i kammaren i dag och i den samhällsdebatt som pågår hela tiden är hur vi ska länka in fenomenet Internet. Det är inte en nypåfunnen sak, utan det har funnits i decennier. Hur ska vi länka in det i den legala miljön i samhället och få in vårt förhållande till Internet bland våra normer och värderingar? Precis som man varken får slå på någon på öppen gata eller säga någonting fult eller förtala någon på öppen gata ska det inte heller få ske på Internet.

Men upphovsrätten har legat i bakvatten på Internet. Därför är det viktigt att vi nu i dag antar det här sanktionsdirektivet och gör den del av Internet som är en marknadsplats till en bättre marknadsplats med trygghet både för dem som handlar där och för dem säljer där och framför allt skapar fler möjligheter att både handla och sälja.

Sedan har vi detta med en integritetsombudsman. Vi anser faktiskt att den utvärdering som är på gång kommer att vara snabbare och effektivare. Den kommer också att kunna se om det behövs en integritetsombudsman. Det har riksdagen tidigare avslagit. Det är en mer komplex

Anf. 46 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag förstår att Hans Rothenberg inte vill ha en integritetsombudsman. Det riktas fortfarande stark kritik mot till exempel FRA-frågan. Tidigare riksdagsledamöter och en talman har faktiskt varit kritiska till hur regeringen hanterar frågan. Det finns statliga myndigheter som kritiserar regeringsförslaget. När vi antar lag efter lag som, på ett sätt som vi i dag inte riktigt kan analysera, påverkar den personliga integriteten är det viktigt att det finns en myndighet, en ombudsman, som kan bevaka människors intressen.

Upphovsrättskommissionen ska granska upphovsrätten och hur den ska fungera i framtiden, inte bara när det gäller tekniken utan även vad som ska vara av allmänt intresse. Hur ser vi till att människor kan ta del av saker när marknaden inte är intresserad? Det handlar alltså om de ideella rättigheterna som gör att man begränsar människors tillgång till information och använder upphovsrätten som en mur för människor. Då är det viktigt att vi har en sådan kommission som på ett mycket längre och uthålligare sätt tittar över detta och som gör det oberoende av vilken regering vi har.

Anf. 47 HANS ROTHENBERG (m) replik:

Fru talman! Det talas om en kommission och en ombudsman, och dessutom finns regering och riksdag. Det riksdagen senare vid voteringen kommer att tillkännage för regeringen är att man ska komma tillbaka med utvärderingen till Sveriges riksdag, till den lagstiftande församlingen där Sveriges folkvalda finns representerade. Det, om något, är väl verkligen att svara upp mot att ha transparens, genomlysning och öppenhet.

Att ha en kommission är, precis som har sagts i tidigare inlägg, någonting som har en betydligt större dimension än vad den här utvärderingen har och skjuter över målet i det här sammanhanget. Vi ska vara försiktiga när det gäller att tillsätta nya myndigheter och nya ombudsmän. Det är att göra rätt sak vid rätt tillfälle. Den utvärdering som kommer att ske kommer vi i kammaren att få möjlighet att ta ställning till, kanske till och med tidigare än om tre år. Vi kommer att få ta ställning till vad det är som fungerar med det här sanktionsdirektivets implementering i Sverige och vad det är som inte fungerar. Vad är det som behöver stärkas upp? Är de här nidbilderna och de här mardrömsscenarierna om att Sverige skulle bli ett 1984-samhälle bara för att vi inför sanktionsdirektivet om fildelning i Sverige befogade?

Jag tror inte det. Jag är fullkomligt övertygad om att detta snarare kommer att vara ett sätt att förstärka upphovsrätten och ge dem som vill göra rätt för sig på nätet och dem som har rätt att få betalt för det de har skapat en möjlighet till det. Det här är ett förslag som jag återigen yrkar bifall till.

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

Anf. 48 JAN ANDERSSON (c):

Fru talman! Framför oss har vi näringsutskottets betänkande nr 11 för riksdagsåret 2008/09. Rubriken är *Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv*.

I debatten har det ibland framställts som om det handlar om huruvida det ska vara okej eller inte att ladda ned eller upp på nätet. Det är en mycket kraftig förenkling av det ärende vi nu har på riksdagens bord.

Jag vill redan i inledningen av mitt anförande påpeka det som framgår av rubriken, nämligen att det här handlar om att genomföra ett direktiv. Det handlar inte om huruvida det ska vara fritt eller ej att ladda ned allt som finns på nätet. Det handlar inte heller om huruvida vi ska vidta åtgärder mot dem som felaktigt nyttjar möjligheten att ladda ned. Det handlar inte om huruvida vi ska värna upphovsrätten eller ej.

Det framgår tydligt att vi ska genomföra det här direktivet. Vi ska genomföra det och vidta åtgärder så att vi värnar upphovsrätten och så att vi försvårar att olovligt nyttja möjligheter att ladda ned och upp på nätet. Vi ska genomföra det därför att vi har lovat de andra EU-länderna att gemensamt värna upphovsrätten och hålla ordning och reda på nätet.

Det är ju så att det blir alltmer tydligt att vi lever i en internationell värld. Det hjälper inte att vi har egna regler i Sverige, utan det gäller att komma överens med andra, och det är det som det här direktivet handlar om.

När vi då har lovat andra EU-länder att genomföra direktivet gäller det att göra det så klokt som möjligt utifrån svensk lagstiftning. Då vidtar den intressanta men också svåra uppgiften för en politiker att väga olika motstående intressen mot varandra när vi ska utforma lagstiftning.

Som debattör eller försvarare av ett särintresse behöver man inte bry sig särskilt mycket om att göra de här svåra avvägandena. Det är bara att köra. Vi är för upphovsrätten! Eller: Värna den personliga integriteten! Man behöver inte göra några svåra avvägningar. Det är ju det som gör politiken lite spännande och intressant. Det är precis de här avvägningarna som vi är satta av väljarna att göra.

Vilka motstående intressen finns det då i det här lagstifningsärendet? Ja, det är helt uppenbart – det har framgått av debatten här tidigare också – att på den ena sidan finns upphovsrättsinnehavarna som vill skydda sina verk av lite olika anledningar. Men en inte helt oviktig anledning är att många har sitt levebröd av den här verksamheten och självklart vill kunna få ersättning för det på ett riktigt sätt. Det berör många människor i Sverige. I den andra vågskålen ligger risken att skada eller göra intrång i den personliga integriteten. Det är här avvägningen står att göra.

Hur stora ingrepp eller störningar i den personliga integriteten kan vi tillåta när någon utför en handling som inte är tillåten? Ja, det är lite olika beroende på vilken handling det är man utför. Är det någon som kör tio kilometer för fort skickar vi ut polisen på gatan, stoppar bilen och ger föraren en böteslapp. Det är ganska accepterat att göra den typen av integritetsintrång – inte särskilt stort.

En annan typ av handling som inte är tillåten är exempelvis ett narkotikabrott. Då tror jag att de allra flesta här kan tänka sig en väldigt stor påverkan på den personliga integriteten. Då handlar det om att utföra telefonavlyssning och så vidare under ganska lång tid. Jag tror att vi också är överens om att det i förhållande till den otillåtna handlingen är

fullt acceptabelt att göra rejäla inskränkningar i den personliga integriteten.

När vi kommer till debatten om fildelning blir det plötsligt lite svårare att göra den här avvägningen. Varför är det så? I dagsläget är det ju så att fildelning är en tämligen vanligt förekommande företeelse, både laglig och sådan som inte är tillåten. Den är vanligt förekommande, och den är också i vissa fall accepterad. Det gör det ännu svårare att göra den här avvägningen mellan integritetsbiten och värnandet av upphovsrätten.

I de här svåra avvägningarna har, tycker jag, alliansen landat i en klok linje. Vi värnar både personlig integritet och upphovsrätten. Bara för att det inte är någon som råkar se vad man laddar ned på nätet – så är det ju; det är ju ingen annan som ser vad som händer på nätet än just den som sitter vid skärmen – är det ju inte tillåtet att tillskansa sig material som är upphovsrättsligt skyddat utan att ersätta upphovsrättsinnehavaren för det.

Vad gör vi då för att värna integriteten i det här betänkandet? Ja, vi har domstolsbeslut för att man ska få ut IP-nummer. Det krävs sannolika skäl för intrång. Vi säger också att brottet ska vara av en viss omfattning för att det ska vara aktuellt att lämna ut IP-nummer. Vi säger att vi drar i gång en utvärdering på direkten. Och vi säger också från utskottets och riksdagens sida att vi tycker det här är så viktigt att regeringen ska återkomma med en rapportering vad gäller utvärderingen.

I debatten har det här framställts ungefär som att när väl IP-adressen är utlämnad så är det ett laglöst land. Men det kommer ju inte att vara så att en skivbolagsdirektör börjar odla skägg och köper en Harley-Davidson och en skinnväst för att mullra fram på garageuppfarten och skrämna livet ur folk. Vad vi talar om här är domstolsbeslut och sannolika skäl. Dessutom är det ju så att själva intrångsundersökningen kommer att utföras av Kronofogdemyndigheten, det vill säga att det är en statlig myndighet som sköter det här. Lyssnar man på debatten kan man få ett helt annat intryck.

Med anledning av detta väl avvägda förslag från alliansens sida vill jag yrka bifall till majoritetens förslag och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 49 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Jan Andersson nämnde i sitt anförande att det här handlar om att genomföra ett direktiv och inte om huruvida det är tillåtet att ladda ned för privat bruk eller inte. Så är ju faktiskt inte fallet. Det här är ett betänkande som behandlar både en proposition om genomförande av direktiv och motioner från allmänna motionstiden där bland annat den här möjligheten ingår. Jag hoppas att Jan Andersson även har läst de delarna.

Här nämndes att det är viktigt att vi genomför vad vi har lovat, nämligen att införa direktivet. Mot bakgrund av att Centern tidigare har sagt sig stå för personlig integritet undrar man: Är det viktigt att genomföra det här för att vi har lovat, eller är det viktigt att genomföra det för att det är ett bra förslag? Jag får uppfattningen att regeringen faktiskt tycker att det man lägger fram är ett bra förslag, och man har ju också gått utöver vad som krävs av EG-direktivet. I annat fall tycker jag att vi skulle kunna vara överens om att det här är ett dåligt direktiv och att det borde omför-

Prot. 2008/09:77
25 februari

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

handlas. Det borde Sverige driva hårt för att se till att vi får en rimlig avvägning av hur situationen ska se ut.

De stora problemen med det här tycker jag är integriteten och rättssäkerheten. I mitt tycke väger rättssäkerheten ännu tyngre än integriteten. Jag tycker att man ska vara medveten om att när man skapar ett samhälle där människor inte känner sig trygga med rättssäkerheten får man enorma problem. Jag tycker inte att regeringen tar det här på allvar, och jag skulle vilja att det var så.

Vi kan till exempel prata om intrångsundersökningar. Skulle det kännas bra och rättssäkert att folk helt plötsligt kan komma och rota i ens privatliv fast man inte har gjort något bara för att det är kronofogden som gör det?

Anf. 50 JAN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Ja, jag tycker att det här är ett bra förslag, och vi genomför det vi har lovat. Med det här gör vi avvägningen mellan att värna upphovsrätten och att också värna den personliga integriteten.

Jag måste ställa några frågor till Lage Rahm också. Jag läser i din reservation i utskottet att domstolarnas prövning kommer att brista i rättssäkerhet. Vad är underlaget för att kunna göra den bedömningen redan i dagsläget?

Sedan måste jag också fråga en annan sak. Om det nu skulle vara så, vilket dessbättre blir mindre och mindre troligt, att vi skulle få ett regeringsskifte 2010, vilka krav kommer Lage Rahm då att ställa på Socialdemokraterna om att riva upp den här lagstiftningen, som man ju, som jag tolkar det, ser ut att gilla rätt hyfsat? Kommer Miljöpartiet att ställa några sådana krav?

Anf. 51 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Jan Andersson ställde en del frågor, och jag tycker att det är rimligt att svara på frågor.

När det gäller rättssäkerheten är det uppenbart att rättssäkerheten brister i det här förslaget. Jag nämnde i mitt anförande att det här mynnar ut i en hel del saker, bland annat människors dåliga möjligheter att försvara sin sak i domstol. Det är väldigt rättsosäkert.

Det handlar också om att det är tveksamt hur man ska kunna sköta bevisningen när man antingen måste bevisa sin oskuld eller måste tillåta att kronofogden kommer och rotar i alla ens personliga ägodelar för att visa att man är oskyldig. Det är inte heller rättssäkert.

Det finns en enorm mängd andra saker, men jag hinner inte gå in på dem.

Sedan är det också tveksamt hur stor effekt man får av det här rättsosäkra förslaget.

Då undrar jag: Tror Jan Andersson verkligen att det inte kommer att ske någon anonymisering av människor, att de inte kommer att försöka dölja sig? Vad blir nästa upptrappning i det kriget i så fall? Blir det att övervaka all trafik på nätet? Hur ska vi annars komma till rätta med det här? Är det inte mer rimligt att vi skapar möjligheter för människor att vilja betala och att kunna betala?

Slutligen hoppas jag verkligen att det kommer ett regeringsskifte. Vi i Miljöpartiet kommer förstås att försöka få genomslag för vår politik i en regering. Var vi sedan landar är en helt annan sak. Det går inte att veta på förhand, för vi är inte färdiga med vårt arbete än.

Anf. 52 JAN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! När det gäller rättssäkerheten i de här förslagen kan man tro av Lage Rahms inlägg att om det väl är beslutat att utlämna IP-adressen är det kört, och då är man dömd, eller när man väl gör en in-trängsundersökning är man dömd.

Så är det ju inte. De här båda grejerna är ju första stegen i en process, som sedan får utvisa om det fanns någon relevans och sanning i de antaganden som gjordes i starten. Jag tror att det är viktigt att vi har med oss i den här debatten att det är de två första stegen i en betydligt större process.

När det gäller anonymiseringstjänster tror jag att risken finns. Nu kan man läsa i Miljöpartiets reservation att det finns en risk för att terrorism, pornografibrott och narkotikabrott blir omöjliga att spåra – precis som om inte de som håller på med de här brotten redan i dag gör vad de kan för att dölja dem.

Jag tror att Lage Rahm kraftigt överskattar vanliga, laglydiga medborgare som vill göra rätt för sig, deras vilja och intentioner att faktiskt försöka dölja det som man vet inte är tillåtet. Jag är inte säker på att vi kommer att få den där explosionen av anonymiseringstjänster för vanligt folk som vill lyssna på bra musik eller titta på en film.

Anf. 53 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag ska fortsätta att ställa samma fråga som jag har ställt till Jan Anderssons kolleger om förslaget från Socialdemokraterna men också från Centerpartiets Annie Johansson om inrättande av en upphovsrättskommission med ett bredare uppdrag. Jag vill höra lite vilka argument Jan Andersson har för att inte tillstyrka en sådan upphovsrättskommission, om han nu ser de problem som han har beskrivit i sitt anförande.

Som jag tidigare pekat på står inte en upphovsrättskommission i motsatsförhållande till exempel till en utredning som regeringen ska göra. Den utredningen ska ju skyndsamt rapporteras till riksdagen – det är ett tillkännagivande från utskottet. Jag tycker att det är viktigt. En upphovsrättskommission ska jobba med ett bredare anslag och fortsätta att se över hur upphovsrätten ska anpassas i tiden, inte bara till tekniken. Jag tycker att det är en skillnad.

Vi säger också att den här kommissionen bör ges minst ett treårsmandat att följa utvecklingen, rapportera till regeringen och föreslå åtgärder.

Varför är det ett så stort motstånd? Du ställer frågor om vad olika partier tycker i olika sammanhang. Jag vet att Centerpartiet i alla fall tidigare har tyckt att den här frågan har varit komplicerad. Jag tycker att den är komplicerad och svår, därför att vi ska väga å ena sidan upphovsrätten och å andra sidan integritetsskyddet, och hur man nu ser till att göra det på ett bra sätt. Varför detta motstånd, Jan Andersson? Det skulle jag vilja veta, fru talman.

Prot. 2008/09:77
25 februari

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

Anf. 54 JAN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Eva-Lena Jansson inleder med att säga att hon ska ställa samma fråga som hon har ställt till de andra ledamöterna. Jag räknar efter, och det är den sjunde repliken från Eva-Lena Jansson där upphovsrättskommissionen är huvudspåret. Min tolkning av det är att när det gäller själva lagstiftningsärendet drar man från Socialdemokraterna en lättnadens suck över att man slipper klara det lagstiftningsärendet med de svårare avvägningarna ihop med Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Det kanske också var det som gjorde att det inte hände någonting på det här området 2004–2006. Direktivet skulle ha varit implementerat redan under den socialdemokratiska regeringen.

Det kan väl vara en lämplig fråga, fru talman, från Eva-Lena Jansson till bankkollegan från Örebro, Thomas Bodström: Varför gjorde vi inte detta när vi satt i regeringsställning? Svaret lär väl vara: Nej, vi hade inte klarat av att komma överens om den här frågan.

Då konstaterar jag att vi från alliansens sida, precis som jag och Hans Rothenberg har sagt, efter svåra överväganden både inom partier och mellan partier kommit fram till ett välavvägt förslag.

När det gäller en upphovsrättskommission kan jag bara konstatera att om man ska göra någonting sådant riktigt bra tar det rejäl tid att få fart på det. Det krävs rejäla direktiv. Det är inte gjort i en handvändning.

Det vi gör nu är att vi direkt när direktivet börjar verka inleder utvärderingen. Vi har dessutom en utredning som är tillsatt i april 2008 som tittar just på upphovsrätten. Ju fler kockar, desto sämre soppa. Låt de här två verka.

Anf. 55 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag noterar att Jan Andersson egentligen inte svarar på min fråga.

Om Jan Andersson hade varit lite mer påläst hade han också vetat att den förra, socialdemokratiska regeringen tillsatte en utredning om upphovsrätten på Internet. Cecilia Renfors gjorde en gedigen utredning för att se vad det gick att göra med problemen med upphovsrätten. Hon hade ett antal förslag, och något som hon verkligen tryckte på i sin utredning handlade om konsumentskyddet för dem som handlar på Internet, som vill köpa film och musik lagligt. Hon konstaterade att den lagen inte var på plats. Den frågan hanterar vi inte här i dag, vilket är synd, men den kommer förmodligen upp vid ett senare tillfälle.

Jag tycker att frågan är svår och komplex. Jag försöker hålla mig ganska ödmjuk i den här frågan, för jag tycker inte att den är så lätt som Jan Andersson försöker göra den. Vi tycker att upphovsrätten är viktig, och det står vi bakom.

Men just därför att vi tycker att den är viktig och att det ska finnas ett allmänt intresse av saker, att kunna ta del av information för människor som bor i hela landet, utan att det snävas in av en upphovsrättsmur: Vad är av allmänt intresse? Hur kan vi se över upphovsrätten och ge en sådan här kommission det breda uppdraget? Det tycker jag är viktigt. Precis på samma sätt tycker vi att det är viktigt att det finns en integritetsombudsman, som ska granska många av de lagar vi stiftar här i riksdagen som påverkar den personliga integriteten och som ska kunna vara ett stöd för

den enskilde om det händer saker som inte alls är vad lagstiftaren har avsett.

Fru talman! Jag beklagar att Jan Andersson och flera andra av de borgerliga ledamöterna är så njuggt inställda till en upphovsrättskommission, men vi kommer i alla fall att yrka bifall till det förslaget. Jag har förstått att vi får stöd från Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Jag hoppas att några borgerliga ledamöter kommer att rösta för det också.

Anf. 56 JAN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Nej, jag säger verkligen inte att det är enkelt. Jag försökte ägna drygt åtta minuter i anförandet åt att beskriva problematiken i övervägandena. Jag tror inte att någon missuppfattade den redovisningen av de svåra avväganden det gäller. Jag påstår inte att det är en enkel fråga.

Samtidigt är jag glad över, precis som Eva-Lena Jansson säger, att man har en ödmjuk inställning till frågan från Socialdemokraternas sida. Det visar sig också i och med att man sluter upp bakom skrivningarna i lagförslaget. Det tycker jag är bra.

Det kommer heller inte att vara någon tvekan om vad som gäller framöver på det här området även om vi vet att det på oppositionens sida spretar riktigt rejält. Man har blivit överens om någon reservation. Men det är en betydande skillnad att bli överens om reservationer eller lagtexter.

Anf. 57 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Fru talman! Äganderätten och upphovsrätten är någonting väldigt centralt i vårt land och i Europa. Det är bakgrunden till att betänkandet har kommit till. Det är inte okej att gå in i en butik oavsett om det är Konsum eller Ica och där ta med sig en bok, en film, ett par jeans, mjölk eller vad man tar med sig och inte betala för sig. Det kan heller inte vara okej på Internet.

Det handlar om vad som är mitt och vad som är ditt, vad som är rätt och vad som fel. Det handlar om normer och värderingar, och det är oerhört viktigt. Vi behöver inte gå längre än till oss själva här i kammaren. Vem vill egentligen producera film, skriva böcker och läroböcker och producera musik om man inte sedan får betalt för det? Det gör det omöjligt att leva på det. Det kommer också att utarma svensk kultur i framtiden. Det är anledningen till att betänkandet nu ligger på riksdagens bord.

Som förut har påpekats här finns olika aspekter som vi har beaktat. Det handlar om den personliga integriteten, äganderätten och upphovsrätten. Vi anser att vi till sist efter ett enträget arbetande har hittat en balans och någonting som vi kan stå för och som vi tycker är det bästa förslaget.

Vi har också en skyldighet gentemot EU. Det har flera gånger här i dag i kammaren påpekats att det skulle ha gjorts för länge sedan. Det är inte rimligt att Sverige i framtiden blir en frihamn för kopiering och att inte betala för sig. Att Sverige skulle vara en frihamn för piratkopiering är inte rätt och riktigt.

Det måste alltid finnas ett domstolsbeslut utifrån sannolika skäl. Då kan man få ut IP-numren. Vad som också är väldigt viktigt är att det kommer alltmer av lagliga alternativ. Det är någonting vi måste stimulera.

Prot. 2008/09:77
25 februari

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

Betänkandet innehåller möjligheten för artister att själva välja hur, när och var deras arbeten görs tillgängliga för allmänheten. Det är en möjlighet som ger dem rätt att få betalt för sitt arbete och att kunna leva på sin musik och sitt skapande.

Det är genom en väl fungerande upphovsrätt som vi kan stimulera konstnärligt, litterärt och musikaliskt skapande även i vårt land. En utbredd olovlig fildelning av filmer, böcker och musik utarmar som jag sade förut den svenska kvalitetskulturen. Den utarmar även mångfalden som finns inom kulturen. Dessutom är det så att fildelning inte bara skadar kulturen. Den gör också att det blir uteblivna skatteintäkter. Det är pengar som annars skulle kunna användas för exempelvis satsningar på våra kommunala musikskolor och framtidens stjärnor.

Äganderätten till upphovsskyddat material på Internet måste därför värnas och olovlig fildelning beivras. En modern och effektiv immaterial- och upphovsrätt som skyddar patent och artisternas verk är därför en viktig faktor för svensk ekonomi och därmed också för vår tillväxt. Den skapar incitament för teknisk förnyelse. Den främjar svenska entreprenörers och uppfinnarens kreativitet och lockar också i förlängningen investeringar till Sverige. Ett gott skydd för våra upphovsmän skapar därmed nya företag och nya jobb.

Fru talman! Det är viktigt att Sverige inför Ipredlagen och därmed stärker immaterialrätten. Det kommer att ge oss såväl en konkurrensfördel som ett gott anseende. Samtliga länder i EU är, som jag sade förut, skyldiga att se till att upphovsrätten har ett effektivt skydd även på nätet.

Genom införandet av Ipred har vi möjlighet att visa att Sverige är ett land där lag gäller och att också vi står upp för artisters, författares och filmmakares rätt till sina egna verk.

De förändringar i lagstiftningen som vi diskuterar här i dag är därför högst rimliga. Upphovsrättsinnehavaren bör kunna vända sig till domstol för att kunna få ut identiteten på den som ägnat sig åt olovlig fildelning. Förbudet mot att ladda ned film och musik olovligt måste också vara verkkningsfullt och inte som i dag helt kunna nonchaleras.

Fru talman! Den explosionsartade tekniska utvecklingen innebär nya möjligheter. Det är viktigt att ta till vara dessa tekniska möjligheter samtidigt som ingen förlorar på utvecklingen.

Den snabba förändringen inom IT- och telekomsektorn innebär att tekniken sannolikt alltid kommer att ligga steget före. Det är därför otroligt viktigt att musik- och filmbranschen hittar nya metoder som gör det lätt för människor att vara laglydiga och betala för de tjänster de vill använda sig av. Branschen måste därför ännu mer satsa pengar på att gå i spetsen för att hitta dessa nya tjänster.

Något som är mycket glädjande är att det under de senaste åren har hänt väldigt mycket vad gäller möjligheten att på laglig väg få del av musik och film via nätet. Här i Sverige har vi som vi alla här känner till det utmärkta exemplet med företaget Spotify. Det har lyckats kombinera möjligheten att fritt eller mot viss betalning få tillgång till musik samtidigt som artisterna får betalt för sitt arbete.

Den tjänsten som de tillhandahåller har inneburit en stor kundtillströmning och ett enormt intresse. Inte ska vi slå undan benen på dessa entreprenörer som försöker hitta goda produkter som kunderna efterfrå-

gar. Huvuduppgiften bör i stället vara att finna regelverk som skyddar och främjar de konsumentvänliga alternativen.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 58 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Mikael Oscarsson talar sig varm för förslaget. Det kan tyckas lite tråkigt med tanke på vad det innehåller. Men nu är det regeringens proposition, och då får man som borgerlig riksdagsledamot stå bakom det.

Det jag undrar över är jämförelsen här. Mikael Oscarsson säger att det inte är okej att gå in i en butik och ta en vara och inte betala för sig, och det är inte heller okej på nätet. Går man in i en butik, tar något och inte betalar för sig är det stöld. Det ska inte vara tillåtet, och vi är ense om att det inte är tillåtet.

Problemet är att när det handlar om upphovsrätten är det någonting helt annat. Det är ett intrång i upphovsrätten och inte en stöld.

Det är två helt olika saker. Man kan ändå tycka att det inte ska vara tillåtet, men jämförelsen haltar betänkligt.

Faktum är att upphovsrätten är en inskränkning av äganderätten. Man har inte rätt att göra vad som helst med sådant som man har köpt. Det är en rimlig och bra inskränkning. Men det är inte samma sak. Vi får ändå hålla oss till fakta.

Sedan undrar jag varför vi förväntas anta det här förslaget. Men Mikael Oscarsson framhöll att det var för att visa att vi är ett land där lag gäller och att vi står upp för upphovsrättsinnehavare.

Det kanske är så lätt att det är det som är anledningen till att man antar det här förslaget. Det här riskerar nämligen att inte få någon större effekt, såvida man inte kraftigt åsidosätter rättssäkerheten. Och det är själva problemet med det här förslaget.

Vi har en mängd olika delar av det här som åsidosätter rättssäkerheten. Inte minst är det orimligt att man ska bli utsatt för en intrångsundersökning, alltså motsvarande husrannsakan, när man är oskyldig. Det nämndes till exempel av Karin Pilsäter som ett sätt att visa att man är oskyldig.

Det här är inte en rimlig rättsordning.

Anf. 59 MIKAEL OSCARSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är ingen nyhet i den här debatten att Lage Rahm intar den hållning som han gör. Han tycker inte att det här förslaget är något bra. Han förstår inte alls våra argument.

Han förstår heller inte när jag gör jämförelsen med att det inte är okej att stjäla och att ta produkter från en butik och inte betala för dem. Jag jämför det med att ta produkter, läromedel, film och musik på nätet och inte betala för det.

Jag beklagar att Lage Rahm inte förstår det, men jag tycker att den jämförelsen är fullt relevant.

Det handlar ju om att försvara äganderätten, försvara dem som har skapat verken, försvara de framtida filmmakarna, de framtida filmproducenterna, i Sverige och göra det möjligt för dem att kunna leva på sin

konst, på det som är svensk kultur. Det är det som vi är med och skapar i det här.

Sedan kan man aldrig skapa lagstiftning som är helt vattentät. Men vi ska i varje fall se till att vi har en lagstiftning som svarar upp mot det direktiv som vi har fått från EU och som alla andra länder har infört eller är på väg att införa. Det är hög tid att vi även får det infört i vårt land.

Anf. 60 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Mikael Oscarsson menar att det här är jämförbart. Jag vill framför allt markera att det inte är samma sak. Jag kan tycka att jämförelsen haltar, men det är klart att man kan göra många olika typer av jämförelser.

Det ska vara möjligt att leva på sitt skapande, menar Mikael Oscarsson. Därom är vi helt ense. Det måste komma en lösning på det här. Problemet är att man inte kan utgå från att den lösningen ska handla om att inskränka rättssäkerheten för andra människor. Det är där problemet ligger. Vi borde hitta en lösning som inte inskränker rättssäkerheten och inte stör den personliga integriteten.

Att det här inte är helt vattentätt är helt uppenbart. Det är möjligt att inte alla saker kan vara helt vattentäta, men det här är närmast att likna vid ett såll, och inte någonting annat, som helt läcker vatten när det gäller rättssäkerhet.

Inriktningen är att svara upp mot direktivet; så kan det vara. Problemet är att man, på det sätt man svarar upp mot direktivet, äventyrar rättssäkerheten.

Jag håller med om att vi sedan får se hur det går i domstolarna. Problemet är att regeringen lämnar så väldigt mycket till domstolarna att garantera det här, medan det i svensk rättstradition är så att vi är relativt detaljerade med vad vi tycker och inte lämnar allting till domstolarna.

Det är rimligt att riksdagen faktiskt garanterar rättssäkerheten utifrån riksdagens lagförslag och inte hoppas att domstolarna kanske tar hänsyn till det.

Anf. 61 MIKAEL OSCARSSON (kd) replik:

Fru talman! Lage Rahm säger att vi är ense om att man som filmproducent eller som filmmakare ska kunna leva på sitt skapande. Men under den här debatten, som nu har hållit på i tre timmar, har vi hela tiden fått höra Lage Rahm kritisera det här och komma med olika invändningar. Men vi har hört oerhört lite av Miljöpartiets och Lage Rahms egna förslag. Vilka är egentligen era förslag?

Det kommer vaga formuleringar om att man borde hitta ett system. Ja, det är upp till bevis för kommande talare från Miljöpartiet som finns på talarlistan. Tala om vad det är för förslag!

Jag anser att det här är en god avvägning mellan den personliga integriteten och ägarnas rättigheter. Jag anser att det inte äventyrar rättssäkerheten.

Det är viktigt att det här införs. Det är inte rimligt att Sverige skulle få bli en frihamn för piratkopiering. Det måste vi ändra på. Därför är det viktigt att det här införs snarast möjligt.

Anf. 62 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Fru talman! Mikael Oscarsson påstår lite olika saker. Jag vill säga någonting om det här med kreativa människor.

Jag tror att de flesta människor i Sverige är ganska kreativa. Och jag tror att man är kreativ och innovativ inte i huvudsak för att tjäna pengar utan för att man faktiskt har en inneboende kraft som människa.

Om man tjänar pengar på det är det naturligtvis jättebra. Jag tänker inte säga att det är fel att tjäna pengar. Jag tycker att det är bra att människor kan göra det. Men jag tror inte att kreativiteten stoppas för att människor inte tjänar pengar.

Vi ser rätt många kreativa människor som i dag lägger ut sina verk på till exempel Myspace, där de inte tjänar pengar, utan de delar med sig.

Vi är för en upphovsrätt – det har jag sagt tidigare. Men det förslag som vi har lagt fram – vi har ju reservationer – handlar bland annat om en integritetsombudsman. Det har vi framfört. Den frågan hanteras inte här i dag, men den finns med. Vi har skrivit om den i vår reservation. Vi tycker nämligen att det är viktigt att man faktiskt följer upp hur lagarna kommer att fungera och att det finns en oberoende myndighet som kan vara till stöd för de människor som eventuellt drabbas på ett sätt som inte var tänkt med lagen.

Vi tycker att det är viktigt med en upphovsrättskommission för att man brett ska se över hur upphovsrätten ska anpassas till tiden, inte bara utifrån teknikutvecklingen.

Har vi till exempel rätt tidsaspekter på upphovsrätten? Man kan jämföra med patent. Det är 20 år för vanliga patent och 25 för medicinska patent. I Europa har vi ökat upphovsrättstiden till 70 år. Är det rimligt? Det är väl viktigt att faktiskt kunna titta på hur det här påverkar marknaden.

Mikael Oscarsson säger att det är viktigt att vi får det likadant i Europa. Nu är det ju så att upphovsrättslagen inte ser riktigt likadan ut i Europa. Jag tror faktiskt att det är tillåtet med fildelning för personligt bruk i Holland. Om du säger att vi ska ha en anpassning till Europa undrar jag: Är det detta du då vill ha? Jag tror inte att det är det du menar, men jag vill ändå att vi ska varsamma med det vi säger här, fru talman.

Anf. 63 MIKAEL OSCARSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är roligt att höra att Eva-Lena Jansson tror att de flesta svenskar är kreativa. Det tror jag också. Det är någonting som är väldigt positivt, och det är grunden för inte minst entreprenörskap.

Sedan pratar Eva-Lena om att det kan vara gratis. Myspace är någonting som Eva-Lena tydligen tycker är väldigt positivt. Ja, det är positivt. Men det är faktiskt så att en handlare kan bestämma sig för att en dag ha en kampanj och ge bort sina varor, men man kan ju inte leva på det.

Jag tycker att det är ganska självklart att det är de som äger produkten som själva måste få avgöra när de vill ge bort den eller när de vill ha skydd för den och faktiskt få betalt för den.

Jag tycker att den som har gjort en cd-skiva, ett musikverk, själv ska bestämma när verket ska ges bort eller när man ska få betalt för det. Det är då man kan leva av det här. Det tycker jag inte är så konstigt att förstå, och det är en ganska grundläggande princip.

Det som vi har fått från EU är ett direktiv. Det är upp till varje land att genomföra det. Det kan se olika ut. Vi har valt en avvägning som vi har diskuterat länge i vårt utskott. Vi har hittat, tycker vi, en väl avvägd lagstiftning som vi tror kommer att fungera alldeles utmärkt. Det kommer också att vara en utredare, som här har påpekats av en rad talare, som kommer att följa från dag ett att det här verkligen blir så som vi har tänkt.

Anf. 64 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Fru talman! Det stämmer att vi är för att den här utredningen ska tillsättas, självklart. Men en upphovsrättskommission är inte samma sak. Den ska pågå, den ska vara fristående, och vi tror att det är viktigt för att möta den oro och misstro som finns i dag när det gäller de här frågorna.

Vi står bakom upphovsrätten. Det har jag sagt tidigare, men jag vill också peka på att den är komplex. Det finns saker som är av allmänt intresse. Människor ska kunna ta del av information i hela Europa. Det finns i dag regler som gör att man snävar in den här informationen och hänvisar till upphovsrätten. Jag tycker inte att det är lyckligt.

I den motion som Annie Johansson har skrivit, som jag tycker är en väldigt bra motion, pekar hon på de här komplexiteterna och vikten av ett allmänt intresse. Det är bra att man slåss för den här upphovsrättskommissionen. Jag ser att det finns svårigheter i dagens lagstiftning och att det är viktigt att det är någon oberoende som granskar det ur ett mycket bredare perspektiv än bara utifrån det civilrättsliga sanktionsdirektivet.

Anf. 65 MIKAEL OSCARSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är trevligt att få höra från Eva-Lena Jansson att det i princip är ett bra betänkande och att ni står bakom det. Det blir ändå ett slags bekännelse att ni vill försöka göra politik av det hela och hitta ett sätt att med ett eget förslag visa att den här utredaren inte duger.

Vi har gjort en avvägning. Vi har vägt det här fram och tillbaka, och vi tror att det kommer att fylla behoven av att följa upp att det här verkligen blir som vi har tänkt det och att vi får en rättssäker hantering.

Jag tror att den här utredaren är precis det som vi behöver för att utvärdera att lagstiftningen blir helt rätt.

Anf. 66 KENT PERSSON (v) replik:

Fru talman! Mikael Oscarsson sade i sitt anförande att samma regler ska gälla på nätet som utanför. Han gjorde liknelsen att stöld i butik är att likställa med olaga fildelning.

Skillnaden är ganska uppenbar. När det gäller stöld är det polis och åklagare som utreder det. Det är straffrätten som gäller. När det gäller olaga fildelning vill man här gå till en annan rättspraxis, civilrätten, där två parter står inför domstol för ett avgörande.

I den jämförelse som Mikael Oscarsson gör blir det en skillnad mot vad den här propositionen säger. Vad säger propositionen? Att intrånget ska ha varit av en viss omfattning för att man över huvud taget ska få möjlighet att få ut IP-adressen och på det sättet kunna gå vidare till en civilrättslig process.

Det är en väldig skillnad mot vad Mikael Oscarsson säger. Han säger att nedladdning av en skiva är att likställa med stöld och ska då också rätteligen beivras via rätt.

Det här måste Mikael förklara på något sätt. Om vi tittar lite närmare har vi beskrivit det här i vår motion. Det finns ingen praxis i dag där privatpersoner hindras till exempel från att kopiera upphovsrättsskyddat material utanför nätet genom hot om att dras inför civilrättslig domstol. Vad svarar du på det?

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

Anf. 67 MIKAEL OSCARSSON (kd) replik:

Fru talman! Det här är en fråga om att skydda upphovsrättsliga produkter som måste ha skydd. Kent förstår inte jämförelsen med snatteri och stöld. Men det är en skillnad på det som är ditt och det som är mitt. Det är en fråga om det man äger och det man inte äger.

I den lagstiftning som vi föreslår här finns det en proportionalitet när det gäller hur stor skada man har tillfogat ägaren. Så är det med all lagstiftning. Det är en sak om man snattar en småsak eller om man stjälar en hel lastbil med varor. Men det är ändå frågan om mitt och ditt. Det är äganderätten som måste skyddas.

Jag tycker att det här en bra avvägning mellan de olika intressena.

Anf. 68 KENT PERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag vill ännu en gång konstatera att det finns en lagstiftning som reglerar upphovsrätten. Den finns redan. Skillnaden med den här propositionen är att man för den från straffrätten till civilrätten. Att påstå att det inte finns ett skydd är att fara med osanning.

När Mikael Oscarsson kommer in på frågan vad som är mitt och ditt blir det väldigt otydligt. Är det så att nedladdning av en låt eller en film är att likställa med stöld i butik som ni påstår? Propositionen säger inte det. I sådana fall finns det en tydlig spricka inom alliansen. Men det kanske Mikael Oscarsson kan klargöra nu.

Anf. 69 MIKAEL OSCARSSON (kd) replik:

Fru talman! Kent Persson säger mycket riktigt att det även i dag inte är tillåtet att kopiera upphovsrättsligt skyddat material på nätet. Men den lagstiftning som finns i dag är ju verkningslös. Den fungerar inte.

Vi har fått ett direktiv från EU som ska genomföras i alla medlemsstater. Det skulle ha gjorts för länge sedan i vårt land. Nu gör vi det, och det är hög tid.

Det är väldigt viktigt att skydda äganderätten, även på nätet. Det är jätteviktigt för framtidens filmskapare och för musiker att man vet att Sverige inte är någon frihamn för piratkopiering.

Kent vill inte alls förstå liknelsen mellan att man snattar något i en butik på stan och att man tar musik som man skulle betala för på nätet. Jag tycker att det är en högst rimlig jämförelse. Det är hög tid att vi får en lagstiftning som gör att vi skyddar filmer, musik, läromedel och böcker på nätet så att det även fortsättningsvis kan produceras svensk kvalitetskultur på nätet, och att det finns tillgängligt så att man lagligen kan få tag på det.

Den lagstiftning som vi nu föreslår är, tycker vi, väl avvägd. Det är en svår avvägning, men vi tycker att vi har hittat en balans. Vi tycker också att vi med det uppfyller de krav som EU har på vårt land i den här frågan.

Anf. 70 PER BOLUND (mp):

Fru talman! Det brukar ofta sägas att politik handlar om att göra avvägningar mellan olika samhällsintressen. Det har också upprepats ett stort antal gånger här i kammaren i dag. Men sällan har ett lagförslag kommit in till riksdagen som så fullständigt har kapitulerat för en enda part, ett samhällsintresse, och som så fullständigt har offrat andra breda samhällsintressen såsom personlig integritet och rättssäkerhet.

Det är också mycket sällan som givna vallöften bryts så lättvindigt och så totalt som man gör här i dag. Före valet sade Fredrik Reinfeldt i tv att vi inte kan jaga en hel ungdomsgeneration. Nu drygt två år efter valet är de orden glömda.

Den moderatledda regeringen driver nu igenom en lagstiftning som inte bara ger musik- och filmindustrin möjlighet att jaga en ungdomsgeneration på Internet. Man kan jaga vem som helst av oss som till exempel har en trådlös uppkoppling mot Internet och som då riskerar att få hotbrev hemsända, bli dragna inför domstol, till och med få en intrångsundersökning i bostaden och få sin dator beslagtagen, bara på misstanken att en illegal fildelning har förekommit.

Det har också funnits gott om varningsklockor som, om man bara varit beredd att lyssna på dem, tydligt har visat på riskerna med den här typen av lagstiftning. Ett exempel på det är ju Danmark, där den här lagstiftningen har lett till att tusentals danskar har ålagts att betala böter på upp till flera hundra tusen danska kronor.

Det har gjorts att om man blir stämd av ett skivbolag är det ett stort risktagande att driva saken till rättegång. Anledningen är just att det inte är någon vanlig brottmålsrättegång där det måste bevisas bortom allt rimligt tvivel att man är skyldig, utan det är ett civilmål där beviskraven är mycket lägre.

Därför har många människor som faktiskt inte har gjort någon olagligt ändå gått med på förlikning och betalat stora summor bara för att slippa obehaget med en rättsprocess, slippa risken för enorma skadestånd om domslutet skulle gå emot dem och slippa risken att få betala motståndarens juridiska kostnader, vilket man också kan få på sig att betala.

Jag tycker inte att det här på något sätt stämmer överens med rimliga krav på rättssäkerhet. Vi hade tjänstemän från Justitiedepartementet i näringsutskottet som föredrog den här lagstiftningen. Vi frågade dem rakt ut om de gjort några ändringar i den svenska lagstiftningen med tanke på de danska erfarenheterna. Det klara svaret vi fick var nej. Man har inte gjort några ändringar på grund av de erfarenheterna. Det finns alltså inget skydd mot att samma sak skulle kunna hända i Sverige.

Fru talman! Hela Internets framväxt har byggts på en anda av samarbete, solidaritet och givmildhet. Internet har vuxit fram för att människor har velat dela sina erfarenheter och sitt material med andra människor. Det har lett till en utveckling som ger oss fantastiska möjligheter att få tag på information – möjligheter som vi inte ens hade kunnat drömma om för tio år sedan.

Ett nyare tecken på denna solidaritet och givmildhet är att man nu också har börjat dela med sig av sin trådlösa uppkoppling. Det finns nätverk på Internet där man internationellt kan säga att om jag delar min uppkoppling med andra människor får jag också möjlighet att surfa trådlöst i andra delar av världen, i städer runt om på hela jorden. Det här är en fantastisk möjlighet som gör att jag, om jag får med mig min bärbara dator, kan kommunicera med hela världen var jag än befinner mig på vår jord.

Det är klart att ett sådant regelverk som man nu inför, som hotar att dra den människa som delar med sig av sin trådlösa uppkoppling inför domstol för att en annan människa har laddat ned filer via det nätverket, fullständigt kommer att sabotera och omöjliggöra en sådan positiv utveckling. Sådana effekter av den här lagstiftningen har man absolut inte tagit hänsyn till eller värderat i lagstiftningsprocessen.

Ett annat hot som jag ser som väldigt reellt är att man med ökad övervakning av Internet och hot om miljonstämningar för enskilda Internetabonnenter orsakar ett ökat hemlighetsmakeri på Internet och att man ökar användningen av anonymiseringstjänster, så kallade darknets. Redan nu har till exempel företrädarna för The Pirate Bay börjat planera för att besökarna ska kunna vara anonyma och inte kunna spåras när de använder sig av tjänsterna.

Det här är absolut inte något som jag stöder, så missförstå mig inte. Det är tvärtom en hotande utveckling som jag är väldigt rädd för. En sådan utveckling kommer nämligen ofrånkomligen att göra det svårare för våra rättsmyndigheter att avslöja svårare brott på Internet. Ju fler personer som döljer sina IP-adresser och sin identitet, desto lättare blir det för personer som håller på med grova brott, till exempel barnpornografi, narkotika eller terrorism, att undgå att avslöjas. Det gäller med självklarhet att det är lättare att gömma sig bland miljoner anonymiserade användare än bland några tusen som vi har i dag.

Vi hade tjänstemän från Post- och telestyrelsen i utskottet som arbetar just med att försöka avslöja sådana grova brott på Internet. De var väldigt tydliga med att om den här lagstiftningen går igenom och vi får en ökad anonymisering kommer det att bli mycket svårare att bedriva det arbetet. Det är också en negativ aspekt på den här lagstiftningen som man absolut inte har tagit tillräcklig hänsyn till.

Fru talman! Jag ser också den här lagstiftningen som ett hot mot Sverige som IT-samhälle. Det är inte den första lagstiftningen som kommer, utan det är en i en serie där man till exempel har datalagringslagstiftningen som har skapat väldigt stora kostnader för Internetoperatörerna. Det har pratats om över 1 miljard i investeringskostnader och flera hundra miljoner varje år i driftskostnader som självklart kunderna får betala i form av höga abonnemangsavgifter. Följden blir självklart att många utsluts från Internet för att de inte har råd och möjlighet att betala.

Vi har FRA-lagen som ju driver verksamhet utomlands för att man inte vill gå med på de villkor som lagen ställer och som skapar ilska i våra grannländer och gör att de inte längre vill använda sig av svenska Internettjänster eftersom ens säkerhet och skydd på Internet inte är tryggt.

Följden av den samlade lagstiftning som man nu driver igenom i riksdagen är att Sveriges tätplats som Internetnation faktiskt är hotad. Det är en väldigt tråkig och negativ utveckling.

Fru talman! Regeringen och dess företrädare här i kammaren säger sig vilja skydda den enskilda konstnären eller musikkaparen – det är deras rättigheter man ska värna genom den här lagstiftningen. Nu vet vi att i verkligheten är det ytterligt få som har stora inkomster från upphovsrättsskyddet och de pengar som kommer därifrån. För de allra flesta handlar det om ett par procent av deras intäkter. Sedan finns det ett fåtal kulturskapare som kan ha tjänat mycket pengar på det, men framför allt är det den amerikanska skiv- och filmindustrin som har tjänat stora pengar på upphovsrätt och som nu vill värna de intäkterna och därför sätter väldigt hårt tryck på både EU och Sverige att driva igenom den här typen av lagstiftning.

Enligt bland andra professor Roger Wallis på KTH sker nu en strukturomvandling i bland annat musikbranschen, där man går över från intäkter från skivförsäljning till andra intäkter. Ett exempel på hur det går att tjäna pengar på musik tack vare den nya tekniken är ett ökat intresse och en ökad betalningsvilja för konserter. Chris Brown hade en konsert i Stockholm som lockade en publik på mellan 7 000 och 8 000 personer, detta trots att bolaget inte hade sålt mer än 8 000 exemplar av hans skiva i hela Sverige. Hasse Breitholtz som är vd på Sony säger i tidningen: För tio år sedan hade vi förmodligen behövt sälja 80 000 exemplar av skivan för att få 8 000 personer till konserten. Självklart hade alltså enormt många av dem som var där laddat ned hans musik, konstaterar han. Han slutar med att säga: Livespelningar är extremt viktiga, och det är fint att veta att det går att tjäna pengar på konserter.

Man har helt enkelt inte minskat sina intäkter, utan man har flyttat fokus på var intäkterna ska komma ifrån.

Ett annat sådant exempel är Madonna som också har gått över till att få mer av sina intäkter från sin konsertverksamhet och mindre från skivförsäljningen.

Det finns inga tecken på att konsumtionen av kultur i samhället minskar eller att de pengar man använder för kulturkonsumtion minskar – tvärtom. Man ser snarare en ökning. Däremot kan det vara så att det är en strukturomvandling. Man använder pengarna på ett annat sätt än tidigare.

Den här utvecklingen har skett på grund av en teknisk utveckling. Det är inte på något sätt något som är politiskt styrt. Det har byggts på ett tryck underifrån, där människor har sett alla de fördelar Internet har att erbjuda.

Den stora politiska frågan är då: Ska politiken gå in och rädda industrier som håller fast vid en icke fungerande affärsmodell? Det är egentligen det den amerikanska skiv- och filmindustrin kräver av oss.

Jag tycker att man kan jämföra med tidigare strukturomvandlingar. Ta till exempel Facit som byggde mekaniska räknemaskiner i Sverige för ett antal decennier sedan och som sedan blev utkonkurrerade av ny teknik i form av japanska elektroniska räknemaskiner. Hade det då varit rimligt att Sverige hade gått in och reglerat användningen av den nya tekniken för att värna den befintliga industrin i Sverige som höll fast vid en affärsmodell som inte längre fungerade?

Jag tror att vi alla är överens om att det inte är ett rimligt sätt att hantera en strukturomvandling i en bransch. Man måste bejaka att det faktiskt sker en utveckling av tekniken och att det också sätter press på dem som verkar i samhället att anpassa sina verksamheter till den nya tekniken. Det är så man måste se det här förslaget.

Jag tycker att det är självklart att vi ska välkomna den nya tekniken. Vi ska välkomna att människor hittar nya sätt att tjäna pengar genom att just använda och bejaka den här tekniken.

Det är också uppenbart att Internet öppnar för nya kulturentreprenörer som inte blir beroende av stora multinationella skiv- och filmbolag. De får genom Internet möjlighet att direkt kommunicera med sina kunder och att direkt få en möjlighet att sprida sin musik och sin kultur och tjäna pengar på den på helt nya sätt. Det är ett fantastiskt redskap som vi verkligen ska välkomna.

Om man som jag vill värna det fria Internet är det en sorgens dag när man inför regler som gör att våra rörelser på Internet kommer att övervakas och följas. Jag ser det här som ytterligare en spik i kistan för Sverige som IT-nation.

Jag tycker också att det är en sorgens dag när lagstiftning införs som gör att demokratin och rättssäkerheten inskränks ännu mer än tidigare, och det för att skydda en industri som inte levererar vad kunderna vill ha och efterfrågar.

I detta anförande instämde Lage Rahm (mp).

Anf. 71 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m):

Fru talman! Min inställning, Moderaternas inställning och alliansens inställning är att upphovsrätten ska respekteras såväl i den fysiska miljön som på Internet.

Om jag har en bok som jag har lånat på biblioteket ger det inte mig rätt att kopiera den, att ställa mig vid kopian, trycka på "print" och kopiera boken i väldigt många exemplar och ge till mina vänner eller andra.

Om jag lånar en bok lagligen på nätet ger det inte mig rätt att kopiera den, trycka på "enter" och dela den till mina vänner eller andra.

Musiker, författare, filmskapare, dataspelsutvecklare, journalister, arkitekter, listan kan göras lång; alla rättighetsinnehavare ska ha rätt att förfoga över sitt eget material. Det är helt enkelt de som ska säga när vi har rätt att trycka på "print" eller "enter". Det är rättighetsinnehavarna som ska kunna avgöra var, när och hur deras verk ska mångfaldigas och spridas. Det är grunden i upphovsrätten.

Internet innebär ofantliga möjligheter för oss alla, fru talman. Det ger ofantliga möjligheter för upphovsmän att sprida sina verk samtidigt som vi som konsumenter enkelt kan ta del av de verken.

De som vill sprida sina verk på Internet fritt ska naturligtvis få göra det. De som vill lägga ut sitt material fritt för oss alla att ta del av ska naturligtvis få göra det. Vi vill inte begränsa den legala fildelningen på något sätt. Det är bra om man vill göra det.

Det vi vill begränsa är när människor olovligen delar med sig av upphovsrättsskyddat material. Vi vill främja den tekniska utvecklingen av lagliga, attraktiva och konsumentvänliga alternativ för att ta del av film,

musik, dataspel, litteratur och annat upphovsrättsligt material på Internet. Det måste finnas fler lagliga alternativ.

Det finns fler lagliga alternativ redan i dag jämfört med vad det fanns för ett år sedan. Utvecklingen går ofantligt fort, och vi för kontinuerliga samtal med branschen. Jag vet att branschen arbetar aktivt med att få fram nya lagliga alternativ.

Den illegala fildelningen då? Vi ska inte jaga en hel ungdomsgeneration, var det någon som sade i talarstolen tidigare. Men den illegala fildelningen är i Sverige kriminaliserad. Det är olagligt att dela med sig, att ladda upp eller ladda ned upphovsrättsskyddat material. Det är kriminaliserat sedan den 1 juli 2005. Då hade vi en socialdemokratisk regering. Det är kriminaliserat att göra detta.

Det vi gör nu är att vi skiljer på straffrätten och civilrätten. Vi ger en möjlighet för rättighetsinnehavare som har drabbats av olovlig fildelning att göra någonting annat än en polisanmälan.

Äganderätt och upphovsrätt är faktiskt grundpelare i en fri marknadsekonomi. Att kunna skilja på ditt och mitt är fundamentalt och centralt för att vi ska kunna upprätta avtal mellan oss, för att vi ska kunna handla med varandra och för att vi ska kunna ha en marknad. Äganderätt, upphovsrätt och immateriella rättigheter är grunden för marknadsekonomi. Det är faktiskt grunden för en yttrandefrihet. Om man inte har någon upphovsrätt finns det ingen yttrandefrihet. Om man inte har någon upphovsrätt finns det ingen marknadsekonomi.

Vad gäller då i dag, fru talman, och varför har vi den här propositionen på vårt bord? Det är så att vi har upphovsrätt även för det material som olovligen delas på Internet. Men det finns ingen praktisk möjlighet att kunna ta till vara den rättigheten eftersom personen som har gjort denna olovliga fildelning är anonym.

Det som finns när det gäller upphovsrättsintrång som sker i andra forum än på Internet är att den berörda rättighetsinnehavaren kan vända sig antingen till den som har begått upphovsrättsintrånget och vänligen be denne att sluta med detta eller till en domstol för en skadestandsprocess.

När det gäller Internet är inte det möjligt. Anonymiteten sätter gränser. Det innebär att upphovsmän inte kan ta till vara sin rätt. De kan inte ta till vara rätten till sitt arbete eller rätten att få betalt. Självklart behöver vi en lagstiftning som fungerar på Internet i praktiken. Förslaget som vi nu diskuterar skapar möjligheter att i större utsträckning än i dag låta upphovsrättsintrång på Internet bli en uppgift för parterna och inte för polis och åklagare.

När vi då talar om det informationsföreläggande som har varit uppe till diskussion, möjligheten att få ut information bakom ett anonymt IP-nummer, är det faktiskt så att det skapas en möjlighet för en rättighetsinnehavare att få ut information bakom detta anonyma IP-nummer för att kunna få en motpart. Men det är efter ett domstolsbeslut. Det är en domstol som ska besluta om denna information ska lämnas ut. Det sker endast under särskilda förutsättningar som regleras i lag.

För att en bredbandsoperatör ska kunna åläggas att lämna ut information bakom det anonyma IP-numret måste alltså domstolen ha beslutat det. Det måste visas i domstolsprocessen att för det första ett upphovsrättsintrång har skett och för det andra att den aktuella IP-adressen har använts vid det tillfället då det upphovsrättsliga intrånget skedde. Vad

händer då? Jo, då kan domstolen ålägga bredbandsoperatören att lämna ut denna information till rättighetsinnehavaren. När rättighetsinnehavaren får denna information har rättighetsinnehavaren en motpart.

Det är allt som sägs i detta. Skadestånd och skadeståndsskyldigheten är inte på något sätt avgjord i och med detta. Det här lagförslaget reglerar inte frågan om personen bakom den IP-adress som har lämnats ut faktiskt har begått ett upphovsrättsintrång eller inte. Det här lagförslaget säger ingenting om man juridiskt sett ska kunna bli skadeståndsskyldig. För det krävs en ny domstolsprövning. Man måste vända sig till domstolen igen i så fall.

För att en sådan skadeståndsprocess ska bli aktuell måste rättighetsinnehavaren visa att det var just abonnenten och ingen annan som gjorde intrånget. Om Lage Rahm och Per Bolund är oroliga för orimliga skadeståndskrav, fru talman, borde Lage Rahm och Per Bolund ha lagt fram ett yrkande om att ändra skadeståndsrätten. Men det har inte Lage Rahm eller Per Bolund gjort utan samma skadeståndsrätt gäller i dag och efter att vi har beslutat om detta sanktionsdirektiv.

Det handlar kort och gott om möjligheten för rättighetsinnehavaren att få kontakt med personen bakom en viss IP-adress för att rättighetsinnehavaren i förlängningen ska kunna driva en civilrättslig process, om det är önskvärt, och eventuellt en skadeståndsprocess.

Fru talman! I detta lagförslag finns det faktiskt en rimlig balans när det gäller å ena sidan möjligheten att kunna skydda sin immateriella äganderätt och att kunna ingripa mot dem som kränker den immateriella äganderätten och å andra sidan den personliga integriteten. Det är ett väl avvägt lagförslag som är proportionerligt. Det är rättssäkert och förutsägbart, det värnar upphovsrätten och en upphovsrätt som är teknikberoende. Det här ger rättighetsinnehavare möjlighet att i praktiken ta till vara sin rätt. Det är den rätt som de faktiskt har i teorin men inte i praktiken i dag.

Vi gör det praktiskt möjligt att ta till vara sina rättigheter. Att kunna ta till vara sina rättigheter är att stärka rättsstaten. Rättsstatens principer är att människor ska ges möjlighet att tillvarata sina rättigheter. Det här lagförslaget stärker möjligheterna till det.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 72 PER BOLUND (mp) replik:

Fru talman! Det hänvisades till att någon hade sagt i debatten att man inte ska jaga en ungdomsgeneration. Den som faktiskt har sagt det är ordföranden i ditt parti, Fredrik Reinfeldt. Han sade före valet att man inte ska jaga en hel ungdomsgeneration. Nu i efterhand ser vi vad som blev den konkreta effekten av detta. Det är precis tvärtom vad han uttalade. Det är klart att det är ett problem när man uttalar vallöften inför ett val och sedan inte följer upp dem efteråt. Det är en tråkig utveckling för demokratin.

Det här är inte första gången som upphovsrättsinnehavare har varit oroliga för ny teknik eller ny utveckling i samhället. Samma problem och kritik väcktes när bibliotek infördes. Författarna trodde att de inte skulle få ersättning. När bandspelare kom så att det gick att spela in musik från radion var branschen otroligt orolig. När videobandspelarna kom trodde

filmindustrin att alla möjligheter att få in intäkter skulle förloras, och så vidare.

Skillnaden nu från då var att då gjordes inte några stora inskränkningar i människors möjlighet att använda tekniken, men det är det man försöker göra nu. Man försöker att införa en lagstiftning som ska hindra människor från att med hjälp av fildelning få tillgång till exempelvis musik eller filmer.

Ulrika Karlsson låtsas ju att det inte finns någon konflikt mellan legal och illegal nedladdning, att det inte kommer att lägga några hinder i vägen för legal nedladdning. Det är en förenkling av verkligheten. Självklart finns sådana konflikter. Det är oftast svårt att veta vad som är en fil som har lagts ut legalt på nätet jämfört med en fil som har lagts ut illegalt. Det är inte heller lätt för konsumenterna att vara säkra på det. Det här är dessutom en lagstiftning som från branschens sida handlar mycket om att skrämman bort människor från fildelning. Skrämman bort människor kommer de också att skrämman bort från den legala fildelningen, vilket kommer att påverka hela den nya musikbranschen som baserar sig på att använda tekniken på ett positivt sätt. Självklart kommer detta att inskränka de möjligheter som du pratar dig varm för.

Anf. 73 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m) replik:

Fru talman! För mitt ställningstagande har jag baserat mig på sju ingångsvärden.

1. Vi ska inte värna föråldrade eller utdöende branscher. Det gör inte detta lagförslag.
2. Vi ska värna upphovsrätten. Det är den enskilda skaparens rättigheter vi ska värna.
3. Vi ska hitta en fungerande lagstiftning som gäller även på Internet. Det ska bli praktiskt möjligt att ta till vara de rättigheter man har i teorin.
4. Det ska vara effektivt och integritetssäkert. Den proportionalitetsbedömningen har gjorts i detta lagförslag.
5. Vi kan inte bara använda oss av straffrätten utan vi måste öppna för civilrätten. Vi kan inte bara ha en kriminalisering, att all upp- och nedladdning ska vara kriminaliserad. Det är inte rimligt.
6. Det finns naturligtvis ett direktiv i botten. Vi följer direktivet, men det är inte bara för att jag anser att vi måste göra det utan för att jag vill göra det. Jag vill värna upphovsrätten eftersom jag tycker att upphovsrätten är ett fundament i marknadsekonomi och för yttrandefriheten.
7. Vi ska naturligtvis också främja lagliga alternativ vid sidan om detta.

Sedan var det frågan om att jaga ungdomar. Jag vet att Per Bolund tidigare sade att han vill stärka upphovsrätten. Samtidigt säger han att vi inte kan jaga en hel ungdomsgeneration, och han hänvisade till min partiordförande. Då har min partiordförande och vi i alliansen lagt fram det här förslaget som inte jager en hel ungdomsgeneration. Om Per Bolund

vill stärka upphovsrätten och inte jaga en hel ungdomsgeneration och fälla förslaget, vad vill då Per Bolund göra för att stärka upphovsrätten?

Prot. 2008/09:77
25 februari

Anf. 74 PER BOLUND (mp) replik:

Fru talman! Det finns inga inskränkningar mot att jaga människor som fildelar på Internet med den här lagstiftningen. Det är upp till vem som helst som vill värna sin upphovsrätt att gå till domstol och inleda en civilrättslig process. Problemet med en sådan process är ju att det inte är samma grundtrygghet för den som är åtalad, att det måste bevisas att man är skyldig. Det är tvärtom så att det kan bli situationer där det är en omvänd bevisbörda, att man till slut måste bevisa att man inte själv har använt sig av sin egen Internetuppkoppling för att ladda ned filer. Det är precis vad vi menar när vi pratar om att rättssäkerheten faktiskt är hotad.

Det är också fråga om en domstolsprocess där en part har enormt mycket resurser i ryggen, till exempel den amerikanska film- och musikindustrin, beväpnad till tänderna och med en uppsättning av kompetenta jurister som för deras talan. På den andra sidan finns en enskild Internet-abonnet, som oftast inte har sådana resurser över huvud taget och som inte är juridiskt bevandrad. Det är klart att det blir en extrem ojämlikhet i domstolsbehandlingen, vilket också är ett problem för rättssäkerheten.

Ulrika Karlsson pratade förut om att skadeståndsrätten inte förändras av detta. Nu finns det mycket reglerat i fråga om skadestånd i lagstiftningen. Framför allt är det intressant att skadeståndsrätten inte hindrar bolagen från att skriva hotbrev till abonnenter och gå in med vilka krav som helst. Det framgår i till exempel Pirate Bay-rättegången. Där lades fram stämningar på 100 miljoner. Samma sak har vi också sett i till exempel Danmark med enormt höga skadeståndskrav.

Detta är vad man tänker använda lagstiftningen till. Man tänker använda den för att skrämman människor bort från Internet. Det är ett hot mot rättssäkerheten. Det blir ett problem med sådana enormt höga skadeståndskrav och att människor inte vågar gå till domstol eftersom de vet att de kan få betala dessa skadeståndskrav och dessutom betala de juridiska kostnaderna.

Anf. 75 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m) replik:

Fru talman! Det är kanske på sin plats att förtydliga ännu en gång vad som gäller i svensk skadeståndsrätt. Svensk skadeståndsrätt kan inte göra skillnad på om jag står vid kopian och trycker ”print” eller om jag sitter vid datorn och trycker ”enter”. Samma beviskrav gäller, nämligen att för motparten bevisa att det är du eller jag som står vid kopian och trycker ”print” eller sitter vid datorn och trycker ”enter”. Samma beviskrav gäller. Det här direktivet gör ingen som helst skillnad i skadeståndsrätten. Skadeståndsrätten ser ut som skadeståndsrätten gör i det avseendet, även efter dagens beslut.

Jag noterar, fru talman, att jag fortfarande inte har fått svar på min fråga. Jag tycker att man är svaret skyldig. Det är lätt att slänga sig med ord och säga att man vill stärka upphovsrätten. Men om man inte vill göra det på det här sättet och man inte vill använda polis och åklagare för att jaga ungdomar är man faktiskt svaret skyldig: Vad vill man då göra för att stärka upphovsrätten?

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

EG-domstolen var mycket tydlig på den punkten. Vi har en skyldighet att se till att den immateriella äganderätten också kan efterlevas i forumet som gäller Internet.

Anf. 76 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! I dag debatterar vi ett av de mest omdiskuterade lagförslagen det senaste året. Det gäller direktivet om civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område, även kallat Ipred.

Direktivet antogs, som vi har hört, i april 2004 och skulle ha varit genomfört i svensk rätt redan den 29 april 2006. Det var då den socialdemokratiska regeringen med justitieminister Thomas Bodström i spetsen förhandlade för Sveriges räkning och antog direktivet. Men sedan när det skulle genomföras i svensk rätt blev Socialdemokraterna handlingsförlamade, och man kan misstänka att de väntade ut valet eftersom de visste att det var en känslig fråga. Begreppet Bodströmsamhället fanns redan.

I stället tillsatte mycket riktigt, som Eva-Lena Jansson sade tidigare, Socialdemokraterna en utredning i augusti 2006. Den handlade över huvud taget inte om hur direktivet skulle genomföras i svensk rätt.

Den här utredningen kom i stället med ett enda lagförslag, nämligen om att Internetleverantörer skulle kunna stänga av abonnenter från Internet vid systematiska upphovsrättsliga intrång. Med andra ord skulle svenska medborgare kunna stängas ute från Internet och därmed inte kunna betala sina räkningar via Internet, inte kunna mejla till sina vänner eller handla via nätet och inte kunna använda sig av den enorma informationskälla som Internet är.

Det förslaget har vi i Centerpartiet väldigt starkt reagerat mot. Med dagens beslut kastas det i papperskorgen. Att bli avstängd från Internet är lika orimligt som att bli förbjuden att skicka brev, handla i affären och gå till biblioteket.

Fru talman! Alla dagar som riksdagsledamot är inte lika roliga. Ibland måste man vara med och fatta beslut som man innerst inne inte tycker är de allra bästa. Man kan göra som Socialdemokraterna och bara vänta, eller också kan man göra som den borgerliga alliansen och förhandla, kompromissa och komma överens även i svåra frågor.

I det beslut som vi i dag kommer att fatta finns det ärligt talat delar som jag helst skulle vilja slippa. En sådan del finns i kompromissen. En annan sådan del består av det som finns i direktivet som vi måste genomföra.

Kompromisser betyder att man får genom en del saker men måste acceptera annat som man egentligen inte tycker är bra. Kompromisser är en del av politiken. Förstår man inte att kompromisser behövs ska man inte ge sig in i politiken.

Den del av direktivet som vi måste genomföra och som känns mest främmande för svensk rättstradition gäller kravet på att den dömde ska offentliggöra domstolsutslaget. Det betyder att den som döms för ett upphovsrättsintrång även kan dömas till att bekosta lämpliga åtgärder för att sprida information om domen i målet, något som vi i övrigt inte har i Sverige. Jag tycker att det här känns alldeles fel. Men eftersom den socialdemokratiska regeringen 2004 accepterade detta i direktivet måste vi nu genomföra det.

När det gäller själva informationsföreläggandet, som vi redan hört väldigt mycket om här i dag, det vill säga utlämnningen av abonnentuppgifter, har en lång rad åtgärder lagts in för att rättssäkerheten och skyddet av den personliga integriteten ska tillgodoses. Först krävs det en domstolsprövning. Det krävs också sannolika skäl för att ett intrång i upphovsrätten skett via just det påstådda IP-numret. Domstolen ska också göra en proportionalitetsbedömning, det vill säga en avvägning mellan behovet av åtgärden och intrånget i den enskildes integritet.

Det har också förtydligats att en abonnent inte automatiskt är ansvarig för ett upphovsrättsintrång via hans eller hennes uppkoppling. För att domstol ska döma ut skadestånd måste rättighetshavaren visa på det normala, vanliga, sättet och presentera tillräcklig bevisning för att det är just abonnenten som har orsakat ekonomisk skada och att skadestånd därför ska dömas ut.

Ytterligare en viktig del i dagens beslut är att en utvärdering påbörjas så fort lagen träder i kraft. Vid utvärderingen ska det följas upp hur lagen tillämpas, vilka effekterna blir till exempel för öppna nätverk, och att reglerna i första hand används för att vidta åtgärder mot intrång av stor omfattning.

Fru talman! I den debatt som i månader fortgått om Ipred har många missförstånd uppstått. Det har handlat om intrångsundersökningen, om kvarstad och om hur den civilrättsliga processen egentligen går till när någon begärt skadestånd. Det är väl bra att politiska frågor debatteras. Men det är olyckligt när missförstånd mer eller mindre medvetet sprids, vilket innebär att fler har blivit oroliga.

Nu när vi här i kammaren debatterar och ska fatta beslut om Ipred är det olyckligt att det även här sprids felaktigheter. Det började med att Socialdemokraternas Eva-Lena Jansson sade att upphovsrättsinnehavare skulle kunna få ut uppgifter om vilken IP-adress en person har. Det stämmer inte. Jag vet inte om det var ett misstag. Ett informationsföreläggande handlar om att få ut abonnentuppgifter, uppgifter om vem som har en viss IP-adress, inte tvärtom. Man kan inte komma med en uppgift om en person och få reda på vilken IP-adress den personen haft – det är oftast fråga om ”haft” eftersom vi har dynamiska IP-adresser och inte har kvar dem speciellt länge, eller rättare sagt finns de bara så länge datorn är uppkopplad just vid tillfället i fråga. Skillnaden är alltså mycket stor.

Vänsterpartisten Kent Persson fortsatte med att hänvisa till en säkerhetsexpert. Jag antar att källan är en artikel i Svenska Dagbladet – en artikel som tyvärr var full av felaktigheter. Jag har skrivit om detta på min blogg och kan berätta att säkerhetsexperten själv har varit inne och kommenterat och även medgett att han hade fel. Jag begär dock inte att Kent Persson går in och läser på min blogg.

Vidare hävdar vänsterpartisten Kent Persson att upphovsrättsinnehavare skulle få rätt till privat husrannsakan, som dessutom skulle tillåtas i större utsträckning än polisiär husrannsakan. Inte heller det stämmer.

För det första är en intrångsundersökning inte en husrannsakan. Vid en husrannsakan kan polisen göra beslag. Det kan man inte göra vid en intrångsundersökning. Dessutom är det inte upphovsrättsinnehavaren som får göra en intrångsundersökning. Det är kronofogden som verkställer och en domstol som beslutar.

För det andra är det inte lättare att få en intrångsundersökning än att få en polisiär rannsakan – enligt 28 kap. 1 § rättegångsbalken. Husrannsakan kan polisen i vissa fall få göra även utan domstolsutslag.

Fru talman! Både Vänsterpartiets Kent Persson och Miljöpartiets Lage Rahm kritiserar upphovsrättsinnehavarnas möjlighet att kräva skadestånd i civilrättsliga processer. Detta är intressant. Vi ska vara på det klara med att dagens beslut inte på något sätt ändrar hur de civilrättsliga processerna ska se ut.

Den fråga man ställer sig är vad Vänsterpartiet och Miljöpartiet tycker ska ändras. På Per Bolund lät det nästan som att ett slags tak skulle införas för hur stort skadestånd man får yrka på. Hur skulle det taket kunna se ut? Det är lätt att kritisera. Kom i stället med förslag om hur ni tycker att det ska se ut!

Man kan också fråga sig om Miljöpartiet och Vänsterpartiet tidigare har väckt några motioner. Om ni nu tycker att systemet med civilrättsliga skadeståndsprocesser är så orimliga kan man ju undra vilka förslag ni tidigare lagt fram.

Lage Rahm fortsatte med att fråga sig varför det ska gå minst en månad innan information lämnas ut om abonnentuppgifter, alltså till den person som fått sina uppgifter utlämnade. Svaret finns i propositionen. Där är det inte några som helst hemligheter. Jag antar att Lage Rahm har läst propositionen.

Rättighetshavarna får en månad på sig för att föra civilrättslig talan. Under den tiden ska abonnenten inte ges möjlighet att undanröja eventuell bevisning. Inte en enda remissinstans hade någonting att anföra mot detta när förslaget var ute på remiss. Det hindrar självklart inte Lage Rahm att vara mot det, men det är viktigt att veta detta. Det har ju varit en väldigt stor remissrunda när det gäller det här förslaget.

Lage Rahm pratade också om att det skulle bli hembesök med hot och trakasserier. Då frågar jag mig om Lage Rahm påstår att upphovsrättsinnehavaren eller dess organisationer kommer att ringa på och hota och trakassera folk. Varifrån kommer de uppgifterna? Om det finns människor som får ont i magen av oro får man nog fundera på vilka uppgifter man själv sprider och vilket magont de kan ge. I replikskiftet med Mikael Oscarsson sade Lage Rahm att vi ska hålla oss till fakta. Det håller jag verkligen med om.

Det hela fortsatte med en mycket lång utläggning från Lage Rahms sida om intrångsundersökning och om hur människor skulle drabbas. Trots att han väldigt länge pratade om intrångsundersökningen lyckades han totalt glömma bort att berätta att domstolen också ska göra en proportionalitetsbedömning i frågor om huruvida intrångsundersökning ska få göras eller inte. I förarbetena till den här lagen står det: ”Skyddet för hemfrid och privatliv måste särskilt beaktas.”

Jag har försökt lite närmare titta på när intrångsundersökningar hittills skett. Lagen har ju funnits i cirka tio år, så det är inte på något sätt fråga om en ny lag även om det låter så. Det har varit tillfällen då intrångsundersökningar skett i hemmet, men så har skett när man haft näringsverksamhet som sköts från hemmet eller när man har kopierat hemlig information och sedan tagit den med sig till hemmet.

Att intrångsundersökningar skulle göras i vanliga fildelares hem känns mycket osannolikt. Jag skulle vilja påstå att det inte blir några in-

trängsundersökningar hemma hos fildelare eller hemma hos deras föräldrar eller deras grannar – om nu trådlös uppkoppling används.

Den här kritiken måste följas upp med frågan: Vilka motioner eller andra förslag har Miljöpartiet, och för den delen också Vänsterpartiet, lagt fram för att förändra lagstiftningen om inträngsundersökningar?

Om ni är så oerhört kritiska mot att den finns och har funnits i tio år, vad har ni då gjort för att förändra lagen? Det är en relevant fråga.

Fru talman! Jag har använt mycket mer tid än vad jag hade anmält mig till, och jag beklagar det. Jag vill säga att jag inte är nöjd med alla de delar som vi i dag kommer att fatta beslut om, men jag tycker att det är en acceptabel kompromiss. En del av den kritik som framförs är också befogad. Men att skrämma folk med överdrifter eller i vissa fall rena felaktigheter i sin argumentation tycker jag inte är okej.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer. Jag vill också säga att jag tycker att den utvärdering som nu påbörjas är mycket viktig. Jag kommer att följa utvecklingen mycket noga. Skulle lagstiftningen på något sätt missbrukas eller på annat sätt ge oväntade negativa följder kommer vi från Centerpartiets sida att återkomma med förslag till lagändring.

Anf. 77 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Jag kan börja med att hålla med Johan Linander om att det här i en del stycken inte är en särskilt bra lag. Jag uppskattar den uppriktighet som Johan Linander visar oss här i kammaren och inför svenska folket genom att framhålla det. Det känns väldigt bra, och jag hoppas att vi i framtiden kan komma fram till bra förändringar, kanske tillsammans. Det vore i alla fall väldigt bra.

Johan Linander ägnade lång tid åt att rätta små fel som smugit sig in i vad som sagts av vissa talare. Jag kan glädja mig åt att han faktiskt inte hade lyckats hitta ett enda fel i det jag sade utan snarare tolkade att något skulle kunna vara fel. Bland annat sade han att jag hade sagt att det *skulle* bli trakasserier. Jag sade att det *kunde* bli trakasserier. Jag menar att det är en risk.

Jag skulle ha uppskattat om Johan Linander hade gått igenom även där de borgerliga politiker som har sagt fel. Det har skett fel även på den sidan. Men det känns bra som sagt att han inte, åtminstone av vad som har kommit fram hittills, hade hittat några fel i det jag sade.

När det gäller inträngsundersökningar är det en stor skillnad i förhållande till vad som var tidigare. Man nämner det i en lag som i mångt och mycket inriktar sig på att få fram en bevisning för att människor ska kunna fällas efter stämningar. Det handlar om privatpersoner som har laddat ned ett par låtar. Det är en stor skillnad jämfört med vad som var tidigare. När det handlar om immaterialrättsintrång som berör stort omfång av till exempel skog som någon har tillverkat är det en helt annan sak. Det är näringsverksamhet.

Anf. 78 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Jag börjar med att konstatera att Lage Rahm säger att vissa delar inte är bra i lagförslaget. Det måste betyda att han i andra delar tycker att det är bra saker, men ni yrkar avslag på hela propositionen. Då kan man fråga: Håller du inte med om att det i lagförslaget finns

delar som vi inte behöver genomföra enligt EG-domstolens Telefónica-mål? Men det handlar mest om det som måste genomföras. Det skulle ha varit genomfört den 29 april 2006.

Sverige är redan hotat av stämning, och vi kan bli skadeståndsskyldiga för att vi inte genomför direktivet. Ändå föreslår Miljöpartiet att hela förslaget ska avslås. Tycker ni inte att vi ska genomföra direktivet? Hade ni sagt att vi ska lämna EU genast som ni har sagt tidigare hade jag förstått det. Men nu är ni för att vi är medlem, och ska vi då inte genomföra de direktiv som finns? Det är en fråga som jag tycker att ni behöver svara på.

Det är intressant att oppositionen tycker att majoriteten ska hjälpa till med att opponera. Det får ni klara av själva, och jag tror att ni klarar det. Jag tycker inte att jag behöver recensera mina allianskollegers eventuella felaktigheter i den här talarstolen, det får ni sköta.

Till slut: Nog hittade jag ett och annat fel i det som Lage Rahm sade, speciellt påståendet att det nu skulle bli en massa intrångsundersökningar. Vad är belägget för det? Var har du fått uppgifterna om att det kommer att bli en massa intrångsundersökningar? Jag tror att du använde just begreppet ”massa”.

Jag vet inte om Lage Rahm har studerat förarbetena till lagen om intrångsundersökningar och sett att skyddet för hemfrid och privatliv särskilt måste beaktas. Det har gjort att man inte ger tillstånd till intrångsundersökningar i privata hem om det inte samtidigt gäller näringsverksamhet eller att man tagit hem speciella uppgifter.

Anf. 79 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Det råkar faktiskt vara så att jag har läst förarbetena till lagen om intrångsundersökningar. Jag är fullt medveten om att det står om proportionalitetsbedömningar där. Frågan är hur de i praktiken ska utföras när man måste skaffa någon form av bevis till det civilrättsliga målet. Det är det frågan gäller. Tyvärr tror jag att vi är två av de få i denna kammare som har läst förarbetena. Jag tror inte att det är så många fler som har gjort det. Det tycker jag är ett problem.

Jag tycker att vissa delar är dåliga, och jag påpekade att jag och Johan Linander var överens om att vissa delar är dåliga. Det var åtminstone vad Johan Linander sade. Jag tycker själv att rätt så många delar är dåliga. Det är anledningen till att vi anser att helheten blir så pass dålig att det här behöver arbetas om, och därför bör riksdagen avslå det.

Jag gillar som sagt att man svarar på frågorna. Jag tycker att det är rimligt att fråga sig: Vad ska vi göra med direktivet? I direktivet står det att vi behöver genomföra en del saker som är direkt dåliga, och det finns en del saker där regeringen har gått längre på den dåliga vägen.

Vi vill inte att man ska gå så långt på den dåliga vägen som regeringen. Men vad ska vi göra med direktivet? Jag tycker att det är rimligt att vi för rättssäkerhetens skull och svenska medborgares skull inte ska genomföra det här direktivet, och i så fall får vi ta en stämning i EG-domstolen. Vi tycker att vi och regeringen ska jobba på att faktiskt garantera svenska medborgares rättssäkerhet och driva linjen att det här borde omförhandlas så att vi kan garantera rättssäkerheten på ett bättre sätt.

Anf. 80 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Utifrån tidigare replikskiften som jag lyssnat på under de snart fyra timmar som debatten har pågått finner jag en häpnadsväckande misstro mot svenska domstolar. Vi pratar om domstolsprövning och huruvida IP-nummer ska lämnas ut. Vi pratar om domstolsprövning och om det ska bli en intrångsundersökning. Det tycks inte finnas något som helst förtroende för att domstolarna klarar av den processen. Om vi inte litar på att svenska domstolar klarar av det som de ska göra är det verkligen illa ute med det svenska rättssamhället. Har man sådan misstro mot svenska domstolar förstår jag att man är väldigt orolig.

Ska direktivet genomföras eller inte? Jag kan tänka mig bättre saker att lägga medborgarnas skattepengar på än att betala det skadestånd eller vite som EG-domstolen dömer ut. Om kommissionen stämmer Sverige och EG-domstolen kommer fram till att Sverige inte har genomfört direktivet som vi ska göra blir det fråga om skadestånd eller vite. Då får vi lägga svenska skattebetalares pengar på det. Jag känner att det är bättre att genomföra direktivet, och om man sedan vill omförhandla det får man ta itu med det sedan. Att vi skulle lyckas tror jag inte, men jag kan hålla med om att det finns en del saker i direktivet som inte är bra. Så långt kan vi vara överens.

Anf. 81 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag trodde egentligen att jag var klar med mina replikskiften, men jag vill ändå korrigera vissa saker.

När det gäller den förra, socialdemokratiska regeringens agerande i frågan stämmer det att man på uppdrag av och i samråd med EU-nämnden har drivit frågan om sanktionsdirektivet i EU. Hur det sedan har kommit tillbaka är en annan fråga.

Om jag ska vara ärlig, fru talman, tror jag att man ska ta ansvar för sitt eget handlande och hur man lägger fram en proposition. Det är nämligen den borgerliga regeringen som har valt att lägga fram den här propositionen, inte den socialdemokratiska. Vi har ingen socialdemokratisk regering nu.

Jag tycker att det är bra att utredningens förslag om avstängning av Internet, en del av Cecilia Renfors förslag, förkastades av regeringen. Däremot saknar jag andra saker som fanns med i utredningen. Den kritik som riktades mot branschorganisationerna för att det inte fanns tillräckligt många tillgängliga alternativ och att konsumentperspektivet inte lyftes fram på ett bra sätt är en fråga som bland annat Miljöpartiet har tagit upp i sin motion, men som inte just nu finns med i det här direktivet. Men det var många saker som man pekade på, och även det här direktivet togs i beaktande i utredningen.

Jag, precis som Johan Linander, tycker inte att den här frågan är lätt. Alla riksdagens partiets ungdomsförbund tycker att det här förslaget inte är så bra, om vi ska vara riktigt ärliga. Just att frågan om upphovsrätt är komplicerad tycker jag är viktigt att vi tar fasta på. Det är därför vi har föreslagit en upphovsrättskommission. Johan har ju lyssnat på mina tidigare frågor till de andra borgerliga ledamöterna. Så, Johan, visst skulle det väl vara bra med en upphovsrättskommission som fick ett brett uppdrag att jobba under flera år för att utreda och se över upphovsrätten i framtiden?

Anf. 82 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Jag väntade faktiskt på den här frågan. Det tog väldigt lång tid, två minuter, men till slut kom den.

För att börja från början stämmer det att det är den borgerliga regeringen som har lagt fram den här propositionen. Men det skulle den socialdemokratiska regeringen ha gjort senast den 29 april 2006. Då var det onekligen en socialdemokratisk regering. Man kan ju fråga sig varför ni inte lade fram någon proposition då. Jag kan minnas massor av propositioner under förra mandatperioden som kom fram snabbt från Thomas Bodströms sida om direktiv som vi skulle genomföra. Först var det en godkännandeproposition om ett rambeslut, och ganska snabbt därefter kom propositionen för genomförande så att vi skulle hinna innan tiden gick ut. Men just när det gällde sanktionsdirektivet tillsatte man inte ens en utredning. Det sägs att det gjordes en departementskrivelse, men den har jag inte lyckats få se.

När det gäller upphovsrättskommissionen, och jag kan ta integritetsombudsmannen också när jag ändå är i gång, är det centerpartistiska förslag. Det är glädjande att Socialdemokraterna ställer sig bakom tidigare, centerpartistiska förslag. Redan när vi ändrade upphovsrättslagstiftningen för fyra fem år sedan, även det med Thomas Bodström som ansvarigt statsråd, lade Centerpartiet fram förslag om att utreda upphovsrätten därför att den var omodern, inte klarade av dagens teknik och behövde få en bättre proportionalitet mellan upphovsrättsinnehavarna och konsumenterna. Så, visst, det är trevligt att ni också har ställt er på den sidan.

En integritetsombudsman har Centerpartiet också föreslagit. Det är taktiskt bra, får man väl säga, av Socialdemokraterna att dra fram det förslaget i reservationer nu och tro att vi centerpartister ska rösta för det, men det kommer vi alltså inte att göra. I nästa replikskifte ska jag förklara varför.

Anf. 83 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Fru talman! Ja, det är så i politiken att man måste ta till sig idéer och tankar från andra och se om en fråga är komplex eller inte.

Det som har kommit till sedan den borgerliga regeringen tillträdde är bland annat en FRA-lag som kritiseras starkt. Så sent som i dag var det PTS, Post- och telestyrelsen, som riktade stark kritik mot FRA-lagen, men även Datainspektionen har riktat kritik mot den. Då är det viktigt att väga samman de förslag som nu kommer som har påverkan på den personliga integriteten. Om inte vi tar till oss den kritiken nu, när ska vi då göra det? Det vore märkligt att inte lyssna på den kritik som har varit.

Jag väntar med spänning på att få höra vad Johan Linander har för argument, fru talman, för att avslå ett förslag om en upphovsrättskommission – ett förslag som inte bara vi socialdemokrater har lagt fram utan också Annie Johansson från Centerpartiet, som har skrivit en alldeles utmärkt motion i ämnet.

Anf. 84 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Det brukar kallas en *cliffhang*, alltså att man väntar på vad som ska komma.

Med det här förslaget tillsätter vi ytterligare en utredning som ska följa hur sanktionsdirektivet används, och det finns redan en utredning

som i mer tekniska termer rör upphovsrättslagens utformning. Vi avvaktar de här två utredningarna. Men jag lovar att vi kommer att återkomma och driva frågan om en större upphovsrättsutredning, för jag tycker fortfarande inte att den svenska upphovsrättslagstiftningen är bra. Det tyckte jag inte 2004, när Socialdemokraterna ändrade och gjorde den privata nedladdningen olaglig, och jag tycker det inte heller i dag. Så jag kommer att fortsätta driva den frågan. Det kan Eva-Lena Jansson lita på.

Anf. 85 CECILIA WIKSTRÖM i Uppsala (fp):

Fru talman! Dagens debatt är viktig. Sanktionsdirektivet har debatterats under lång tid i medierna och hos allmänheten. Jag beklagar att åhörläktaren är tom.

Fru talman! Att skapa är inte gratis, och kulturellt skapande är inte kostnadsfritt. Verkligheten är för de allra flesta kreatörer mycket oglamorös. Det handlar om utbildning, det handlar om hårt arbete bakom kameror, vid skrivbord, bakom stafflier och om oändliga timmar i övningslokaler bakom instrument, med sin röst eller sin teaterteknik.

Bakom varje konstnärlig upplevelse eller produkt finns det levande människor av kött och blod som investerat tid, kraft, talang och arbete, som lagt ned hela sin själ och kanske till och med mycket, mycket pengar på just detta utvecklingsprojekt att bli riktigt bra. Det är att lära sig ett yrke, ett hantverk. Man behöver öva och utvecklas hela tiden för att kanske en dag kunna leva på sitt arbete.

Överallt i samhället är det självklart att människor ska ha rätt till lön och ersättning för det som de har gjort. Varför skulle den kulturella sektorn vara undantagen?

Låt mig ge ett exempel, den prisbelönta filmen *Låt den rätte komma in* som gick upp på biograferna i höstas. Producenter och investerare hade enligt uppgift investerat 43 miljoner kronor i den här filmen. Det dröjde sex dagar tills den gick att ladda ned fritt, illegalt på Internet.

Min senaste bok har, också det enligt uppgift, laddats ned hundratals gånger. På det har jag förlorat några tusen kronor, kanske tiotusen. Jag klarar det därför att jag har en annan försörjning, men om jag nu skulle ha levt på mitt författarskap skulle det ha varit ett ansevärt avbräck.

Det är naturligtvis ett missförhållande att människor måste arbeta utan ersättning. Det gäller tonsättare, författare, bildkonstnärer, filmare. Utan dem, fru talman, blir kultursektorn till slut försvagad. Hela kulturlivet i Sverige riskerar att utarmas om vi inte får stopp på detta. Och då finns det till slut inte mycket att ta del av på Internet, vare sig legalt eller illegalt.

En fungerande upphovsrätt är nödvändig för ett fortsatt kulturellt skapande i vårt land, både analogt och digitalt. Det här lagförslaget är därför oerhört viktigt. Upphovsrätten är, precis som äganderätten, viktig och måste värnas. Den var en gång central för äganderätten och den framväxande demokratin och är så också i dag.

Upphovsmännen får genom sanktionsdirektivet bättre möjlighet att försvara sina rättigheter på Internet. Men det vi saknar är lagliga, användarvänliga och prisvärda alternativ, och det blir en framtidsfråga för branscherna att så småningom utverka och ta fram.

När direktivet nu implementeras kommer svenska upphovsmän och kreatörer i åtnjutande av samma skydd som deras europeiska kolleger

redan har haft i två tre år. Frågan är ganska retorisk: Varför ska svenska kreatörer särbehandlas negativt i förhållande till sina kolleger ute i Europa?

Nu blir respekten för kreatörerna i fokus. Och jag hoppas, fru talman, att vi steg för steg ska verka för att denna respekt ska vinna insteg både hos allmänheten och i medierna i stället för den piratmentalitet som tyvärr alldeles för länge har varit dominerande och fått breda ut sig.

Fru talman! Internet ger fantastiska möjligheter att sprida konstnärliga verk till en bred publik, men Internet medför också möjligheter till intrång i upphovsrätten. Den stora omfattningen av nedladdningar har inneburit att intresset för att utveckla nya försäljningsformer, till exempel utgivning av e-böcker legalt, starkt har begränsats. Det är beklagligt.

Det jag kanske mest beklagar är att student- och kurslitteratur är särskilt känslig för fildelning eftersom den oftast ges ut i mycket små upplagor på svenska språket. Student Bay är därför en tragisk företeelse för författare och skapare av student- och kurslitteratur.

Fru talman! Piratkopieringens största förlorare är ändå, enligt min mening, de unga begåvade kulturskapare som inte får chansen att leva på sitt konstnärliga skapande med det regelverk som gäller nu. Därför behövs sanktionsdirektivet; det behöver implementeras. Annars kan det bli så att en hel generations skapande kan gå förlorat. Vi kommer inte att kunna ta del av det som unga människor i dag gör. Det blir tyst och tomt i kulturvärlden när dessa kulturskapare inte lämnar några avtryck.

Enligt uppgift har svensk musiksektor förlorat 60 procent av omsättningen sedan början av 2000-talet. Det är mycket pengar. Det svenska musikundret är ett minne blott. Vi sänder då och då en längtansfull tillbakablick till dessa forna dagar. Vi hoppas att det ska komma ett nytt kulturunder, ett nytt musikunder.

Sanktionsdirektivet är efterlängtat och välkommet bland kulturskapare. Det innebär en ny utgångspunkt, nämligen rätten att skörda frukten av sitt arbete och kunna leva på kulturskapande.

Vi folkvalda i riksdagen som beslutar om detta direktiv har en stor och viktigt uppgift framför oss. Vi ska vara föregångare, opinionsbildare och verka för opinionsbildning för att värna kulturen både analogt och digitalt. Gratis tillgång till andras arbete är ingen rättighet, varken på nätet eller någon annanstans.

Jag vill tacka näringsutskottet för betänkandet och för att man har vägt in de synpunkter som kulturutskottet har lämnat i sitt yttrande. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 86 PER BOLUND (mp) replik:

Fru talman! Cecilia Wikström målar upp en mycket mörk bild av kultursektorn i Sverige. Den är i princip hotad att slås ut helt och hållet på grund av den utveckling vi har sett med Internets framväxt och fildelningen. Det är en bild som jag inte har sett något av. Jag tycker tvärtom att svenskt kulturliv blomstrar som aldrig förr.

Från den borgerliga sidan hänvisar man ofta till den enskilda kulturskaparen som det är så synd om och som inte får någon ersättning för det verk som han eller hon skapat. Faktum är att när man tittar på vart upphovsrättspengarna går är det en ytterst begränsad grupp som får stora intäkter den vägen. De allra flesta kulturskapare får mycket små sådana

intäkter och kan inte basera sin verksamhet på att vara beroende av upphovsrättsintäkter. För de flesta handlar det om ett par procent av de totala intäkterna som kommer därifrån. Därför är det en falsk bild man målar upp när man säger att hela kulturlivet skulle slås ut om inte lagstiftningen kommer på plats.

I exemplet med *Låt den rätte komma in* får man det att låta som att denna film inte drog in några pengar över huvud taget på grund av att den låg som en fil på Internet. Så var inte fallet. Den låg på topplistorna och hade stor publik. Så är det med det mesta materialet. Bara för att det finns filer tillgängliga på Internet upphör inte konsumtionen.

Följden av den nya tekniken blir en strukturomvandling inom kulturbranscherna. Man väljer att få in sina pengar på andra sätt. Som Cecilia Wikström var inne på minskar intäkterna från skivförsäljning, men i stället ökar de från till exempel konsertverksamhet. Politiker ska inte gå in och styra på vilket sätt människor i kultursektorn ska få in sina pengar. Huvudsaken är att de kan vara verksamma.

Anf. 87 CECILIA WIKSTRÖM i Uppsala (fp) replik:

Fru talman! Jag har inte på något sätt menat att kultursektorn skulle vara mörk, men jag tycker att det är signifikant när nästan 20 välkända kulturskapare går ut i stora artiklar och skriver att 60 procent av omsättningen för musikbranschen har fallit bort. Det betyder naturligtvis kraftigt avbräck för den som har utbildat sig, arbetat, övat, tagit risker och investerat i en framtid. Det tror jag att vi alla måste vara överens om.

Över till mitt exempel med filmen *Låt den rätte komma in*. Här tog privata investerare risker och belånade till och med sina hus i storleksordningen 43 miljoner för att sex dagar efter premiären finna att filmen låg ute på Internet för illegal nedladdning. På sex dagar spelar man inte in 43 miljoner kronor. Det förstår vi alla.

Det är klart att det sker en omstrukturering, men det som är illegalt är illegalt och det måste vi sätta stopp för. Man måste hitta andra medel för den omstrukturering som Per Bolund talar om.

Han tar också upp konsertverksamheten. Alla artister spelar inte i Globen. Alla artister har inte souvenirförsäljningar som gör att de kan leva på sitt skapande. Det är de små, känsliga, nya och unga konstnärerna och kreatörerna som Per Bolund med sina åsikter riskerar att lägga locket på för och tysta för all evinnerlig framtid om inget sker nu.

Anf. 88 PER BOLUND (mp) replik:

Fru talman! Jag delar absolut inte den bilden. Jag håller heller inte med om att de skulle påverkas negativt om intäkterna från upphovsrättskyddat material skulle minska. De har redan i dagsläget mycket små intäkter från sådant material.

Tvärtom måste man se att när musikbranschen och andra kulturbranscher omstruktureras skapar det nya möjligheter. Det brukar man i vanliga fall välkomna. Det kallas creative destruction inom ekonomin. En omstrukturering av branscher skapar nya marknadsmöjligheter medan tidigare framgångsrika bolag kanske slås ut. Det är inte något som vi ska gå in och peta i, utan det är en naturlig del av att vi verkar i en marknads ekonomi. Det är inte jag och oppositionen som har uppfunnit Internet och

orsakat problemen i branschen, utan det har uppkommit genom en naturlig utveckling av tekniken.

Man säger sig värna den enskilda lilla kulturskaparen, men det man egentligen värnar, tillsammans med de starka aktörer som driver på för en lagstiftning, är de stora giganterna som ser sina intäkter minska, det vill säga den amerikanska skiv- och filmindustrin.

Tvärtom ser jag massor med tecken på att Internet skapar nya marknadsmöjligheter just för de små enskilda kulturutövarna. De har plötsligt en möjlighet att skapa en direktkontakt mellan producent och konsument utan att behöva göra sig beroende av en multinationell musik- eller filmindustri. Det är ett fantastiskt redskap.

Man behöver inte spela i Globen för att få intäkter från konsertverksamhet; man kan spela på en kvarterskrog. Men det kanske kommer fler personer och lyssnar och betalar inträde just för att de har lagt märke till musiken på Internet. Det är denna positiva utveckling vi måste bejaka. Den skapar nya möjligheter för många fler att vara verksamma inom kulturområdet, vilket i grunden är positivt.

Anf. 89 CECILIA WIKSTRÖM i Uppsala (fp) replik:

Fru talman! Det märks att Per Bolund inte är kulturskapare. Då skulle han aldrig säga så här. Jag har sålt ungefär 10 000 böcker. Om 1 000 har laddats ned illegalt har jag förlorat en ansevärd summa pengar. Jag kan stå ut med det, för jag lever inte på mitt författarskap. Men det finns andra som gör det. För dem skulle detta vara ett mycket stort avbräck.

Det är beklagansvärt att man säger att omstruktureringen sker på ett sådant sätt att det kommer att vara negativt för den enskilde. Det är precis tvärtom. Tala med branschen! Tala med konstnärliga utövare!

Internet är något fantastiskt, men det måste omgärdas med ett regelverk som är likvärdigt för alla kulturskapare i Europa. Numera är även Miljöpartiet ett Europavänligt parti och måste väl i rimlighetens namn mena att kulturskapare i Sverige inte ska särbehandlas negativt i förhållande till sina kolleger i Europa. I Europa har detta varit verklighet i två tre år; vi är sist. Det känns anmärkningsvärt att vi ska stå och tala om ett direktiv som har implementerats på hela kontinenten. Här gör vi inte det av någon anledning som för mig fortfarande är oklar.

Gratis tillgång till andras arbete är inte, och kommer aldrig att bli en mänsklig rättighet – inte för någon, varken analogt eller digitalt, varken i realtid eller på Internet.

Anf. 90 HANS WALLMARK (m):

Fru talman! Miljöpartisten Per Bolund konstaterade att kulturen blomstrar som aldrig förr. Låt mig skicka en hälsning till Per Bolund och miljöpartisterna: Välkommen till alliansens Sverige!

Det här betänkandet från näringsutskottet heter *Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG*.

Knappast något skönt namn. Jag som här i riksdagen bland annat selsätter mig med kulturfrågor vill påstå att det, namnet till trots, är ett betänkande om förutsättningarna för kreativa näringar i vårt land. Det handlar om villkoren för människor som arbetar med exempelvis film, dataspel, musik, litteratur och bilder.

Den hittills förda debatten som föregått förslaget från regeringen och den debatt vi i dag för i kammaren kan ibland beskrivas som en dimma rätt många förirrat sig i. Det har mycket handlat om detaljer och teknikaliteter, om antalet nedladdningar och trådlösa system. Det har varit exempel hämtade från utlandet – den ena ohyggliga historien värre än den andra om stora belopp vid stämningar och oskyldigt utpekade.

Hela tiden har dock blicken och fokus försvunnit från dem som verkligen berörs, de som skapar, de som använder sig av sin kreativitet, de som klär fantasi och drömmar i ord, ljud eller bild.

Fru talman! Återkommande sägs brett över parti- och blockgränser att upphovsrätten måste respekteras och att människor har rätt att kunna njuta frukterna av sitt eget skapande. Men hur? Då duckas det eller väjs undan. På kammarens bord finns nu rent konkret detta förslag. Men hur ser alternativet ut? Den som läser reservationerna får ingen vägledning.

Det är lätt att säga sig vara för en sak men sedan inte göra något för att efterleva sin egen uppfattning eller princip. Det handlar ingalunda om något teoretiskt problem utan om en verklig utmaning för det skapande Sverige och de villkor man lever under i dag.

De som försöker försörja sig på böcker, musik eller film kan dagligen och stundligen se hur andra förfogar över deras verk, hur andra utan ersättning använder sig av deras verk samt till och med hur andra kan tjäna pengar på deras verk samtidigt som de inte får någon del alls av detta. Då går det inte att sitta med armarna i kors och säga att det regeringen och alliansmajoriteten föreslår i åtgärder för att stärka det kulturella Sverige är fel, onödigt eller obehövligt utan att man kommer med egna idéer om hur den upphovsrätt alla säger sig vara för ska säkras.

Fru talman! För den som sysslar med kultur händer det väldigt mycket spännande i Sverige, precis som konstaterades från miljöpartistiskt håll. För någon dag sedan kom Sveriges filmproducenter med en cd där några av säsongens kommande premiärer presenterades med korta sekvenser. Just nu botaniserar en mängd svenskar i bokhögar för att göra fynd under rean. Ute hos dem som producerar dataspel noteras exportframgångar.

Rimliga drivkrafter för många är rätten att själv kontrollera det man skapat och möjligheten att tjäna en slant. Om allt finns tillgängligt och utan problem nedladdningsbart på nätet ställer sig nog en del frågan om varför man ska betala eller visa upphovsrätten respekt ifall man som enskild aldrig behöver oroa sig för något straff eller någon avgift.

Från vänsterhåll har sagts att allt som är för eget bruk borde vara tillåtet att lagligt använda sig av på nätet. Låt mig ta ett konkret exempel. Än så länge produceras i vårt land kurslitteratur. Det innebär att förhållanden och fenomen i vårt land kan beskrivas och gestaltas. Även högre utbildningar kan ha böcker på svenska, dessutom böcker som inte är reklamfinansierade eller framtagna av företag med speciella syften. Men vad är drivkraften för den som tar fram och ger ut kurslitteratur i ganska små upplagor, kanske 500 eller 1 000 exemplar, om det inte går att sälja någon bok för 399 kronor då alla lagligt kan ta del av den, trycka ut den på sin egen skrivare, för noll kronor? Hur mycket kurslitteratur kommer långsiktigt att produceras i ett Sverige med en urholkad lagstiftning där upphovsrätt inte är mer än ett vackert ord till intet förpliktande?

Fru talman! Jag tror att det finns många förklaringar till att den senaste tidens debatt uppmärksammat annat än just skapandets villkor. Jag tror att det handlar om att lagstiftaren inte har varit tydlig från början. Det där med nätet har ju varit något nytt och främmande. Det har väl till och med funnits ledande politiker som hävdade att Internet var en övergående fluga. Den här regeringen gör vad andra borde ha gjort långt tidigare. Sanktionsdirektivet som ligger till grund för dagens beslut borde väl egentligen ha genomförts redan i april 2006. Nu tre år senare kommer förslagen därför att man tidigare inte vågat eller velat.

I Sverige tycker vi att det är fullt rimligt att tjäna pengar på handfasta och konkreta ting som skog, stål, biltillverkning och pappersmassa. Konstigare tycks det dock vara att leva på sina idéer, sina tankar, sin fantasi och sitt skapande, och ännu konstigare tycks det vara att producera och marknadsföra idéer, tankar, fantasi och skapande.

Men det är inte statsstöd eller skattebetalarnas pengar som begärs. Det är inget krispaket. Det enda som begärs är ett rimligt lagstöd för att den som kränker andras upphovsrätt ska ha möjlighet att bli upptäckt. Med denna lagstiftning kan namnen och personerna bakom kränkningar, efter domstolsprövning och med hänsyn tagen till proportionalitet i fråga om eventuella brotts omfattning, tvingas fram i ljuset.

Fru talman! De senaste två åren har jag deltagit i många debatter och kultursamtal där en genomgående uppfattning från författare, musiker, filmskapare, dataspelsutvecklare, producenter och distributörer har varit: Värna upphovsrätten.

Jag håller med dem, och just därför tänker jag rösta för en lagstiftning som är till fördel för det skapande Sverige.

Anf. 91 PER BOLUND (mp) replik:

Fru talman! När Hans Wallmark och andra pratar om upphovsrätt gör man det väldigt generaliserande.

Jag tycker att det är viktigt att man skiljer mellan den ideella upphovsrätten som handlar om möjligheten att bestämma över sitt verk och hur det används och den ekonomiska upphovsrätten som handlar om att få ersättning för när någon tar del av ens verk.

När det gäller den ideella upphovsrätten, alltså att kunna bestämma, finns det ju ett verktyg på Internet där man kan ha ett avtal som reglerar att man, om någon använder ens verk på ett sätt som man inte godkänner faktiskt kan vidta åtgärder och se till att det inte fortsätter. Det som kallas Creative Commons är ett exempel på det.

När det gäller den ekonomiska upphovsrätten är ju det viktiga om man kan få betalt för sitt skapande, det vill säga om man kan få ersättning när man jobbar konstnärligt i olika former.

Jag tycker inte att det är riktigt att vi som politiker ska säga på vilket sätt man ska få betalt. Det viktiga är att det finns förutsättningar för kulturellt skapande i samhället i stort. Jag vill hävda att den bild som den borgerliga majoriteten målar upp av att nedladdning av filer och tillgängliggörande av material på Internet är ett hot mot hela den kulturella sektorn och mot möjligheten att över huvud taget försörja sig på kulturellt skapande är kraftigt överdriven.

Man ser ju tvärtom att det finns människor som hittar nya idéer och nya verksamheter och som faktiskt använder tekniken för att de ska

kunna leva som konstnärer på ett sätt som inte fanns tidigare. Det fanns inte så länge man var helt beroende av till exempel skiv- och filmindustrin.

Jag tycker att frågan om kurslitteratur är ett annat exempel på hur man överdriver farorna. Jag tror att det är ett ytterst begränsat antal människor som är beredda att läsa en bok med tung kurslitteratur på 300 sidor på nätet på en skärm. Det är klart att man hellre gör det i fysisk form.

Det naturliga sättet att göra det är ju att man köper boken. Det är det dominerande sättet.

Jag tycker att även den risken är klart överdriven.

Anf. 92 HANS WALLMARK (m) replik:

Fru talman! Låt oss påminna Per Bolund om att det finns en printknapp på rätt många datorer, vilket gör att det går rätt fort att översätta kurslitteratur som finns på nätet, på dataskärmen, till det rent fysiska, det vill säga papper som man kan läsa. Det blir ett alternativ, eftersom bunt med papper kan kosta 0 kronor i förhållande till kurslitteraturen, som kanske kostar 399 kronor. Om man tycker att det ska vara lagligt möjligt att för eget, personligt, bruk använda sig av den typen av upphovsrätts-skyddat material blir det svårt att producera kurslitteratur i Sverige på svenska.

Dessutom tror jag att det är svårt att förvänta sig att kurslitteraturförfattare av till exempel en svensk-ungersk ordbok kommer att arrangera konserter eller börjar ge ut T-shirtar för att hitta en alternativ finansiering till framtagandet av kurslitteraturen.

Det Per Bolund ägnar sig åt, fru talman, är att ta på sig rollen att bestämma över hur författare, musiker och filmare ska kunna finansiera sin verksamhet och njuta frukterna av den. Han säger nämligen att han inte ställer upp på att skydda upphovsrätten på det här sättet. Därmed tvingas författare, musiker, filmare hitta på andra saker – spela på kvarterskrogen, ge ut en T-shirt eller göra något annat – då de inte har möjlighet att skydda sin egen upphovsrätt genom att ta betalt för den film de producerat, den bok de skrivit, den musik de skapat. Där finns en skillnad.

I sin reservation i detta betänkande säger man från miljöpartistiskt håll att man vill försvara och värna upphovsrätten. En mycket enkel fråga blir: Om man inte vill göra det på detta sätt, hur vill man då göra?

Anf. 93 PER BOLUND (mp) replik:

Fru talman! Som jag förklarade i mitt anförande finns det sätt att skydda den ideella upphovsrätten, det vill säga kontrollen över hur man använder det verket. Det finns alltså ingen konflikt där.

När Hans Wallmark säger att jag tar på mig rollen att styra över hur människor ska producera konst eller kulturella verksamheter är det långt från sanningen. Det är inte vi som kommit på Internet och skapat den nya tekniska utveckling som finns. Det är sådant som vuxit fram på andra håll. Det är inte politiskt styrt över huvud taget. Frågan är om vi sedan ska gå in och begränsa användningen av den? Det är där den politiska frågan ligger.

Den här lagstiftningen handlar om att man vill begränsa användningen av Internet för kulturella ändamål. Det är alltså inte vi som försöker

styra över hur konstnärer och andra verksamhetsutövare ska tjäna pengar genom kulturen, utan det är den borgerliga sidan som försöker göra det.

Om man inför ganska hårda regleringar som kommer att göra det möjligt för till exempel den amerikanska film- och musikindustrin att gå in och med rätt hårdhänta metoder tvinga och skrämja människor från att använda sig av Internet för kulturkonsumtion riskerar man därmed också den positiva utvecklingen av Internet. Det finns legala filer som människor vill ska laddas ned, men det är svårt för en vanlig konsument att skilja på en legal och en illegal fil. På så sätt kastar man ut barnet med badvattnet och lägger stora hinder i vägen för den positiva användningen av Internet för kulturkonsumtion. Det tycker vi är mycket negativt och det som vi reagerar mot. Vi tror att ett bättre sätt att hantera detta är att bejaka den tekniska utvecklingen, acceptera att det uppstått en skillnad.

När det gäller det som Hans Wallmark var inne på i sitt anförande, att det ska vara lagligt att ladda ned för egen konsumtion, kan vi inte se att skillnaden är så stor mellan att spela in en låt från radion på ett kassettband och att ladda ned låten från Internet. Den som producerat musiken får ju inte någon ersättning när man spelar in på band heller.

Anf. 94 HANS WALLMARK (m) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra Miljöpartiet göra en så tydlig distinktion mellan den ideella och den ekonomiska upphovsrätten. När de säger att de försvarar upphovsrätten menar de uppenbarligen den ideella sidan, inte den ekonomiska. Det är ett tydligt besked till författare, musiker, filmare, filmproducenter och distributörer i Sverige. Det som de definierar som en viktig del av sin upphovsrätt förnekar Miljöpartiet. Det är ett tydligt och bra besked.

Jag tror att det viktigaste är att göra rätt på Internet. Det handlar inte om att begränsa. Det handlar om att värna upphovsrätten, såväl den ideella som den ekonomiska. Utifrån detta meningsutbyte kan vi konstatera att när Miljöpartiet säger att de försvarar upphovsrätten menar de uteslutande den ideella, inte den ekonomiska, upphovsrätten. För egen del, fru talman, försvarar jag både den ideella och den ekonomiska upphovsrätten, och därmed försvarar jag också svenska kreatörers möjligheter, svenska dataspelsutvecklarens möjligheter samt svenska författares, filmarens och musikerns rättigheter. Det är skillnaden mellan Miljöpartiet och det parti och den alliansregering jag representerar.

Anf. 95 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Torbjörn Björlunds och min motion börjar med uppmaningen att det är dags att samhället tar ansvar för de utövande konstnärerna och deras specifika situation. Än i dag domineras synen på den stora gruppen arbetande konstnärer av två felaktiga uppfattningar, dels att de – trots långa utbildningar och hög kompetens – antas kunna utföra sitt arbete mot en mycket låg ersättning, eller ingen ersättning alls, dels att en konstnärs verksamhet inte skiljer sig från den gängse småföretagarens.

Vi skriver också att vi ser oproportionerliga risker för privatpersoners rättssäkerhet och integritet med regeringens proposition om det så kallade sanktionsdirektivet.

Jag anser att det är viktigt att känna till att det var efter den franska revolutionen 1789 som författare fick total rätt till sina verk. Författaren Göran Hägg beskriver upphovsrättens historia i sin bok *Varför dog Bellman?* I boken skriver han att den revolutionära lagstiftande församlingen antog ”i januari 1791 en lag som skyddade rätten till uppförande av teaterpjäser och operor av levande författare och gjorde texten till upphovsmannens egendom på livstid och arvingarnas i fem år efter hans död”. Hägg skriver också: ”Tvärtemot att vara någon inskränkning i friheten sågs upphovsrätten alltså som ett demokratiskt framsteg, ett inslag i kampen för frihet, jämlikhet och broderskap. En del av den naturrätt som inbegrep möjligheten att fullt ut förfoga över frukterna av sitt arbete.”

Jag delar också Häggs uppfattning när han säger att det finns eller går att skapa tekniska och juridiska lösningar på alla de oanade möjligheter som Internet skapat beträffande att mångfaldiga och sprida kopior. I epilogen till Häggs bok skriver Mona Hillman Pinheiro, direktör i Föreningen Svenska Läromedel, om vikten av att värna upphovsrätten för att göra det möjligt att skapa ny kurslitteratur och nya läromedel.

Utifrån upphovsrätten kan sanktionsdirektivet rätt använt stärka utvecklingen av lagliga attraktiva fildelningsalternativ till rimliga kostnader. Branschen kan inte lägga sig till ro bara för att det finns civilrättsliga åtgärder för att komma åt olaglig fildelning. Det behövs också mer än någonsin ett kompensationsystem av mer generell karaktär, såsom digitala biblioteksersättningsystem, bredbandsskatt, Stims licensavgiftssystem, för att nämna några. Dessutom ser jag positivt på förslaget att inrätta en upphovsrättskommission.

Kulturutskottet har utifrån upphovsrätten lämnat ett yttrande i ärendet till näringsutskottet. Jag lämnade tillsammans med de socialdemokratiska ledamöterna en avvikande mening, som lyder:

”Vi anser att det inte ska vara tillåtet att ladda ned upphovsrättsligt skyddat material utan att den som skapat materialet får betalt. Vi anser dock att förslaget tydligare bör skydda den personliga integriteten genom att

- hänsyn tas till att ett Internetabonnemang kan utnyttjas av annan än innehavaren av abonnemanget,
- domstolarna ges vägledning i att det huvudsakliga syftet med förslaget är att komma åt den fildelning som sker i kommersiell skala,
- endast en organisation får hantera samtliga upphovsrättsinnehavares anspråk om information om vilken abonnent som har haft den IP-adress som använts vid ett intrång i upphovsrätten.”

Jag kan konstatera att dessa förtydliganden inte har tillmötesgått av näringsutskottet. Jag kommer därför att avstå från att rösta vid dagens votering. Men jag avstår också för att markera att det behövs fler konkreta förslag på generella ersättningsystem för att ge kulturutövarna bättre och rimligare ekonomiska villkor.

Anf. 96 HANS WALLMARK (m) replik:

Fru talman! Inom filmen brukar man ibland tala om cliffhanger, det vill säga att det ska hända något men man vet inte riktigt vad. Tre minu-

ter och trettio sekunder in i Siv Holmas anförande undrade jag: Hur ska hon landa? Kommer hon att biträda regeringen och alliansmajoriteten i uppfattningen att detta är ett gott förslag till nytta för svensk kultur och kreativa näringar eller tänker hon yrka avslag?

Nu avstår hon i stället. Det är väl möjligtvis ett litet fall framåt. Någon form av markering mot det egna partiet får det väl ses som. Det tycker jag är glädjande. Siv Holma har tillsammans med mig och andra kulturintresserade deltagit de senaste åren i ett antal debatter om just upphovsrätten.

Fru talman! Jag tror att Siv Holma kan vidimera bilden att många av dem som är skapande i Sverige i dag just betonar behovet av att värna upphovsrätten. Jag tycker att det här är ett bra förslag. Om Siv Holma inte tycker att det här är ett tillräckligt bra förslag hade det varit intressant att veta vad man i stället skulle ha haft. Det som indikeras är bredbandsskatt och andra former av statliga subsidier. Det tycker jag är en rätt dålig politik. Det viktiga är att man får skapa film, musik, dataspel eller litteratur och sedan ha en grupp människor som är beredda att betala av sina egna pengar för att njuta av den boken, den filmen eller den musiken.

Fru talman! Siv Holma säger att man ska ställa krav på branschen. Det är klart att det är mycket lättare att utveckla lagliga alternativ om man kan ta betalt och veta att det finns en betalningsvilja. Om konkurrensen sker med 0 kronor i pris och det inte finns någon möjlighet att bli upptäckt eller avslöjad och man inte ens riskerar straff, då är det svårt för någon att investera i att utveckla lagliga tjänster. Just därför måste upphovsrätten säkras och värnas.

Anf. 97 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! Först och främst finns det en ideologisk skillnad mellan Hans Wallmark och mig. Det handlar om att jag tycker att det är viktigt att värna den icke-kommersiella kulturen. Därför är det viktigt, precis som vi har biblioteksersättning, som jag uppfattar att Hans Wallmark inte är emot, att vi också har en bra statlig kulturpolitik för att skapa tillgång till kulturen för alla och också möjligheter för alla att vara kulturskapare. Därför behöver vi den kulturpolitik som gör det här möjligt. Vi kan inte lämna över allt detta till de fria marknadskrafterna för att de ska klara av det.

Sanktionsdirektivet behövs. Men frågan är om det förslag som alliansregeringen har utarbetat är tillfyllest. Jag har funderat väldigt mycket utifrån mitt eget partis ställningstagande i kongressen. Den avvikande mening som vi gav i yttrandet till näringsutskottet handlar om de tre pelare som behöver ingå för att man ska få sanktionsdirektivet på den nivå som jag tycker skulle vara bra. Det här är någonting som det finns fler partier som har ansett. Jag stannar vid att i dag inte rösta för utan avstå med den motivering jag har lämnat.

Det finns säkert andra saker, men jag tror att det som alliansregeringen har missat i sin plädering för kulturskaparnas ekonomiska villkor är att skapa även en möjlighet för icke-kommersiell kultur.

Anf. 98 HANS WALLMARK (m) replik:

Fru talman! Jag måste ändå berömma Siv Holma för att hon tar det halva steget fram. I stället för att rösta för avslag på regeringens och utskottsmajoritetens förslag avstår hon i varje fall. Tids nog kanske du kommer ända rakt in i min famn, kan man säga till Siv Holma, fru talman.

Jag tror att Siv Holma har alldeles rätt: Hon pekar på att det finns en ideologisk skillnad mellan de uppfattningar jag representerar och de uppfattningar Siv Holma representerar. Det handlar om synen på äganderätten och upphovsrätten. För mig är äganderätt och upphovsrätt viktiga i ett fungerande marknadsekonomiskt system. Man ska kunna tjäna på det som är ens eget skapande och ens egna insatser.

Fru talman! Man kan generellt säga att svensk kultur finansieras med ungefär 10 miljarder från staten och ytterligare 10 miljarder från kommuner, regioner och landsting. Ungefär 40 miljarder är våra egna insatser, när vi går på bio, köper en bok av Cecilia Wikström eller köper en skiva. Det är klart att om man då bara koncentrerar sig, fru talman, på de offentliga insatserna, de 10 första miljarderna från staten och de 10 andra miljarderna från kommuner och regioner, och bortser från de 40 miljarder som vi alla bidrar med får man en skev kulturbild. Jag tycker nämligen att alla de här tre funktionerna är viktiga.

Då är det naturligtvis viktigt att de som skapar böcker, film och musik ska kunna ha en rimlig möjlighet att kunna få betalt för det. Det är där de 40 miljarderna till kulturen finns. Om man urholkar, ifrågasätter eller inte stärker upphovsrätten underminerar man också möjligheten att finansiera kulturen. För mig är det viktigt att se på statens insatser, se på kommunernas och regionernas insatser men inte minst se på de insatser vi själva gör som kulturnjutare i Sverige.

Anf. 99 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! Först och främst vill jag påminna om att Vänsterpartiet under förra mandatperioden var med om att stärka upphovsrätten. Upphovsrätten är väldigt viktig. Jag kan förstå de här utgångspunkterna utifrån egendomsperspektivet, men jag tycker att det viktigaste perspektivet att ta fasta på är att man ska få ta del av frukterna av det arbete som man har utfört som kulturskapare.

Det handlar också om att ha balansen som jag har nämnt under de tre punkter jag tog upp. Jag håller fast vid att de frågorna behöver vara mer genomlysta.

Sanktionsdirektivet – ja, under förutsättning att man uppfyller de krav som jag har ställt tillsammans med andra.

Det är viktigt att skapa ekonomiska förutsättningar. Samhällets delar i det är viktiga att bygga ut. Vad som har hänt på den kanten är att anslagen har urholkats. Det behövs att man lyfter sig i håret. Det gäller de marknadskrafter som finns men också det offentliga ansvaret för finansieringen. Jag tycker att det finns en tendens från alliansregeringen att hoppas och tro att det är de kreativa näringarna som ska klara att förbättra de ekonomiska villkoren. Jag tror att det behövs ett starkt offentligt finansieringsstöd för att vi ska kunna slå vakt om all kultur, även den icke-kommersiella.

Anf. 100 LEIF PETTERSSON (s):

Fru talman! När vi säger att upphovsrätten är grundläggande utgår vi från kulturens egenvärde. Kulturen har ett stort egenvärde, och allting går inte att sälja med mördande reklam, även om det är det som man tar till.

Kultur innebär ju så himla mycket! Det innebär så mycket av möjligheter, så mycket av kreativa människor och så mycket av allt det fina vi kan ha runt omkring oss.

Det är inte alltid de stora kreatörerna och de stora människorna som kommer att ha glädje av att upphovsrätten värnas. Det är framför allt de små kulturskaparna som kommer att ha glädje av att vi värnar upphovsrätten. Det är inte alltid det som är kommersiellt gångbart som är det som vi värnar genom upphovsrätten.

Låt mig ta filmbranschen som exempel. Filmbranschen står i dag och väntar på att vi ska fatta beslut lite senare i dag om IP-direktivet. Varför gör den det? Jo, därför att den svenska filmbranschen är i stort behov av omstrukturering. Det kommer svensk filmbransch inte att kunna göra om man inte känner trygghet i den förändringen.

Tryggheten är i mångt och mycket också upphovsrätten. Man måste ha upphovsrätten som grund att utgå ifrån. Men det innebär inte att vi inte ställer krav på svensk filmbransch för framtiden.

En av de viktigaste sakerna är att svensk film också ser till att vi kan ha film i hela landet. Film ska inte bara förunnas de få människor som bor i storstäder. Den ska inte vara förunnat bara de få människor som har tillgång till SF:s filmstäder. Filmen ska finnas över hela landet, så att vi har tillgång till den. Detta kan vi göra om filmbranschen känner trygghet för framtiden och också kan skapa nya filmer.

Under den här debatten har det pratats mycket om en upphovsrättskommission. För mig är det en självklarhet att vi också följer upp det beslut som vi nu tar med en upphovsrättskommission. Jag har inget emot att man tillsätter en utredning och gör den uppföljningen, men vi måste också arbeta med detta på längre sikt. Då är det en upphovsrättskommission som vi ser framför oss.

Med detta vill jag yrka bifall till samma saker som Eva-Lena Jansson tidigare yrkade bifall till.

Anf. 101 GÖRAN THINGWALL (m):

Fru talman! Ursäkta om jag låter lite bedagad. Jag är kraftigt förkyld, men jag ska försöka tala tydligt ändå.

Jag blir så glad när jag hör ordet utvärdera. Jag har stått här i talarstolen de senaste veckorna och talat om att vi här i kammaren är dåliga på att utvärdera. Det handlar om att utvärdera, analysera, detaljgranska, mäta resultatet av och betygssätta, och de lagar som vi stiftar måste få en uppföljning: Vad hände sedan egentligen?

Den lag som nu ska sjösättas har jag varit stark motståndare till för jag har sett de följer den skulle kunna få. Jag har skrivit som exempel en ensamstående mamma med två tonårskillar som håller på ute på nätet. Hon får ett föreläggande hem, blir inkallad till domstol eller får ett kravbrev. Den enskilda människan kommer att hamna i kläm. Men nu finns det som sagt filter i den här lagen, och det kommer förhoppningsvis inte att bli som jag befarade. Framför allt ska vi utvärdera detta under tre år.

Jag hoppas bara att utvärderingen inte håller på i tre år, utan att man om man ser att det har gått snett säger stopp och belägg och gör om det hela på något sätt.

Internet är en suverän mötesplats. Jag ser mina ungdomar och min lilla dotterdotter, som gillar att sitta i knäet på morfar och trycka på tangenterna och se när det händer något på dataskärmen. De kommer att leva med detta i hela sitt liv och måste naturligtvis förhålla sig till det på ett vettigt sätt. Jag är övertygad om att våra ungdomar inte tar för givet att allting är gratis. De är beredda att betala för det de köper. Det är inget snack om den saken.

Internet är på sätt och vis ett liv, ett sätt att leva. Min egen son sitter där och lyssnar på allt möjligt med datorn framför sig. Han läser inga tidningar men är lika uppdaterad som jag är, kanske till och med bättre, för han gör allt på Internet.

Vi måste bara hitta tekniken, fru talman. Det som fattas är ju tekniken för att bromsa det här. Tänk om en tobaksaffär inte hade någon prissättning på sina varor och det var fritt fram att gå in och hämta! Det är teknik som saknas. Här ligger film- och musikbranschen kanske tio år efter. De har missat tåget, helt enkelt. Jag tror att de nu kommer att skärpa till sig och se vad man kan göra. Tekniken finns – jag är övertygad om det.

Självklart måste man få betalt för det man gör. Jag vill ha betalt för det jag gör. Tid är pengar för mig. Skriver jag något vill jag ha betalt för det. Jag skulle bli jättesned om det hamnade ute på nätet. Men om nu tekniken är så dålig att detta kan hända ändå måste vi ändra på den. Äganderätt och upphovsrätt är självklara.

Jag välkomnar nu förslaget från utskottet, där man har lagt till detta med utvärdering. Att utvärdera måste vi lära oss att göra bättre i det här huset.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

Prot. 2008/09:77
25 februari

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

Kredit till Island

9 § Kredit till Island

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2008/09:FiU34
Kredit till Island (prop. 2008/09:106).

Anf. 102 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Det här är ett ärende av den typ som inte brukar röna så stort intresse. Det handlar om kredit till Island. Men det finns all anledning att också titta på situationen i Island och på vad det är som har hänt.

Vi i Vänsterpartiet anser givetvis att Sverige ska låna ut pengar till den isländska staten, men vi anser inte att man ska göra det som ett lån med IMF:s kravspecifikation utan som ett bilateralt lån. Därför har vi en reservation i detta ärende som jag härmed yrkar bifall till.

Om vi går tillbaka några månader i tiden minns vi alla att vi såg tv-bilder från Island där människor var upprörda, bekymrade och ärligt talat – jag ber talmannen om ursäkt – uppriktigt förbannade över den situation

som Island nu befinner sig i. Vi har också fått många mejl från människor från Island som faktiskt har vädjat om att Sverige i den situation som var inte skulle ställa upp med lån till den isländska regeringen, som man ansåg hade förorsakat den situation som landet befann sig i. Man menade att det var regeringen som var orsaken till hela krisen.

Nu vet vi att utvecklingen gick så långt att regeringen fick avgå. Det finns nu en ny isländsk regering som ska försöka hantera den svåra situationen. Det finns i det här läget all anledning att titta på IMF:s krav, som Sverige kopplar sitt lån till.

IMF har under lång tid i sin egen politik och i de egna krav som de har ställt på länder när det gäller lån ställt krav på minskad offentlig konsumtion och ökade privatiseringar. För inte så länge sedan har man från IMF:s sida också hyllat Island, den isländska politiken, privatiseringen och den utveckling och ekonomi som fanns på Island. Detta lyftes av IMF fram som ett bra exempel på en ekonomi i utveckling med stark tillväxt och stark privatisering. Det har lyfts fram som ett gott exempel av IMF.

Vi vet att det är denna politik som har lett till den fullständigt katastrofala situation som Island nu befinner sig i. Att i det här läget säga att IMF:s krav är det bästa som finns för Island i den här svåra situationen tror vi i Vänsterpartiet inte på.

Islands situation är i dag förödande. Företagens skulder är tre gånger högre än landets bnp. Hushållens skulder är mer än två gånger landets bnp. Sju av tio företag är nära konkurs, och 25 procent av hushållens lån är i utländsk valuta.

Situationen är katastrofal. De krav som nu ställs är att den offentliga sektorn ska spara ungefär 15,5 procent av bnp på fyra år. I den här situationen har man från Islands sida i landets centralbank gjort bedömningen att man skulle försöka sänka den oerhört höga räntan, som ligger på 18 procent. Man kan tänka sig hur betydelsefull räntenivån är i och med den skuldsättning som hushållen har. När man ville påbörja en sänkning gick IMF in och sade: Nej, vi anser inte att ni ska sänka räntan i det här läget! Det här kommer att drabba hushållen i Island oerhört hårt.

Vi ser att i politiken med privatisering och i den nya läran har finanssektorn snarare setts som en guldkista som man kan bygga landet på – för det var det Island gjorde – än som en del för att kunna finansiera viktiga projekt som kan ge välbefinnande och jobb. Finanssektorn blev en sektor som bara var byggd på luft och girighet.

Vi vet att det inte var så många månader sedan som chefsekonom Stefan Fölster från Svenskt Näringsliv var ute och uttalade sig och ansåg att Sverige skulle lära sig av den isländska blomstrande ekonomin. Det är nog ett uttalande som Fölster i dag helst skulle vilja glömma. Vem skulle vilja bli ihågkommen för ett sådant uttalande? Men tyvärr tror jag att varken Fölster eller Svenskt Näringsliv har lärt sig någonting av det här. De kommer säkert att återkomma med liknande uttalanden även i framtiden.

Vi anser att den svenska staten ska bistå Island i den här svåra situationen men att Sverige inte ska ställa sig bakom de krav som IMF har ställt för att bevilja lånen. Vi anser i stället att det här ska vara ett bilateralt lån där man förhandlar med den nya isländska regeringen och där man kommer fram till gemensamma krav som man ska ställa. Självfallet

måste Island ta ansvar för den situation som har uppstått även ekonomiskt. Man måste göra förändringar som är oerhört viktiga.

De krav som IMF nu har ställt och den minskade offentliga konsumtionen, där man säger att offentlig sektors andel av bnp ska minska med 2–3 procent per år framöver, och det faktum att man säger att budgeten ska vara i balans redan om ett par år kommer att innebära att den isländska befolkningen drabbas hårt. Det kommer att innebära stängda sjukhus och stängda skolor. Tyvärr kan vi redan i dag se att sjukhus har stängt på Island. Det är inte den hjälpen Island behöver.

Vi har varit i kontakt med vårt systerparti på Island, Vänstern – de gröna, som nu sitter i regeringen och även innehar posten som finansminister under den här korta regeringstiden. De har 82 dagar på sig innan det blir nyval, och det kan inte vara någon drömsituation för en finansminister att överta en ekonomi i det moras som Islands ekonomi är i.

Men de poängterar också vikten av ett bilateralt lån – ett grannlands-lån. De skulle gärna vilja se ett sådant. De menar nämligen att det isländska folket måste få en chans att självt välja hur det ska hantera den uppkomna situationen och på vilket sätt ekonomin ska saneras.

Island behöver vår hjälp, men Islands befolkning behöver inte IMF:s krav, som kommer att sätta Islands offentliga sektor och folkets välfärd på så oerhört tuffa prov framöver. Den isländska befolkningen kommer att behöva sin välfärd. Den isländska befolkningen kommer att behöva allt stöd för att åter kunna bygga upp sin ekonomi och komma bort från den spekulatöns ekonomi som den tidigare regeringen har försatt Island i.

Med det, fru talman, yrkar jag återigen bifall till vår reservation. Men jag vill ändå poängtera att i den här kammaren är alla partier överens om att Island ska ha stöd. Det gäller även Vänsterpartiet. Däremot kan vi ha olika synpunkter på vilka krav man ska ställa. Detta är en viktig signal att sända också till Island: Vi är beredda också här i Sveriges riksdag att räcka ut en hjälpande hand.

Anf. 103 SONIA KARLSSON (s):

Fru talman! Vårt grannland Island har mycket stora ekonomiska problem, precis som Alice Åström nu redovisade. Den internationella finanskrisen och den inhemska bankkrisen har lett till en mycket kraftig nedgång i den isländska ekonomin samtidigt som landets tillgång till den internationella kapitalmarknaden i stort sett har upphört. Krisen på Island är både omfattande och djup. En stor del av det isländska banksystemet ligger i spillror. Handeln med isländska kronor är mycket begränsad, och kronan är fortfarande mycket lågt värderad efter det kraftiga fallet i höstas. Arbetslösheten stiger kraftigt samtidigt som realinkomsterna faller och de offentliga finanserna försämras. En ny minoritetsregering tillträdde som sagt den 1 februari, och nyval ska preliminärt hållas den 25 april i år.

Precis som Alice sade är vi i utskottet överens om att Sverige bör ge en kredit till Island för att underlätta och bidra till en lösning av den omfattande och djupa finansiella kris som Island har hamnat i.

Sverige har omfattande ekonomiska, politiska och kulturella förbindelser med Island, inte minst samarbetet i Nordiska rådet. Därför är det naturligt att vi i Sverige tar ett ansvar när Island har behov av stöd. Det är även viktigt att Sverige i den rådande internationella finanskrisen på

olika sätt bidrar till att förhindra att ett lands finansiella problem sprider sig till andra länder.

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 ge Island en kredit om högst 6,5 miljarder kronor. Den svenska krediten är en del av en samlad nordisk kredit om drygt 20 miljarder kronor. Den nordiska krediten ges inom ramen för det stabilitets- och reformprogram för Island som Internationella valutafonden beslutade om i mitten av november förra året. Det var också då de nordiska statsministrarna sade att de ville hjälpa till. Det är därför vi har ärendet här i kammaren.

Underlaget i regeringens proposition har varit knapphändigt. Det gäller både informationen om Islands stabilitetsprogram och informationen om villkoren för såväl IMF:s som Nordens kreditgivning. Det hela är mycket begränsat varför utskottet, för att på rätt sätt kunna ta ställning till förslaget, har hållit en intern utfrågning samt eftersökt kompletterande uppgifter.

Vi har sagt oss i utskottet att vi har förståelse för att tidspress och förhandlingar kan innebära vissa begränsningar i möjligheterna att redovisa ett brett beslutsunderlag för riksdagen. Jag måste säga att vi dock tvingas konstatera att en hel del av den kompletterande information som utskottet har tagit fram redan fanns tillgänglig när propositionen utarbetades i Regeringskansliet. Men vi har kompletterat detta i utskottet, så i betänkandet finns kompletterande information om Islands ekonomi och om Islands stabiliseringsprogram som omfattar rekonstruktion av banksektorn, åtgärder för att förhindra ytterligare depreciering av den isländska kronan och konsolidering av den offentliga sektorns finanser på medellång sikt. Det finns också uppgifter om IMF:s krediter till Island och om Nordens krediter till Island.

Norden ställer, vid sidan av ränte- och löptidsvillkor, tre allmänna villkor för lånen till Island. Det första villkoret är att Island lever upp till internationella åtaganden, lagar och regler. Det andra är att de länder som berörs av insättningsgaranti i isländska bankfilialer utomlands ställer upp med lån till Island så att Island kan uppfylla garantierna. Det handlar i första hand om Storbritannien, Nederländerna och Tyskland. Detta villkor ställs bland annat för att undvika att den nordiska utlåningen går till betalningar i tredje land. Det här har vi särskilt understrukit också när vi diskuterade det i finansutskottet. Det tredje villkoret är att programmet för konsolidering av de isländska offentliga finanserna bör ges ett mer konkret innehåll än vad som anges i IMF-programmet.

Mot bakgrund av bristen på information och pågående förhandlingar anser utskottet att regeringen under våren 2009 bör återkomma till riksdagen med en redovisning av de slutliga villkoren för Sveriges kredit till Island. Det är ett tillkännagivande som utskottet föreslår riksdagen.

Den kompletterande information som utskottet inhämtat gör det dock möjligt för utskottet att föreslå riksdagen att bemyndiga regeringen att under 2009 besluta om kredit till Island om högst 6,5 miljarder kronor som tillägg till Internationella valutafondens insatser.

Jag känner att vi alla här i utskottet och kammaren hoppas att det på ett bra sätt ska hjälpa Island under den långa tid det tar att komma tillbaka. Det är ändå ett stöd från de nordiska länderna.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till finansutskottets förslag.

Anf. 104 LARS ELINDERSON (m):

Fru talman och ledamöter! Det är viktigt att markera att vi är eniga om den huvudsakliga principen med det beslut vi nu föreslår. Vi är eniga om att bistå vårt broderland Island att rekonstruera och sanera sin ekonomi efter den turbulens som Island har drabbats av.

Detta betänkande gäller ett bemyndigande till regeringen att under 2009 ge Island en kredit om högst 6,5 miljarder kronor. Det är inte helt osannolikt att vi kommer att återkomma till riksdagen, eller möjligen att regeringen kommer att återkomma redan under detta år, för en fortsättning av åtagandena. Återhämtningen av den isländska ekonomin kommer att ta lång tid.

Detta lån är en del av en samlad nordisk kredit på 2,5 miljarder dollar, motsvarande ungefär 20 miljarder kronor, som ges inom ramen för det stabilitets- och reformprogram för Island som Internationella valutafonden beslutade om i mitten av november 2008.

Vi är eniga om att Sverige bör ge den här krediten för att underlätta och bidra till en lösning av den omfattande och djupa finansiella och ekonomiska kris som landet har hamnat i. Sverige har omfattande ekonomiska, politiska och kulturella förbindelser med Island och har haft det under generationer. Därför är det naturligt att Sverige tar ett ansvar när Island har ett behov av stöd.

Enligt utskottets eniga uppfattning är det också en styrka att krediten ges i ett nordiskt sammanhang där de nordiska grannländerna gemensamt bidrar med ett lån som motsvarar drygt hälften av Islands uppskattade behov av kontant internationell finansiering.

Fru talman! Bakgrunden till krisen på Island är anmärkningsvärd för att inte säga spektakulär. Det har sagts en del om det här tidigare. Jag ska nämna ytterligare några uppgifter.

Den isländska finanssektorn har expanderat extremt snabbt. Jag tror inte att det finns något motsvarande exempel. De isländska bankernas tillgångar ökade från 2003 till slutet av 2007 från omkring 200 procent av bnp – redan det en hög siffra – till 900 procent.

Huvuddelen av expansionen skedde utomlands via billiga och lättillgängliga lån eller genom utländskt kapital på annat sätt. Islands bruttoskuld mot utlandet steg under samma period från 140 procent av bnp till ungefär 550 procent av bnp i slutet av 2007.

Det var inte så många islänningar som protesterade under de år när utvecklingen skedde. En stor del av expansionen skapade förutsättningar för en tillväxt i konsumtion och investeringar på Island som ingen av oss andra har sett motsvarigheten till.

Den isländska ekonomin i sin helhet har framför allt som en följd av den finansiella sektorns tillväxt under ett antal år varit på gränsen till överhettning. Den ekonomiska tillväxten och den inhemska efterfrågan på konsumtion har stigit snabbt.

Konsumtionsökning och investeringarna har i hög grad finansierats genom lån i utländsk valuta. Det har medfört ökad skuldsättning, underskott i bytesbalans och hög inflation. Fastighetspriserna, för att bara nämna ett tillgångsområde, fördubblades på bara tre år.

Dessa obalanser i fundamenta i den isländska ekonomin har medfört att Island har drabbats extra hårt av den internationella finanskrisen. De tre största bankerna har kollapsat och tagits över av staten. Värdet på den isländska kronan har sjunkit drastiskt – mer än 80 procent, vill jag minnas – och den internationella handeln med isländsk valuta har i princip upphört. Den internationella lånemarknaden är stängd och har varit det sedan början av hösten.

IMF räknar i sitt beslutsunderlag från november 2008 med att krisen får stora effekter på den isländska ekonomin. Det är också anledningen till att vi och andra länder medverkar till att rekapitalisera den isländska ekonomin.

Fru talman! När propositionen lämnades var ambitionen från regeringens sida att den behövde behandlas med förtur för att kunna anpassas till den tidsplan som IMF lagts upp för IMF:s hantering av Islands stabilitetsprogram och villkoren för såväl IMF:s som Nordens kreditgivning. Underlaget för propositionen var därför mycket begränsat. Men regeringen har under hand kompletterat med ytterligare underlag som har kunnat inarbetas i betänkandet. Vi har i dag ett bra underlag för att ta ställning.

Utskottet föreslår dock på grund av de osäkerheter som råder eftersom IMF:s överenskommelse med den isländska regeringen inte är klar och villkoren för de nordiska krediterna heller inte är klara att regeringen under våren i år återkommer till riksdagen med ytterligare information om bland annat villkoren för Sveriges kredit till Island.

Jag kan inte avhålla mig från att lite grann kommentera Internationella valutafondens roll i samarbetet. Det är ett överstatligt organ som i nära samarbete med Världsbanken ska verka för att främja ekonomisk utveckling i medlemsländerna genom stabilitet och samarbete i framför allt det internationella valutasystemet.

I praktiken är det en självständig institution men formellt ett underorgan till FN. FN-samarbetet sker inom ramen för det ekonomiska och sociala rådet. Fonden arbetar med hjälp av flera olika verktyg som fastställs av internationella överenskommelser och genom beslut i FN:s ekonomiska och sociala råd.

Under den nuvarande finansiella krisen diskuteras hur IMF:s roll i det internationella finansiella systemet bör utvecklas. Sannolikt kommer IMF att få ökad betydelse under de kommande åren.

Man kan naturligtvis ha olika uppfattning om hur väl IMF lyckas i sitt arbete eller ha synpunkter på de regler och rutiner som gäller för IMF:s arbete. Det gäller inte minst de regler som bör prägla de krediter som IMF lämnar.

Vänsterpartiets näst intill kampanjliknande avslagsyrkande mot IMF förtjänar inte att tas på allvar. Det gäller framför allt inte i en situation där alla rimligen borde inse behovet av en internationell samordning av det finansiella regelverket och strävan att åstadkomma stabilitet i de internationella finansiella systemen. I det här sammanhanget har och kommer IMF att få en allt större betydelse.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

Anf. 105 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag har inte tänkt ta en stor debatt om IMF, men jag tror att den debatten skulle vara välbehövlig. Den debatten har förts i många länder som har fått lån från IMF där det har funnits en stark kritik mot de krav som IMF riktar mot de olika länderna när det gäller lån. Biståndsorganisationer världen över riktar också kritik mot IMF, dess sätt att hantera lånen och de krav som de ställer på länderna för att de ska få lånen, som oftast innefattar privatisering, minskad offentlig sektor och minskade satsningar på välfärd.

Min fråga till Lars Elinderson blir: Är det inte viktigt att diskutera IMF, IMF:s roll och dess betydelse internationellt när IMF så sent som i somras berömde den isländska ekonomin och framhöll Island som ett gott exempel? IMF hade tillgång till exakt samma siffror som Lars Elinderson föredrog här i talarstolen om hur utvecklingen hade varit i den finansiella sektorn, hur den växte och hur låneandelen av bnp bara exploderade. Vi alla kunde egentligen se att det var en fullständigt osund ekonomi, och vi ser konsekvenserna. Men att IMF, som är de som ska styra upp detta, så sent som i somras faktiskt berömde Island och dess sätt att hantera ekonomin, föranleder det inte Moderaterna att åtminstone fundera på IMF, dess roll och vilka riktlinjer man egentligen har från IMF? Den debatten behövs.

Anf. 106 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Jag ska rätta Alice Åström på tre punkter. IMF har inte lämnat en officiell rapport om ekonomin på Island. En medarbetare från IMF gjorde, inte i fjol sommar utan sommaren dessförinnan, en analys av de isländska bankerna. Då drog han slutsatser, som var föranledda av den finansiella situation som världen befann sig i då, som i det läget var riktiga. Så var det då.

Det var inte bara IMF som gjorde bedömningen att de isländska bankerna var mycket framgångsrika. Det var en ganska allmän bedömning utifrån den situation som rådde då, för mer än ett och ett halvt år sedan, då den här enskilda tjänstemannen gjorde en rapport. Det fanns andra riksbanker som gjorde samma bedömningar av de isländska bankerna på den tiden. Sedan dess har det hänt väldigt mycket.

Den tredje punkten som jag vill rätta Alice Åström på är att de regler som gäller för framför allt IMF:s kreditgivning är fastställda av FN:s ekonomiska sociala råd. Det är i det sammanhanget man ska ta diskussionen om vilka regler valutafonden ska ställa upp för de krediter man lämnar ut.

Det som har framförts som kritik mot Internationella valutafonden är bland annat att villkoren har varit för hårda. Det är en allmän kritik som gäller hela den finansiella sektorn i dag att villkoren för att få krediter har varit alldeles för slappa i hela världsekonomin under de senaste 10, 15, ja, kanske 20 åren. Snarare borde kraven på låntagare – inte bara bankrutta länder utan också enskilda låntagare – ha varit större. Det hade förhindrat den finansiella kris som vi i dag har drabbats av.

Anf. 107 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Att det här inte var en officiell rapport, det kan nog stämma, liksom att det var ett och ett halvt år sedan. Somrarna går tyvärr alldeles för fort, och åren går för fort också.

Men inte desto mindre var den här tjänstemannens bedömning av de isländska bankerna, som vi nu i dag ser faktiskt fullständigt har kollapsat och i dag är övertagna av staten, felaktig.

Man säger att bedömningen gjordes vid den tidpunkten. Ja, det säger kanske lite grann om hur ekonomin har varit, hur det har styrts och vilka riktlinjer som egentligen har varit gällande. Efterverkningarna av det sättet att driva finanspolitik och den finansiella sektorn lever ju många länder med i dag. Därför finns det all anledning att vara kritisk.

Som jag sade tidigare finns det också andra. Även Stefan Fölster, Svenskt Näringslivs chefsekonom, berömde för bara några månader sedan Island. Det må vara hänt att det finns andra som har gjort den bedömningen. Vi kan i alla fall konstatera att deras bedömning har varit felaktig.

Att riktlinjerna för IMF:s krav kommer från FN stämmer ju, men det finns all anledning att diskutera både i FN och när det gäller IMF vilka krav som man ställer. Vi kan ju konstatera – det skulle vi som vänsterpartister kunna vara glada över – att man kanske inte ställer lika många och hårda krav på Island som man har gjort på väldigt många fattiga länder i tredje världen. Uppenbarligen kan man också välja från IMF vilka och hur hårda krav man ställer. Island klarar sig där bättre än många fattiga länder, men det ger inte någon anledning att säga att man inte kan diskutera vilka krav IMF ställer.

Anf. 108 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Jag kan säga att den bedömning som gjordes av världens samlade finansiella sektor för ett och ett halvt år sedan har kommit på skam rejält. Man brukar hänvisa till Martin Wolf på Financial Times, som var den ende som förutsåg en finansiell kris. Han hade säkert också kunnat förutse vad som skulle hända Island. Men i övrigt var det väldigt få olyckskorpar för ett och ett halvt år sedan.

Den isländska ekonomin har kritiserats bland annat på grund av inflationsrisk under ett antal år. Man har haft en överhettad ekonomi. Men de isländska bankerna har prisats inom hela finansvärlden under tre fyra år för sin framgångsrika verksamhet. Det är alltså lätt att vara efterklok.

Jag kan hålla med om att det är en skillnad mellan den finansiella sektorn och vilken industri- eller servicesektor som helst, och jag tycker att man ska ställa större krav på den finansiella sektorn än man normalt ställer. Från Vänsterpartiets sida brukar man normalt ställa lägre krav, och vi hörde också från talarstolen exempel på det i dag. Man säger att de borde sänka räntan på Island.

Alltså: Reporäntan på Island i dag styrs av fundamenta, alltså det finansiella läget och den isländska valutans situation. En sänkning av reporäntan i dag skulle innebära att i stort sett samtliga islänningar skulle få sina skulder uppräknade. Den isländska valutan skulle sjunka ytterligare. Om den nu har sjunkit som en sten skulle den ligga på botten om man sänkte räntan i nuvarande läge. Det är så ekonomin fungerar. Och om man i det här läget skulle tvinga fram en konstlad sänkt ränta skulle den

isländska kronan ligga på botten. Eftersom islänningarna är belånade upp över öronen i utländsk valuta skulle varje islänning bli fattigare och mer skuldbelagd än tidigare. Det är sådana krav som jag menar att IMF måste ställa: krav på att fundamenta går ihop.

Prot. 2008/09:77
25 februari

Kredit till Island

Anf. 109 ANNE-MARIE PÅLSSON (m):

Fru talman! För drygt en månad sedan mottog riksdagen en proposition från regeringen med en begäran om tillstånd att låna ut 6 ½ miljard kronor till Island. Propositionen är nog den tunnaste jag har sett under mina snart sju år i riksdagen. På ynka tre sidor – tre sidor, fru talman – redogör regeringen för ärendet och ger en beskrivning av det hela. Men den information som ges handlar mest om formalia. Det handlar om vad grundlagen säger om krediter till andra länder. Det handlar om vad IMF har gjort. Någon information i själva sakfrågan av värde för beslutet ges i stort sett inte alls.

Det görs ingen riskanalys och ingen konsekvensanalys. Det ges ingen information om vilka säkerheter som ställs, om kreditens ränta, om kreditens löptid och om vilka övriga villkor som är förenade med krediten vad avser exempelvis skötseln av Islands ekonomi. Inte heller ges läsaren något besked om vilka andra långivare än de nu aktuella som tidigare bistått Island eller som möjligen kommer att bistå Island framöver. En redovisning av landets ekonomiska läge saknas – likaså dess framtidsutsikter.

Läsarna får inte ens någon information om enkla nyckeltal som är lätta att ta fram, nyckeltal som landets skuldkvot, hushållens skuldsättning och så vidare.

Informationen är lika knapphändig vad gäller effekterna på de svenska statsfinanserna. Regeringen nöjer sig med att konstatera att krediten inte påverkar nettoskulden eller det finansiella sparandet. Man tillstår dock att om kreditförluster skulle inträffa kommer detta att minska det finansiella sparandet. Hur stor risken för detta är avstår emellertid regeringen från att bedöma och uttala sig om.

Att riksdagen hösten 2008 försåg Island med en kredit på 5 miljarder, som i redovisningen för 2008 belastar Riksbankens resultat med en förlust på ungefär en halv miljard, säger regeringen naturligtvis heller ingenting om.

Nu ska det betonas – det är viktigt att säga – att bara för att man i dag redovisar en förlust på en kredit på en halv miljard betyder det inte att man har en lika stor förlust den dag krediten ska lösas in. Då kan situationen vara helt annorlunda. Men det vore då möjligtvis intressant för läsaren att få reda på åtaganden som Sverige redan tidigare gjort.

Ledande politiska företrädare i Sverige har gång på gång kritiserat finanssektorn för oansvarighet. Vi har fått höra talas om giriga direktörer och om hur vidlyftiga bonusar förstör incitamenten eller skapar felaktiga incitament. Men frågan, fru talman, är om en styrelse i ett aldrig så expansivt finansföretag någonsin blivit ställd inför ett så bristfälligt underlag som i denna proposition. Jag tror inte det.

Som om inte detta var nog föreslog regeringen att motionstiden skulle förkortas till 4 dagar. Den förlängdes dock till de sedvanliga 14 dagarna, inte därför att riksdagen krävde detta utan därför att förhandlingarna som IMF var inblandad i ännu inte var avslutade.

Detta kan jämföras med den noggranna behandling som vi gör av regeringens budgetproposition. Den tar hela hösten i anspråk och ger upphov till rader av debatter och politiska utspel om i sammanhanget även mycket små belopp.

Nu kan man tycka att 6 ½ miljard kronor inte är särskilt mycket att orda om i detta sammanhang, i synnerhet inte om det handlar om att rädda världens finansiella system. Och 6 ½ miljard kronor är inte heller så mycket i relation till den svenska statsbudgeten – det är mindre än 1 procent. Men det är ett mycket stort belopp i förhållande till den isländska budgeten.

Den kredit som de svenska skattebetalarna tillsammans med sina nordiska kolleger och IMF nu står i beredskap att ge Island ökar i själva verket i ett slag den isländska statskulden med belopp som motsvarar 40 procent av bnp. Om vi skulle översätta det till svenska siffror skulle det motsvara ett lån i Sverige i storleksordningen 1 400–1 500 miljarder kronor. Då förstår vi kanske bättre vilka proportioner det handlar om.

Mot den bakgrunden kan man fråga sig om detta lån i slutändan inte blir en gåva. Det blir det om Island inte klarar av sina finansiella åtaganden utan förklarar sig statsbankrutt. Det perspektivet bör rimligen meddelas läsaren, och likaså risken för att detta ska inträffa.

Statsbankrutt är en dramatisk lösning men inte ovanlig. Argentina tillgrep exempelvis den för inte så många år sedan. Och det ska inte utslutas att statsbankrutt kan inträffa också på Island. Vi har tidigare i debatten fått höra talas om det prekära läge som Island befinner sig i.

Det finns också en lockelse, hur underligt det än kan låta, i att tillgripa statsbankrutt. Det ligger i att man då kan göra sig av med den ryggsäck som en hög skuldsättning innebär och att starta om utan att tyngas under lång tid av stora räntebetalningar.

Om det skulle gå så illa är det förstås inte långivarna i det här fallet som kommer att stå för det hela och bära det ekonomiska ansvaret. Det är skattebetalarna i Sverige, i Norge och i Finland, de länder som har bistått Island med detta lån. Det är också de som i praktiken betalar Islands överkonsumtion. Överkonsumtion är vad det handlar om. Bara under åren 2003 och 2007 ökade Island sina underskott mot utlandet med belopp som motsvarade 70 procent av bnp, och så mycket kan man säga att överkonsumtionen bestod av.

Fru talman! Detta ska inte tolkas som att jag är negativ till att bistå vår granne i väst – tvärtom. Solidaritet länderna emellan behövs för att upprätthålla en internationellt god ordning. Men jag menar – och jag är noga på den punkten – att beslut ska fattas på rätta grunder och med ett rättvisande underlag, där konsekvenserna är ordentligt beskrivna och utredda.

Det är bra att regeringen tar ett aktivt ansvar för att lindra finanskrisens verkningar. Men det ger inte regeringen rätt att hemfalla åt samma synd som de så hårt kritiserade bankdirektörerna: slapp kreditgivning och generositet med andras pengar. Det ger inte heller regeringen rätt att uppträda på detta nonchalanta sätt mot riksdagen och begära att vi ska kunna fatta beslut på basis av detta minst sagt undermåliga underlag.

Till min stora tillfredsställelse har dock utskottet också reagerat inför regeringens agerande gentemot riksdagen i detta avseende. Ett enigt ut-

skott har påpekat bristen i beslutsunderlaget och krävt mer information. Heder åt utskottet i detta avseende!

Möjligen kan vi betrakta utskottets tillkännagivande som något senkommet, ty vad hjälper det att i efterhand bli informerad om låntagarens potentiellt bristande kreditvärdighet? Det är något man helst bör ge information om innan krediten ges.

Fru talman! Jag yrkar inte alls avslag på propositionen – tvärtom. Jag yrkar bifall till den. Och särskilt instämmer jag i utskottets syn på kompletterande information.

(Applåder)

Anf. 110 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Det var lite penibelt att jag begärde replik innan Anne-Marie kom till sin vänliga avslutning på sitt anförande. Jag tänker inte argumentera emot Anne-Marie.

Det var i den situation som uppstod i förhandlingarna mellan de nordiska stats- och finansministrarna och IMF uppenbart att det fanns en mycket akut tidsproblematik med i sammanhanget. Den förklaring till det dåliga underlaget – jag instämmer i detta – som vi fick i diskussionerna var just att det i förhandlingarna med IMF och inom ramen för de nordiska kreditgivarländerna ställdes krav på ganska snabba beslut. Sedan hände det saker i den frågan, och då hade kanske regeringen kunnat dra tillbaka propositionen och återkomma med ett bättre underlag. I stället valde man att under hand ge utskottet information, som vi tyckte var tillräcklig för att fatta ett väl underbyggt beslut.

Som sagt, argumenterar jag inte emot Anne-Marie. Jag instämmer i att det var ett begränsat och dåligt underlag, men vi accepterade de skäl som framfördes till att det var på det sättet.

Anf. 111 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Tack för de orden, Lars! Det är utmärkt att vi är överens – alla här i kammaren, tror jag.

Att jag anmälde mig till den här debatten hänger samman med att jag tycker att det är riksdagens uppgift att påpeka för regeringen att vi kräver att bli bemötta på ett respektfullt sätt och att få den information som vi behöver för att kunna fatta besluten. Det kan inte understrykas tillräckligt noga hur viktigt detta är, i synnerhet i tider som dessa.

Nu kan man naturligtvis till den förklaring som gavs här tidigare också foga en annan. Jag tror att det på Finansdepartementet arbetar några hundra personer, och jag är ganska säker på att man med den kapacitet som finns hos alla dessa personer ganska lätt skulle ha kunnat komplettera propositionen med det slags information som jag här har skissat på. Den finns lätt tillgänglig ute hos olika institutioner. IMF har den, Världsbanken har den och OECD har den. Detta låter sig göras om man är angelägen om att ge den. Jag bedömer att det nog inte skulle ta så förskräckligt mycket tid. Jag satt själv och pillade lite grann med datorn, och även om jag inte är någon expert på området fann jag att den information jag ville ha var relativt lättillgänglig. Det var nog ett svepskäl från departementets och regeringens sida. Hade man velat hade man också kunnat.

Anf. 112 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Avslutningsvis fick utskottet den information som vi efterlyste under hand, i anslutning till den utfrågning vi också hade inför behandlingen av propositionen. Vi ansåg oss ha tillräckligt med underlag för att fatta ett beslut i det läget.

Anf. 113 HANS WALLMARK (m):

Fru talman! Låt mig som ledamot av Nordiska rådet kasta lite ljus över det här ärendet. Det har verkligen präglat arbetet i nordiska sammanhang rätt mycket de senaste månaderna.

På senhösten 2008 hade vi vår 60:e session i Nordiska rådet i Helsingfors. Hela det mötet var fullständigt absorberat av samtal mellan de nordiska regeringscheferna och de nordiska finansministrarna om situationen på Island. Vi hade dessutom samlade utskottsmöten i Nordiska rådet i Reykjavik i slutet av januari i år. Vi landade ungefär 12–14 timmar efter det att regeringen hade avgått. Island är nu också ordförandeland i Nordiska rådet under det här året.

Man kan i allra högsta grad säga att Island präglar, och har präglat, det nordiska samarbetet. Därför tycker jag också att det är väsentligt att vi ställer upp, precis som har sagts av flera andra talare. Det finns en tydlig nordisk dimension i det här ärendet.

Rent parentetiskt kan jag också nämna att jag tycker att det är bra att vi ställer upp och är tydliga, för om inte Island har de nordiska vännerna att ansluta sig till finns det möjligen andra vänner där ute. Vi vet att Ryssland har visat intresse. Jag tror att det är bättre att vi finns vid Islands sida än att Ryssland gör det.

Nordiska rådet arrangerade seminarier om krisen på Island. Moderaterna och deras systerpartier hade ett eget miniseminarium om detta. Genomgående för detta är att man återkommer till den känsla av utanförskap som kom i och med att Storbritannien använde terrorlagstiftning för att låsa tillgångar för en isländsk bank i Storbritannien. Man menar att det var utgångspunkten och uppstarten till det hela.

Fru talman! Alice Åström, som nu har lämnat kammaren, nämnde ett par saker. Jag finner ändå skäl att replikera på dem. Hon nämnde flera gånger att det var kris i den isländska ekonomin. Jag tror att det är väsentligt att man ser att utöver banker finns det också branscher på Island som är välmående och stabila. Fiskeindustrin är ett sådant exempel. Aluminium- och smältindustrin är ett annat. Det är inte bara jeremiader när det gäller den isländska ekonomin, utan det finns också goda saker där.

Fru talman! Jag tycker att det som Sonia Karlsson och Lars Elinderson från utskottet har utvecklat är väldigt väsentligt när det gäller synen på hur man bedriver den här typen av långivning. Det Sonia Karlsson och Lars Elinderson ytterst gör är att de värnar svenska skattebetalares pengar. Även om vi har ett engagemang och ett intresse för Island har vi som riksdagsledamöter också ett ansvar för de svenska skattebetalarnas pengar. Därför finns det all anledning att biträda utskottet i dess uppfattning att värna svenska skattebetalares intressen.

När man är på Island kan man se att den stora krisen har skapat en medvetenhet om att man är ganska ensamt som litet land. Det gör att nu pågår en väldigt snabb process för ett möjligt EU-medlemskap, och kanske till och med en euroanslutning, i närtid. Den nya regeringen,

pikant nog bestående av socialdemokrater och vänster, har tillsatt en snabbutredning för att undersöka möjligheterna till EU-anslutning. EU har möjligheter att ta in nya länder, kanske redan 2011. Det kan inte uteslutas att Island finns där tillsammans med Kroatien. Jag tror att det vore väldigt bra.

Fru talman! Jag tror att vägen till fördjupat nordiskt samarbete går via det europeiska samarbetet. Därför tycker jag att det är viktigt att se den koppling som finns mellan Europa, Sverige och Norden.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

10 § Yrkeshögskolan

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU6
Yrkeshögskolan (prop. 2008/09:68).

Anf. 114 ROLAND BÄCKMAN (s):

Fru talman! Sverige är, och ska förbli, en nation som satsar på kunskap. Här finns vår viktigaste byggsten för att kunna konkurrera och utvecklas. Vägen framåt är inte låga löner och försämrade arbetsmiljö. Ska vi möta den stora utmaningen med att vara ett modernt land som investerar i framtiden måste vi satsa på studiemöjligheter för barn, ungdomar och vuxna, för män och kvinnor. En politik som syftar till att skapa jobb och utveckla välfärden måste därför omfatta hela utbildningssystemet.

För oss socialdemokrater är det viktigt med ett livslångt lärande som ger alla chansen, gång på gång om så behövs. Vidareutbildning kommer med all säkerhet att bli alltmer viktig i framtiden. Att mitt i arbetslivet kunna utbilda sig eller byta inriktning till ett nytt yrke genom goda möjligheter till utbildning kommer att bli avgörande för enskilda men även för Sveriges möjligheter att nå framgång och konkurrera.

Socialdemokraterna är positiva till en yrkeshögskola. Det var därför vi i regeringsställning också initierade en utredning på området. Om den nuvarande regeringen hade fullföljt den påbörjade utredningen hade vi haft en yrkeshögskola på plats i dag. Det hade varit en bra förutsättning för att möta alla varsel och den pågående jobbkrisen. Regeringen dröjde i stället med ett förslag om yrkeshögskola och har i själva verket ägnat sig åt att skära ned antalet platser, inte minst inom kvalificerad yrkesutbildning och komvux.

Regeringen avsätter otillräckligt med resurser för att möta människors behov och arbetsmarknadens efterfrågan, inte minst när vi nu går in i en djup lågkonjunktur.

Fru talman! Regeringen är oförmögen att vidta tillräckliga åtgärder för att åter skapa ett framgångsrikt Sverige.

Socialdemokraterna vill se en fortsatt utveckling av yrkeshögskolan såväl kvalitativt som kvantitativt. Jag är säker på att övergångar mellan olika utbildningsformer ger ökade förutsättningar för människor att utbilda sig och vidareutbilda sig. Det är till fördel för hela Sverige.

Prot. 2008/09:77
25 februari

Kredit till Island

Yrkeshögskolan

Möjligheterna att röra sig mellan yrkeshögskolan och högskolan i båda riktningarna är därför mycket viktiga. Därför är det också centralt att poängsystemet i yrkeshögskolan och högskolan är likvärdigt och jämförbart. Regeringens förslag ser inte ut så. Regeringen väljer att bygga in återvändsgränder och hinder för människor som vill ändra inriktning eller utvecklas.

När det gäller dagens kvalificerade yrkesutbildning krävs det att det finns arbetsgivare som professionellt och kunnigt bidrar med kompetens, praktikplatser med mera. Med en ansträngd ekonomi och en besvärlig arbetsmarknad måste denna del av utbildningen säkras. Det finns också indikationer på att KY-utbildningar ej upphandlats på ett för ändamålet fördelaktigt sätt under det senaste året. Det lyfter genast upp frågan om vikten av en kvalitetssäkring.

Fru talman! Jag hoppas att majoriteten i dagens debatt beskriver hur de tänker säkerställa detta.

Enligt en rad olika näringslivsorganisationer satsar regeringen för lite på kvalificerad yrkesutbildning. Det är en alldeles för liten satsning, vilket man klart protesterar mot, inte minst i tidningsartiklar och brev.

Att systematiskt samla de eftergymnasiala utbildningarna under ett paraply som kallas yrkeshögskolan bidrar med all säkerhet till att säkerställa kvaliteten och skapa en tydlig identitet. Det skapas i alla fall förutsättningar för det. Vi socialdemokrater påbörjade detta arbete i regeringsställning och beklagar givetvis att regeringen dröjt med detta så viktiga organisatoriska steg.

Det framgår inte av regeringens proposition om och hur folkhögskolan kan erbjudas kvalitetssäkring inom ramverket för yrkeshögskolan, men det tror jag annars är en vettig idé att testa.

När det gäller behörighetskravet är det synnerligen otydligt vad som kommer att gälla framgent. Kommer alla gymnasieprogram att ge samma allmänna behörighet att studera vidare? Eller kommer det att krävas kompletteringar för att elever med en bakgrund från vissa gymnasieprogram ska kunna studera vidare? Kommer kraven att skilja sig från kraven att studera vidare vid universitet och högskolor? Det är otydliga behörighetskrav, fru talman.

Vi socialdemokrater vill se en växelverkan mellan olika utbildningsformer på eftergymnasial nivå. Det är viktigt för studerande, utbildningsanordnare och arbetsmarknad att regelverket är tydligt.

När det gäller avsnittet om examen i regeringens proposition om yrkeshögskolan finns det en hel del övrigt att önska. Regeringen klagar inte tydligt vinsterna med två olika examina. Flera remissinstanser har också avstyrkt förslaget. Mig veterligen har ingen heller efterfrågat systemet med två examina.

Som jag tidigare redogjorde för är det viktigt att bygga broar mellan olika utbildningssystem för att elever enkelt ska kunna röra sig mellan olika former av utbildning. Med två olika examina kan dessa övergångar ytterligare försvåras. Vi socialdemokrater efterlyser därför en tydlig genomlysning av konsekvenserna av att ha en examen respektive två examina.

I den situation som Sverige för närvarande befinner sig i, där varslen haglar över medborgarna, är det av mycket stor betydelse att det investeras i människors, vuxnas och barns, framtid. Vi socialdemokrater har där-

för lagt fram förslag om kraftiga investeringar i utbildningar och om ett kraftigt ökat antal utbildningsplatser.

Vi vet att det är rätt sätt att möta den svåra tid som vi befinner oss i och rätt sätt att möta framtidens krav på kompetens.

På en rad punkter i propositionen framgår att regeringen kommer att meddela vilken myndighet som kommer att utföra olika funktioner avseende yrkeshögskolan. Det gäller vilka utbildningar som kommer att ingå i yrkeshögskolan, beslut om dimensionering, kvalitetssäkring och inte minst uppföljning med mera.

Ja, vi har väntat länge på propositionen om yrkeshögskolan. Att denna, när den väl kommer, är otydlig är närmast anmärkningsvärt och kommer förmodligen att skapa ytterligare väntelägen. Yrkeshögskolan behöver utvecklas och fyllas på med platser, inte vänta på fler besked.

I propositionen finns ett förslag om att den offentligt finansierade pilotutbildningen, utom den militära flygförarutbildningen, ska flyttas till yrkeshögskolan. Underlaget för att flytta pilotutbildningen från Lunds universitet till yrkeshögskolan är i högsta grad otillräckligt. Fakta och motivering saknas, som jag ser det.

Vi socialdemokrater förväntar oss därför att regeringen återkommer med ett riktigt underlag med sakliga argument i frågan för ett förnyat ställningstagande.

När det gäller validering måste regeringen ta ett samlat grepp så att olika delar av utbildningssystemet och arbetsmarknaden enkelt och kvalitets- och rättssäkert kan samverka.

Den nya myndigheten för yrkeshögskolan bör ha ansvaret för att samordna en nationell struktur för validering i samverkan med andra myndigheter, och det ska vara en tydlig branschmedverkan.

Socialdemokraterna har lagt fram förslag om att tillföra Arbetsförmedlingen 20 miljoner per år de närmaste åren för validering. Det tycker jag är väldigt bra.

Fru talman! Regeringen började mandatperioden med att lägga ned 70 procent av utbildningssatsningarna, och i dag har Socialdemokraterna förslag på 50 000 fler platser än regeringen.

Socialdemokraterna lägger fram konkreta förslag. Regeringen utreder.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 4.

Anf. 115 MATS PERTOFT (mp):

Fru talman! Jag kan börja med att säga att vi från Miljöpartiets sida är glada över att den här lagen om yrkeshögskolan äntligen kommer. Det har dröjt ganska länge. Det kunde ha gått betydligt fortare.

Samtidigt är man undrande. Alliansregeringen lyckades ta så här lång tid på sig. Ändå får man en känsla av att det är en hel del som är missat och en hel del hastverk. Jag trodde att det, när man hade lång tid på sig, skulle bli mer ordentligt gjort. Så verkar inte alltid vara fallet.

Miljöpartiet har alltid haft yrkeshögskolan, eller tidigare KY-utbildningarna, som ett av sina skötebarn. Vi drev under förra mandatperioden väldigt starkt på för att få fler platser till dem, som nu också har blivit permanentade. Därför är vi glada över att det här fortsätter.

Vi behöver den här formen i Sverige. I och med att vi akademiserar utbildningarna på högskolan mer och mer behövs också, mer och mer, en

samlad form för det som har varit KY-utbildningarna. Det handlar också om att kunna hitta de bra nivåerna, det som faktiskt är yrkesutbildningar men som också har en viss högskolestatus.

Där är det viktigt att värna om den egna profilen, att inte tro att det ska vara andra klassens högskola, utan de här utbildningarna ska finnas för sin egen styrkas skull, för att de är bra, för att de är nödvändiga.

Men där blir vi också undrande från Miljöpartiets sida. Först efter det att vi väckt vår motion i frågan lyckades alliansgruppen i utbildningsutskottet stoppa in ordet entreprenörskap. Det är väldigt bra att ni stoppade in det, men jag undrar hur de på departementet tänker när de skriver en proposition om yrkeshögskola och inte har med ett ord om entreprenörskap.

Vilka utbildningar är det man har tänkt på egentligen? Merparten av dessa utbildningar kräver ett entreprenörstänkande.

All heder åt alliansgruppen i utskottet som lyckades plocka in det där ordet till slut. Men det här bådär inte gott för framtiden. Det bådär inte gott att vi har ett departement som inte verkar kunna stäva till entreprenörskap när det gäller sådana konkreta utbildningar som handlar om hantverk och typiska småföretagaryrken av alla de slag.

Jag trodde att alliansen värnade entreprenörskapet. Det är tur att man har sina ledamöter i utbildningsutskottet som kunde plocka in det i sista minuten, men det är bedrövtigt att man inte hade med det från början. För oss i Miljöpartiet hade det varit självklart. Det har varit en självklar del av hela vårt koncept när det gäller KY-utbildningar och nu också yrkeshögskolan, när vi har arbetat med detta.

Jag undrar hur det kommer att bli när de närmare direktiven skrivs. Kommer entreprenörskap då att finnas där, när vi har en regering som inte kan stäva till det? Det är en fråga som jag ställer. Jag hoppas att jag får svar på den.

Kommer entreprenörskapet att vara tydligt? Kommer det att vara en tydlig inriktning också för den myndighet som till slut ska få i gång det här?

En annan sak som vi är oroliga för, precis som Socialdemokraterna, gäller frågan om platser. Vi menar att det är för få platser i dag. Vi har också lagt fram förslag här i kammaren om betydligt fler platser. Särskilt i dagens kristider behöver vi detta.

Vi behöver bra utbildningar, eftersom vi nu måste satsa och stå redo när krisen går över. Det är nu vi ska använda tiden till utbildning för att sedan kunna komma framåt.

Det är bara att konstatera att man från regeringssidan inte verkar ta detta på allvar. Man tar inte chansen att använda tiden nu till fler utbildningar, till bättre utbildningar och till utbildningar som kan hjälpa människor att komma ut ur krisen och få nya arbeten.

En annan sak som jag vill ta upp när det gäller yrkeshögskolan är hanteringen av de konstnärliga utbildningarna.

I utredningen fanns det längst bak ett kapitel som handlade om en lista på olika utbildningar som inte riktigt platsade. De finns i dag under KY-utbildningar, men de platsar inte riktigt under yrkeshögskolan, men de måste ändå vara med någonstans. Det var i princip alla de väl kända konstnärliga utbildningarna i Sverige.

Det blev inte bättre när propositionen kom, för det här kapitlet och den här listan har smält ihop, så att man inte alls vet vad som gäller.

Vad jag har förstått kommer väldigt många konstnärliga utbildningar att sorteras under yrkeshögskolan. Men frågan kvarstår: Varför är detta inte behandlat på ett bättre sätt?

Naturligtvis kan man säga att konstnärliga utbildningar inte direkt leder till ett yrke där du kan tjäna ditt livsuppehälle och så vidare. Det håller jag helt med om. Men är det så att vi skäms för de konstnärliga utbildningarna i Sverige? Jag tänker på Capellagården eller andra utbildningar som är jättefina. Jag skäms inte för dem. Jag menar att de skulle ha varit värda en bättre behandling i den här propositionen.

Det är viktigt att få svar på detta. Jag har hört mig för lite grann om olika utbildningar. Det verkar råda ett ganska stort kaos i de nuvarande KY-utbildningarna om hur det kommer att se ut framöver. Vem kommer att få de här tillstånden och så vidare?

Det är också något som jag tycker är lite märkligt. Det är att alliansregeringen har så bråttom att genomföra dessa förändringar – det finns ändå en bred samsyn i den här kammaren – att verksamheterna själva inte får några klara besked, inte vet hur övergången ska ske, inte vet vilka platser som ska finnas i framtiden.

Det finns en hel del frågor. I grund och botten är Miljöpartiet väldigt positivt till yrkeshögskolan, men det finns så många frågor att jag ändå måste yrka bifall till vår reservation nr 3. Jag hoppas att alliansen kan klara av att reda ut frågorna så att vi får en bra yrkeshögskola. Det är de värda.

Anf. 116 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! Livslångt lärande, kompetensutveckling och en hög kvalitet i vuxenutbildningen är väldigt viktigt. Det är viktiga mål och viktiga verktyg, framför allt för att vi ska kunna ha en fungerande arbetsmarknad, företag som fungerar på ett bra sätt och som kan expandera och för att vi som nation som helhet ska kunna ha en bra tillväxt framöver.

Vi vet att utbildningskraven på många områden blir högre och att en specifik kompetens mer och mer krävs än tidigare. Vi vet också att en gymnasieutbildning många gånger är ett minimikrav för att man över huvud taget ska kunna komma ut på arbetsmarknaden, ut i arbetslivet.

Det gör att vi ska och behöver ge människor bra möjligheter att bli anställningsbara. Det handlar om att man ska kunna utbilda sig, om rätten till grundläggande utbildning, men det måste också alltid finnas en möjlighet till fortbildning, påbyggnadsutbildningar och en ordentlig yrkesutbildning.

Regeringen har tagit ett helhetsgrepp om vuxenutbildningen, och det är mycket bra. Det är konkreta åtgärder, och det handlar om pengar och om ökade möjligheter för dem som studerar. Tillsammans gör det här att vi rejält lyfter kvaliteten och höjer statusen för yrkesutbildningarna och vuxenutbildningarna i vårt land.

Regeringen har, som sagt, gjort detta helhetsgrepp. Det har satsats på yrkesvux, yrkeshögskolan som vi diskuterar i dag och ett sfi-lyft som har gjort att sfi fått en helt annan kvalitet än tidigare. Det handlar också om rätten till gymnasieutbildning som nu håller på att gås igenom och beredas i Regeringskansliet och den studiesociala utredningen som den förra

regeringen inte orkade med. En bred parlamentarisk utredning kommer snart där fortbildningen ses och utvecklas som en viktig del. Det är ett fantastiskt lyft för hela vuxenutbildningen i vårt land.

Fru talman! Det finns en stor efterfrågan på kvalificerad yrkeskompetens. I dessa tider i lågkonjunktur har det visat sig att denna spetskompetens blir viktigare än någonsin tidigare. Det är ofta så att de med den specifika yrkeskompetensen blir mer eftertraktade och har lättare att få ett arbete. Vi behöver se till att vi har den yrkesutbildning som efterfrågas och att människor får en bra start för att när det vänder snabbt komma in på arbetsmarknaden.

Efterfrågan på kvalificerad yrkeskompetens har alltså ökat under flera år, men utbudet av de här utbildningarna har varit relativt dåligt liksom kvalitetssäkringen. Det har inte riktigt hängtt med. Vi behöver ha bra utbildningar som ger den enskilda individen goda chanser, men det krävs också för att arbetsgivarna ska få den rätta kompetens som behövs för just det företaget eller den arbetsgivaren.

I dag finns det, som sagt, många olika eftergymnasiala yrkesutbildningar. De har en rad olika huvudmän. Regelverken ser också olika ut. För en studerande har det inte alltid varit lätt. Man vet inte riktigt vad ens utbildning är värd, hur det ser ut framöver och vad det är som gäller.

Nu tas ett samlat grepp om de eftergymnasiala yrkesutbildningarna inom den nya yrkeshögskolan. Yrkeshögskolan blir, kan man säga, som ett paraply över alla de eftergymnasiala yrkesutbildningar som finns. Det blir ett kvalitetssäkringssystem som ger bättre enhetlighet, bättre rättstrygghet och möjlighet till en bra samverkan mellan branscherna. Det är ju så otroligt viktigt att de får vara med i ett nära samarbete mellan näringsliv, arbetsliv och utbildningarna. Detta ger yrkeshögskolan möjlighet till.

Nu blir det också ett mer överskådligt system som underlättar för både dem som är inne och studerar och dem som anordnar utbildningen. Det gör tillsammans att utbildningarnas kvalitet säkerställs på ett helt annat sätt än tidigare.

Den nya Myndigheten för yrkeshögskolan kommer att ansvara för de ansökningar som görs, alltså för de utbildningar som vill bli en del av yrkeshögskolan. Den ska besluta om de får starta eller inte. Alla som vill ingå i detta kvalitetsparaply ska få möjlighet till det. Folkhögskolorna, som har diskuterats en del, ska få vara en del av detta om de vill det.

Myndigheten kommer också att få ansvar för att samordna och stödja en nationell struktur för validering. De senaste åren har det gjorts ett fördjupat arbete kring själva valideringen, vilket är så viktigt. Där tar vi nu steget vidare. Yrkeshögskolan får det nationella strukturansvaret. För första gången görs detta i en nationell strategi, vilket är bra.

Fru talman! Det finns, som sagt, ett stort behov av att ha bra yrkesutbildningar. Sökandetrycket till KY-utbildningen har varit relativt högt, högre än till de högskoleplatser som vi har i landet. Det har också visat sig att 90 procent av dem som har gått en KY-utbildning fått arbete tre månader efter en avslutad utbildning. Det är helt fantastiska resultat. Det handlar just om samverkan mellan utbildningen och arbetslivet. Det är den som vi ska lyfta fram ännu mer.

Det vore också intressant, och är behövt framöver, att få se att flera av dem som går inom yrkeshögskolan kan bli egna företagare. Som Mats Pertoft tidigare har varit inne på vad det gäller entreprenörskapet kommer det inom kort en entreprenörskapsstrategi för hela utbildningssystemet. Det är allt från grundskolan till vuxenutbildningen och den högre utbildningen. Yrkeshögskolan blir, som sagt, en del av detta.

I höstens budget lade regeringen ytterligare 2 500 platser till det som ska ingå i yrkeshögskolan plus den jättesatsning inom yrkesvux som gjordes på 1,2 miljarder. Man ökar alltså platserna inom den gymnasiala delen av komvux med 30 procent. Med 30 procent ökas yrkesvux i Sverige. Det är en historisk siffra.

Yrkesvux tillsammans med yrkeshögskolan gör att vi får ett ordentligt yrkesutbildningslyft i vårt land. I december presenterades också ytterligare åtgärder i propositionen om jobb och omställning på 8,3 miljarder. Det innebär 4 000 nya platser till yrkeshögskolan, alltså totalt 6 500 fler platser de kommande åren inom yrkeshögskolan. Det är viktiga och bra platser.

Fru talman! Under förra mandatperioden och även längre tillbaka krävde vi inom allianspartierna att dåvarande s-regering skulle införa en yrkeshögskola. Det gjorde vi för att vi såg att de eftergymnasiala yrkesutbildningarna behövde kvalitetssäkras. Men intresset var väldigt svalt från dåvarande s-regering. Våra motioner avstyrktes det ena året efter det andra. Därför tycker jag att det är väldigt välkommet att Socialdemokraterna har ändrat sig och går med på regeringens linje.

Men det är synd att ni återigen säger att ni håller med, att ni tycker att detta är väldigt bra men att ni ska reservera er. Om ni nu tycker att yrkeshögskolan är bra, varför går ni inte med på detta? Jag kan förstå i och för sig att det känns ganska jobbigt och tungt att en alliansregering så definitivt uppvärderar yrkesutbildning i detta land, något som ni inte orkade med under er tid. Jag tycker att det är synd, som sagt, att ni inte går med och yrkar bifall till denna yrkeshögskola.

Fru talman! Sverige har länge behövt bli bättre på yrkesutbildning. Med detta betänkande blir vi äntligen det. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionsyrkandena.
(Applåder)

Anf. 117 ROLAND BÄCKMAN (s) replik:

Fru talman! Sofia Larsen! Tack för beskedet att ni har lyssnat på vårt förslag om att folkhögskolorna också ska få vara med och kunna komma vidare till yrkeshögskolan. Det tycker jag är jättebra.

Sofia Larsen och majoriteten föreslår att den offentligt finansierade pilotutbildningen ska bedrivas inom yrkeshögskolan i stället för på universitetet i Lund. Ett riktigt underlag för att fatta beslut om att flytta pilotutbildningen från Lunds universitet till yrkeshögskolan saknas. Därför förväntar vi socialdemokrater oss att regeringen återkommer med ett tydligt underlag och tydliga argument i frågan för ett nytt ställningstagande.

Jag vill höra lite grann om bakgrunden till att Sofia och den borgerliga majoriteten vill flytta pilotutbildningen till yrkeshögskolan.

Anf. 118 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Det är intressant att Roland Bäckman inte på någon annan punkt än just pilotutbildningen tar upp själva yrkeshögskolan. Jag förstår att det känns jobbigt att en alliansregering på ett så starkt sätt lyfter upp hela yrkesutbildningen – på komvuxnivå, nu på yrkeshögskolenivå och också på gymnasienivå. Det är ett enormt lyft för yrkesutbildningen i Sverige som ni inom Socialdemokraterna negligerade under flera år. Nu inrättar vi en yrkeshögskola, 30 procent fler platser på yrkesvux, ny kvalitet inom yrkeshögskolan men också genom lärlingsutbildning på gymnasiet och en ny gymnasieexamen. Detta är delar som ni inte orkade med.

Vad gäller pilotutbildningen kommer Margareta Pålsson senare att gå djupare in på detta. Jag kan ändå säga att det regeringen nu har gjort är att lägga in den under yrkeshögskolans vingar men att Lunds universitet också har kvar den till senast 2013. Det sker alltså inte på en gång.

Jag har en motfråga till Roland Bäckman: Om ni tycker att detta är viktigt, varför vill ni i sådana fall inte bifalla yrkeshögskolan? Varför har ni inte tidigare lyft fram hela yrkesutbildningen inom vuxenutbildningen? Ni har ju låtit detta ligga.

Anf. 119 ROLAND BÄCKMAN (s) replik:

Fru talman! Det är bra att regeringen nu ger ytterligare några platser till yrkesutbildningen. Men det är alldeles på tok för lite för att kunna möta alla varsel och all arbetslöshet. Från er sida har man hittills inte nått upp i samma antal platser för yrkesvux som det fanns när ni tillträdde 2006. Det tycker jag är lite märkligt.

Jag vill prata lite mer om pilotutbildning. Det får vara som det är, om det är Sofia Larsen eller någon annan som ska svara på det. Fakta och motivering saknas i tillräcklig utsträckning för att flytta pilotutbildningen. Argumenten är bristfälliga. Jag skulle vilja citera ett avsnitt ur betänkandet:

”Pilotutbildningen måste bl.a. kvalitetssäkras enligt de kriterier som ställts upp i de internationella överenskommelserna. I de tester som föregår antagning till pilotutbildningarna ligger fokus på individens spatiala och perceptuella förmåga, simultankapacitet kopplad till stresstålighet, finmotorik samt personliga egenskaper. Detta sammantaget innebär, enligt regeringen, att utbildningen passar bättre in i yrkeshögskolan än i den akademiska traditionen.”

Med anledning av citatet skulle jag vilja att Sofia Larsen eller majoriteten närmare beskriver var Lunds universitet brister i lämplighet att tillhandahålla pilotutbildningen.

Anf. 120 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Vad gäller pilotutbildningen, eller hela yrkeshögskolan, är tanken nu att allt som inte är gymnasieutbildning och allt som inte är högskoleutbildning ska kunna klassas inom yrkeshögskolan. Det är själva tanken. Det ska inte finnas något mischmasch där emellan.

Just vad gäller pilotutbildningen i Lund får yrkeshögskolan ett uppdrag att utvärdera vidare hur detta ska ske. Det står tydligt i propositionen. Man har fram till 2013 på sig, men det är yrkeshögskolan som ska utreda vidare inom detta.

Men det är tydligt: Det ska finnas gymnasium på gymnasier, yrkeshögskola och högskola.

Det är intressant att Roland Bäckman helt undviker hur Socialdemokraterna har agerat när det gäller tidigare yrkesutbildning. Det är ändå så att det är en sak att kunna satsa på de teoretiska utbildningarna inom vuxenutbildning. Men själva yrkesutbildningarna är vad som kostar pengar, och det är dessa som kräver extra insatser. Det är först nu det har skett. Det är alliansregeringen som ser till att människor får möjlighet till en ordentlig yrkesutbildning – 30 procent fler yrkesvuxplatser på gymnasial nivå och också yrkeshögskola med fler platser.

Det är synd att Socialdemokraterna inte orkade eller ville ta den manteln på sig under sin tid.

Anf. 121 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Som jag var inne på tidigare är det väldigt bra att entreprenörskap finns med, i alla fall med ett ord, i den här propositionen. Det är intressant att det ska komma en entreprenörskapsstrategi för hela utbildningssystemet. Det tror jag att vi från Miljöpartiet kommer att glädja oss åt – vi får väl se hur den ser ut.

Men ändå är det väldigt märkligt att man skriver en hel proposition just om yrkeshögskolan som, vilket vi säkert är överens om, bygger väldigt mycket på entreprenörskap och inte tar in detta. Utskottet måste på sitt sista sammanträde lägga fram en ny text där ordet äntligen kommer in.

Hur kan något sådant ske? Sofia Larsen har engagerat sig väldigt starkt i entreprenörskapsfrågor och så vidare. På Utbildningsdepartementet verkar man inte ha förstått vad yrkeshögskola till stor del handlar om – KY-utbildningar och väldigt mycket småföretagarfrågor. Det här måste ju genomsyra hela allt.

Det är bra att man ska komma med en strategi om ett tag – när man äntligen blir överens om den – men vi har inte sett den än. I dag tar vi beslut om yrkeshögskolan, och ordet ”entreprenörskap” finns bara med en gång. Varför, Sofia Larsen?

Anf. 122 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Först vill jag säga att jag är väldigt glad att Miljöpartiet och Mats Pertoft så starkt uttrycker sig positivt för den nya yrkeshögskolan. Det är bra och viktigt att vi är många som ser att vi behöver en kvalitetsförstärkning när det gäller den eftergymnasiala yrkesutbildningen.

Vad gäller entreprenörskapet är jag själv och alliansregeringen stora entreprenörskapsvänner. Det är just därför som en helhet inom strategin för entreprenörskap är på väg fram. Vi tar ett helhetsgrepp på hela utbildningssystemet. Det har aldrig gjorts tidigare.

Det kan hända att vi skulle ha skrivit till entreprenörskap och förtydligat det på fler ställen än vad vi har gjort, men tanken är att detta helhetsgrepp ska kunna genomsyra hela systemet och ge möjligheter både konkret och i den allmänna utbildningen. Entreprenörskapet ska finnas där som en röd tråd, vilket är viktigt.

Entreprenörskap är en viktig del, och strategin kommer som sagt inom kort.

Anf. 123 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Vi får se hur det ser ut då. Jag tycker fortfarande att det är märkligt att det inte var med mer, men jag är glad att det har kommit med i alla fall med ett ord.

Jag tycker att det är lite beklagligt när det gäller just den här propositionen om yrkehögskolan. Jag kan hålla med Sofia Larsen om att det i sak verkar finnas en bred parlamentarisk enighet om behovet av en yrkehögskola. Miljöpartiet har ju länge drivit den frågan, som jag var inne på tidigare. Jag tror att Sofia Larsen också vet om vårt tidigare engagemang för att KY-utbildningen ska byggas ut.

Det är ju synd att det inte har funnits möjlighet till bredare parlamentariska överenskommelser. Jag vill fråga Sofia Larsen: Varför har det inte varit möjligt att till exempel bjuda in till blocköverskridande samtal i en sådan här fråga? Jag tycker inte att det verkar som om vi står så långt ifrån varandra, men alliansregeringen tycks ha en viss oförmåga att klara av att bjuda in till andra samtal än de som handlar om att skriva under ett färdigskrivet papper. Det hade varit väldigt trevligt om vi hade kunnat ha en bred överenskommelse i den här kammaren om framtidens yrkehögskola. Jag tror att Sverige behöver det.

Min fråga till Sofia Larsen är helt konkret: Varför har det inte funnits något initiativ från alliansens sida till breda parlamentariska överenskommelser när det gäller yrkehögskolan?

Anf. 124 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Nu har inte Mats Pertoft någon möjlighet att svara, men frågan är om den rödgröna kartellen är överens i detta. Jag vet att Miljöpartiet och Mats Pertoft väldigt varmt har vurmat för och arbetat för en yrkehögskola och också för KY-utbildning, vilket jag tycker är väldigt positivt. Frågan är ändå: Hur ställer sig den rödgröna kartellen? Det är ju inte alltid lätt att veta. Den ena dagen sägs någonting, och den andra dagen sägs någonting annat. Då är det svårt att kunna ha breda överenskommelser i detta.

Ni måste från er sida komma överens om var ni står. I denna debatt och inför detta beslut vet vi ju inte riktigt. Socialdemokraterna säger å ena sidan att man tycker att det är bra, och samtidigt reserverar man sig emot. Vänsterpartiet är inte ens med i debatten men reserverar sig emot. Om man inte har ett ärligt engagemang och vill genomföra en förbättring och ett kvalitetslyft för yrkesutbildningarna i vårt land är det också väldigt svårt att hitta någonting gemensamt kring detta.

(forts. 13 §)

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 februari

SoU9 Vårdval i primärvården

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

149 för utskottet

141 för res.

1 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 m, 25 c, 23 fp, 19 kd

För res.: 106 s, 19 v, 16 mp

Avstod: 1 m

Frånvarande: 24 s, 14 m, 4 c, 5 fp, 5 kd, 3 v, 3 mp

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU18 Ytterligare åtgärder mot ordningsstörningar vid idrottsarrangemang

Punkt 2 (Anmälningsplikt till polisen i samband med matchdagar)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

150 för utskottet

141 för res. 1

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 25 c, 23 fp, 19 kd

För res. 1: 106 s, 19 v, 16 mp

Frånvarande: 24 s, 14 m, 4 c, 5 fp, 5 kd, 3 v, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU4 Handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål

Punkt 10 (Insatser riktade till personer i prostitution)

1. utskottet

2. res. 8 (v)

Votering:

268 för utskottet

20 för res. 8

1 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 103 s, 82 m, 25 c, 23 fp, 19 kd, 16 mp

För res. 8: 1 s, 19 v

Avstod: 1 s

Frånvarande: 25 s, 15 m, 4 c, 5 fp, 5 kd, 3 v, 3 mp

Punkt 15 (Utvärdering av förbudet mot köp av sexuell tjänst)

1. utskottet

2. res. 13 (s, v, mp)

Votering:

150 för utskottet

141 för res. 13

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 25 c, 23 fp, 19 kd

För res. 13: 106 s, 19 v, 16 mp

Frånvarande: 24 s, 14 m, 4 c, 5 fp, 5 kd, 3 v, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SkU27 Ökade möjligheter till skatteanstånd

1. utskottet

2. res. (v)

Votering:

272 för utskottet

19 för res.

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 83 m, 25 c, 23 fp, 19 kd, 16 mp

För res.: 19 v

Frånvarande: 24 s, 14 m, 4 c, 5 fp, 5 kd, 3 v, 3 mp

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet
2. res. 1 (v, mp)

Votering:

255 för utskottet

34 för res. 1

1 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 s, 83 m, 25 c, 23 fp, 19 kd

För res. 1: 18 v, 16 mp

Avstod: 1 v

Frånvarande: 25 s, 14 m, 4 c, 5 fp, 5 kd, 3 v, 3 mp

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 2 (s)

Votering:

150 för utskottet

106 för res. 2

35 avstod

58 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 25 c, 23 fp, 19 kd

För res. 2: 106 s

Avstod: 19 v, 16 mp

Frånvarande: 24 s, 14 m, 4 c, 5 fp, 5 kd, 3 v, 3 mp

Punkt 2 (Förändringar av upphovsrätten m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (v, mp)

Votering:

255 för utskottet

34 för res. 3

1 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 s, 83 m, 25 c, 23 fp, 19 kd

För res. 3: 18 v, 16 mp

Avstod: 1 v

Frånvarande: 25 s, 14 m, 4 c, 5 fp, 5 kd, 3 v, 3 mp

Punkt 3 (Samordning av ansökningar m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (s)

Votering:

150 för utskottet

107 för res. 4

34 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 25 c, 23 fp, 19 kd

För res. 4: 106 s, 1 v

Avstod: 18 v, 16 mp

Frånvarande: 24 s, 14 m, 4 c, 5 fp, 5 kd, 3 v, 3 mp

Punkt 4 (Inriktning på fildelning i kommersiell skala)

1. utskottet

2. res. 5 (s)

Votering:

150 för utskottet

107 för res. 5

34 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 25 c, 23 fp, 19 kd

För res. 5: 106 s, 1 v

Avstod: 18 v, 16 mp

Frånvarande: 24 s, 14 m, 4 c, 5 fp, 5 kd, 3 v, 3 mp

Punkt 5 (Bevisvärdering)

1. utskottet

2. res. 6 (s)

Votering:

149 för utskottet

106 för res. 6

35 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 m, 25 c, 23 fp, 19 kd

För res. 6: 105 s, 1 v

Avstod: 1 s, 18 v, 16 mp

Frånvarande: 24 s, 15 m, 4 c, 5 fp, 5 kd, 3 v, 3 mp

Punkt 6 (Offentliggörande av domstolsavgörande)

1. utskottet
2. res. 7 (s)

Votering:

150 för utskottet

107 för res. 7

34 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 25 c, 23 fp, 19 kd

För res. 7: 106 s, 1 v

Avstod: 18 v, 16 mp

Frånvarande: 24 s, 14 m, 4 c, 5 fp, 5 kd, 3 v, 3 mp

Punkt 9 (Förslag om en upphovsrättskommission)

1. utskottet
2. res. 8 (s)

Votering:

150 för utskottet

139 för res. 8

1 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 25 c, 23 fp, 19 kd

För res. 8: 105 s, 18 v, 16 mp

Avstod: 1 v

Frånvarande: 25 s, 14 m, 4 c, 5 fp, 5 kd, 3 v, 3 mp

Johan Löfstrand (s) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU34 Kredit till Island

Punkt 1 (Kredit till Island)

1. utskottet
2. res. (v)

Votering:

269 för utskottet

20 för res.

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 s, 82 m, 25 c, 23 fp, 19 kd, 16 mp

För res.: 1 s, 19 v

Frånvarande: 25 s, 15 m, 4 c, 5 fp, 5 kd, 3 v, 3 mp

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 125 GÖRAN THINGWALL (m):

Fru talman! På riksdagens bord ligger i dag betänkandet *Yrkeshögskolan*. Men först skulle jag vilja ta tillfället i akt och gratulera Victoria och Daniel till förlovningen. Jag tycker att det är jätteroligt med en positiv händelse i dessa finanskrisens tidevarv. Ett litet tips bara till Victoria och Daniel: Välj inte den 5 juni nästa år om ni vill ha glans och festivitas kring ert bröllop, och jag tror att ni vill ha det, för då tänker min dotter gifta sig.

Eftergymnasiala yrkesutbildningar som inte utgör högskoleutbildningar sammanförs nu under ett gemensamt regelverk, benämnt yrkeshögskolan. Verksamheten kommer att regleras i en lag om yrkeshögskolan. Lagen syftar till att säkerställa att eftergymnasiala yrkesutbildningar inom yrkeshögskolan som svarar mot arbetslivets behov kommer till stånd, att statens stöd för utbildningarna fördelas effektivt och att utbildningarna håller hög kvalitet. Lagen syftar även till att inom smala yrkesområden tillgodose behov av eftergymnasiala yrkesutbildningar som avses leda till förvärvsarbete för de studerande eller till en ny nivå inom deras yrke. Man kan säga att det skapas en plattform för de eftergymnasiala yrkesutbildningarna, som ger de olika utbildningarna som ska administreras i regelverket en egen och unik ställning, status helt enkelt.

Utgångspunkten är att renodla regelverket för de eftergymnasiala yrkesutbildningarna, skapa tydlighet och transparens för de studerande och intressenter samt effektivisera den nationella prioriteringen och det statliga stödet.

Fru talman! Är nu detta på något sätt unikt? Nej, sneglar vi österut på vårt grannland Suomi ser vi att man där har haft yrkeshögskolor, ammatikorkeakouluja, i snart 20 år. Man har inte mindre än 28 till antalet. Vi har uppenbarligen tittat på deras konstruktion då uppbyggnaden i våra i stora delar påminner om deras. Vidare i Europa har till exempel Berufsakademien, Fachhochschulen, funnits i Tyskland i flera årtionden.

Här hemma lade de borgerliga i bötjan av 90-talet fram ett sådant förslag. Då hävdade kritikerna att det skulle skapas en A-högskola och en B-högskola. När alliansen tillträdde 2006 lade de ned en utredning om en yrkeshögskola som tillsatts av den förra regeringen. Uppdraget var att utreda om det skulle införas en yrkeshögskola. Alliansen ändrade uppdraget till att det ska införas en yrkeshögskola, och resultatet ser vi här i dag. Ödmjuk som jag är, fru talman, kan jag dock säga att det funnits ett visst blocköverskridande samarbete, i alla fall samsyn, i tillblivelsen av yrkeshögskolan.

Men vad är det så som oppositionen reserverar sig emot, fru talman? Man är överens med majoriteten och positiv till en yrkeshögskola och till ett samlat regelverk. Vidare vill man se en fortsatt utveckling såväl kvalitativt som kvantitativt av yrkeshögskolan. Kvalitativt självklart, kvantitativt är alltid en fråga om finanserna.

Socialdemokraterna och Vänsterpartiet pratar om broar mellan högskolan och yrkeshögskolan, trafik i bägge riktningarna. Det låter också bra. Det ska självfallet inte finnas några vattentäta skott mellan utbildningarna. Dock ska, och här har Miljöpartiet en viktig poäng, utbildningarna inom yrkeshögskolan behålla sin särskilda prägel. Yrkeshögskolan

ska inte utvecklas till att bli mer lik högskolan, ge en andra klassens utbildning utan en första klassens yrkesutbildning, säger Miljöpartiet.

Alliansen säger också att avgränsningen mot högskolan ska vara tydlig. Högskoleutbildningen i sig ska vila på en vetenskaplig och konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet, samtidigt som den ska vara forskningsanknuten, medan yrkeshögskoleutbildningen ska ha sin grund i kunskap som genererats dels i produktionen av varor och tjänster, dels i vetenskap med förankring i relevanta forskningsresultat. Denna skillnad utesluter som sagt inte de broar som nämns.

Vidare har Socialdemokraterna och Vänsterpartiet synpunkter på två examina och menar att de kommer att skapa oreda. Det måste finnas en skillnad i examensbevis huruvida du tagit 200 eller 400 poäng. Minst 200 poäng ger en yrkeshögskoleexamen, och minst 400 och ett självständigt arbete en kvalificerad yrkeshögskoleexamen. 100 poäng motsvarar heltidsstudier under 20 veckor. Vi tycker att någonstans måste man börja, och Finland har sedan snart 20 år ett liknande examenssystem som fungerar bra, så varför prova något nytt?

Oppositionen är vidare överens med oss om att utbildningen ska vara avgiftsfri. Validering är en viktig aspekt som tas upp i betänkandet, och det ankommer på den nybildade Myndigheten för yrkeshögskolan att följa upp detta. Myndigheten bör ansvara för att samordna och stödja en nationell struktur för validering samt i samverkan med berörda myndigheter främja utbildningsväsendets och branschernas medverkan när strategier, metoder och information inom valideringsområdet utvecklas.

Myndigheten bör också ansvara för bedömning av utländska eftergymnasiala yrkesutbildningar, som inte motsvarar högskoleutbildningar, med tanke på rörligheten inom EU. Av rekommendationen om en europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande, European Qualifications Framework, EQF, som Europaparlamentet och rådet antog 2008, framgår att de länder som väljer att genomföra EQF bland annat ska utse nationella samordningspunkter som ska stödja och tillsammans med andra behöriga nationella myndigheter styra kopplingen mellan nationella kvalifikationssystem och EQF. Föregångare till EQF var den så kallade Köpenhamnsprocessen, som skapades inom yrkesutbildningsområdet som en motsvarighet till Bolognaprocessen. Sverige avser att genomföra EQF.

Myndigheten för yrkeshögskolan ska, fru talman, besluta om vilka utbildningar som ska ingå i yrkeshögskolan och om statligt stöd. Den ska också ansvara för dokumentation av studerande och deras studieresultat samt för uppföljning av utbildningarna och utbildningsanordnarnas kvalitetsarbete. Den viktigaste uppgiften, som jag ser det, är att vara öppen och lyhörd för förändringar i omvärlden. Detta gäller förmågan såväl att tidigt identifiera efterfrågade kvalifikationer som att fasa ut utbildningar med avtagande relevans.

Lagen säger därför att det bör finnas ett råd där arbetsmarknadens parter är representerade. Regeringen avser att införa bestämmelser om rådet och om myndighetens uppgifter i förordningen med instruktion för den nya myndigheten.

Fru talman! Betänkandet innehåller också en punkt om pilotutbildningen vid Ljungbyhed och Lunds universitet. I betänkandet föreslås att denna ska överföras till yrkeshögskolan. Turerna kring detta överlåter jag

med varm hand till min Ljungbyhedfödda kollega lite senare. Jag vill dock erinra om att Trafikflyghögskolan, TFHS, har funnits i cirka tio år. Man har byggt upp en världsberömd kunskap och sedan 2005 inrättat en professur i Human Factors and Aviation Safety.

Som kuriosa kan jag nämna att när flyghjälten kapten Chelsey Sullenberg, mannen som satte ned sitt skadade plan på Hudsonfloden för ett tag sedan, fick staden New Yorks nycklar av borgmästare Michael Bloomberg fick han också en bok skriven av en professor vid Lunds universitet. Sullenberg hade nämligen på biblioteket lånat en bok av professor Sidney Dekker, *Just Culture: Balancing Safety and Accountability*. Boken blev kvar i planet efter landningen, men nu fick piloten en ny, en egen bok. I den argumenterar Sidney Dekker, som forskar på LTH och som sagt inom trafikflyghögskolan vid Lunds universitet, mot tendensen att ställa enskilda inblandade till svars för missöden och tillbud i kritiska situationer i säkerhetsorganisationer som inom flyget och sjukvården.

Fru talman! Jag har de senaste två veckorna vid två tillfällen här i kammaren argumenterat för att man ska vara försiktig med väletablerade och väldokumenterade verksamheter och företag och ta vara på befintliga resurser. Jag hoppas därför att vad jag sade initialt om vattentäta skott och broar kan bli ett föredöme för samarbete mellan yrkeshögskola och högskola. Under förutsättning att Ljungbyhed får förtroendet att handha pilotutbildningen i yrkeshögskolan är det självfallet klockrent med en luftbro till Lunds universitet och Lunds tekniska högskola för att behålla detta nationella och internationella kompetenscentrum för integrerad flyg- och flygteoretisk utbildning.

Fru talman! Jag yrkar bifall till betänkandets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 126 ROLAND BÄCKMAN (s) replik:

Fru talman! Till att börja med vill jag rikta ett stort tack till Thingwall som är både påläst och ärlig. Han inledde med att säga att vi socialdemokrater är för en yrkeshögskola men att vi reserverar oss mot alla otydligheter, oklarheter och så vidare.

När det gäller kvalificerad yrkesutbildning var det vi som startade den utbildningsformen, först som ett försök. Sedan permanentade vi den, och nu ska den utvecklas, hoppas vi.

Fru talman! Kvalificerad yrkesutbildning passar väldigt bra för att skapa förutsättningar för företagsetableringar när företag vill nischa in sig på ett speciellt område eller utveckla befintlig verksamhet. För att skapa förutsättningar hemma hos mig i Norrland är kvalificerade yrkesutbildning en mycket lämplig utbildningsform. Dock kräver utbildningen att det finns arbetsgivare som professionellt bidrar med kompetens och praktikplatser.

Mina frågor är då: Hur kommer majoriteten att säkerställa en tillgång på de utbildningsplatser som efterfrågas? Då pratar jag om hela Sverige. Och hur kommer kvaliteten att säkerställas med tanke på krav på praktikplatser och för utbildningen lämpliga arbetsgivare som bidrar med kompetens?

Anf. 127 GÖRAN THINGWALL (m) replik:

Fru talman! Det är, Roland Bäckman, Myndigheten för yrkeshögskolans uppgift, precis som jag sade i mitt anförande, att se till att de utbildningar igångsätts som krävs, behövs och motsvarar arbetsmarknadens behov. Jag kan inte se något annat än jag att med god hand kan överlämna det här till den här myndigheten som nu kommer att inrättas. Jag är helt övertygad om att man kommer att göra ett bra jobb.

Du ställde en fråga till, men den har jag glömt. Hur som helst är detta med efterfrågan på kvalificerad yrkesutbildning självklart viktigt, som du säger Roland Bäckman. Men det blir då yrkeshögskolans uppgift att tillvarata behovet. När man nu äntligen samlar alltihop inom en organisation och med målsättningen att verkligen se till att vara synsk och sedan titta tillbaka lite på vad som krävs och inte krävs i frågan om utbildning ser jag med förtröstan fram emot att detta kommer Myndigheten för yrkeshögskolan att klara av.

Anf. 128 ROLAND BÄCKMAN (s) replik:

Fru talman! Det jag frågade om ytterligare var hur majoriteten kommer att säkerställa kvaliteten.

Vi föreslår som sagt många fler utbildningsplatser än majoriteten. De är dessutom finansierade. Vi föreslår 50 000 fler platser än majoriteten, och det tror jag är bra med tanke på att KY är en bra utbildning.

Inför framtiden vill jag höra lite hur regeringens företrädare anser att upphandlingarna av kvalificerade yrkesutbildningar fungerar under innevarande år. Anser majoriteten att upphandlingen av kvalificerade yrkesutbildningar sköts på ett bra sätt, eller är det något som behöver ändras inför framtiden för att säkerställa kvaliteten? Anser regeringens företrädare att de medel som man avsätter används på rätt sätt och att de förväntade resultaten uppnås?

Slutligen har jag en fundering om vilka utbildningar det är som kommer att prioriteras framöver.

Anf. 129 GÖRAN THINGWALL (m) replik:

Fru talman! Jag är inte bekymrad över kvaliteten, Roland Bäckman. Den tror jag säkert att Myndigheten för yrkeshögskolan kommer att klara av med bravur.

När det gäller vilka utbildningar som krävs är det en uppgift för Myndigheten för yrkeshögskolan att vara lyhörd för omvärlden, som jag sade i mitt anförande, att se att man nu måste skapa ett visst antal utbildningar, därför att behovet kommer att bli väldigt stort inom något år eller två eller tre, och tvärtom inte utbilda någon till arbetslöshet.

Vi får se hur Myndigheten för yrkeshögskolan sköter sin uppgift. Förhoppningsvis kommer vi att utvärdera det också. Utvärdera är ett viktigt ord, som vi har pratat om tidigare här i dag.

Med all respekt för att du låter lite misströstande, Roland Bäckman, tror jag att Myndigheten för yrkeshögskolan kommer att klara av det här med kvalitet och se till att erforderliga utbildningar kommer till stånd.

Anf. 130 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ta upp tråden och fortsätta med det som jag påbörjade när jag debatterade med Sofia Larsen nysst och ställa en fråga till Göran Thingwall. I förslaget som ligger på riksdagens bord står det att entreprenörskap bör vara ett självklart perspektiv i yrkeshögskolan. Jag måste då fråga om det "bör" eller "ska". Varför så luddigt, flummigt och okonkret när man pratar om hantverkare och om yrkesutbildningar som ändå ska vara alliansens honnörssord? Vad är tankarna bakom detta? Finns det några tankar förutom att vi någon gång i framtiden, enligt Sofia Larsen, ska få se ett nationellt program för hela utbildningssystemet? Jag tycker helt enkelt att det är dåligt att detta inte finns som en självklar, bärande del av yrkeshögskolan och att det inte står "ska" utan "bör".

Anf. 131 GÖRAN THINGWALL (m) replik:

Fru talman! Jag måste hålla med Mats Pertoft om att det nog inte ska stå "bör" utan "ska". Samtidigt vill jag säga att det nog är lite underförstått i betänkandet att entreprenörskapet vilar som ett paraply över hela yrkeshögskolan, därför att självklart kommer alla som går där att förr eller senare bli någon form av egenföretagare. Men, som sagt, du har rätt. Vi har ändrat oss och skrivit till, och det ska naturligtvis stå "ska".

Om du går igenom yrkeshögskolan är säkert chansen väldigt stor att du kommer att bli en egenföretagare. Men jag tror i alla fall att regeringen har bra kännedom om entreprenörskap. Jag var på ett frukostmöte för ett tag sedan med rubriken Entreprenörskap – en framtidsbransch inom sjukvården, så jag tror att man kände till det, men man tänkte inte riktigt på det här. Du har rätt.

Anf. 132 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Jag får ta till mig detta. Det är bra att alliansen läser Miljöpartiets motioner och förstår att det behövs entreprenörskap.

Jag vill också passa på att tacka Göran Thingwall för hans sakliga framställning av historien bakom KY och yrkeshögskolan.

Göran Thingwall sade "underförstått". Jag tror inte att de som läser riksdagens beslut sysslar med tankeläsning och kan gissa sig till vad som är underförstått eller inte. Det som ska beslutas här ska vara tydligt. Det ska klart framgå vad man ska göra och inte ska göra. I detta perspektiv saknas entreprenörskap som ett självklart "skall". Det måste alliansen redogöra för.

Jag har samma fråga till Göran Thingwall som jag ställde till Sofia Larsen. Göran Thingwall var ännu tydligare med att klargöra att det finns en bred parlamentarisk uppslutning bakom tanken om yrkeshögskolan. Varför har alliansregeringen varit oförmögen att skapa en blocköverskridande majoritet för detta? Ni kan säkert rada upp ett antal saker från alliansens sida, men ni har initiativet. Ni har inte bjudit in till samtal där vi hade haft en chans att komma överens. Jag tror att det hade funnits en sådan chans. Varför finns inte denna initiativförmåga från alliansens sida? Har ni fyra partier så svårt att komma överens så att ni inte klarar av några till?

Anf. 133 GÖRAN THINGWALL (m) replik:

Fru talman! Entreprenörskap är mycket viktigt. Det ska vara ett "skall". Det ska finnas med under hela utbildningen, som jag ser det. Vi kan vara överens, Mats Pertoft, om att uppdra till Myndigheten för yrkeshögskolan att se till att entreprenörskap genomsyrar hela utbildningen. Tänk om man har gått tre år, lärt sig ett yrke bra och vill ut och jobba och så ställs man inför fait accompli: Hur gör man för att bli egen företagare? Vilka lagar och ordningar gäller? Entreprenörskap måste givetvis genomsyra hela utbildningen på yrkeshögskolan. Myndigheten för yrkeshögskolan får till uppgift att fixa detta, tycker jag.

Mats, du undrade om blocköverskridande lösningar. Jag är inte skolminister. Hade jag varit det hade jag kanske pratat med dig, Mats. Jag är mycket för blocköverskridande lösningar. Ibland är dock politik lite komplicerat. Det är inte jag som styr och ställer. Vi är en alliansregering med fyra olika viljor. Det är ett givande och tagande i alliansregeringen också, vad jag förstår.

Jag skulle gärna se lite fler blocköverskridande lösningar. Utbildning liksom sjukvård är egentligen inte partipolitik. Jag kan inte se det så. Vi ska se till att Sverige får bra utbildning och sjukvård. Man ska få rätt utbildning och sjukvård oavsett var i landet man bor. Vi kanske kan göra något åt det där med blocköverskridande lösningar, Mats. Jag tar till mig det i alla fall.

Anf. 134 FREDRIK MALM (fp):

Fru talman! Det är intressant att lyssna på den här debatten, inte minst det senaste replikskiftet. Jag skulle därför vilja börja med att citera Miljöpartiets reservation i betänkandet: "Entreprenörskap bör, enligt Miljöpartiets mening, vara ett självklart perspektiv i yrkeshögskolan." Det kanske är så att som man känner sig själv dömer man andra. Det är möjligt att vi från alliansens sida ska tolka detta som att Miljöpartiet inte anser att entreprenörskap är särskilt viktigt.

Fru talman! I dag debatterar vi utbildningsutskottets betänkande 6 som handlar om regeringens proposition nr 68 om den nya yrkeshögskolan. Det är en bra dag för alla dem som vill söka till en yrkesutbildning av hög kvalitet och förbättra sin ställning på arbetsmarknaden. Den nya yrkeshögskolan kommer att förstärka yrkesutbildningarnas roll i det svenska utbildningssystemet.

I dag är också en bra dag för alla arbetsgivare och kommuner som vill kunna anställa framöver, inte minst när konjunkturen vänder uppåt. En ny yrkeshögskola kommer att bättre kunna tillgodose de behov som finns på arbetsmarknaden av ny personal som gått en utbildning med hög kvalitet och speciellt inriktad på ett visst yrke.

I dag är också en bra dag för Folkpartiet och alliansen. Vi har tydligt markerat att yrkesutbildningarna måste uppvärderas i Sverige. Yrkeshögskolan är en del av en mycket stor satsning som vi gör. Den inbegriper yrkesinriktning i den nya gymnasieskolan, lärlingsutbildningar, yrkesvux med mera.

Under lång tid har yrkeskunskaperna nedvärderats i Sverige. Det har fått till följd att ganska många ungdomar på de yrkesinriktade programmen på gymnasiet hoppar av. Det är också svårt att få tag på personal in-

om många olika branscher. Det i kombination med idén om att alla ska bli behöriga för högre studier och att hälften i varje årskull ska in på universitet och högskola har bidragit till, menar vi, en lägre status för praktiska kunskaper och yrkesutbildningar. Det är mycket problematiskt.

Propositionen, och utskottets betänkande, är därför mycket välkommen. Den är viktig. Många har efterfrågat den. Ryggraden i den nya yrkeshögskolan kommer att vara KY, den kvalificerade yrkesutbildningen. Det är de utbildningar som i framtiden skulle ha blivit KY-utbildningar som kommer att utgöra majoriteten i den nya yrkeshögskolan. Det kan vi vara ganska säkra på.

Detta är viktigt att betona, inte minst för att KY alltid har baserats på en grundläggande princip om näringslivets medverkan i utbildningarna. Det har inneburit att KY-utbildningarna har blivit framgångsrika. Som nämdes tidigare av ordföranden i utskottet får upp till 90 procent av dem som genomgått KY jobb strax efter avslutad utbildning. KY har alltså i huvudsak fungerat väl. De flesta har fått jobb och många branscher har fått kvalificerad yrkesutbildad arbetskraft genom KY.

Den nya yrkeshögskolan ska bevara den kärna som har funnits inom den kvalificerade yrkesutbildningen. Med den nya myndigheten och med ett samlat regelverk för eftergymnasiala yrkesutbildningar som ligger utanför högskolan ökar dock möjligheten att göra kvalificerade analyser, utvärderingar, kvalitetsbedömningar och så vidare för hur arbetsmarknaden kommer att se ut. Totalt sett är vi övertygade om att detta kommer att vara positivt på längre sikt och givetvis även på kort sikt.

Vi i alliansen är glada över att kunna debattera den nya yrkeshögskolan här i dag och över att reformen kan träda i kraft redan i vår och omfatta nya studenter redan i höst. Jag noterar att oppositionen i huvudsak är positiv till detta. Det är viktigt, för då vet vi att även om det skulle bli nya majoritetsförhållanden i Sverige är yrkeshögskolan tryggad för lång tid framåt.

Man kan givetvis skönja en viss oenighet i oppositionens olika reservationer. Det är inte heller någon slump utan ganska symtomatiskt att partierna har egna och inte gemensamma reservationer i många ärenden. Det finns också en viss benägenhet från oppositionens sida, fru talman, att lite slentrianmässigt reservera sig när man egentligen inte har så mycket att reservera sig mot eftersom man i grund och botten är ganska överens. Man talar gärna om en blocköverskridande överenskommelse, man sträcker gärna ut händer i teorin, men när det kommer till kammaren lägger man fram reservationer.

Jag vill avslutningsvis påpeka en sak som nämnts i debatten. Det är när det blir någon sorts tävlan i att yrka på flest nya platser inom olika utbildningssatsningar. När konjunkturen vänder nedåt och fler människor varslas och blir arbetslösa är det givetvis mycket viktigt att regering och riksdag ser allvarligt på detta och att vi på olika sätt genomför åtgärder, antar krispaket och annat.

Det är precis det vi har gjort här i riksdagen med regeringens förslag om ett krispaket på drygt 8 miljarder kronor. Det innebär att vi har ökat antalet platser till yrkeshögskolan och yrkesvux. Det ligger lite i politikens natur, inte minst när man sitter i opposition, att man ska övertrumfa med ytterligare 1 000 platser, ytterligare 2 000 platser.

Vi måste också ta hänsyn till möjligheten att få praktikplatser, möjligheten att upprätthålla en god kvalitet och mycket annat.

Med dessa ord vill jag yrka bifall till förslagen i utskottets betänkande.
(Applåder)

Anf. 135 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Jag noterade med viss förvåning att Fredrik Malm redan ser konjunkturen vända uppåt. Det kanske är en folktopartistisk analys.

Inte mig emot, men om man lyssnar på kommunerna är det snarare motsatsen.

Jag vill ställa en fråga som gäller yrkeshögskolan som jag var inne på i mitt anförande.

De estetiska utbildningar som i dag finns inom KY hanteras väldigt sparsmakat, för att uttrycka det snällt, i propositionen och i utredningen som föregick propositionen. Hur har man tänkt kring detta?

Jag har varit väldigt envis och efterlyst entreprenörskap. I motionen från Miljöpartiet står det faktiskt ”ska”, inte ”bör”.

Hur har allianssidan tänkt när det gäller andra utbildningar som kommer att platsa i yrkeshögskolan? Många av de kriterier man har ställt upp stämmer inte alls på de konstnärliga utbildningarna.

Anf. 136 FREDRIK MALM (fp) replik:

Fru talman! I mitt anförande skrev jag: I dag är det också en bra dag för alla arbetsgivare och kommuner som vill kunna anställa framöver, inte minst när konjunkturen vänder uppåt.

Det är givetvis alltid det talade ordet som gäller. Men så stod det i mitt anförande. Jag ser egentligen ingen annan ekonomisk verklighet än den som Mats Pertoft ser, förutsatt att han och jag tittar genom ungefär samma glasögon.

Om utgångspunkten för en utbildning är att näringslivet ska spela en central roll i planering, upplägg och beskrivning av vad utbildningarna ska innehålla och om detta görs utifrån vissa bedömningar av vilken arbetskraft som behövs finns det naturligtvis utbildningar inom denna familj, som tidigare fanns under KY-paraplyet, där branscherna kanske inte alltid bär sig på en fri konkurrensutsatt marknad.

Det är den fråga som vi politiker alltid har att ta ställning till. Det handlar om inslag i kulturen och mycket annat.

Vi säger att de konstnärliga och estetiska utbildningarna bör kunna utvecklas inom ett särskilt regelverk. Det blir upp till den nya myndigheten att titta på hur man kan planera för att de utbildningarna ska kunna utvecklas på ett bra sätt. De är viktiga att värna, men det är inte alltid så bra om de utbildningar som ligger i ett gränsland mellan olika verksamhetsformer kopplas bort. Vi tror att de konstnärliga utbildningarna kommer att kunna växa och garanteras en bra framtid också inom ramen för den nya yrkeshögskolan.

Anf. 137 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Jag noterar att Fredrik Malm har väldigt vackra ord om de konstnärliga utbildningarna, men få – nästan ännu färre än vad som finns skrivet.

Det är lite konstigt. Jag tycker ändå att Folkpartiet tidigare har haft en viss profil på kulturområdet. När det gäller yrkehögskolan verkar man ha tappat den profilen någonstans på vägen. Det finns ingenting om detta. Det står ingenting om det i det vi ska ta beslut om i dag. Det är det jag efterlyser. Det tror jag att Kultursverige också efterlyser. Man vet inte riktigt vad som ska gälla.

Alliansen verkar sakna kulturpolitik eller visioner på det här området. Det finns annat än yrkesliv och näringsliv i de här frågorna. Det verkar ha tappats bort på vägen.

Fredrik Malm var i sitt anförande inne på frågan om praktikplatser. Jag håller med om betydelsen av praktikplatser. Senast i dag kom det ett nyhetstelegram om bristen på praktikplatser. Jag har tidigare interpellat med näringsministern i den frågan. Den här regeringen har ju avskaffat stöd och vägrar ge stöd till att ta fram och bevara praktikplatssystem som finns, bland annat i Halland. Hur i all sin dar ska man klara av att få fram praktikplatser till KY-utbildningarna när man inte ens är beredd att bevara de fungerande praktikplatssystem som finns i dag?

Hur ska man kunna upprätthålla yrkehögskolans fackstatus när man inte ens är beredd att stödja de fungerande system som finns? Vi behöver faktiskt få fram praktikplatser i en lågkonjunktur. De är inte längre givna på samma sätt som under en högkonjunktur.

Anf. 138 FREDRIK MALM (fp) replik:

Fru talman! Det är viktiga frågor som Mats Pertoft tar upp. Det känns kanske lite vid sidan om att gå till stora retoriska angrepp när det gäller kulturpolitiken. Det är klart att vi kan diskutera såväl nationalscenerna som den lokala kulturen, men det kanske inte riktigt hör till en debatt om yrkehögskolan.

Däremot är det, som jag sade i mitt förra inlägg under replikskiftet, oerhört viktigt att de utbildningar som vi anser är viktiga, som vi vill värdera och som det finns ett intresse från anordnare att organisera kan få en bra roll inom den nya yrkehögskolan.

Det är lite anmärkningsvärt om man har uppfattningen att den nya myndigheten inte ska få möjlighet att göra vissa bedömningar och analyser. Den expertis som kommer att kopplas till den nya myndigheten är ändå ganska stor. Det är viktigt att våra myndigheter har möjlighet att komma in med underlag och att vi inte alltid har attityden att vi vet bäst, utan att vi ser behovet av att garantera den fortsatta existensen för konstnärliga utbildningar och också ger myndigheten möjlighet att utveckla detta.

Frågan om praktikplatser blir lite märklig i oppositionens argumentation. Först kritiserar man regeringen för att man har för få platser och att man utökar platserna i yrkesvux och yrkehögskolan med för få platser. Oppositionen vill vara ännu mer ambitiös. I nästa steg kritiserar man regeringen för att inte kunna garantera alla praktikplats.

Det är väl så, Mats Pertoft, att ni måste presentera ett eget förslag för väljarna? Hur ska ni i det förslaget kunna garantera praktikplatser? Ni behöver ju flera tusen fler praktikplatser än vi.

Man kanske först ska sopa framför egen dörr.

Anf. 139 ROLAND BÄCKMAN (s) replik:

Fru talman! Tack, Fredrik Malm, för ett intressant och bra anförande. Ett tag hoppades jag att jag hörde rätt och att konjunkturen hade vänt, och att jag inte visste det. Vi får väl hoppas att det kommer snart.

Yrkeshögskolan kommer nu äntligen på plats. Men en yrkeshögskola är ingenting utan utbildningar och utbildningsplatser. Yrkeshögskolan ska fungera som ett paraply för utbildningarna.

Flera arbetsgivarorganisationer har protesterat mot att det skulle bli nedskärningar på antalet utbildningsplatser. De protesterna kom alltså under högkonjunktur. Nu är det lågkonjunktur, som sagt, och några fler platser har tillkommit.

Även om Fredrik inte vill höra talas om det känns det som om det är långt ifrån tillräckligt med de platser som nu finns. Det är därför vi har 50 000 fler platser. Det har vi tagit fram för att vi befinner oss i en kris. Vi måste ha de platserna. Utbildning är något av det viktigaste man kan satsa på i en lågkonjunktur.

Min fråga är: Kommer det löften från regeringen om fler utbildningsplatser? Detta frågar jag med tanke på den nationella kris som vi befinner oss i.

Anf. 140 FREDRIK MALM (fp) replik:

Fru talman! Jag får börja med att tacka för tacket, om jag uttrycker mig så. Det är alltid glädjande när företrädare för oppositionen uppskattar det vi säger här.

Jag ska vara mycket konkret beträffande den sista frågan, huruvida regeringen kommer att öka antalet utbildningsplatser, i den bemärkelsen att vi alltid måste ha en beredskap för situationen på arbetsmarknaden är i Sverige. Det finns många förståsigpåare, tyckare och analytiker som gör bedömningar av hur länge krisen kommer att hålla i sig, hur länge lågkonjunkturen varar, innan det börjar vända uppåt igen, men det kan vi inte veta säkert.

Man kan i och för sig göra som en del inom oppositionen vill, att använda alla pengarna nu till att gå in i fordonsindustrin och så vidare. Vi vet inte hur länge krisen håller i sig, och därför kan det mycket väl komma ytterligare stimulanser från regeringens sida. Ytterst är det dock inte jag som fattar de besluten eftersom jag sitter i denna församling.

Vi har i riksdagen fattat beslut om 8,3-miljardspaketet som presenterades i december av Maud Olofsson och statsminister Fredrik Reinfeldt. Det innebär 1 000 fler platser i yrkeshögskolan för 2009, 2 000 platser för 2010 och 1 000 platser för 2011. Om man lägger till de ökade satsningar vi gör på platser i yrkesvux handlar det om 3 200 platser för 2009, 3 900 platser för 2010 och 1 000 platser för 2011. Dessutom möjliggör man för dem som går yrkesvux att få det högsta beloppet i studiemedel. Visst har vi gjort betydande insatser!

Anf. 141 ROLAND BÄCKMAN (s) replik:

Fru talman! Även om ni, Fredrik Malm, inte kommer upp i samma stora antal utbildningsplatser som vi har ni skapat fler platser. Det måste jag hålla med om. Å andra sidan började ni mandatperioden med att dra ned alldeles kopiöst på antalet utbildningsplatser.

Socialdemokraterna vill ha betydligt fler utbildningsplatser än den moderata regeringen eftersom vi är övertygade om att det är helt rätt att investera i människors utveckling. Att utbilda sig under en lågkonjunktur är ett bra sätt att möta alla varsel och all den arbetslöshet som nu drabbar Sverige och som, vad jag förstår, kommer att drabba Sverige under våren och sommaren. Att utbilda sig är en mycket viktig förutsättning för att kunna vara förberedd när de nya jobben kommer.

Eftersom ni inte har alla de utbildningsplatser som vi har, och som skulle behövas nu och över sommaren, har jag en fundering. Med facit i hand – hade det inte, Fredrik Malm, varit bättre att skapa tillräckligt med utbildningsplatser i stället för att sänka skatten för de redan välbesuttna?

Anf. 142 FREDRIK MALM (fp) replik:

Fru talman! Vår uppfattning är att man måste kunna hålla flera bollar i luften samtidigt och kunna genomföra olika reformer. En del tar längre tid, andra tar kortare tid.

Under den pågående krisen har vi genom de paket som regeringen lagt fram ökat antalet med tusentals platser totalt för yrkesvux och yrkes- högskola. Det är sant att regeringen minskade på antalet platser tidigare. Vi dimensionerade ned en aning på komvux och annat, inte minst anslagsmässigt. Det var när konjunkturen var hög och det såg avsevärt bättre ut, alltså före krisen.

På det sättet har alliansregeringen egentligen en liknande attityd som den tidigare socialdemokratiska regeringen hade då man i en rad statsbudgetar efter varandra drog ned på anslagen till komvux. Det berodde på att arbetsmarknaden såg ut som den gjorde. Det betyder inte, vill jag understryka, att vi ska se på utbildningssystemet enbart som någon sorts konjunkturregulator. Det handlar inte om det utan om att man på marginalen kan dimensionera utbildningen så att människor som varslas och sedan friställs snabbt ska kunna få en utbildningsplats och omskola sig. Det är mycket viktigt.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag verkligen poängtera att i kammaren och i debatten om den ekonomiska nedgången och krisen försöker man givetvis, det ligger i politikens natur, att på olika sätt övertrumfa varandra – vi vill ha några fler platser än ni och så vidare – men i grund och botten har vi också att ta hänsyn till något annat, nämligen kvaliteten i utbildningarna. Därmed hamnar Roland Bäckman i samma sits som Mats Pertoft, det vill säga att man, med tanke på era ambitioner, kommer att få svårt att hitta praktikplatser för att kunna upprätthålla den höga kvaliteten i utbildningarna som trots allt är nödvändig.

Anf. 143 EVA JOHANSSON (kd):

Fru talman! Jag vill gärna börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Jag tillåter mig att inleda med en kort historisk tillbakablick. Den 21 april 1994 beslutade den dåvarande borgerliga regeringen om direktiv för en utredning om kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning. Utredningens uppdrag var bland annat att definiera behovet av kvalificerad yrkesutbildning på eftergymnasial nivå, bedöma behovet av avgränsningar mellan den kvalificerade eftergymnasiala yrkesutbildningen och andra

utbildningssektorer samt lämna underlag till ställningstagande i fråga om strukturen för den kvalificerade eftergymnasiala yrkesutbildningen.

I mars 1995 överlämnades betänkandet *Yrkeshögskolan – Kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning*. Där föreslogs att en parallell organisation för kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning vid sidan av högre utbildning skulle inrättas. Denna borde benämnas yrkeshögskola för att markera att det rörde sig om en alternativ studieväg som var likvärdig med, men väsensskild från, akademisk högskoleutbildning. Utredaren föreslog att vissa kompletterande utbildningar och kommunala påbyggnadsutbildningar skulle överföras till yrkeshögskolan.

Det föll på den socialdemokratiska regeringen att tillvarata utredningens förslag, och formen KY, kvalificerad yrkesutbildning, infördes. Kristdemokraterna var naturligtvis principiellt positiva till varje försök från statsmakternas sida att lyfta upp den praktiska kunskapen. Vi var stolta men inte nöjda.

Att utformningen av den yrkesutbildning som skedde genom KY inte fick tillräckliga förutsättningar insåg inte bara vi utan även riksdagens hela utbildningsutskott. Våren 2004 enades därför samtliga partier i utskottet om att den eftergymnasiala yrkesutbildningen behövde ses över. Kritiken handlade framför allt om att det var svårt att få ett helhetsgrepp om alla eftergymnasiala yrkesutbildningar.

Arbetsmarknadsverket, kommunerna, högskolorna, studieförbunden, folkhögskolorna och privata utbildningsanordnare är exempel på aktörer som kunde erbjuda yrkesutbildningar till personer med gymnasiekompetens. Det var bra även om det var en omvändelse under galgen då det var Socialdemokraternas svala satsning på akademisk högskola och njugga syn på yrkeskunskap som under gångna år hindrat vårt land från att få en väl fungerande yrkesutbildning, något som borde ha skett för länge sedan.

Fru talman! Alltsedan den förra borgerliga regeringen började fundera i dessa termer och en utredning tillsattes har Kristdemokraterna tillsammans med kollegerna i alliansen ihärdigt och konsekvent verkat för att en yrkeshögskola ska inrättas. Det är därför med extra stor glädje jag deltar i den här debatten och det kommande beslutet.

Principen om en yrkeshögskola är helt riktig ur flera synvinklar. Det är rätt att satsa på yrkeshögskola eftersom bristen på kompetent arbetskraft under lång tid varit ett problem som hindrat företagsexpansion. Det är rätt att inte uppfinna hjulet igen utan i stället bygga vidare på den goda erfarenhet som vi har av bland annat KY-utbildningarna, vilket nämnts tidigare.

Det är rätt att ge den kvalificerade yrkesutbildningen en sammanhållen form som inte bara är tydligare utan också innehåller en ökad rättssäkerhet jämfört med KY-utbildningen.

Det är rätt att inte bara framhålla den akademiska högskolan som en kungsväg till självförverkligande och utveckling.

Det är rätt att ge det lokala och regionala näringslivet möjlighet till kvalitetssäkrade utbildningar som svarar mot företagets behov, inte minst i det konjunkturläge vi befinner oss i nu.

Vi har tidigare i debatten hört mer i detalj från både opposition och majoritet om alla goda förslag som propositionen innehåller. Det är en

enig allians som lägger fram förslaget. Frågan är i vanlig ordning vad oppositionen presenterar för alternativa förslag.

Fru talman! Vi får som vanligt börja med att konstatera att det inte finns någon riktigt klar linje. Man är välvilligt inställd, men samtidigt gnölar man lite på kanten. Tre partier, tre reservationer. Trots att reservationerna från s, v och mp har snarlika ordalydelser finns det avgörande skillnader.

Socialdemokraterna och Vänsterpartiet skriver om broar mellan utbildningar, medan Miljöpartiet i stället framhåller avgiftsfriheten i sin reservation. Betyder det att avgiftsfriheten är oviktig för Socialdemokraterna och Vänsterpartiet och att broar mellan utbildningar är oviktiga för Miljöpartiet? Om svaret är nej, varför har ni då inte enats om en gemensam skrivning? Det undrar vi förstås.

Det är lite tröttsamt att i reservationer återigen läsa Sagan om den borgerliga regeringen som skar ned komvux. I tidigare debatter har vi vid ett flertal tillfällen – även i den här debatten har mina kolleger i alliansen gjort det – lyft fram det faktum att den socialdemokratiska regeringen levererade Kunskapslyftet men i takt med minskade behov drog ned satsningen år efter år utan att ett pip från Socialdemokraterna över huvud taget hördes. Den utvecklingen hade man tänkt fortsätta med om man hade vunnit valet. Det framgick tydligt av vårpropositionen från 2006. Den borgerliga regeringen gör alltså precis vad den socialdemokratiska regeringen också hade tänkt göra i ett läge då konjunkturen var på topp.

Fru talman! Jag är glad för att vi nu efter tolv år i opposition och två år i regeringsställning äntligen kan genomföra den principiellt viktiga och mycket efterlängtade yrkeshögskolan, som mitt parti konsekvent har verkat för under alla dessa år. Vi har inte varit ensamma, utan haft gott stöd av våra allianskolleger. Alliansen är i fråga efter fråga enad. Det är lite mödosamt att vara i opposition, speciellt när man har svårt att samla sig till gemensamma motförslag. Att ha tydliga förslag och tydliga alternativ till det som inte upplevs fungera tillräckligt bra är, kan jag avslöja, en ganska framgångsrik väg för att åstadkomma positiva förändringar.

Oppositionen uppehåller sig vid ett starkt avgränsat antal frågor. Utöver ja till regeringens förslag undrar vi än en gång vad ni egentligen vill. Hur ska ni lyckas enas till ett trovärdigt alternativ i utbildningspolitiken? Vi väntar med spänning på alternativa förslag inom det här området också.

(Applåder)

Anf. 144 ROLAND BÄCKMAN (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att du säger många kloka saker, Eva Johnsson. Däremot glömde du bort att tala om varför majoriteten i förhållande till oss vill ha så väldigt få utbildningsplatser. Du glömde när du pratade om komvux att tala om varför ni fullständigt slaktade komvux när ni började er mandatperiod. Det blev nästan ingenting kvar av det. Men de frågorna kanske du kan komma in på.

För oss socialdemokrater är det viktigt att gymnasieutbildning ger behörighet för att kunna studera vidare inom yrkeshögskolan. Det var det jag ville prata lite grann om.

Vi vet att det är viktigt att det finns broar mellan olika utbildningsformer och att det ger människor möjlighet till utbildning och kompe-

tenshöjning samt att någon gång under yrkeslivet kunna byta yrkesinriktning om det krävs eller om det önskas.

Det finns många otydligheter i den moderata regeringens proposition om yrkeshögskolan som borde förtydligas. Vi har fått väldigt få svar hittills. Men det här kanske vi kan få svar på.

Kommer alla elever som genomgått gymnasieskolan att ha behörighet att söka vidare till yrkeshögskolan? Det är en väldigt viktig fråga. Kommer kraven för att studera vid yrkeshögskola respektive högskola och universitet att skilja sig åt?

Anf. 145 EVA JOHNSON (kd) replik:

Fru talman! Som jag sade tidigare i mitt anförande gör alliansregeringen precis det som den socialdemokratiska regeringen på sin tid gjorde. Man anpassar nämligen antalet utbildningsplatser till efterfrågan. Vi har all respekt för skattebetalarnas pengar och vill inte göra om det misstag som Socialdemokraterna gjorde under sin tid, då man stod med tomma utbildningsplatser på våra högskolor och universitet. Det finns ingen anledning att göra så.

Däremot har vi sagt att utbildning naturligtvis är någonting som nogsamt ska följas. Man ska beakta det konjunkturläge som råder. Vi har stort fokus på detta. När vi lade fram budgetpropositionen var vi tillsammans med resten av världen i det läge som då rådde, i somras, en aning mer optimistiska. Det visade sig att utvecklingen sedan kom att bli en annan.

Vi följer detta nogsamt. Vi kommer om behovet påkallar att öka ytterligare. Vi börjar med ett stort antal platser, men vi kommer att följa utvecklingen nogsamt på området.

Anf. 146 ROLAND BÄCKMAN (s) replik:

Fru talman! Är utbildningsplatserna anpassade? Vi håller på att gå in i en nationell kris, för att citera finansministern. Jag tror att det kommer att behövas betydligt fler platser än majoriteten har tagit fram.

Hur som helst: För oss socialdemokrater är det viktigt att det inte blir en massa stängda dörrar för den som vill studera vidare efter avslutad gymnasieutbildning eller för studier senare i livet. Det är därför jag ställde frågan nyss. Vi tycker att det är viktigt med växelverkan mellan olika utbildningsformer på eftergymnasial nivå, så att studerande kan röra sig mellan olika utbildningsformer.

Jag funderar givetvis på vem det är som tjänar på stängda dörrar eller upplevda hinder för att studera vidare. Jag hoppas att jag kan få beskedet att det inte kommer att bli så.

Hur ser den borgerliga majoriteten på kraven och förutsättningarna för att kunna växla mellan olika utbildningar? Hur ser de ut egentligen? Kommer det att bli så att vissa kommer att lämnas utanför när det gäller att kunna studera vidare?

Jag fick höra tidigare att det kanske kommer att bli en utvärdering och en kvalitetssäkring av utbildningssystemen. Jag skulle nog vilja säga att det verkligen kommer att behövas.

Jag vill säga en sak till när jag ändå har ordet. Varför är konsekvenserna av att ha en respektive två examina inte tydligt genomlysta?

Anf. 147 EVA JOHANSSON (kd) replik:

Fru talman! Att Socialdemokraterna vill ha extra jämfört med allt vad regeringen gör har vi sett hela tiden. Min egen partiledare Göran Hägg-lund uttryckte sig på följande sätt: Att titta på budgeten tillsammans med Socialdemokraterna är som att stå vid korvmojen och hela tiden lyssna på dem som står bakom och beställer extra hela tiden.

Det är väl lite så. Vi lägger fram ett förslag – ni säger: extra! Vi lägger fram ett annat förslag – ni säger: extra!

Vi säger att det här förslaget är en början. Sedan kommer vi att följa utvecklingen och är beredda att justera det. Det är vårt sätt att försiktigt och varsamt hushålla med skattebetalarnas pengar.

Vi vill inte ställa någon utanför. Däremot vill vi skapa individuella alternativ och ett knippe av möjligheter där olika typer av kunskap ska lyftas och premieras. Det kallar vi inte att ställa någon utanför. Det kallar vi att inkludera och skapa goda förutsättningar oavsett vad man har med sig in i livet.

Vi vill inte exkludera. Vi vill inkludera så många som möjligt med ett knippe av valmöjligheter och alternativ.

Anf. 148 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! När jag lyssnar på Eva Johansson funderar jag över det där med historieskrivning. Visst var det så att de socialdemokratiska regeringarna successivt drog ned på komvux efter Kunskapslyftet. Men ute i Sverige var alla kommuner chockade över de nedskärningar på komvux som alliansregeringen genomförde direkt efter valet. Det är bara att fråga kommunchefer och utbildningschefer. Se på Stockholms stad, som har borgerligt styre, som hade väldiga problem eftersom efterfrågan ökade och man inte kunde tillfredsställa den. Visst planerades en fortsatt nedskärning, alltså en minskning av antalet platser, men alliansen toppade den med råge och chockade Sveriges kommuner.

Det är också intressant att vi i princip är överens men att alliansregeringen än en gång visar sin oförmåga att samarbeta med partier utanför alliansen.

Till sist har jag en fråga som jag har varit inne på tidigare. Jag har fått signaler från KY-utbildningar – det handlar om utbildningar som vill in i KY eller i respektive yrkeshögskolesystem – om att de inte får några svar. De hänger i luften, så att säga. När kommer detta att bli tydligt? Vad kommer alliansen att göra för att de utbildningar som nu till hösten vill starta ska få svar så snabbt som möjligt? Eller har man som vanligt haft så bråttom att sätta i gång saker att det inte finns någon struktur kring det hela och att verksamheterna inte får besked?

Anf. 149 EVA JOHANSSON (kd) replik:

Fru talman! I princip är vi överens, Mats Pertoft, och det är vi väldigt glada över. Sedan hade det varit trevligt om ni någon gång när ni i princip är överens med oss också kunde tillstyrka ett eller annat av våra förslag, men jag förstår att det är önsketänkande. Vi får se.

Mats Pertoft tycker att vi är otydliga gentemot olika utbildningsanordnare som står och väntar på att få erbjuda dessa utbildningar. Det är ett ganska stort beslut som vi nu fattar. Det är en ganska stor förändring. Vi synkroniserar och sammanför alla dessa olika utbildningar under ett

paraply. Det har varit extremt spretigt tidigare. Vi skapar också en ny myndighet som kommer att ha ansvar både för kvaliteten och för att godkänna de olika utbildningarna. Det är ganska självklart att vi inte kan föregripa myndighetens beslut genom att i förväg lova vissa utbildningar.

Vi sätter upp ramarna med stor respekt för myndigheten som sedan kommer att fortsätta arbetet, nogsamt följa utvecklingen på arbetsmarknaden och också följa upp och granska de kommande utbildningarna. Den respekten hoppas jag att även Mats Pertoft kan ha.

Anf. 150 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Visst har jag respekt för att det krävs tid för att få i gång det nya arbetet på myndigheten. Men problemet är att det finns verksamheter som helt enkelt hänger i luften och där man inte får klara besked. Gång på gång utmärks den här regeringen av att man har väldigt bråttom. Man verkar liksom jagad av något som jag inte vet vad det är. I vilket fall som helst verkar man inte ha något långsiktigt tänkande som gör det möjligt att skapa myndigheten, få i gång rutinerna och så vidare och ha en viss överlappning så att verksamheterna kan känna sig trygga. Den implementeringstiden verkar alliansregeringen inte riktigt få till.

Jag vet inte vad det är som jagar er så att ni måste få till alla förändringar inom denna mandatperiod. Det verkar vara något som gör er osäkra inför framtiden.

Vi vill ju ha yrkeshögskolan, så det är inte det som är problemet. Men vi vill att detta ska ske på ett bra sätt. Där verkar det inte finnas tålamod från regeringens sida. Får inte ni också dessa signaler från verksamheten? Jag får dem i alla fall.

Anf. 151 EVA JOHNSSON (kd) replik:

Fru talman! Vi lyssnar naturligtvis på både näringslivet, verksamheten och utbildningsanordnare, och vi roar oss också då och då med att lyssna på oppositionen.

Lyssnar man på oppositionen kan man också möjligen dra en annan slutsats. Enligt Miljöpartiet har vi för bråttom, alldeles för bråttom. Enligt Socialdemokraterna går det alldeles för långsamt.

Då kan man tycka att vi borde vara ganska bra ute. Jag drar slutsatsen att vi har hittat en bra medelväg där det går ganska lagom.

Vi kommer med stort förtroende för den nya myndigheten att veta att fokus kommer att vara på arbetsmarknaden, på behovet, på näringslivet och på de människor – elever, ungdomar – som nu är på väg in i den nya yrkeshögskolan. Vi ser fram emot detta. Vi ser fram emot myndighetens beslut och mot att äntligen ha en yrkeshögskola som är både kvalitetssäkrad och arbetsmarknadsanpassad.

Anf. 152 MARGARETA PÅLSSON (m):

Fru talman! Det finns ett fantastiskt samhälle i nordvästra Skåne som heter Ljungbyhed. Redan 1910 bedrevs där flygutbildning genom Thulins flygskola. Någon har kanske sett filmen *Så vit som en snö*, som handlar om den tiden och om Sveriges första kvinnliga pilot. År 1926 etablerade sig Kungliga Krigsflygskolan på Ljungbyhed. Min farfar var med från början.

Ljungbyhed ligger mellan Söderåsen och Hallandsåsen, och det läget gör att man nästan varje dag i vilket väder som helst, även med oerfarna piloter, kan starta och landa. Ljungbyhed är unikt med sina fyra parallella banor. Trots att Krigsflygskolan nu är borta är det fortfarande en av Sveriges största flygplatser i flygplansrörelser räknat. En flygplansrörelse är när ett flygplan går upp eller ned.

En gång var den militära flygutbildningen den enda avancerade pilotutbildning vi hade i landet. Det innebar att försvaret utbildade piloter till sig självt, men också piloter som senare sökte civil anställning hos i första hand SAS. Det var ungefär som att utbilda bilförare till Formel 1-förare och att de sedan kör buss i hela sitt liv.

Därför startades Trafikflyghögskolan, TFHS, med finansiering både från försvaret och från SAS. Det har runnit mycket vatten under broarna sedan dess. Den militära flygskolan har lämnat både Ljungbyhed och, senare, Ängelholm. SAS har slutat betala, men kvar finns TFHS. Det är en flygutbildning med Lunds universitet som huvudman. Den är jättebra. Tyvärr är den också jättedyr. En elev där kostar 900 000 kronor per år medan en elev på en annan pilotutbildning i Sverige kostar 280 000 kronor. Det är svårt att försvara den dyra utbildningen i Ljungbyhed, i synnerhet som piloterna på den billigare utbildningen är lika attraktiva på arbetsmarknaden. Många av dem som utbildas i Ljungbyhed finns inte ens kvar som flygande när man ser var de har fått jobb efter sin examen.

Den utredning som föregick dagens betänkande föreslog att staten enbart skulle finansiera en tvåårig utbildning till så kallad ATPL-behörighet. Det utesluter TFHS och dess akademiska utbildning. Men det förslag som finns i betänkandet är tyvärr inte sådant, utan fortfarande är TFHS, Lunds universitet och Ljungbyhed med i spelet.

Man ska komma ihåg att det var Socialdemokraterna som under stora protester inte minst från oss moderater lade ned den militära flygutbildningen på Ljungbyhed och flyttade den till F 10 i Ängelholm. Sedan lade samma socialdemokrater ned den militära flygutbildningen i Ängelholm.

Men nu, fru talman, vill de bevara TFHS. Om de bara hade skött försvaret ordentligt hade aldrig flygutbildningen försvunnit från Ljungbyhed, och dagens diskussion om TFHS hade aldrig behövts. Då hade den värdefulla samverkan som fanns en gång fortfarande funnits kvar och den militära flygskolan och TFHS hade kunnat fortsätta att leva sida vid sida. Men för Ljungbyheds del är loppet inte kört, utan nu ska den nya yrkeshögskolan utreda och upphandla flygutbildningen. Var den hamnar då vet ingen i dag.

Jag tror fortfarande att Ljungbyhed är det bästa stället att bedriva flygutbildning på i Sverige. Där finns dessutom en utbildning av flygmekaniker, och där finns ett företag som heter Saab Aerotech och som reparerar SK 60 åt försvaret. Där finns alltså goda samverkansmöjligheter även om de tyvärr inte inkluderar militär flygutbildning.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 februari.)

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2008/09:TU8
Säkra förare på mopeder, snöskotrar och terränghjulingar (prop.
2008/09:60).

*Säkra förare på
mopeder, snöskotrar
och terränghjulingar*

Anf. 153 ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (m):

Fru talman! Vilka åtgärder bör vidtas för att uppnå ökad trafiksäkerhet? Vilka regler bör ändras eller införas för att minska antalet olyckor med mopeder och terrängkotrar? Vad ska göras för att få förarna att i ökad utsträckning respektera gällande regler? Vilka åtgärder vidtas för att öka trafiksäkerheten för barn och synskadade? Vilka åtgärder vidtas mot rattfylleri?

Dessa frågor besvaras i regeringens proposition *Säkra förare på mopeder, snöskotrar och terränghjulingar* som har behandlats i trafikutskottet och som nu kommer att debatteras i kammaren.

Regeringen föreslår att mopeder klass I blir ett körkortspliktigt fordon. Vad innebär detta? Den som vill köra EU-moped måste först genomgå en medicinsk och personlig lämplighetsprövning samt både teoretisk och praktisk utbildning och slutligen klara ett kunskapsprov för att få ett AM-körkort, vilket föreslås som en ny behörighet. Åldersgränsen fortsätter att vara 15 år.

Andra förslag innebär bland annat att för att få köra moped klass II, alltså en moped konstruerad för max 25 kilometer i timmen, krävs ett förarbevis som man får efter en obligatorisk teoriutbildning och ett kunskapsprov. Här gäller också 15-årsgränsen, medan det krävs att man har fyllt 16 år för att få köra snöskoter och terränghjuling, som föreslås vara två nya fordonskategorier med separata förarbevis i stället för dagens fordonslag terrängkotrar. Kunskapsprov för snöskotrar, terränghjulingar och mopeder klass II kan anordnas av privata aktörer. Regeringen föreslår också att alla fyra behörigheter ska kunna bli föremål för återkallelse och varning. Ändringarna föreslås införas stegvis under ett halvt år med början den 1 april 2009.

Fru talman! Trafikutskottet föreslår riksdagen att bifalla propositionen med en lagteknisk justering och avslå alla motionsyrkanden. Till betänkandet fogas fyra reservationer som handlar om höjd åldersgräns för förare av mopeder klass I, registrering av mopeder klass II, alkolås och säkerhetsbälten i skolbussar samt åtgärder mot rattfylleri. Mer om detta får vi höra från våra debattörer.

Anf. 154 MARIE NORDÉN (s):

Fru talman! Inledningsvis yrkar jag bifall till reservationerna nr 1 och 3.

Propositionen vi debatterar här i kammaren i dag har sin grund i den utredning som tillsattes av den tidigare socialdemokratiska regeringen. Utredningen lämnade många bra förslag som regeringen delvis har lyssnat till. Vi socialdemokrater ställer oss bakom flera av förslagen. Framför allt är det positivt att utbildningskravet för mopeder skärps. Vi vet alla att det är efterfrågat.

Men vi är mycket kritiska till att regeringen visar en avsaknad av insikt och att det finns en brist på fakta- och kunskapsbaserat ställningstagande beträffande åldersgränser för mopedklass I, det vill säga EU-mopeden.

Vi har kunnat se en mycket kraftig ökning av antalet trafikskadade mopedförare. Det årliga antalet svårt skadade har ökat från 161 till 342 mellan åren 1996 och 2007. Det motsvarar en ökning på 95 procent. Antalet lindrigt skadade har under samma period ökat från 548 till 1 817. Det motsvarar en ökning på 210 procent. Skaderisken är 50 gånger högre för en mopedist jämfört med en bilist. Nästan hälften av de skadade mopedförarna är 15-åringar.

Omfattande forskning visar att en 16-åring är betydligt mer mogen än en 15-åring. Hjärnan utvecklas fortfarande under tonåren. Förmågan att kontrollera känslor och impulser liksom förmågan att reflektera över konsekvenserna av handling och beslut utvecklas. Detta avspeglar sig också i skadestatistiken; det är betydligt fler skadade 15-åringar i relation till hur många som är ute och kör moped jämfört med i äldre åldersgrupper.

Även om det är positivt att utbildningskraven skärps hävdar experterna att det inte hjälper då det inte är utbildningsnivån hos 15-åringarna som är huvudproblemet, utan mognadsprocessen.

Det finns inga studier eller forskare som stöder regeringens teori att utbildning skulle lära 15-åringar att bli bättre på att uppfatta risker tydligare eller följa trafikregler bättre. Men det finns gedigen forskning som visar att en 16-åring är betydligt mer mogen än en 15-åring. Åldersskillnaden på ett år kan till exempel innebära en skillnad i förmåga till impulskontroll som kan orsaka svåra skador eller döden för en ung mopedist.

Med dessa fakta samt det kunskapsunderlag och den forskning som finns på området föreslår regeringen att åldersgränsen även fortsättningsvis ska vara 15 år. Argumentet är att mobilitet är viktigt. Jag har väldigt svårt att förstå detta, och jag är inte ensam. Hela Trafiksäkerhetsverket förundras över hur regeringen har kunnat komma fram till detta. I propositionen står det till och med att flera remissinstanser kraftfullt har argumenterat för att ålderskravet på 15 år bör bibehållas. Man kan konstatera att, förutom Ungdomsstyrelsen, har alla dessa organisationer ett affärsmässigt intresse av att 15-åringar får fortsätta att köra EU-mopeder. Man väljer att bortse från Trafiksäkerhetsverket och den kunskap som finns på området.

Vi jämför oss vanligtvis med andra länder som är framstående när det gäller trafiksäkerhet. Vi vill nog oftast hävda att vi hör till de främsta när det gäller just trafiksäkerhet, men tittar man på till exempel Nederländerna, Norge och Storbritannien har de alla 16-årsgräns för moped klass I. I Danmark har man till och med en åldersgräns på 18 år.

Det är bara att beklaga att regeringen inte värnar mer om trafiksäkerheten för våra 15-åringar utan i stället väljer att tillgodose branschens och detaljhandelns önskemål.

EU:s körkortsdirektivs huvudregel, förutom utbildningskraven, är en åldersgräns på 16 år. Under exceptionella omständigheter kan man avvika nedåt. Jag är ofta bland de första att ha ett glesbygdsperspektiv i politiken. Jag tycker det är viktigt. Men att hävda att ungas och barns

mobilitet i glesbygden ska vara ett starkt och hållbart argument och anses som en exceptionell omständighet känns bara krystat och fel. Dessutom har 15-åringar fortfarande tillgång till moped klass II som är långsamare. De kan hålla sig på cykelbanor och behöver inte ge sig ut i den farligaste trafiken.

Men där finns det också ett problem. Moped klass II är ett bra alternativ för 15-åringar, men en stor andel av mopederna är trimmade. Enligt NTF:s enkätundersökning av mopedförare kör 55 procent av de yngsta mopedförarna trimmat. En femtedel av mopederna går snabbare än 80 kilometer i timmen. Ett sätt att komma till rätta med bland annat trimning, men också mopedfylleri, och underlätta polisens arbete är att registrera även moped klass II, vilket också Rikspolisstyrelsen och Vägverket föreslår. Det skulle undanröja problemet med att förare som kör moped klass I tar bort registreringsskylten för att ge sken av att köra en oregistrerad klass II-moped. Vi tror att registrering också kan bidra till ett mer ansvarsfullt beteende i trafiken och till att efterlevnaden av trafikregler förbättras generellt.

Fru talman! År 1999 antog riksdagen en nationell strategi för genomförandet av barnkonventionen i kommuner, landsting, regioner och statliga myndigheter. I strategin slår man fast att alla beslut ska föregås av en barnkonsekvensanalys. En konsekvensanalys måste rimligtvis landa i att ungas liv måste värnas och risken för skador minimeras. Vuxna beslutfattare måste alltid ta ansvar när det gäller liv och hälsa hos våra barn. Den ökande skadeutvecklingen hos de unga mopedisterna kräver ett ansvarsstagande från oss här i kammaren och från föräldrar.

Historiskt har Sverige i modern tid aldrig sett en sådan skadeökning bland barn som den som har skett de senaste åren bland unga mopedister. I övrigt är Sverige världsledande på att skydda sina barn i trafiken, men när det gäller mopedsäkerhet fallerar vi och riskerar att hamna bland de sämsta i Europa.

Barn rör sig i många trafikmiljöer, och en tredjedel av alla skolbarn åker skolskjuts till och från skolan. Olyckor händer, och vi borde vara överens om att resor som görs av barn måste göras så säkra som möjligt. Det råder inget tvivel om att en nykter chaufför och bilbälten gör persontransporterna säkrare. Trots allvarliga olyckor är det alltför många kommuner som fortfarande inte ställer krav på bilbälten och alkolås vid upphandling av skolskjutsar. Frågan har diskuterats i många år, och det har inte hänt tillräckligt. Därför menar vi att det behövs en lagstiftning som ställer krav på säkerhetsbälten och alkolås i bussar, och dessa ska införas i den takt som man köper in nya bussar.

Tidigare har vi i utskottet alltid varit överens om barns trafiksäkerhet. Därför känns det extra tråkigt att den borgerliga majoriteten inte kunde ställa sig bakom våra krav eller kunde ha haft en lite mer positiv skrivning i betänkandet.

Fru talman! När det gäller åtgärder mot rattfylleri är det bara att konstatera att regeringens redogörelse i propositionen över sitt arbete med införandet av alkolås inte imponerar. Regeringen verkar tycka att frågan passar bäst i en utredning. I propositionen talar man om vad man skulle kunna göra på sikt. Tillsammans med övriga Trafiksäkerhets Sverige kan vi konstatera att med en ny regering sänktes ambitionsnivån när det gäller alkolås betydligt.

Vi socialdemokrater vill att Sverige ska vara ett föregångsland inom EU. Vi har drivit frågan i regeringsställning, och vi fortsätter att driva frågan nu. Vi vill att man ska driva på att vi ska ha alkohol i offentligt ägda motorfordon. Framför allt tycker vi att det är sorgligt att regeringen släppte ambitionen att driva på frågan och vara ett föregångsland när det gäller alkohol i alla nya bilar. Vi har fått lov att flytta fram positionerna lite grann och säger att 2015 är det år då vi vill se alkohol i alla nya bilar.

Fru talman! Den proposition som vi debatterar här i kväll hade kunnat vara en viktig byggsten i nollvisionsarbetet. Den hade kunnat vara ett seriöst försök att hejda den oroande skadeutvecklingen bland unga mopedförare, men det blev inte så. Vi är många som beklagar detta och förundras över regeringens ologiska politik när det gäller just åldersgränsen för EU-mopeder. Det finns till och med de som kallar den för cynisk och ansvarslös, och just nu är jag beredd att hålla med dem.

(Applåder)

Anf. 155 PETER PEDERSEN (v):

Fru talman! Vi ska försöka att begränsa våra inlägg eftersom vi har andra gemensamma aktiviteter på gång. Jag nöjer mig i det här läget med att yrka bifall till reservation 4 som handlar om åtgärder mot rattfylleri. Eftersom jag vet att Karin Svensson Smith från Miljöpartiet kommer att ta upp den på ett ingående sätt ska inte jag komma med de argument som jag tror att Karin kommer att ta upp. Hon kan dem dessutom bättre än jag.

Jag vill bara säga något när det gäller diskussionen om åldersgränser för mopedförare. Vänsterpartiet har valt att inte kritisera regeringen i det här läget. Det kan ju tyckas ovanligt. Det brukar vi göra. Men det beror på att om man jämför med de regler som finns i dag för mopedåkning är det klara skärpningar som regeringen föreslår både för moped klass I, så kallade EU-mopeder, och för vanliga mopeder, klass II. Det krävs körkort för moped klass I och förarbevis för klass II. I dag är det i princip ett enda krav som gäller. Man ska ha fyllt 15 år för att få köra vanlig moped.

Om jag ska försöka hitta en minsta gemensamma nämnare tycker jag att det framgår tydligt i majoritetstexten – jag gillar inte heller detta med mobilitetsargumentet – att om inte de åtgärder som man nu föreslår, alltså tuffare krav på utbildning, förarbevis, körkort och att man ska kunna utsättas för sanktioner och bli av med förarbeviset eller körkortet om man inte sköter sig, visar sig vara tillräckliga är man beredd att återkomma i åldersfrågan.

Det finns statistik från Vägverket som man hänvisar till som visar att det sker olika typer av olyckor med 15-åringar respektive 16-åringar. Bland 15-åringar sker allvarliga olyckor framför allt när de kör vanlig moppe, och bland 16-åringar är det omvänt framför allt när de kör EU-moppe. Det kan ju bero på det här att det finns en tröghet så att det tar lite längre tid att få det nuvarande förarbeviset.

Men en sak som över huvud taget inte nämns här – jag tycker att det är en allvarlig brist att bara slentrianmässigt säga att vi ska höja åldersgränsen – är nämligen att vi har någonting som heter lätt motorcykel också. När man är 16 år kan man köra lätt motorcykel. Som 16-åring står man då inför valet att lägga ut ett antal kronor på att köpa en EU-moppe

eller att köpa en lätt motorcykel. Man ska dessutom bestämma sig för om man ska kosta på sig ett körkort. Då finns det en uppenbar risk, möjlighet eller hur man vill uttrycka det, att allt fler kommer att välja att köra motorcykel. Då pratar vi inte om hastigheter på högst 45 kilometer i timmen, utan då är det i princip fri fart som gäller, åtminstone upp till 110 kilometer i timmen, som man får köra på motorvägen.

Jag tycker att det borde vara beaktat. Jag tror inte att det skulle leda till färre olyckor i trafiken om vi skulle få allt fler 16-åringar som i stället för att köra EU-moppe väljer att köra lätt motorcykel. Det skulle jag ha velat ha analyserat på ett mer noggrant sätt innan jag känner mig trygg med att säga att vi drämmer till med en 16-årsgräns för EU-moped.

När det gäller hur man utvecklas tror jag det ligger mycket i det Marie Nordén säger. Samtidigt kan man säga att om man tittar på bilolyckor – jag har inte statistiken i huvudet – är jag ganska övertygad om att man ser en väldigt stor överrepresentation på allvarliga olyckor och dödsfallsolyckor för dem som just har tagit körkort, 18-, 19- och 20-åringar. Jag tror inte att det är någon skillnad i mognadsprocessen beroende på om man gör bil eller moped, utan på något vis tror jag att det ligger någonting i att man faktiskt kan få en utbildning som åtminstone minskar risken för att man betar sig på ett märkligt sätt i trafiken som kan leda till allvarliga skador på en själv eller på andra. Jag tror alltså inte att man ska undervärdera det här, och jag tror inte att det är en fördel om vi får ordningen att man hoppar från cykel in på lätt motorcykel så att man inte ens har kört vanlig moped.

Allt det här bör analyseras mycket mer noggrant. Men om de nya, skärpta kraven inte hjälper är vi beredda att även vidta åtgärder vad gäller åldersfrågan. Jag tycker att vi ska se den som en gemensam nämnare. Det är ju ingen som säger att det är oväsentligt. Det är inte så att man inte gör något, utan man skärper faktiskt regelverket runt det här.

Jag vill kort ta upp trafiksäkerheten. Jag yrkar inte bifall till reservation 3, men jag kommer att rösta för den vad gäller barns trafiksäkerhet. Vi har i andra sammanhang krävt ett nationellt säkerhetsprogram för barn i trafiken. Det borde vara en självklarhet att barn ska kunna vara mobila, att man ska kunna röra sig i en trafikmiljö, att man ska kunna ta sig till dagis, fritidsaktivitet eller skola utan att man ska behöva riskera att bli allvarligt skadad i trafiken.

Det gäller inte minst när man ska ta sig med skolskjuts till och från skolan. Vi tycker att det är en självklarhet att man ska kunna kräva, vara garanterad och veta att ingen chaufför kör en sådan skolskjuts berusad. Då krävs det åtgärder, till exempel alkoholås, i den typen av trafik. Vi har också föreslagit i reservation 3 att man bör sätta in säkerhetsbälten. Vi tycker att det är lite trist att vi inte har fått med den borgerliga majoriteten. Vi brukar kunna ha en större enighet vad gäller barntrafiksäkerhetsfrågor. Men vi hoppas att ni kommer på bättre tankar längre fram.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 156 KARIN SVENSSON SMITH (mp):

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation nr 4.

När vi tittar på utvecklingen av antalet dödsfall i trafiken har vi kunnat skönja en viss nedgång det senaste året. Jag delar den bedömning

som de flesta trafiksäkerhetsanalytiker gör, det vill säga att det har att göra med att trafikvolymen på vägarna har minskat. Det är huvudförklaringen till att antalet dödsolyckor har gått ned.

Men den relativa andelen av dödsolyckorna som beror på alkohol ökar. Hur mycket det egentligen handlar om vet vi inte. Vi har vissa begrepp om det, men det finns fortfarande ett mörkertal eftersom man inte tar prov på alla, och i vissa fall när det handlar om avlidna personer vet man inte riktigt säkert vad olyckan har berott på.

När det gäller utandningsprovet har vi en väldigt försiktig text i betänkandet om polisens sätt att kontrollera alkohol i trafiken. Det har att göra med, för den minnesgode, att man vid ett tillfälle konstaterade att det finns ett kvantitativt krav på hur många utandningsprov poliserna ska göra. Ambitionen varierar väldigt mycket mellan olika polisdistrikt när det gäller huruvida man har en kvalitativ aspekt på var och när man tar utandningsproven. Är det bara så att man ska få ett visst antal prov tagna är det inte säkert att man placerar sig där chansen för att upptäcka rattfyllerister är som störst.

Rimligt vore att man gjorde det jag som alkoholåsutredare vid tillfälle föreslog: att man hade en kvalitativ och kvantitativ strategi för mätning av alkohol i trafiken och att det skrevs in i polisens regleringsbrev.

Jag tänkte gå tillbaka lite i historien. Marie Nordén nämnde att vi tidigare hade haft en stor enighet, eller näst intill enighet, i trafikutskottet när det gäller alkohol. Jag har varit i trafikutskottet sedan 1998, och den första mandatperioden jag var här drevs det ett väldigt kraftigt opinionsarbete, framför allt från Motorförarnas helnykterhetsorganisation men också NTF. Det var också flera andra organisationer inblandade, till exempel Don't Drink and Drive, MAD och så vidare. Man menade att den teknik man har tagit fram som förhindrar att motorfordon kan startas när det är alkohol i utandningsluften bör tillämpas, och den bör tillämpas i alla bilar.

Detta vann successivt insteg i trafikutskottet, så när jag hade haft tillfälle att arbeta med Alkoholåsutredningen och var ute på möten och fick frågan från folk om det här var en blockskiljande fråga och om det skulle komma att skifta om det händelsevis skulle bli en annan majoritet i Sveriges riksdag sade jag: Nej, det kommer det inte att göra, därför att sex av sju partier i riksdagen vill ha obligatoriskt alkohol.

Så såg omröstningarna ut då. Det var bara Moderaterna som inte ville ha obligatoriska alkohol.

Efteråt fick jag ju inse att jag hade haft fel. Det där ändrade sig. Och jag har fortfarande inte förstått vad det beror på. Ibland hänvisas till att det väl är viktigt att man använder teknik även för att fånga upp sådant som droger, för drogfylleri är också ett problem – det är jag den första att erkänna – och vi borde utveckla teknik som även kan fånga in när föraren är trött. Det finns olika tekniker som kan utvecklas. Det finns väl ingen gräns för hur mycket tekniken kan utvecklas. Men det jag vet är att man har en teknik som fungerar när det gäller att fånga in alkoholen, och då är jag av den bestämda uppfattningen att den tekniken borde tillämpas i alla nya fordon. Det är vad som står i reservation nr 4.

Ett argument som jag har mötts av är att det ju är så många som installerar alkohol på frivillig väg. Marknaden kan väl sköta det här. Inte behöver vi lagstifta i Sveriges riksdag! Och visst är det så. Yrkestrafiken

installerar alkolås, och många gånger när man gör det är det ett sätt att kvalitetssäkra transporterna. Det är inte bara så att man tar bort risken för att föraren upptäcks med rattfylla, utan det blir också en bättre kvalitet på transporterna, mindre sjukskrivningar och att man tar hand om människor med alkoholproblem i så pass god tid att rehabiliteringsmöjligheterna är goda.

Men det intressanta är att den som behöver alkolåset allra mest är den som är minst motiverad att installera alkolås på frivillig väg. Om man jämför yrkesförare per kilometer körd sträcka med personbilsförare ser man att yrkesförarna utgör ett relativt litet problem. Det kan också avläsas i statistiken över när människor dör i trafiken på grund av alkohol. Det är framför allt natten mellan fredag och lördag och natten mellan lördag och söndag. Och jag vill se de siffror som visar att yrkestrafiken har en *peak time* natten mellan fredag och lördag och natten mellan lördag och söndag! Så är det ju inte.

Även om man har detta på frivillig väg är det så att människor som har alkoholproblem och inte kan ta itu med dem inte kommer att vilja ha alkolås ens om de får dem gratis. Av den anledningen behövs det en allmän användning av alkolås i alla bilar.

Det här är en fråga som delvis handlar om kön. Om man tittar på vilka som ertappas med alkohol i blodet och vilka som är rattfulla ser man att det finns en väldigt stor övervikt av män även i relation till antalet körda kilometer.

Beteendet att utsätta andra för risker ska givetvis bearbetas. Tröskeln tycks genomsnittligt variera väldigt mycket, beroende på kön. Men även om detta attackeras från jämställdhetssynpunkt är finessen med alkolåsen att dessa ska skydda andra. Säkerhetsbältet är alltså till för att skydda föraren i en bil, och alkolåset är till för att skydda oss andra så att vi slipper träffa en sådan här förare.

Ett argument som regeringen har använt för att inte gå vidare på den linje som vi i trafikutskottet tidigare var överens om, nämligen om allmän användning, är att det stöter på patrull i EU. Men nu försöker man tydligen när det gäller yrkesförare.

Frågan är hur EU förändras. Jag kan inte se att EU egentligen är anorlunda än Sveriges riksdag. Hur förändras någonting här? Jo, genom att enskilda partier och enskilda ledamöter argumenterar och verkar för en förändring. Så är det sannolikt också inom EU. EU-reglerna förändras därför att enskilda medlemmar trycker på. Vilket land vore bättre skickat än Sverige – som ju har ett så pass gott renommé när det gäller trafiksäkerhetsarbetet – att gå i bräsch inte bara när det gäller yrkesfordon utan också när det gäller alkolås i personbilar?

Saab har under de senaste veckorna varit på allas läppar. Det är inte särskilt märkligt. I samband med Alkolåsutredningen hade jag förmånen att besöka Saab ett antal gånger. Detta med säkerhet och fordon tror jag att väldigt många på världsmarknaden är väldigt medvetna om. Det är synd att man inte fick vidareutveckla det här arbetet. Hade vi infört det här som vi tidigare tänkte hade man kanske haft en pluspoäng nu i konkurrensen på den överetablerade marknaden för personbilstillverkning. Saab var långt framme där och gjorde ärliga försök. Men där sviktade det politiska systemet.

Det är en poäng att ställa krav på att tillsammans med samhället utveckla personbilsföretagen. Det gynnar både trafiksäkerheten och en sund utveckling inom fordonsindustrin.

Anf. 157 STEN BERGHEDEN (m):

Fru talman! Ledamöter, skaraborgare och övriga lyssnare! I dag behandlar vi betänkande TU8 *Säkra förare på mopeder, snöskotrar och terränghjulingar*. I betänkandet behandlas regeringens proposition 2008/09:60 samt en följdmotion och 22 motioner från den allmänna motionstiden. I betänkandet behandlas totalt 28 motionsyrkanden.

I första hand kommer jag att tala om den första delen av betänkandet, framför allt om mopedkörkortet. Mina alliansbröder och allianssystrar kommer att närmare gå in på den andra delen av betänkandet.

Fru talman! Allianspartierna är överens om förslagen i betänkandet, medan oppositionen har avlämnat fyra reservationer.

I propositionen och betänkandet föreslås nya regler om behörighet för att få köra mopeder, snöskotrar och terränghjulingar. Den nya lagen föreslås träda i kraft stegvis under en införandeperiod om sex månader, från den 1 april till den 1 oktober i år. Personer som fyllt 15 år före ikraftträdandet den 1 oktober 2009 får således även fortsättningsvis köra moped klass II utan förarbevis. Förarbevis för moped klass I som förvärvats före ikraftträdandet fortsätter att gälla som innan. Dessa förarbevis kommer inom en viss tid att bytas ut mot körkort med AM-behörighet.

Fru talman! En anledning till att reglerna för körkort och förarbevis för mopeder, terränghjulingar och snöskotrar ändrats är nya direktiv från EU om ökade krav på mopedförare med anledning av antalet olyckor ute i Europa. Inom EU står tvåhjuliga fordon för 24 procent av antalet dödsolyckor. Inom åldersgruppen 0–25 år står dödsolyckor med moped för 14 procent. Det här är några av anledningarna till att EU tar fram ett nytt körkortsdirektiv som ska börja gälla i EU-staterna i januari 2013.

Även i Sverige är andelen dödsolyckor vid mopedåkning stor, men i Sverige har siffrorna i genomsnitt legat på runt tolv dödsolyckor per år. 90 procent av de mopedister som omkommer är män. Men mopedolyckorna ökar kraftigt. Flera olyckor är alkoholrelaterade. Uppkomna skador beror ofta också på felaktig eller ingen användning av hjälm, och många av de här mopederna har trimmats.

De nya reglerna för körkort och förarbevis kommer att innebära att både körkortet och förarbeviset kan återkallas. Det blir också påföljder för mopedisten när vederbörande senare i livet ska söka körkortstillstånd för bil och andra fordon.

Antalet nyregistrerade mopeder klass I har sedan år 2000 ökat kraftigt. Klass II-mopederna visar på en låg nyförsäljning. Antalet mopeder klass I i trafik var år 2007 närmare 85 000. Ca 82 000 mopeder var avställda.

Fru talman! I kategorin terrängskotrar ingår både snöskotrar och så kallade terränghjulingar. Antalet terrängskotrar har stadigt ökat sedan år 2000. År 2007 var 184 000 terrängskotrar i trafik i Sverige. I genomsnitt omkommer varje år cirka tolv personer i Sverige i samband med snöskoterolyckor. Även där är de flesta omkomna män. Två tredjedelar av de omkomna var vid olyckstillfället alkoholpåverkade. En annan vanlig orsak till dödsolyckor vid snöskoteråkning är drunkning.

Antalet fyrhjulingar ökar kraftigt och därmed även antalet sådana olyckor. Dödsolyckorna är ändå få. Alliansen vill ha kvar 16-årsgränsen för snöskotrar och terränghjulingar men vill att utbildning ska krävas för varje fordon för sig samt förarbevis för respektive fordon.

Fru talman! Detta ärende har beretts och utretts under en mycket lång tid. Den 11 september 2003 gav den dåvarande regeringen uppdraget att utreda frågan om förarbevis bland annat för mopeder. Den 27 november samma år gavs uppdraget att utreda konsekvenserna av att registrera samtliga mopeder. Detta var klart den 26 juni 2004. Då kom ett kompletterande uppdrag, nämligen att analysera de samhällsekonomiska konsekvenserna. Allt blev klart den 30 maj 2005. Därefter har ingenting hänt.

Fru talman! Alliansregeringen anser att det är angeläget att redan nu införa ett krav på körkort för 15-åringar som kör EU-moped. Men vi vill behålla den möjlighet som finns för de 15-åringar som vill köra moped med en hastighet av maximalt 30 kilometer i timmen och som endast vill ta förarbevis. Den som tar eller som har traktorkort får rätt att köra klass II-moped men ej klass I-moped.

Sverige är ett stort och glesbefolkat land där möjligheten till kollektivtrafik i många områden är begränsad. Att köra moped är nödvändigt för många så att de kan ta sig till arbete, skola och fritidsaktiviteter.

Majoriteten och oppositionen är överens om de flesta delarna i detta betänkande. Men det finns några saker som skiljer oss åt.

Vänstern och Miljöpartiet stöder regeringen när det gäller åldersgränsen och att inte registrera samtliga mopeder. Däremot vill Socialdemokraterna höja åldersgränsen till 16 år för mopedåkning. De vill registrera samtliga mopeder utom veteranmopeder tillverkade före 1976.

Alliansen vill inte lagstifta om alkohol utan följer utvecklingen och är pådrivande i EU för att gå i takt med övriga Europa. Oppositionen vill lagstifta om alkohol.

När det gäller skolbussar vill alliansen att kommunerna och de som beställer bussar själva får avgöra i vilken utsträckning det ska vara bälte eller inte i skolbussarna. Oppositionen vill lagstifta om bälte i skolbussarna.

Jag vill också upplysa om att det skulle kosta 100 miljoner kronor att i landet genomföra den massregistrering av mopeder som Socialdemokraterna föreslår. Det skulle innebära 700 kronor för varje moped plus all olägenhet i sammanhanget genom att det är många som har långt till besiktningstationer och andra möjligheter för att få det här arbetet utfört.

Fru talman! Vi i alliansregeringen tror på våra ungdomar. Om vi ser till att de får rätt utbildning och de rätta förutsättningarna kommer våra 15-åringar att på ett bra sätt klara av att åka på sina mopeder.

Men vi kommer att följa utvecklingen noga. Precis som Peter Pedersen sade tidigare är det viktigt att vi verkligen får den här effekten när vi behåller 15 år som den ålder då man får åka moped.

Vi säger helt nej till Socialdemokraternas förslag om en massregistrering av alla våra mopeder. Detta är inte realistiskt och skapar endast en stor kostnad för våra besiktningstillfällen, men framför allt är det en onödig kostnad för alla våra mopedägare runt om i landet.

Vi vill höja utbildningsnivån och kunskapsnivån hos våra mopedförare när kraven ökar, inte straffa dem med krav på högre åldersgräns.

Mopeden skapar många möjligheter för våra ungdomar. Låt oss behålla den möjligheten!

Avslutningsvis yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och propositionen och avslag på reservationerna.

Anf. 158 MARIE NORDÉN (s) replik:

Fru talman! Jag hade inte tänkt begära replik. Jag hade tänkt vänta tills ministern hade haft ordet, men jag var tvungen, jag kunde inte låta bli.

Man konstaterar i propositionen att trimning är ett problem. Jag hoppas att regeringen och majoriteten fortfarande tycker att NTF är en viktig bidragsgivare och kunskapsbank i trafiksäkerhetsfrågor. NTF konstaterar att trimning är ett jättestort problem och att registrering är ett sätt att lösa problemet. Visst skulle det kosta 99 miljoner, men samtidigt räknar Vägverket med att man på sikt skulle tjäna 130 miljoner genom att man kunde förhindra stölder och lagöverträdelse.

Jag undrar hur ni ser på problematiken med trimning. Hur ser ni på möjligheten att begränsa antalet skadade bland mopedisterna? Man vet att det inte räcker med att utbilda, för det är inte utbildningsnivån som är problemet. Det handlar bland annat om mognadsprocessen hos 15-åringar.

Anf. 159 STEN BERGHEDEN (m) replik:

Fru talman! Som vi alla vet har vi haft en möjlighet att åka moped i detta land under lång tid. De mopeder vi har åkt tidigare på har gått någonstans mellan 30 och 40 kilometer i timmen. Vi har sett att olyckorna ökar nere i Europa. Nu inför vi en utbildning. Trots att ni utredde detta under ett antal år gjorde ni ingenting under den period ni hade möjlighet att förändra det.

Nu inför vi en utbildning som är väldigt ingående både praktiskt och teoretiskt. Vi inför också förarbevis och körkort. Det innebär att vi kan återkalla det. På det sättet kan vi se till att den ungdom som trimmar, något som du tar upp, får ett straff och blir av med sitt förarbevis eller körkort och äventyrar sitt lämplighetsintyg, körkortsintyg och fortsatt möjlighet att ta körkort.

Precis som du sade lyssnar vi på experter, utredare och den profession som finns på området och tar självklart till oss all den kunskap som finns. Men vi gör väl en sak till: Vi lyssnar också på svenska folket.

Anf. 160 MARIE NORDÉN (s) replik:

Fru talman! Det svenska folket har inte fått vara med i remissomgången. 14 månader från det att utredningen presenterades till att vi hade ett val låg ärendet på vårt bord. Jag tycker inte att det är så länge. Vi tyckte att det var viktigt att utreda frågan, ta hjälp av kompetenta och kunniga människor. I de slutsatser utredningen drar utifrån att ha anlitat experter och inte dem som har ett ekonomiskt intresse att sälja mopeder konstaterar man att 15-åringar inte är lämpade. De är ännu inte mogna att köra EU-mopeder. Därför föreslår utredningen en höjning av åldersgränsen.

Jag tycker att det är allvarligt med en 95-procentig ökning på tio år av allvarligt skadade mopedister. Lättare skador har ökat med 210 procent.

Det var visst ”bara” 14 som dog 2007, hälften av dem var 15-åringar. Jag tycker ändå att det är ett problem. Vi ser att just 15-åringar inte kan hantera den situation de befinner sig i. NTF har konstaterat att mopeden egentligen är ett av de farligaste fordon man ska hantera. Man jämför och säger att det vore bättre att sätta en 15-åring i en bil. Det konstaterar trafiksäkerhetsexperten på NTF och menar att det skulle vara en säkrare situation.

Jag tycker att det är anmärkningsvärt att man viftar bort den kunskap och kompetens som finns inom forskningen när det gäller mognaden och hjärnans utveckling och Trafiksäkerhetsverkets kunskaper. Man viftar också bort trafikpolisens och Rikspolisstyrelsens vädjan om att få hjälp att hantera situationen med de trimmade mopederna. Det viftar regeringen och majoriteten bort.

Anf. 161 STEN BERGHEDEN (m) replik:

Fru talman! Det är precis det vi inte gör. Det är vi som ger möjlighet för våra 15-åringar att skaffa en gedigen utbildning att framföra mopeder som man tidigare körde utan körkort och utan lämplighetsbevis.

En viktig åtgärd är också, som jag sade, att de ungdomar som bryter mot lagen kan straffas på det sättet att de blir av med sitt körkort. Jag tror att många ungdomar tänker till när de har lagt ut en summa på sitt körkort och riskerar att bli av med det om de bryter mot lagen.

Vi i alliansen tror att våra 15-åringar klarar av detta med rätt utbildning. Det står tydligt i er reservation att ni kanske inte har förtroendet att en 15-åring klarar av det trots utbildningen. Men vi tror på dem, och vi vet att det är olika förutsättningar runt om i landet. Vi behöver titta på trafikmiljöer i städer för att underlätta för mopedåkning i städerna. Samtidigt har vi ett glesbefolkat land där mopedåkandet är oerhört viktigt för de ungdomar som ska ta sig till skola och fritidsaktiviteter. Vi vill inte inskränka deras möjligheter att faktiskt ha tillgång till ett fordon som kan gå upp till 45 kilometer i timmen.

Vi har förtroende för ungdomarna, vi litar på dem och tar till oss vad experterna säger, men som jag sade tidigare lyssnar vi också på folket.

Anf. 162 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Det här är ett välkommet förslag som ger oss en ordning för utbildning och behörighet för att få köra inte bara mopeder utan också snöskotrar och fyrhjulingar, som jag främst kommer att beröra.

Snöskotertrafiken har under de senaste decennierna ökat kraftigt som en viktig del i det rörliga friluftslivet och i turistnäringen, framför allt i Norrlandslänen. Snöskotern används också inom olika verksamheter som yrkestrafik, fjällräddning, övervakning och rennäring. Det ökande antalet snöskotrar för dock med sig inte bara nytta och glädje utan också vissa problem i form av markskador, miljöskador och bullerstörningar framför allt i de tätortsnära områdena.

Under senare år har också det kraftigt ökade antalet fyrhjulingar och trafiken med dessa kommit att bli ett påtagligt inslag. Fyrhjulingen kan liksom snöskotern användas inom många angelägna verksamheter, men den har också kommit att medföra problem främst på grund av nöjeskörning utan hänsyn till gällande trafikregler. Därutöver för snöskotern med sig markskador, bullerstörning och så vidare.

Trafiken med snöskotrar och fyrhjulingar regleras i första hand av terrängkörningslagen. Sedan 1999 gäller även 15 nationella miljö kvalitetsmål, varav ett flertal direkt eller indirekt berör snöskoterkörning. Men det här har inte varit tillräckligt för att få ordning på den här verksamheten.

På initiativ av Vägverket har en brett sammansatt arbetsgrupp utarbetat ett riktigt bra snöskoterprogram med ett samlat grepp för en säkrare snöskotertrafik. Nu får vi också med detta betänkande på plats nya regler om behörigheter för att få köra inte bara mopeder utan också snöskotrar och fyrhjulingar.

Inte överraskande handlar det i sådana här sammanhang om att tillämpa sunt förnuft, att tänka efter före och att aldrig sätta sig på ett motorfordon med alkohol i kroppen. Kan vi få denna attityd att bli allmänt accepterad kan vi också få ett mer kultiverat körsätt att slå igenom och därmed minska antalet olyckor radikalt.

Fru talman! Till sist: Det är mycket positivt att externa aktörer ges möjlighet att både utbilda och examinera för de här behörigheterna. Erfarenheterna från till exempel jägarexamen, som också handlar om handhavande av farliga saker som skjutvapen, är mycket positiva. Jag ser fram emot att vi nu också successivt får allt säkrare förare av mopeder men också snöskotrar och fyrhjulingar.

Anf. 163 NINA LARSSON (fp):

Fru talman! Det är roligt att se att vi har ministern här även denna gång när vi debatterar. Det tycker jag är mycket glädjande och tyder på ett stort engagemang. Det tackar jag för. Det är trevligt.

Jag ska fatta mig mycket kort som av en händelse. Människor har ju en fantastisk förmåga att transportera sig och förflytta sig från A till B, runt omkring som man vill, till jobb, till kärlekar och kanske också till hemskheter för den delen. Men transporterar sig gör man på olika sätt. Som liberal är detta någonting fantastiskt positivt. Det är någonting som föder idéer. Det föder och initierar nya möten och nya, olika företagssamma händelser runt om i vårt land. Och det är någonting bra.

Transportsystemet och hela trafikpolitiken handlar om att väga olika faktorer mot varandra, bland annat vars och ens rörelsefrihet mot den trafiksäkerhet som vi värnar om för våra medborgare.

I detta betänkande och i propositionen från regeringen har man hittat en bra balans. Här stärker regeringen upp utbildningsinsatserna för både klass I- och klass II-mopeder. Det är någonting mycket välkommet. Samtidigt värnar man också 15-åringars rörelsefrihet, så att den kultur kan fortsätta som har funnits i Sverige under väldigt lång tid. Om inte annat kommer jag ihåg hur jag när jag var 15 år såg fram emot att få köra moped, och jag tror mig ha varit en ganska säker förare även då. Detta tycker jag alltså är en mycket bra balans. Men det är klart att man alltid måste vara uppmärksam på hur utvecklingen fortskrider. Jag tror ändå att kunskap är grunden till det mesta och kommer också att vara grunden för en trafiksäker miljö för både klass I- och klass II-mopederna.

Till sist vill jag bara säga att det är otroligt bra att vi undviker ett byråkratiskt register för klass II-mopederna med ännu mer krångel och byråkrati, som skulle handla om att någonstans runt 90 000 gamla mopeder skulle tas till något slags registreringsanstalt. Nej, det är bra att vi undviker det.

Därmed, fru talman, vill jag bara yrka bifall till betänkandets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 164 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! I detta betänkande kommer jag att fokusera på avsnittet om åtgärder mot rattfylleri.

SCB har i den årliga undersökningen om trafikssäkerhetsåtgärder visat att trafikanterna blir alltmer positiva till stöd av tekniska system i bilen. Mer än 85 procent anser att bältespåminnare behöver finnas i alla bilar, och två av tre tycker att alla bilar borde ha alkolås. Vidare anser mer än hälften att gränsen för rattfylleri borde vara 0,0 promille.

Denna undersökning visar att trafikanterna själva kräver att fordons-tillverkarna ska göra säkrare bilar för att minska trafikolyckorna. Att vi har bältespåminnare och krockkuddar i så gott som alla bilar är för att det är ett konsumentkrav. Utvecklingen går åt samma håll med alkolåset.

Rattonykterhet är ett stort problem. 120–150 människor dödas varje år i Sverige på grund av rattfylleri, vilket innebär ca 30 procent av alla trafikdödade. I Europa dödas 13 000 varje år på grund av rattfylleri, och i världen dödas ca 200 000 varje år. Det är alldeles för många!

Alkolåsen ökar i Sverige, och detta främst via upphandlingskrav och frivilliga installationer. År 2002 fanns ca 2 000 alkolås i Sverige. I december 2008 fanns det preliminärt ca 33 000 alkolås.

Regeringen arbetar aktivt med att införa alkolås i olika fordon. I propositionen redovisas sju olika punkter.

1. Alkolåsförsöket. I februari 1999 inleddes en försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse i tre län. Försöksverksamheten utvidgades 2003 till att gälla hela Sverige. De personer som får körkortet villkorligt återkallat på grund av rattfylleri får under villkorstiden enbart köra en bil med alkolås och enbart inom Sverige. Försöksperioden har nu förlängts till den 31 december 2010.
2. Bussar i yrkesmässig trafik. Sverige arbetar för att ett obligatoriskt krav på alkolås eller annan teknik som förhindrar rattfylleri i alla nya bussar från 2010 ska införas genom en ändring av EU:s regler.
3. Lastbilar i yrkesmässig trafik. Sverige arbetar även här för att på sikt införa ett obligatoriskt krav på alkolås. Som ett led i detta kan Sverige på sikt söka godkännande för ett tillfälligt undantag från dessa regler i EU i syfte att påskynda en gemensam reglering. Detta undantag skulle även omfatta bussar i yrkesmässig trafik.
4. Regeringen arbetar för en kvalitetssäkring hos myndigheterna. Regeringen har i år beslutat att alla bilar som ingår i den statliga fordonsparken successivt ska förses med alkolås. Detta innebär att alla bilar som köps in eller leasas i största möjliga utsträckning ska vara utrustade med alkolås. Man eftersträvar att minst 75 procent av den statliga fordonsparken ska ha alkolås 2012.
5. Kvalitetssäkring hos företag. Främjandet av en frivillig ökning av användandet av alkolås i egna fordon och i upphandlade transporter ska fortsätta och intensifieras. Vägverkets uppgift som pådrivande och samordnare har betonats i regleringsbrevet.

Prot. 2008/09:77
25 februari

*Säkra förare på
mopeder, snöskotrar
och terränghjulingar*

6. Privata bilar. Sverige ska arbeta för att en ny och enkel teknik som upptäcker och varnar om föraren är påverkad av en eller flera faktorer som alkohol, droger, trötthet eller sjukdom blir standard i alla nya fordon.
7. Utveckling av tekniken. Provning och kontroll av ett alkoholås ska uppfylla europeiska standardiseringskrav och göras enligt den gängse svenska öppna modellen, det vill säga att provning ska ske hos ett ackrediterat provningsorgan.

Personligen tror jag liksom MHF att alkoholås kan användas på många andra ställen än i vägtrafiken. Det kan användas till sjöss, det kan användas på tåg, det kan användas på arbetsmaskiner och i kärnkraftverk.

Fru talman! Jag vill till sist kort kommentera reservationen från oppositionen. Där uttrycks åsikten att regeringen har släppt kravet i EU på att Sverige ska bli det första landet som lagstiftar om krav på alkoholås i alla nya personbilar. Alliansregeringen har valt att få med hela EU på att införa alkoholås i olika fordon i stället för att vara först om att lagstifta om alkoholås i nya personbilar. Alliansregeringen har valt att påverka, föra dialog och informera inom EU.

I november 2008 föreslog infrastrukturministern i en framställan till EU-kommissionen en strategi för införande av alkoholås vilken ska ingå i EU:s trafiksäkerhetsprogram. I framställningen ingick förslag om att ta fram mål för att utveckla och introducera nya tekniker för att varna förare som är påverkade av alkohol, droger eller trötthet. Vi kommer att leda utvecklingen. Det är alliansregeringens ambition.

Anf. 165 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Varje dödsolycka är en olycka för mycket. Arbetet med att nå noll döda i trafiken är ständigt pågående. Därför är betänkandet och kommande riksdagsbeslut viktigt för att med nya regler och ny lagstiftning minska antalet dödade och svårt skadade mopedister. Oskydade trafikanter är oerhört utsatta i trafiken. Moped- och mc-förare är överrepresenterade i olycksstatistiken. Därför är lagstiftning, regler och utbildning som riktar sig till denna grupp mycket prioriterad för mig.

Denna lagstiftning är till för att skapa bättre förutsättningar för unga att bli bättre förare. Vi ställer högre krav som också innebär större eget ansvar för de ungas beteende i trafiken. Jag vet att en egen moped har betydelse för möjligheten att vara fri och självständig oberoende av var i landet man bor. Dessutom är moped ett sätt att på någotsånär billigt sätt enkelt ta sig fram där cykel och kollektivtrafik inte fungerar.

Jag vill säga till alla er som ropar efter förbudsregler för 15-åringar att för mig är det en balansgång mellan hårdare regler, förbud och tydligare individuella krav eftersom jag också vill att unga ska ha möjlighet att med mopeden som transportmedel kunna ha ett självständigare liv.

Att nå noll döda i trafiken går inte enbart via förbud i riksdagsbeslut. Det är ett arbete med delat ansvar där detta betänkande är inriktat på några hårdare regler för att förbättra förutsättningarna för mopedister att bli bra förare, mer kunniga och medvetna som trafikanter och därmed också mindre riskbenägna förare.

Eftersom ansvaret är tudelat vänder jag mig också till er som är föräldrar. Ha koll på era ungdomars mopeder! Provkör mopederna en gång i

veckan och kolla om de är trimmade! Se till att hjälmen används och förhindra alkoholen! Det är precis som i trafiken generellt – om alla höll hastighet, använde bilbälte och körde nyktra skulle många olyckor aldrig ske.

Fru talman! Sverige är i dag ett av världens mest trafiksäkra länder. Förra årets goda trend med det lägsta antalet döda sedan 1940-talet och med en minskning av antalet unga som blev dödade i trafiken ger naturligtvis positiv energi till att fortsätta trafiksäkerhetsarbetet och de åtgärder som nu är aktuella. Obligatorisk riskutbildning införs för alla bil- och mc-körkortaspiranter. Alkolås erbjuds alla rattfylleridömda. Skärpta trafiksäkerhetskrav ställs på statliga fordon. Nya hastigheter som bättre svarar mot vägens standard införs. Fler livräddare i form av hastighetskameror sätts upp. Investeringar i fler mil mötesseparerad väg görs liksom investeringar i nya vägar som bygger bort olycksdrabbade vägvsnitt.

Fru talman! Trafiksäkerhetsarbete handlar om tre områden: säkra vägar, säkra fordon och ansvarsfulla trafikanter. Jag och regeringen har valt att sätta ökat fokus på trafikanterna och deras medansvar. Trafiksäkerhet är, som jag tidigare sade, ett delat ansvar. Det är också utifrån denna argumentation som vi lägger fram en proposition som handlar om skärpta regler för säkrare mopedkörning.

Mopeden är ett populärt och användbart fordon som har ökat i antal de senaste åren. Drygt 200 000 mopeder finns i trafik sommartid, varav 130 000 är så kallade EU-mopeder. Antalet mopeder har ökat starkt allt sedan EU-mopeden introducerades i början av 2000-talet.

Fru talman! Även om det för 2008 var färre dödade var det två stycken under 15 år och en 15-åring som dog. Tvåhjuliga motorfordon är överrepresenterade i hela olycksstatistiken. Antalet svårt skadade på moped har ökat de senaste åren, även om det inte är i samma takt som antalet mopeder i trafik.

Under förra året bröts den negativa trenden. Siffrorna visade på färre dödade och skadade. Ett intensivt trafiksäkerhetsarbete har bedrivits med reformer och andra åtgärder för en ökad trafiksäkerhet. Det är viktigt att vi fortsätter arbetet så att förra årets positiva trend med minskade olyckstal håller i sig. Det kan vi göra genom att införa riktade åtgärder för att förbättra trafiksäkerheten för mopedförare utan att försvåra användningen av detta enkla och smidiga sätt för människor att kunna ta sig fram i trafiken.

Som jag sade när det gäller omkomna i mopedolyckor pekar de preliminära siffrorna för 2008 på sjunkande antal. Låt mig dock upprepa att både för EU-mopeder och för den långsammare klass II-mopeden beror en mycket stor del av dödsolyckorna på trimning, alkohol och avsaknad av hjälm. Det visar att nya förare som har otillräckliga insikter om följderna av sitt beteende är de som råkar illa ut. Det är samma situation för mopedförare som för bilförare. Nyblivna förare, i synnerhet unga pojkar, är alltså mer olycksbenägna än andra trafikantgrupper oavsett om det gäller moped eller bil. Därför är det viktigt att förstärka trafikkunskaper och insikter om farliga beteenden i trafiken hos dem.

Det är framför allt åldern för att köra EU-moped som vi i dag diskuterar. Ålder och mognad i trafiken hör ihop. Ungdomar i samma ålder är dock olika mogna och uppvisar stor skillnad i sina möjligheter att be-

döma risker. Det ser vi inte minst mellan könen. När det gäller trafiksäkerhet och hur stora risker trafikanter utsätter sig för är skillnaderna till exempel större mellan könen än mellan åldrar. Därför vill jag se mer riktade och effektiva åtgärder.

Jag är övertygad om att införandet av bra åtgärder för blivande mopedförare har stor betydelse. Vi föreslår ett införande av AM-körkort för EU-moped och förarbevis för moped klass II. För klass II-moped innebär det en ny obligatorisk utbildning, teoriprov och möjlighet att frivilligt övningsköra i trafik.

I dag finns det ingen utbildning eller behörighet kopplad till klass II-moped. Samtidigt kan vi se att risken att dödas eller skadas svårt är minst lika stor som om man kör EU-moped – detta trots att klass II-moped körs långsammare och inte lika mycket i annan trafik som EU-moped.

Jag är övertygad om att avsaknaden av en obligatorisk utbildning av klass II-mopedförare är en viktig orsak till att risken är så stor att råka ut för en olycka. Därför inför vi obligatorisk utbildning och teoriprov för klass II.

För EU-moped kvarstår kravet på utbildning och teoriprov. Det införs också ett obligatoriskt krav på övningskörning i trafik. För AM-körkort föreslås också en medicinsk och personlig lämplighetsprövning.

Regeringen föreslår också en tydligare koppling mellan hur man betar sig i trafiken och behörighet att köra moped. Riktade åtgärder fokuserar på dem som inte sköter sig och därmed utgör en ökad risk för sig själva och andra i trafiken.

Som jag tidigare nämnde kan en stor majoritet av mopedolyckorna kopplas till ett eller flera trafikbrott, till exempel trimning, fylla eller avsaknad av hjälm. Både AM-körkort och förarbevis ska kunna återkallas. Hur man betar sig på mopeden får en tydligare påverkan på framtida körkortstagande. Det är viktigt att mopedförare och unga förare föräldrar vet vad som gäller. Förutom de allvarliga risker man utsätter sig för genom att köra trimmat eller genom att inte använda hjälm kan det också innebära olovlig körning och att försäkringsbolaget vid en trafikolycka inte vill betala. Det kan också bli problem att ta bilkörkort i framtiden.

Fru talman! Vi föreslår att fordonsslaget terrängskoter delas upp i snöskoter och terränghjulingar. Dessa fordon kräver helt olika körteknik och delvis olika kunskaper.

Det införs alltså separat utbildning och prov samt förarbevis för vardera slaget av fordon, också här med argumentet att en bra anpassad utbildning är grunden för ett säkert och ansvarsfullt framförande av fordonet.

Enligt förslaget införs också en möjlighet att återkalla förarbevis även för snöskoter och terränghjuling. Vi skapar alltså också här en tydligare koppling mellan hur man betar sig som förare och behörigheten att köra fordonet.

Vi vet att olyckor med dessa fordon ofta kan kopplas till bland annat fylleri, en lagöverträdelse som utgör en ökad risk för föraren själv och ibland också för andra.

Att vi nu inför en breddad utbildning för körkort för EU-mopeder, en mer anpassad utbildning för terränghjulingar samt återkallelsemöjlighet för båda behörigheterna påverkar också många av landets fyrhjulingar.

De blivande förarna av dessa fordon får en bättre kunskapsgrund att stå på samtidigt som vi inför sanktioner för de förare som begår trafikbrott. Också här förekommer fylleri ofta i samband med olyckor.

Fru talman! Jag ska stanna något vid frågan om alkohol i våra fordon. Ca 15 000 rattfulla förare kör på våra vägar en vanlig dag, var fjärde omkommen bilförare är alkoholpåverkad och i 15 procent av olyckorna är en alkoholpåverkad förare inblandad.

I propositionen föreslår regeringen en alkoholstrategi i sju punkter.

Denna strategi fokuserar på konkreta åtgärder för att steg för steg öka användningen av alkohol i Sverige. Flera åtgärder är redan vidtagna. Också här anser vi att de största trafiksäkerhetsvinsterna görs genom riktade åtgärder mot dem som utgör de största riskerna för sig själva och andra trafikanter.

Var tredje rattfyllerist kommer att köra full igen, eller har tidigare kört full. Återfallsrisken är mycket stor. Därför kommer vi under året att lägga fram förslag om alkohol till rattfyllerister samt förebyggande förslag när det gäller läkares anmälningsskyldighet och alkohol som körkortsvillkor för rattfyllerister.

Reglerna som föreslås i propositionen införs för att öka trafiksäkerheten för ett stort antal oskyddade trafikanter. Genom utbildning ska förarens trafikfärdigheter och riskmedvetenhet höjas. Vi vill för blivande mopedförare skapa en god kunskapsgrund som ett första steg på kunskapsstrappan in i ett säkert trafikliv.

En bra utbildning, teoretisk och praktisk, är grunden för att man ska kunna framföra sitt fordon säkert och för att vi ska komma närmare vår nollvision.

Anf. 166 KARIN SVENSSON SMITH (mp) replik:

Fru talman! Jag hälsar välkommet att regeringen tänker lägga fram förslag om att det blir obligatoriskt med alkohol för dem som är dömda. Det är inte en dag för tidigt. Jag hade det med som förslag i min utredning. Det finns exempel på personer som blivit tagna 93 gånger. Det är inte rimligt att vi fortsätter så.

Det, liksom att man skärper läkarnas anmälningsskyldighet, är väldigt bra förslag.

Det jag inte förstår är resonemanget om egenansvar. Det är väl bra för den som kan ta ansvar för sig själv, men olycksstatistiken visar ju att de som är i störst behov av alkohol är de som är minst benägna att installera dem i bilen. Om man tittar på djupstudier som bland annat VTI har tagit fram är det en viss kategori som utbildning inte biter på. Därmed inte sagt att det inte är bra med mer utbildning. Det behövs generellt en ökad medvetenhet om detta och framför allt behöver medpassagerare ställa krav på att man inte kör när man har alkohol i kroppen. Men det finns en grupp som vi inte når med utbildning, som inte är mottaglig för detta och som har en självuppfattning och bedömning av risker som vi inte kommer åt. För dem är alkoholfria en nödvändighet för att förhindra olyckor, framför allt för oss andra som inte vill möta dem på vägarna.

Jag skulle vilja att Åsa Torstensson igen närmare redogör för hur egenansvaret ska förhindra olyckor för den kategori av framför allt unga män som inte är mottaglig för utbildning.

*Säkra förare på
mopeder, snöskotrar
och terränghjulringar*

Anf. 167 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Som jag beskrev har vi vidtagit ett flertal åtgärder för att öka trafiksäkerheten, däribland förbättrad utvecklad körkortsutbildning och ökad riskutbildning med tydligt fokus på droger och alkohol. Hittills har vi trots att det bara är halka som är farligt i den svenska trafiken. En viktig del är naturligtvis att skärpa krav och möjligheter att förhindra alkohol i trafiken.

Vi kommer dessutom, som Karin Svensson Smith refererar till, snart med en proposition med inriktning på dem som är rattonykterhetsdömda.

Vi tar också ett helhetsgrepp för att gå vidare med frågan om alkohol. I syfte att skapa förutsättningar för ett gemensamt EU-beslut har jag tydligt tagit upp frågan med den nya kommissionären i EU. Det handlar först och främst om att få ett obligatorium för yrkestrafiken.

Karin Svensson Smith redogjorde i sin utredning för vikten av att ha ett EU-beslut på detta. Alla remissinstanser gjorde också kopplingen till krav på ett EU-beslut, annars blir det ett konkurrenssnedvridet beslutsfattande.

Jag har lång väg kvar att gå. Jag fick vid samtalet en bekräftelse på vikten av att ta mig an alkoholproblematiken i trafiken. I ett skriftligt svar kunde jag konstatera svårigheten att finna gehör för ett obligatorium i ett gemensamt EU-beslut.

Anf. 168 KARIN SVENSSON SMITH (mp) replik:

Fru talman! Jag fick inte riktigt svar på hur egenansvaret ska nå dem som inte är mottagliga för utbildning. Det är de som är mest riskbenägna och minst intresserade av att installera alkohol på frivillig grund. Den kategorin, den allra farligaste, når vi inte. De frivilliga åtgärderna är jättebra, men de allra mest riskbenägna når vi inte med det.

Det är riktigt att vi måste ha ett godkännande för att få göra detta. Långsiktigt är det allra bäst om vi har ett gemensamt EG-regelverk. Hur sker dessa förändringar? De sker väldigt sällan genom att alla länder genomför förändringarna samtidigt. De sker oftast genom att några länder går före. Det var det som var poängen med den ansökan som den förra regeringen lämnade in, att Sverige kanske tillsammans med Holland eller Finland skulle få bli försöksland och utvärdera teknik, kostnader och acceptans och på det viset vinna erfarenheter som sedan kunde ligga till grund för ett gemensamt EU-beslut.

Det är få andra saker inom det här området som sker utan att man provar det innan. Man kan titta på många andra trafiksäkerhetsåtgärder där vissa länder går före. Sverige har goda förutsättningar för det. Jag beklagar djupt att ni inte vill gå i spetsen och göra detta för persontrafiken.

Har yrkestrafiken en peak natten mellan fredag och lördag eller mellan lördag och söndag? Det är då vi har flest rattfyllerier. Det är då flest människor omkommer eller kommer till skada. Det är inte yrkestrafikens fel. Visst finns det problem där också, men det är persontrafiken som är den största olycksrisken per personkilometer räknat.

Anf. 169 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Jo, jag svarade på Karin Svensson Smiths fråga om egenansvar. Om vi skärper körkortsutbildningen på ett sätt som den tidigare

regeringen inte valt att göra, om vi skapar mycket tydligare riskutbildning har det naturligtvis en inverkan på de unga förare som Karin Svensson Smith beskriver som de mest riskbenägna. Det är därför som vi har vidgat utbildningen.

En stor del av rattfylleristerna är återfallsrattfyllerister. Vi kommer med en proposition för att rikta in oss på den gruppen.

Ett område där andra länder, till exempel Finland och Nederländerna, har tagit initiativ är just frågan om återfallsrattfyllerister. Man har i princip samma förslag om alkoholås för återfallsrattfyllerister som jag snart kommer att lämna en proposition till riksdagen om.

För övrigt vet jag att Karin Svensson Smith hänvisar till den tidigare regeringens initiativ, att skicka brev till kommissionen. Ja, skicka brev kan vi nog göra lite till mans, men vad kom det ut av det arbetet? Det är lätt att ta till stora ord när man har lyckats få i väg ett brev, men det hände ju inte någonting. Kommissionen agerade inte, eller hanterade detta, på något sätt.

Jag ser och hör problematiken i EU-medlemsstaterna vad gäller att lyfta upp frågan om ett gemensamt obligatorium för alkoholås. Jag arbetar mycket konsekvent med det, och vi återkommer till detta under våren i samtal med kommissionären.

Anf. 170 MARIE NORDÉN (s) replik:

Fru talman! Det var ett raljerande från statsrådets sida. Så kan man göra, stå och raljera utan att visa på resultat. Man har sänkt ambitionsnivån, och det är inte bara vi som säger det utan även människor utanför kammaren som jobbar med dessa frågor.

Jag vill fråga vad regeringen tänker göra åt problemet med trimning. Det är allvarligt att så många mopeder går för fort. Vi har en förfrågan, en vädjan, från Rikspolisstyrelsen om att få ett bättre instrument så att de kan jobba med dessa frågor. Det är lite väl mycket att säga till den ensamstående mamman att hon ska köra sin 15-åriga killes moped varje vecka, kolla om den är trimmad och ha koll på det. Jag tycker att vi ska hitta regler som fungerar.

Vi har kvar moppeåldern även om vi höjer åldersgränsen för klass I-mopederna. Det fanns en tid, när jag var tonåring, då klass II var det som var moppen. De grabbar som körde moppe då körde just klass II, och det fungerade jättebra. Moppeåldern kan alltså leva kvar. Vi vill inte förvägra någon i 15-årsåldern, varken tjejer eller killar, att köra moppe.

Vi måste dock ta den olycksutveckling som vi ser på allvar. Vi måste lyssna på dem som kan något om 15-åringars mognad, de som forskar inom området. Jag tycker att vi ska lyssna på dem, inte vifta bort dem. Vi vet att ju yngre man är som nybörjare på ett fordon desto högre är olycksrisken. Varje olycka är en olycka för mycket.

Varför väljer man att vara ett av de länder som begär ett undantag från EU-direktivet? Varför vill man att Sverige ska vara i gärdsgårdsligan när det gäller den här frågan? Det undrar jag.

Anf. 171 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Det skulle vara intressant att höra vad det är för ambitionsnivå Marie Nordén har när det gäller alkoholås i Sverige. Ett brev till

kommissionen är vad Socialdemokraterna i så fall lyckats åstadkomma. Är det något att vara stolt över?

Beträffande det arbete som ligger på bordet skulle jag vilja referera till Sten Bergheden igen. Jag tror att han beskriver situationen ganska tydligt. När Socialdemokraterna hade möjlighet att, mycket tidigare, lyfta fram trafiksäkerhetsfrågorna gällande moped valde de att skjuta dessa framför sig gång på gång. Jag tror därför att Marie Nordén ska vara lite återhållsam i sin kritik. Det kan lätt slå tillbaka.

Jag ska vara oerhört tydlig: Jag viftar inte bort några dödsolyckor. Jag viftar inte bort något trafiksäkerhetsarbete. Det är därför vi har ett betänkande på bordet som stärker trafiksäkerhetsarbetet – syftet är att minska antalet dödsolyckor med moped. Det är oerhört viktigt att vi konsekvent arbetar med detta.

Som jag sade är det ett pågående arbete, och det är en balansgång från min, regeringens, majoritetens sida för att hitta tuffare regler samtidigt som jag bejakar ungdomars rörlighet. Jag tror att även Marie Nordén vet att EU-mopederna nu tar över mopedkörningen och att det är färre och färre som köper moped klass II.

Anf. 172 MARIE NORDÉN (s) replik:

Fru talman! Moped klass II försvinner för att vi säger till våra 15-åringar att i stället köra ett snabbare fordon. Vi har möjlighet att styra det genom att säga att de inte är mogna att köra ett fordon som är så snabbt som moped klass I är. Det är vi som avgör vilken utveckling vi vill se.

Jag menar att ministern viftar bort den samlade expertisen när det gäller just 15-åringars mognad och när man ska sätta sig i ett fordon som går så fort som 45 kilometer i timmen. Den expertisen viftar ministern bort. Jag säger inte att ministern viftar bort dödsolyckor eller andra olyckor. Jag tror att vi alla är överens om att vi vill hitta ett sätt att minska olyckorna, att det ska ske så få olyckor som möjligt.

Det känns inte tillfredsställande att vi nu kommer att tillhöra de länder som säger att man vill ha en lägre åldersgräns för moped klass I, att vi ska ha ett undantag. När vi bestämmer oss för det bestämmer vi oss samtidigt för att inte vara ledande i trafiksäkerhetsarbetet. Jag tycker att vi sänkte ambitionsnivån när vi bestämde oss för att vi inte ville driva frågan om att få alkohol i privatbilar. Jag var på den konferens i Tylösand där Åsa Torstensson meddelade detta. Sedan var jag på ett seminarium om alkohol där bilden av Åsa Torstensson som trafiksäkerhetsminister innebar ett stort bakslag. Det var summan av ministerns insats på den trafiksäkerhetskonferensen.

Vi gör ett vägval när vi säger att vi vill tillhöra dem med lägre ambition i trafiksäkerhetsarbetet just när det gäller mopeder för unga och barn. 15-åringar är barn, och där måste vi ta ett ansvar.

Anf. 173 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Nej, jag viftar inte bort expertisen. Jag beskrev den balansgång jag har att hantera utifrån expertisens underlag, som säger att det vid varje åldersnivå har skett en förändring. När det gäller kopplingen till EU-direktivet har vi möjlighet att fatta beslut utifrån en 14-årsgräns och uppåt. Det är alltså inget extremt annorlunda beslut vi nu fattar, trots den beskrivning Marie Nordén ger.

Jag tar gärna debatten om alkohol och Marie Nordéns ambitionsnivå, att skicka ett brev till kommissionen. Vad hände efter det? Det hände ingenting. Ni drev inte på någonting. Det blev inga effekter av det. Retorik är bra, men det är också bra om man ärligt erkänner att det inte hände någonting när man bara skickade ett brev.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 februari.)

15 § Riksdagsordningsfrågor m.m. och Riksdagens arbetsformer, m.m.

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU14
Riksdagsordningsfrågor m.m. (framst. 2008/09:RS1) och
konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU15
Riksdagens arbetsformer, m.m.

Anf. 174 MARIANNE BERG (v):

Fru talman! Jag ska i mitt anförande belysa betänkande KU15, *Riksdagens arbetsformer m.m.* Jag vill lyfta fram jämställdhetspolitiken, riksdagsledamöternas bisysslor och arvoden samt statsrådets och riksdagsledamöternas ersättningar efter fullgjort uppdrag. I betänkandet har Vänsterpartiet tre särskilda yttranden och två reservationer.

Det övergripande målet för svensk jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det är en självklarhet för många av oss, men det är trist att inte alla anser att det är just en självklarhet. Det finns enormt mycket att göra inom detta område. Vi som sitter här i denna riksdag måste på allvar ta till oss verkligheten, inte blunda för den eller titta bort. Det är dags att alla öppnar sina ögon och klart och tydligt ser och tar till sig verkligheten och arbetar för att ojämlikheten mellan könen blir utgångspunkten för politikens utformning.

Syftet med jämställdhetspolitiken måste vara att genomföra reformer som förändrar maktförhållanden mellan könen. Alla vi som inte blundar vet att ojämlikheten mellan könen finns både i det offentliga livet, till exempel inom arbetslivet, där det tydligast märks när det gäller lönesättning, och i privatlivet när det gäller till exempel uttag av föräldraförsäkring eller mäns våld mot kvinnor. Kvinnors verklighet skiljer sig ofta från mäns verklighet, och detta måste politiken ta hänsyn till.

Hur sker då arbetet här i riksdagen? Jo, samtliga utskott förutom arbetsmarknadsutskottet saknar formella förutsättningar för att behandla jämställdhetsfrågor inom sina sakområden. Detta är illa, mycket illa vill jag säga. Vänsterpartiet vill därför att alla utskott ska ha en plattform för att kunna föra upp jämställdhetspolitiska frågor inom sina sakområden. Vi är förtroendevalda, och det är dags att vi i alla lägen representerar alla som bor i detta land, det vill säga både män och kvinnor.

Ett led i arbetet är att i våra utskott få en formell plattform för att föra upp jämställdhetsfrågor inom respektive sakområde. För att kunna kvalitetssäkra detta jämställdhetsarbete i samtliga utskott och för att tydlig-

Prot. 2008/09:77
25 februari

*Säkra förare på
mopeder, snöskotrar
och terränghjulingar*

*Riksdagsordnings-
frågor m.m. och
Riksdagens
arbetsformer, m.m.*

göra att detta arbete inte kan väljas bort anser Vänsterpartiet att det även behövs en kontrollfunktion för riksdagens jämställdhetsarbete.

Summa summarum: För det första vill Vänsterpartiet att riksdagen ger i uppdrag till riksdagsstyrelsen att pröva vilka åtgärder som är nödvändiga för att riksdagens samtliga utskott ska få en formell plattform för att föra upp jämställdhetsarbetet. För det andra vill Vänsterpartiet att riksdagsstyrelsen utreder på vilket sätt en jämställdhetsrevision av riksdagens utskottsarbete på bästa sätt kan genomföras.

Vi har inte fått gehör för detta, vilket jag tycker är sorgligt och under all kritik. Jämställdhetspolitikens uppgift är att synliggöra de olika maktkrollerna i vårt samhälle och i privatlivet. Kan vi inte i denna församling se till att vårt arbete organiseras så att jämställdhetsfrågorna behandlas inom varje sakområde, då tycker jag verkligen att vi visar att detta inte är ett viktigt område.

Det är som jag sade sorgligt och också bedrövligt att många i denna kammare blundar för ojämlikheten mellan könen, som existerar dagligen i samhället i arbetslivet och i privatlivet.

Fru talman! Riksdagsledamöternas arvoden har höjts från 30 300 kronor till i dag 54 500 kronor under loppet av elva år. Det är nästan 25 000 kronor. Ingen dålig utveckling, vill jag säga.

Nivån på arvodena diskuteras i olika sammanhang i medierna och bland allmänheten. Det finns de som anser att våra arvoden ska vara höga för att det ska minska risken för att vissa ledamöter skulle avstå från att kandidera på grund av det skulle innebära en inkomstminskning. Det argumentet tycker jag är väldigt löst. Det är väl inte om jag får mer i plånboken som ska avgöra om jag vill kandidera till ett förtroendeuppdrag eller ej? Det bör väl i rimlighetens namn vara att jag vill förändra samhället till i mitt tycke det bättre och föra fram mitt partis politik, eller hur? Jag ska väl representera dem som valt mig och gett mig förtroendet? Det är i alla fall därför jag är här.

I internationell jämförelse är de svenska riksdagsledamöternas arvoden inte speciellt höga. Men för Vänsterpartiet handlar det inte om pengar i börserna, utan om vår trovärdighet. Jämfört med de flesta inom väljarkåren har vi riksdagsledamöter mycket höga ersättningar, vilket riskerar att skapa en förtroendeklyfta mellan folkvalda ledamöter och de människor vi representerar.

Vänsterpartiet menar att vårt arvode är för högt satt. En ökning med nästan 25 000 kronor under en elvaårsperiod är inte illa! Hur många löntagare har haft en sådan löneutveckling? Inte lär det vara många.

Vänsterpartiet anser att arvodet bör knytas till prisbasbeloppet, vilket år 2009 är 42 800 kronor. Vi tror att det underlättar ett gott förtroende mellan folket och de folkvalda.

Till våra arvoden kommer också en del extraersättningar. Det kan handla om när vi får ett arbete i en offentlig utredning. Det kan handla om arbete som andre vice talman eller utskottsordförande. Vänsterpartiet anser inte att det ska utgå extra ersättningar. Allt arbete som sker inom förtroendeuppdraget är ju riksdagsarbete, och det ska det inte ges några extra ersättningar för. Vänsterpartiet anser att extra ersättningar för uppdrag knutna till riksdagsarbetet bör avskaffas.

De ledamöter och partier som talar för att dessa ersättningar ska vara kvar brukar ha som argument att det tar enormt mycket tid och att det är

otroligt mycket att göra. Ja, så är det naturligtvis. Men vore det då inte rimligt att vi inom partierna fördelade vårt arbete så att de ledamöter som har dessa uppdrag avlastades i motsvarande mån? Det är väl bättre att kunna sköta sitt uppdrag, sina väljarkontakter och så vidare på ett bra sätt och i ett förhållandevis lugnt arbetstempo än att stressa på för att få mer pengar i plånboken? Avlasta varandra! Det är en betydligt bättre lösning än att ge extra ersättningar för arbete som helt naturligt bör ingå i förtroendeuppdraget.

Fru talman! Vi har som sagt bra arvoden för våra förtroendeuppdrag som riksdagsman eller riksdagskvinna. Vårt uppdrag gäller under alla årets dagar och under alla dygnets timmar. Trots detta är det en stor del av ledamöterna som har bisysslor. Många av dessa bisysslor är också arvoderade. Det finns ledamöter som utnyttjar sitt förtroendeuppdrag och till exempel sitter i olika styrelser – bankstyrelser, bolagsstyrelser, nämnder. Det finns också ledamöter som under uppdraget som förtroendevald förvärvsarbetar. Andra kan ha tagit på sig väldigt tidskrävande kommunala eller regionala uppdrag. Inkomsterna för bisysslorna varierar. Men visst finns det ledamöter som förutom sitt arvode för sitt förtroendeuppdrag inkasserar en inkomst från bisysslor som kan ligga runt en miljon kronor per år. Jag anser inte detta vara försvarbart, fru talman.

I valet tillsätter medborgarna i riket personer de tror på och hoppas ska kunna representera deras åsikter och intressen. Vänsterpartiet anser att detta är ett förtroende som ska brukas på det mest ansvarsfulla sätt. De flesta riksdagsledamöter uppfattar säkert sitt uppdrag som just så viktigt och ansvarsfullt som Vänsterpartiet anser att det är. Men det finns naturligtvis undantag.

Fru talman! Enligt Vänsterpartiets bedömning är det inte möjligt att utföra sitt uppdrag som riksdagsledamot på ett tillfredsställande sätt om man samtidigt sitter med i olika styrelser. Det finns allt från ledamöter med några få uppdrag till ledamöter som har över 20 uppdrag utöver sitt förtroendeuppdrag. Är det rimligt? Nej, jag anser inte det. Kan det förekomma jävssituationer? Ja, naturligtvis, beroende på i vilka styrelser och bolag riksdagsledamoten sitter. Det finns också riksdagsledamöter som samtidigt med sitt förtroendeuppdrag förvärvsarbetar eller innehar tunga politiska poster på kommunal eller regional nivå. Är det rimligt? Nej, jag anser inte det. Är det rimligt ur demokratisynpunkt? Nej, jag anser inte det.

I dag saknas tydligt regelverk i frågan. Det är upp till varje parti att utforma sina egna regler för hur det ska se ut. Vänsterpartiet vill att en utredning tillsätts för att ta fram förslag till ett tydligt regelverk för ledamöters möjlighet att acceptera bisysslor under den period de är ledamöter i Sveriges riksdag. Om inte vi kan utforma ett tydligt regelverk får vi nog också acceptera att många människors politikerförakt bara ökar.

Det är inte trovärdigt att under ett så enormt och viktigt uppdrag som riksdagsledamot ha en massa tidskrävande bisysslor omkring sig som också vid sidan av arvodet kan inbringa höga ekonomiska ersättningar. Detta agerande från vissa ledamöter i denna riksdag stärker inte förtroendet för oss politiker. Det är verkligen dags att se över detta. Sorgligt nog har Vänsterpartiet inte fått stöd för motionen om riksdagsledamöternas bisysslor, men jag kan lova att vi ska återkomma igen och

igen tills vi har en lag som tydligt reglerar ledamöternas möjlighet att acceptera bisysslor.

Fru talman! I dag har vi också ersättningssystem som är mycket generösa. Vi har också mycket generösa ersättningssystem för riksdagsledamöter och statsråd som har fullgjort sitt uppdrag. Ersättningarna efter avslutat förtroendeuppdrag är i stort behov av en översyn, anser vi i Vänsterpartiet. Är det rimligt att personer ska kunna få ersättningar år efter år efter det att uppdraget är slutfört. Nej, Vänsterpartiet anser inte det.

Även här krävs en översyn av regelverket som reglerar statsrådets och riksdagsledamöternas ekonomiska ersättningar. Att man fixar och tricksar med de ersättningar som kan fås efter fullgjort uppdrag är förödande för demokratin. Att både åtnjuta ersättning och samtidigt arbeta och få en lön som sedan till exempel kan placeras i bolag är inte direkt något positivt. Detta medför ett undergrävande av förtroendet hos folket och en påspädning av det politikerförakt som redan finns på grund av vissa politikers agerande.

Vänsterpartiet vill ha en parlamentariskt tillsatt utredning med uppgiften att lägga fram förslag om hur riksdagen ytterligare kan förtydliga och skärpa reglerna för ersättningar så att riskerna för att ledamöter och statsråd ska överutnyttja de olika ersättningar som i dag finns minimeras. Som det ser ut i dag finns det kryphål. De måste täppas till. Svenska folket måste kunna känna förtroende och respekt för de folkvalda, inte förakt.

Fru talman! Jag yrkar härmed bifall till reservation 3.

Anf. 175 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4 av Miljöpartiet de gröna avseende tidskarantän för statsråd. Självfallet står jag bakom också reservation 2 av oss gröna, men för tids vinning avstår jag från att yrka bifall till den.

Inledningsvis vill jag nämna några saker som ändras med dagens beslut. Det är bland annat att vi ledamöter kommer att kunna bidra till att spara på den enorma pappersmängd som hanteras innanför riksdagens väggar då vi slipper få alla propositioner, skrivelser, framställningar och redogörelser utdelade till oss i deras helhet. Att det räcker med att dessa sprids till ledamöter i det utskott som ska behandla ärendet torde leda till att pappersförbrukningen kommer att minska, och det är bra för miljön.

Något annat som den moderata motionären Margareta Cederfelt tycker vore bra för miljön, och då handlar det om debattklimatet, är om ledamöterna här i kammaren satt annorlunda. Hon anser att placeringen av oss ledamöter efter i första hand valkretsindelningen, med Stockholms kommun till vänster och Norrbottens län till höger, är ur flera perspektiv ålderdomlig och motverkar en livlig och aktiv debatt.

Hur den nuvarande placeringen har påverkat dagens debatt i detta ärende kan jag inte riktigt förstå. Vad skulle vara annorlunda om vi satt efter till exempel partitillhörighet? Vad är det som saknas här och nu?

Vad gäller ledamöternas placering i kammaren konstaterar utskottet att det som regel numera alltid råder fri sittning under kammarsammanträdena. Endast vid voteringar ska ledamöterna sitta på sina respektive platser, vilket skedde tidigare här i dag kl. 16. Det står med andra ord

redan i dag ledamöterna fritt att under debatter och frågestunder gruppera sig till exempel partivis. Vilket skulle skälet vara till att ändra på detta?

Fru talman! Något annat som också kan räknas som en miljöfråga är den psykiska miljön. I det här fallet gäller det politisk mobbning. En annan motionär pekar på att viljan att övertyga om andras opålitlighet och sin egen förträfflighet i debatten kan övergå till ren mobbning. Att detta kan skada respekten för de folkvalda liksom att det kan innebära arbetsmiljöproblem är uppenbart enligt motionären.

Utskottet uttrycker sitt ställningstagande på ett balanserat och tydligt sätt när vi säger: ”Ett demokratiskt samtal förutsätter att det i grunden finns en ömsesidig respekt mellan dem som deltar i samtalet. Samtidigt som debatterna i kammaren fyller en viktig funktion i att tydliggöra olika politiska alternativ och ge möjlighet till kritik bör de således präglas av saklighet och ett korrekt bemötande. Skulle en debatt urarta till någon form av mobbning med inslag av otillbörliga uttryck och personliga förolämpningar har talmannen befogenhet att ingripa.” Utskottet anser i likhet med tidigare ställningstagande att denna befogenhet är tillfyllest och avstyrker motionen.

Fru talman! Mobbning är knepigt. I vilken form förekommer den, i vilka sammanhang, och finns det utrymme för missuppfattningar? Att talmannen skulle ta ifrån mig ordet är väl alldeles uppenbart om jag använde följande obscena gest mot en motdebattör, men vad skulle talmannen göra om jag i stället dolde gesten på ett mer sofistikerat sätt där det inte går att utesluta att jag faktiskt bara håller upp utskottets betänkande på ett naturligt sätt och läser innantill?

Det är inte helt lätt för en talman att avgöra vad som är rätt. Karantän kan kanske vara en metod vid olämpligt uppförande eller när allmänhetens förtroende kan rubbas av ett alltför snabbt sidbyte.

Så här sade Carl B Hamilton, Folkpartiet, i ett pressmeddelande 2007 med anledning av tidigare statsminister Göran Perssons nya jobb på PR-byrå JKL som seniorkonsult. Jag citerar väl valda stycken:

”Statsråd bör sitta i jobbkarantän ... – med statlig lön under tiden – innan de tillträder ett nytt jobb som t ex lobbyist eller pr-konsult. Sex månader har i andra länder bedömts som en lämplig normaltids. Maximal tid kan vara ett år, men då kanske karantänen kan avgränsas till sådana ärenden som statsrådet hade närmare beröring med, eller inflytande över. Sådana här bestämmelser finns i såväl Norge som Frankrike. I Storbritannien är systemet med karantän mera flexibelt, men förefaller inte vara särskilt tillåtande. – – –

I Sverige finns inte karantänsregler för andra än de som lämnar riksbankens direktion. Det svenska systemet med brist på rättslig reglering och frånvaro av karantänsbestämmelser återspeglar den gamla vanliga naiviteten och vänskapskletigheten inför risken för otillbörlig användning av ekonomisk och annan insiderkunskap om politiska och förvaltningsmässiga förhållanden och beslut. – – – Karantänsregler bör införas i Sverige både för statstjänstemän och för statsråd.”

Efter det senaste exemplet med Ulrica Schenström, före detta statssekreterare till nuvarande statsministern Fredrik Reinfeldt som pekats ut som lobbyist för en gasledning i regi av företaget Nord Stream, hävdar återigen folkpartisten Carl B Hamilton att det behövs karantänsregler för personer med viktiga politiska ämbeten. Jag kan bara meddela att han är

välkommen att rösta på Miljöpartiets reservation, som syftar till att sådana regler ska införas i Sverige.

Fru talman! Jag vill avsluta med början, nämligen öppnandet av riksmötena. Där vill bland andra Moderaternas Andreas Norlén att Karl XI:s drabanter ska bidra till att förhöja stämningen.

Av motionen framgår att dessa drabanter en gång i historien var ett elitförband vars främsta uppgift var att omge och skydda kungen i strid – typ livvakter, alltså. Den typen av verksamhet sköts i dag av en helt annan sorts livvakter. De finns ju redan med vid öppnandet, så det borde väl räcka med det.

Möjligtvis, fru talman, kan det vara ett sätt att bättra på historiekunskaperna hos dagens unga i och med att de får inblick i vilken klädsel man hade i form av drabantdräkt bestående av livrock och byxor i sämskat skinn, trekantig hatt, bröstharnesk med tillhörande kraghandskar och svarta kragstövlar samt sporrar och, inte att förglömma, kartuschlådan samt dåtidens alternativ till vapen, nämligen värjan.

På vilket sätt detta inslag skulle vara en stämningshöjare, fru talman, framgår inte riktigt av motionen. Själv har jag svårt att se detta taktfasta tramp ljud och dessa höga knäuppsdragningar från drabanterna som något annat än ett passande inslag i Monty Pythons *The Ministry of Silly Walks*.

Anf. 176 BJÖRN LEIVIK (m):

Fru talman! Det är alltid lika trevligt att lyssna till Mikael Johanssons inlägg. De förhöjer stämningen.

Fru talman! Jag ska göra några reflexioner över betänkandet KU15. Det verkar som att riksdagens arbetsformer intresserar många ledamöter – därav 85 stycken motioner. Ett trettiotal är återkommande. Vi har hört från Marianne att de kommer att återkomma ytterligare någon gång nästa år med samma motioner, och det är väl trevligt. Många har som sagts behandlats tidigare, och då utan bifall. De avstyrks även denna gång genom en förenklad behandling.

I motionsfloden finns många intressanta förslag, till exempel distansvotering. Men enligt regeringsformen ska riksmötet hållas här i Stockholm. En ändring skulle således kräva en grundlagsändring.

Flera motionärer vill ha en förlängning av motionstiden. Men utskottet konstaterar att Riksdagskommittén behandlade frågan i slutet av förra mandatperioden och fann att nuvarande ordning var att föredra.

Visst hade det varit trevligt, Mikael, att ha Karl XI:s drabanter vid riksmötets öppnande. Men å andra sidan är detta en fråga för talmannen och de vice talmännen att besluta om.

Lobbning är en företeelse som vi har fått vänja oss vid. Ibland kan vi ha stor nytta av den information som förmedlas. Samtidigt måste vi vara kritiska och undersöka vem eller vilka som står som avsändare. Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motioner om lobbning och har bland annat med hänvisning till Demokratiutredningen avstyrkt förslaget om ackreditering.

Ersättningar av olika slag till ledamöter och före detta statsråd har föranlett ett antal motionärer att begära utredningar eller direkta förändringar. Ett antal fall har uppmärksammats där garantitagar har kringgått reglerna för minskning av inkomstgarantin genom att inte ta ut lön för ar-

bete. En översyn har nyligen genomförts som resulterade i en jämningsregel som förhindrar situationer som denna.

När det gäller inkomstgarantin och jobbskatteavdraget pågår diskussioner om särskiljande. I avvaktan på resultatet av dessa diskussioner väljer utskottet att avstyrka motionen i detta ärende.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 177 WILLEMO CARLSSON (m):

Fru talman! Låt mig inledningsvis yrka bifall till förslagen i KU:s betänkande nr 14 och 15 samt yrka avslag på samtliga reservationer.

När det gäller betänkandet om riksdagsordningsfrågor med mera kan det bäst beskrivas som att det varit ett rörigt lapptäcke, om uttrycket tilläts. Detta var verkligen i behov av den översyn som riksdagsförvaltningen har genomfört.

Nu har tjänstebeteckningar och titulaturer, tillsättningar och val konsekvensändrats till enhetliga förslag och rutiner.

Andra förändringar är att vi har rätt att motionera på alla skrivelser och redogörelser och att försöket med sommarinterpellationer permanentas.

Den 1 april – och det är inget aprilskämt, fru talman – träder flera förändringar i kraft. Jag vill i detta anförande fokusera på några av dem. De passar nämligen som hand i handske med det arbete som pågår inom riksdagsförvaltningen.

På riksdagsstyrelsens uppdrag utvecklas ett miljöledningssystem för riksdagsförvaltningens verksamhet. Det handlar om att erhålla och behålla certifiering enligt standarden ISO 14001.

Av miljöpolicyn framgår att riksdagsförvaltningen ska vara ett föredöme inom miljöområdet genom att bland annat arbeta aktivt för att minimera miljöpåverkan vid pappersförbrukning, transporter, uppvärmning, elförbrukning och avfallshantering.

Riksdagsförvaltningen ska genomföra sitt arbete i enlighet med gällande regler och andra krav inom miljöområdet.

För att framställa nytt papper går det åt mycket energi vilket beroende av energikälla orsakar klimatpåverkan, övergödning och försurning. Därför har riksdagsförvaltningen låtit just pappersanvändningen vara en av de betydande miljöaspekterna.

Som ledamoten Johansson berörde kommer beslutet i KU14 att handla om att elektronisk signatur på frågor och interpellationer blir möjligt. Propositioner och andra dokument kommer enbart att delas ut till utskottsledamöter. Motioner måste inte längre lämnas in i fyra exemplar.

Fru talman! Nu kommer även vi riksdagsledamöter att aktivt delta i arbetet med att minska pappersförbrukningen. Med det har riksdagsförvaltningen kommit att bli det föredöme den har bestämt sig för att vara.

Anf. 178 ANNE-MARIE PÅLSSON (m):

Fru talman! All makt utgår från folket, och riksdagen är folkets främsta företrädare. Ungefär så inleds den svenska grundlagen. De orden förpliktar. Vi har folkets förtroende, och vi är ansvariga inför folket. Hur detta uppdrag förvaltas beror sedan på en rad omständigheter. En av dem

är utformningen av riksdagens arbetsformer. Det är om detta som dagens debatt handlar.

Betänkandet vi diskuterar består av motioner från allmänna motions-tiden – 85 stycken! Av detta stora antal att döma skulle man kunna tro att det här är en fråga som tilldrar sig ett mycket stort intresse från riksdagsledamöternas sida. Det är jättebra. Våra arbetsformer är i själva verket det som bär upp demokratin.

Men det är tomt i kammaren. Talarlistan är kort; bara fem är anmälda. Det är nästan så att man nu får använda de där uttrycken som man raljerar med ibland: oss emellan sagt, talman. Så många andra finns det ju inte att adressera sin uppfattning till.

Jag tycker att detta är egendomligt. I själva verket tycker jag att den här frågan är så viktig att kammaren borde vara full. Det har framgått tydligt att vi har olika uppfattningar om den här saken när jag har lyssnat på exempelvis Marianne Bergs anförande. Om det kan jag säga att det säkert var många kloka tankar där, men jag höll i stort sett inte med om en enda. Men det är en helt annan sak.

Jag har väckt några motioner i det här ärendet. De motioner som jag har väckt handlar om hur riksdagens ställning ska stärkas med betoning på riksdagsledamöternas ställning. Som jag ser på saken kan vi inte få en stark riksdag med mindre än att vi också har starka riksdagsledamöter.

De förslag som jag har lagt fram för kammaren har inspirerats av en rad forskningsrapporter på det här området. I en av de mer intressanta rapporterna, som för övrigt presenterades på DN Debatt för något år sedan, hade man gjort en jämförelse mellan hur allmänheten ser på riksdagen i dag och under en 20-årsperiod tillbaka. Resultatet var nedslående. Allmänheten såg på riksdagen i ett perspektiv som innebar att riksdagen bedömdes som allt mindre viktig i samhället.

Det är inte enkelt att förklara varför det har blivit på det sättet, men min bedömning handlar om att det är grundlagens utformning tillsammans med en gradvis förskjutning i de organisatoriska strukturerna som har lett till den här, enligt min mening, ganska olyckliga situationen. Det är mot den bakgrunden som de här motionerna ska ses. De berör egentligen ett område, nämligen det ekonomiska området. Det handlar primärt om hur man ska betrakta och hantera det stöd som riksdagen i dag förser riksdagsledamöterna med.

Den nuvarande ordningen är sådan att det stöd som utgår för riksdagsledamöterna betalas till partigrupperna. Det är inget litet belopp vi pratar om. Det är inte ett belopp som man kan bortse ifrån. Under en mandatperiod handlar det om 1 miljard kronor. Det beloppet är tänkt att användas för att stärka oss riksdagsledamöter i vår situation och i vårt uppdrag. Att pengarna betalas till partierna och inte till ledamöterna gör att det inte finns någon garanti för att pengarna används på det sätt det är tänkt. Jag skulle snarare vilja drista mig till att kasta fram den något provocerande uppfattningen att det kan finnas en risk för att pengarna används på ett sätt som gagnar partierna och inte riksdagsledamöterna.

Och ännu allvarigare är att det inte kan kontrolleras hur dessa pengar används. Vi har ingen sådan ordning i den svenska riksdagen att det finns självklara kontrollinstrument. Förklaringen ligger i att de här pengarna går rakt in i partiernas kassa, och partierna är skyddade av någon form av politisk sekretess.

Jag tycker att detta är en ganska orimlig ordning. Jag tycker att skattebetalarna har ett berättigat krav att få reda på hur de medel som man de facto tillskjuter också används. Faktum är att i det avseendet är Sverige ånyo en *outlier*. I nästan alla andra länder finns det en författningsreglering av hur dessa pengar ska kontrolleras och användas. Det är bara i Schweiz, San Remo och Malta som man inte har en sådan reglering, förutom Sverige.

Jag tycker att det är konstigt att Sverige även i detta avseende, precis som vi tidigare fick höra när det gällde karantänsbestämmelserna, befinner sig i en ganska tydlig Extremsituation.

Det här går praktiskt att åstadkomma om man vill. Om man vill ha en redovisning kan man åstadkomma det ganska enkelt. Det gör man genom att man organisatoriskt skiljer riksdagsgrupperna från partikanslierna. Vissa partier, Vänstern och Socialdemokraterna, gör så redan i dag men inte de andra partierna. Med en sådan ordning skulle man få en tydligare uppdelning och därmed också enklare kunna kontrollera det.

I en utredning där man undersökt de här bitarna pekade utredaren på att svårigheten att få en uppfattning om hur pengarna används handlar om att det inte finns en tydlig och distinkt gräns mellan riksdagsgruppen och partikansliet.

Fru talman! I Norge har man för övrigt ganska nyligen infört en ordning där riksdagsgrupperna organisatoriskt ska skiljas från partikanslierna och där man ska kunna få en tydlig redovisning av medelsanvändningen.

Förutom denna organisatoriska förändring som jag föreslår i mina motioner har jag även föreslagit en annan sak som jag tycker har stark bäring på hur vi kan utföra vårt uppdrag. Det handlar om hur detta ekonomiska stöd betalas ut. Som jag tidigare sagt betalas det för närvarande ut till partierna. Även i detta avseende sticker Sverige ut på ett lätt dramatiskt sätt.

Jag lät riksdagens utredningstjänst kontrollera hur det ekonomiska stödet betalas ut i OECD-länderna. Sverige stack ut. Sverige tillhör den lilla minoritet länder där hela stödet går in i partikassorna. I andra länder betalas stödet ut till ledamöterna direkt. Därför har jag föreslagit att vi ska normalisera de svenska förhållandena till det som råder internationellt, det vill säga att vi omvandlar detta stöd till en ledamotspeng. Det är ett civiliserat sätt. Om vi riksdagsledamöter har förtroendet att ansvara för budgetar som handlar om många hundra miljarder kronor måste vi väl också kunna ansvara för hur vi ska använda ett ledamotsstöd på det sätt som vi finner bäst.

Med en sådan ordning skulle man också kunna få en mycket större flexibilitet. Vi 349 som sitter här är inte skapta i samma form. Vi skiljer oss från varandra. Vi har olika behov och olika önskemål. Någon vill använda det här ledamotsnära stödet till att ha en person här i Stockholm som hjälper till vid uppdraget. En annan vill ha en resursperson på hemmaplan. Någon vill ha hjälp med det administrativa, och andra vill ha hjälp med att finna information och göra analyser. Vi har alla olika uppfattningar. I andra parlament har man bejakat denna olikhet och låter ledamöterna själva bestämma, men så icke i Sverige. Därför har jag motionerat om att vi ska införa denna ledamotspeng.

Varför ser det ut på det här viset i Sverige? Varför är vi sådana *outliers*? Jag tror mig veta svaret, eller åtminstone en del av svaret. Partierna eller partiernas främsta företrädare vill ha det på det här sättet. Det är bekvämt, och dessutom förfogar de som förfogar över pengarna också över makten. Därför vill man behålla de här pengarna, ty i politik är det ju makt som räknas.

Fru talman! Den svenska riksdagens ställning är bedrövligt nog inte särskilt stark och inte heller särskilt självständig, men det går att ändra på, i varje fall delvis. Vi som sitter i den här kammaren kan ändra på det om vi vill. Det är vi som äger frågan, men dessvärre är inte så många intresserade, och det, fru talman, gör mig bedrövad.

Anf. 179 MARIANNE BERG (v) replik:

Fru talman! Anne-Marie Pålsson började sitt anförande med att ta upp portalparagrafen i grundlagen. Hon sade att folkets förtroende måste förvaltas. Det håller jag med om.

Fru talman! Anne-Marie Pålsson nämnde inte någonting om ledamöters bisysslor till exempel, men hon nämnde att hon inte höll med mig i något. Därför har jag en del funderingar.

Tycker inte du och ditt parti, Anne-Marie Pålsson, att det undergräver förtroendet för oss förtroendevalda om man, vid sidan av sitt förtroendeuppdrag, kan inneha en hel hög med olika poster i bankstyrelser, bolagsstyrelser och nämnder och dessutom förvärvsarbete? För mig är det inte rimligt. Vi har ett förtroendeuppdrag som sträcker sig över 365 dagar, alla dagar, om året och 24 timmar om dygnet. Undergräver inte det förtroendet för oss folkvalda att ha 10–20 olika bisysslor i olika former och dessutom förvärvsarbete? Anser inte Anne-Marie Pålsson det?

Anf. 180 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Jag kanske tog i något. Jag medger detta. Jag håller med dig, Marianne, i vissa avseenden, nämligen att vi ska vara noggranna med förtroendet. Jag lyssnade inte på hela ditt anförande, så du kan också ha sagt något inledningsvis som jag håller med om. Man ska inte vara vårdslös med språket.

Detta med uppdraget och bisysslor är en fråga som är intressant. Därför är det synd att det inte är fler som deltar i debatten.

Jag ser på detta att vara riksdagsledamot som att inneha ett uppdrag. Detta uppdrag består av vissa ting, och vad det består av anges av grundlagen. Där nämns tre olika funktioner. Vi ska besluta om budgeten, vi ska kontrollera regeringen och vi ska lagstifta. Det är det vi ska göra.

Då är det så, fru talman, att hur lång tid detta tar beror på den enskilde ledamoten och en rad yttre omständigheter. Marianne Berg, som sitter i opposition i dag och representerar ett litet parti, har naturligtvis ett mycket tyngre uppdrag än vad jag har, som representerar ett stort parti. Vi är fem personer i varje utskott och därtill en arbetande suppleant. Vi får slåss om uppdragen för att ha någonting att göra. En person från Vänsterpartiet får ta alla uppdrag själv. Vi sitter i majoritetsställning i dag, och det innebär ju också att kontrollfunktionen blir mindre uttalad för oss än vad den var när vi satt i opposition. Det har jag också varit med om. Självklart är det alltså så att det beror på om man representerar

majoritet eller opposition, om ens parti är stort eller litet, vilken typ av utskott man är i och så vidare. Allt detta spelar roll.

Men jag tycker att det är viktigt att understryka att det inte är ett anställningskontrakt vi har som innebär 40 timmars arbetsvecka.

Anf. 181 MARIANNE BERG (v) replik:

Fru talman! Nej, något anställningskontrakt har vi inte, men förtroendeuppdraget löper ju alla årets dagar, 24 timmar om dygnet. Så är det ju.

Jag vet inte om det är Anne-Marie Pålssons så kallade borgerliga feministiska självförsvar som dyker upp här när det gäller bisysslorna eller om det är Moderaternas självförsvar.

Det jag menar är detta. Anne-Marie Pålsson, du började med att ta upp någonting som jag till punkt och pricka håller med dig om: Folkets förtroende måste förvaltas. Jag har inte fått svar på min fråga. Tycker du, Anne-Marie Pålsson, att sådant här är förenligt med riksdagsuppdraget, oavsett storlek på parti? Jag håller med dig om att det naturligtvis är lättare för ledamöter att vara mångpysslare runt omkring när de är 97 stycken från partiet än när man är 22, som från mitt parti. Det kan jag hålla med om. Där har du rätt. Det är naturligtvis lättare i den delen.

Men anser inte du, Anne-Marie Pålsson, att det undergräver förtroendet hos dem som har valt oss att vid sidan av inneha jättemånga bisysslor som tillika ger ganska höga inkomster och som i vissa lägen också kanske gör att man kan befinna sig i närheten av en jävsituation beroende på vilket bolag man sitter i? Jag tänker på krisen just nu när många ledamöter sitter i bankstyrelser och så vidare, som kan träda väldigt när.

Eftersom du började så bra med att folkets förtroende måste förvaltas undrar jag: Ser inte du eller ditt parti att när man agerar som många gör med bisysslor – man jobbar vid sidan av med förvaltningsarbete och så vidare – undergrävs förtroendet?

Anf. 182 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Nej, jag håller inte med i detta avseende. Jag tycker tvärtom att det är väldigt bra med bisysslor. Bisysslor ger nämligen mig som ledamot information om hur samhället utanför den här byggnaden fungerar. Jag kan få information i frågor som gör att jag inte är helt beroende av den information som mina tjänstemän i partigruppen eller på partikansliet ger mig. Jag kan också väga den informationen mot annat.

Jag menar att bisysslorna också gör att jag kan behålla min förankring utanför den här byggnaden. När vi pratar om förakt för politiker händer det inte sällan att våra väljare säger: Ni vet ju inte hur världen ser ut! Ni sitter där på Helgeandsholmen och har ingen aning om hur det ser ut utanför!

Jag säger: Gå ut utanför! Ta uppdrag utanför!

Sedan är det naturligtvis korrekt på det sättet att de här uppdragen inte får vara sådana eller ha en sådan omfattning att de innebär att man inte kan sköta sitt uppdrag här i riksdagen. Det är också självklart så att befinner man sig i en situation som innebär jäv eller liknande bör man ha omdöme nog att hantera den situationen. Jag tycker det vore sorgligt om inte våra väljare hade den tilltron till vår förmåga att faktiskt kunna bedöma den saken på ett korrekt sätt.

Prot. 2008/09:77
25 februari

*Riksdagsordnings-
frågor m.m. och
Riksdagens
arbetsformer, m.m.*

Fru talman! Rent generellt tycker jag att det är bra med bisysslor. Jag tycker egentligen att den centrala fråga man borde ställa här, som jag också säger till journalister ibland när de frågar mig om detta, är denna. Varför frågar du inte, om folk inte har bisysslor: Varför har du inga bisysslor? Är du inte intressant utanför kammaren? Är det ingen som efterfrågar det du kan? Har du ingenting att erbjuda marknaden?

Det tycker jag är ett mycket större problem.

Dessutom finns det en annan aspekt. Det är att om du har en bisyssla, om du har en förankring utanför den här kammaren, blir du inte lika beroende av de partipiskor som vi alla vet viner. Du blir inte beroende av att göra allt som står i din makt för att stanna kvar för att du inte har några alternativ. Dessutom tycker jag att det är rimligt att man kan växla mellan politik och andra uppdrag. Det berikar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 februari.)

*Bank- och
försäkringsfrågor*

16 § Bank- och försäkringsfrågor

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2008/09:FiU33
Bank- och försäkringsfrågor.

Anf. 183 CHRISTINA ZEDEL (s):

Fru talman! Vi socialdemokrater har fyra reservationer i det här ärendet varav en gemensam med Vänsterpartiet, och jag yrkar bifall till dessa reservationer.

Förra året stod jag i den här talarstolen och lyfte fram frågan om överskuldssättning. Då påtalade jag problemet för stora grupper i samhället som inte får låna pengar från vanliga banker eller andra vanliga kreditinstitut då de inte uppfyller de krav som ställs.

I dag, med den finansiella kris vi har, är situationen än värre för allt större grupper av människor. Ju svårare det blir att få låna pengar från våra vanliga banker, desto mer ökar marknaden för de långivare som erbjuder lån utan säkerhet och till skyhöga räntor.

Många människor vars enda möjlighet att låna pengar är hos de här långivarna hamnar i skuldfällor som för många är omöjliga att på egen hand ta sig ur. Vi kan dagligen ta del av olika larmrapporter om att den här marknaden breder ut sig och att olika former av reklam lockar allt fler att ta de här lånen.

Stora ungdomsgrupper lockas av de snabba sms-lånen, och enligt nya siffror från Kronofogdemyndigheten har antalet ansökningar till myndigheten med anledning av obetalda sms-lån ökat med 75 procent från 2007 till 2008. Det här är en utveckling som inte får fortsätta.

På Justitiedepartementet pågår fortfarande beredningen av konsumentkreditlagen, där man bland annat ska se över sms-lånen. Vi är kritiska till den långa handläggningstiden. Först i vår ska det komma en departementspromemoria, och vad den resulterar i, ja, det återstår ju att se.

Vi kan inte vänta och se på när fler och fler av våra ungdomar fastnar i överskuldsättningar som i värsta fall faktiskt kan ödelägga deras framtid.

En viktig uppgift i det här sammanhanget för samhället är att satsa än mer på utbildning och information. Vi anser att det finns ett fortsatt stort behov av att stärka utbildningen i just privatekonomi. Här kan Konsumentverket fylla en viktig funktion, särskilt när det gäller just den viktiga uppgiften att informera ungdomar om sms-lånen och riskerna just för överskuldsättning.

Fru talman! Oseriösa företag som sysslar med så kallade bluffakturor skapar stora problem för många små företag. Det är i dag svårt att få stöd när man drabbas av annons- och fakturaskojare. Vi socialdemokrater vill erbjuda mindre företag stöd och rådgivning när de utsätts för de här oseriösa företagen.

En annan angelägen åtgärd för att stödja hederliga småföretag som får problem genom att de råkar ut för dessa bluffföretag är att Kronofogdemyndigheten ges större möjligheter att stryka missvisande uppgifter ur sitt register.

Den lagändring som genomfördes 2008 angående rättelse av uppgifter i kronofogdens register anser vi inte är tillräcklig utan behöver ytterligare förstärkas. Det skulle minska risken för att småföretagare drabbas av problem på grund av att de, utan att själva ha gjort något oegentligt, drabbas av en ansökan om betalningsföreläggande från just oseriösa företag och därför hamnar i Kronofogdemyndighetens register.

Fru talman! Av olika anledningar hamnar människor ibland i ekonomiskt trångmål. Det kan vara på grund av exempelvis arbetslöshet, sjukdom eller skilsmässa. De räkningar som man inte klarar av att betala i tid skickas i dag mycket snabbt till olika indrivningsföretag. Dessa företag kan i dag fritt sätta nivån på kravavgifter, administrationskostnader och ränta på kapitalskulden. Avgiften är alltid betydligt högre än i andra sammanhang, och räntan sätts skyhögt – då i kontrast till de räntenivåer som råder på den övriga reglerade finansmarknaden.

Sammantaget rusar kravbeloppen i höjden. Många gånger blir det en höjning till astronomiska belopp som det blir helt omöjligt eller i alla fall mycket svårt att klara att betala – detta samtidigt som räntan närmast utgör en ockerränta. Det här anser vi är fullständigt oacceptabelt. Dessutom försvårar detta för de skuldsatta när det gäller deras möjligheter att få privatekonomin på fötter igen.

I Regeringskansliet pågår en beredning av ett delbetänkande där just situationen för överskuldssatta tas upp – återstår att se vad det resulterar i.

När regeringen tillsatte den utredning som ligger till grund för delbetänkandet ansåg vi att uppdraget till utredaren var alltför snävt avgränsat. Vi ansåg bland annat att det viktiga sambandet mellan överskuldssättning och inkassoregler borde ha uppmärksamrats i direktiven till utredningen. Beklagligt nog fick vi inte gehör för det. Vi ser nu en uppenbar risk för att många för den som är överskuldssatt avgörande frågor kommer att förbli just olösta.

Regeringen har redan givit Finansinspektionen i uppdrag att genomföra en satsning på finansiell utbildning och privatekonomisk folkbildning. Det är bra. Ett naturligt steg vore att fortsätta med att säkra skyddet

för den redan skuldsatte genom att i lag reglera indrivningsföretagens prissättning och uttag av avgifter gentemot den som är skuldsatt.

Fru talman! I en reservation som vi har gemensamt med Vänsterpartiet tar vi upp ett problem som drabbar allt fler försäkringstagare. Det handlar om försäkringsbolagens möjligheter att chockhöja premier för den som har fått en betalningsanmärkning. För den enskilde kan det innebära premiehöjningar på uppemot 100 procent – även i fall där den drabbade kanske inte ens själv kan lastas för den uppkomna betalningsanmärkningen, till exempel när han eller hon har en god man och betalningsanmärkningen uppkommit på grund av ett förbiseende från denne. Då är det inte gode männen som får en betalningsanmärkning, utan det får människor som på grund av sitt handikapp inte kan sköta sin ekonomi.

I dagens lagstiftning finns det ingenting som hindrar försäkringsbolagen att chockhöja premierna för dem som har betalningsanmärkningar. Cirka en halv miljon människor i Sverige har i dag betalningsanmärkningar. Många av dessa har fått kraftiga höjningar av sina premier.

Fru talman! Man måste fråga sig: Hur blir risken för brand eller vattenskada i ett hus större om det finns en betalningsanmärkning? Hur blir krockrisken större om det finns en betalningsanmärkning? Och hur kan risken för inbrott öka om jag har en betalningsanmärkning?

Över hundratusen människor har drabbats av försenad utbetalning från Försäkringskassan. Om de på grund av det har fått en betalningsanmärkning kan de också få en chockhöjning av kostnaden för sina försäkringar.

Fru talman! Detta är orimligt! Dessutom är det orättvis och osakligt. Det är också, tycker jag, oetiskt.

De beräkningsunderlag som bolagen använder för att bedöma riskerna är hemliga, vilket innebär att det är omöjligt för en konsument att få veta hur ett visst bolag sätter sina premier.

Vi menar att det är helt orimligt att, som regeringen anser, försäkringstagare som är missnöjda med premieersättningen själva får driva en process gentemot försäkringsbolagen. Men hur ska en enskild försäkringstagare kunna driva en process gentemot försäkringsbolagen när lagstiftningen ger bolagen utrymme för att på det här viset höja premierna? Dessutom är underlagen hemliga.

Såväl försäkringsrörelselagen som försäkringsavtalslagen – alltså de båda lagar som reglerar försäkringsbolagens verksamhet – ger försäkringsbolagen möjlighet att höja premierna för personer med betalningsanmärkningar. I dag finns här ett utrymme i lagen eftersom detta inte är reglerat.

Vi tycker inte att det är rimligt att bolagen har den här typen av möjligheter. Därför anser vi att en översyn behöver göras av hur försäkringsbolagen beräknar sina premier och av hur bruket att höja premierna på grund av betalningsanmärkningar förhåller sig till lagstiftningen om konsumentskydd.

Enligt vår mening är det angeläget att undersöka dels om bolagens beräkningsgrunder är utformade på ett sådant sätt att personer med betalningsanmärkningar inte orättvist drabbas, dels hur premiesättningen förhåller sig till lagregler.

Fru talman! Vi anser att det behövs en översyn av hur reglerna om betalningsanmärkningar tillämpas – detta för att människor inte felaktigt ska drabbas.

I detta anförande instämde Christina Oskarsson och Eva Sonidsson (båda s) samt Egon Frid (v).

Anf. 184 EGON FRID (v):

Fru talman! I detta betänkande om bank- och försäkringsfrågor behandlas motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2008 angående just bank-, försäkrings-, kreditupplysnings- och inkassoverksamhet.

Frågor som rör bankernas verksamhet och hur kreditgivningen sker är oerhört viktiga. Inte mindre viktiga är de nu när finanskrisen påverkar oss allihop. Vi vet att många privatpersoner och också småföretag med utvecklingskraft är beroende av sunt riskkapital och av kreditgivare som har långsiktiga intressen.

Balansen mellan kreditgivare och låntagare är en central fråga. Där ser vi hela tiden en obalans och att regeringen och majoriteten i riksdagen värnar äganderätten, avtalsrätten och kreditgivarnas intressen framför låntagare och gäldenärer. Särskilt gäller det evighetsgäldenärernas situation.

Ett av målen med en sund bank- och kreditgivning måste vara att avskaffa evighetsgäldenärerna genom att införa en absolut preskription. Ja, vi ska inte avskaffa personerna utan fenomenet evighetsgäldenärer, vilket jag hoppas att hela församlingen här förstått att jag menar.

Frågor som rör överskuldssättning, snabbkrediter och livsvillkor för överskuldssatta kommer också att behandlas i samband med debatten om civilutskottets betänkande CU25 den 2 april. Där berörs motioner och även yrkanden i Vänsterpartiets motioner om konsumentpolitik och konsumtionsfrid.

Livsvillkoren för överskuldssatta som berör saneringslån, sociala lån, kreditprövning, kreditupplysning och inkassobolagens verksamhet behandlas i det betänkande som vi nu diskuterar.

Jag vill inledningsvis, fru talman, framföra att jag står bakom alla reservationer från Vänsterpartiet och de gemensamma reservationerna i detta betänkande. Men jag yrkar bifall endast till reservationerna 3, 4 och 9.

Vänsterpartiets utgångspunkt är att alla vill göra rätt för sig. Jag kommer här att närmare beröra Vänsterpartiets reservationer.

Den första handlar om saneringslån. I Finland kan den så kallade Garantistiftelsen lämna borgen åt en överskuldssatt privatperson för att hon eller han ska få ett nytt banklån och kunna betala av sina gamla skulder.

Syftet är att låntagaren ska få ekonomin i balans och få ett slut på skuldcirkeln. Möjligheterna för en överskuldssatt person att på egen hand skaffa sig ett lån till bra villkor för att sanera sin ekonomi är begränsade. Genom att personer med hyresskulder ges en möjlighet att teckna så kallade saneringslån torde antalet vräkningar minska. Överskuldssatta människor skulle få möjlighet att leva ett värdigare liv med allt vad det innebär i form av minskat psykiskt lidande och minskad social utslagning och hemlöshet. Vårt förslag i reservationen är att Kronofogdemyndigheten ska få i uppdrag att hantera saneringslåneverksamheten.

Ett annat förslag som vi har gäller sociala lån. För att förebygga överskuldssättning och för att främja ett hushålls förmåga att klara sin ekonomi har länder som Finland, Holland, Irland och England infört så kallade sociala lån. Sociala lån kan beviljas en person som på grund av små inkomster och tillgångar inte annars kan få en kredit till rimliga villkor. I Sverige skulle det kunna ses som ett komplement för människor som lever på försörjningsstöd men som skulle behöva göra en tillfällig kapitalinvestering i form av en hushållsmaskin eller liknande.

En av våra reservationer berör kreditprövningen. Av Finansinspektionens allmänna råd framgår att en så kallad förenklad kreditprövning kan ske om kreditbeloppet är högst 50 procent av gällande prisbasbelopp. Eftersom även mindre krediter, till exempel sms-lån, kan leda till överskuldssättning, vilket vi ser tydliga tecken på då betalningsanmärkningar på grund av sms-lån fortsätter att öka dramatiskt, något som vi hörde beskrivas i föregående inlägg, anser Vänsterpartiet att gränsen för när förenklad kreditprövning får tillämpas bör sänkas. Det är inte rimligt att kreditinstitut ska få sina vinster genom att bevilja krediter med oskäliga villkor utan att ta ansvar för att låntagaren också har ekonomiska förutsättningar att göra rätt för sig. Regeringen bör i arbetet med konsumentkreditlagen införa krav på kreditprövning på alla snabb lån och även de som kommer att vara under 200 euro när det nya direktivet är genomfört i Sverige.

En annan reservation gäller översyn av betalningsanmärkningar och inkassobolagens verksamhet. Inkassobolagen bedriver fortsatt aggressiva indrivningsmetoder. Gäldenärens möjlighet att betala av sin skuld har försämrats, indrivningsförsöken pågår under längre tid då fordringar säljs vidare från bolag till bolag och även små belopp krävs in. Fordringsägarna väcker skulder till liv på otillbörligt sätt för att få möjlighet att fortsätta att driva in skulden. Fordringar säljs och köps, och inkassobolagen handlar i eget intresse för att tjäna pengar på gäldenären genom inkassoavgifterna.

En från början liten skuld kan således under inkassobolagens indrivningsförsök växa sig orimligt stor. Detta har vi fått bevis för så sent som i veckan från en uppgiven konsument som på grund av en försenad inbetalning fått en kreditkostnad som överstiger varans pris. Det är inte rimligt att det blir på detta viset!

Den som drabbas av en betalningsanmärkning kan inte teckna hyreskontrakt, skaffa ett telefonabonnemang eller handla något på avbetalning under tre års tid. Det spelar ingen roll om skulden har reglerats.

Det är inte ovanligt att en person hamnar i Upplysningscentralens register på grund av en för sent inbetald räkning. Vidare är det inte ovanligt

att människor får betalningsanmärkningar på felaktiga grunder och för att de har små eller inga möjligheter att rätta den felaktiga uppgiften.

En förkortning av skuldtiden från fem till tre år för att få skuldsanering är på väg, men samtidigt får inkassobolagen fortsätta med sina metoder så länge vi inte har en absolut preskription.

Fru talman! Betänkandet handlar om bank- och försäkringsfrågor. Då är det viktigt att också ta upp Vänsterpartiets reservation om försäkringskydd mot naturkatastrofer.

Klimatförändringarna ställer stora krav på samhället. Det behövs en total miljö- och energiomställning. Utsläppen och miljöpåverkan måste minska kraftigt och ambitionerna höjas. Det behövs ett system som ökar tryggheten för enskilda personer och företag så att de inte ensam ska behöva ta hela kostnaden om de drabbas av en naturkatastrof. Ett sätt att hantera detta kan vara att bygga upp ett försäkringssystem likt det som finns i Norge. Försäkringssystemets uppbyggnad innebär att alla försäkringsbolag som tecknar försäkringar måste ansluta sig till en fond som de förvaltar gemensamt.

Många privatpersoner och företag har som vi vet de senaste åren drabbats av extrema väder, stormar och skogsbränder, översvämningar eller skadats på annat sätt.

Vänsterpartiet anser att vi måste utreda frågan om försäkringsskydd mot naturkatastrofer för att skydda dem vars hela livsprojekt slås sönder av anledningar de inte själva råar över eller kan påverka.

Slutligen, fru talman! Ett problem som drabbar många enskilda är att premier höjs på grund av betalningsanmärkningar. Detta uppmärksammas i reservation 9. Detta cyniska beteende från försäkringsbolag mot försäkringstagare eller dem som vill teckna en försäkring och har betalningsanmärkningar är ovärdigt vårt samhälle. Den solidariska tanke som försäkringar i alla dess former borde vara uppbyggda kring är ju att utjämna skillnader oss emellan och inte att genom höjda premier försvåra eller utestänga utsatta grupper från ett gemensamt skydd. Riksdagen måste stå upp för att en översyn sker hur försäkringspremier fastställs.

Anf. 185 LARS ELINDERSON (m):

Fru talman! Det ser ut att bli en lång kväll. Vi är få debattörer, men vi har många frågor att debattera. Det här betänkandet behandlar många viktiga frågor inom bank- och försäkringsområdet, motioner som har avlämnats under den allmänna motionstiden. Utskottet avstyrker samtliga yrkanden. I de flesta fall motiveras avslagsyrkandena med att det pågår beredning eller utvärdering av tidigare införda åtgärder eller att det annonserats förslag som kommer att läggas fram sedermera av regeringen i olika sammanhang.

Flera av motionerna tar upp viktiga frågor, alltifrån bankernas tillgänglighet för sina kunder till utbildning i privatekonomi, frågor om ledningsansvar i finansiella institut, diskriminering, regler för pensionsförsäkring, försäkringsskydd mot naturkatastrofer, frågor om kreditprövning och kreditupplysning, inkassobolagens verksamhet och olika beräkningsmetoder för försäkringspremier.

Innan jag kommenterar några av reservationerna ska jag börja med en egen bekännelse. Just nu är vi inne i en alldeles speciell finanskris som har sin grund i det faktum att det generellt sett är för lätt att låna pengar.

Framför allt har det varit för lätt att låna pengar till löpande konsumtion. Jag trodde att det var ett uppenbart faktum att möjligheten att alltför lätt finansiera åtaganden som man långsiktigt inte har råd att betala också har lett till finansbubblor, fastighetsbubblor och situationer som innebär att människor hamnar i socialt utsatta positioner därför att de inte haft förmågan långsiktigt att betala sina åtaganden oavsett om det gällt större investeringar i form av fastigheter eller löpande konsumtion. Generellt sett är det, och vi har vant oss vid detta, lätt att låna pengar även om det just nu på grund av finanskrisen för många är tvärtom.

Om man ser frågan om kreditgivning från en filosofisk utgångspunkt kan man säga att det krävs inte bara utbildning i hur finansiella instrument fungerar utan också en diskussion om vad banker och kreditgivare ska ha för utgångspunkt för sin verksamhet.

En av anledningarna, kanske den viktigaste anledningen till den amerikanska bolånekrisen, var att man för ett stort antal år sedan uttalade ambitionen att alla som vill ska kunna äga sin egen bostad. Den ambitionen ledde till att man medvetet skapade förutsättningar, också för människor som långsiktigt inte hade möjlighet att finansiera sina bostäder, genom att skapa finansiella instrument som långsiktigt innebär att de som finansierade investeringarna hade svårigheter att placera sina instrument.

Jag tror att den översyn som kommer att ske inom finansmarknaden kommer att leda till ökade svårigheter att finansiera framför allt löpande konsumtion. Och jag vill hålla med Vänsterpartiet i en del som sades här, nämligen att vi måste ställa högre krav på kreditprövning i olika sammanhang. Men det innebär också att man får vara medveten om att människor kommer att få svårare att finansiera löpande konsumtion med löpande krediter. Det var en personlig bekännelse av min egen uppfattning, och den står inte alls i samklang med finansutskottets yttrande och betänkande i det här ärendet.

Jag ska beröra de reservationer som har lämnats och motiveringen från finansutskottets majoritet till att yrkandena avstyrks.

Först gäller det frågan om tillgänglighet. Alla banker omfattas av huvudregeln om så kallad kontraheringsplikt. Det innebär att bankerna är skyldiga att ta emot insättningar från alla om det inte finns särskilda skäl mot detta. Post- och telestyrelsen har under 2008 slutfört en upphandling av informations- och utbildningsinsatser i syfte att tillgodose tillgång på banktjänster till rimliga kostnader och priser för alla. Det pågår dessutom inom Regeringskansliet och i Finansinspektionen ett arbete i syfte att förbättra konsumentskyddet på det finansiella området. Bland annat väntas ett förslag om ett nytt regelverk för konsumentkrediter inom kort. Resultatet av den pågående beredningen bör enligt utskottet inte föregripas.

När det gäller förslaget om utbildning i privatekonomi har regeringen redan vidtagit ett antal åtgärder, delvis möjligen som en följd av tidigare motioner på området. Den resursförstärkning som beslutades av riksdagen i höstas möjliggör fortsatta satsningar på en finansiell utbildning för att stora grupper ska ges möjlighet att öka förståelsen för finansmarknadens funktion och de risker och möjligheter som är förknippade med placeringar av olika typer av värdepapper.

När det gäller diskriminering är det viktigt att diskriminering hos banker och kreditinstitut motarbetas och bekämpas på samma sätt som all

annan diskriminering. Finansinspektionen har för avsikt att tydliggöra vissa av sina allmänna råd för att ytterligare minska risken för att personer nekas tillgång till exempelvis elektroniska betalningstjänster.

När det gäller förändringar av restriktioner om återköp och pantsättning av pensionsförsäkringar, som också förekommer i en reservation, anser utskottet att detta skulle minska symmetrin i skattereglerna på det här området och menar därför att det inte är lämpligt att ta initiativ till en översyn med den inriktning som motionärerna föreslår.

När det gäller frågan om Kronofogdemyndighetens behandling av olika uppgifter vid ansökan om betalningsföreläggande har riksdagen under våren 2008 beslutat om lagändringar som i högre grad möjliggör att uppgifter i Kronofogdemyndighetens register rensas bort. I förarbetena till lagstiftningen säger regeringen att frågan om sekretess för vissa uppgifter i Kronofogdemyndighetens betalningsföreläggande- och handräckningsdatabas kräver ytterligare överväganden och avstår därför från att lämna förslag på en sådan reglering.

När det gäller frågan om vilka effekter en betalningsanmärkning kan få för den berörda personens försäkringspremier tillämpar olika bolag olika regler i sammanhanget. Den grundläggande principen är att den som är missnöjd med ett försäkringsbolags premiesättning alltid har möjligheten att välja ett annat försäkringsbolag. Vi vet i dag att det är olika regler på det här området. Det finns också ett skäl till att bankerna inte offentligt tillkännager grunderna för beräkning av sina premier, nämligen att det skulle vara en konkurrenspåverkande faktor. Däremot har tillsynsmyndigheten möjlighet att kontrollera att premierna sätts efter de regler som är fastställda i lagen.

Fru talman! Det finns mycket mer att säga, men tiden medger inte att jag går in på varje reservation, utan jag nöjer mig med de här kommentarerna och yrkar bifall till finansutskottets förslag och avslag på motionerna.

Anf. 186 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Det är bra med personliga bekännelser. Och jag tror att vi skulle behöva lite fler personliga bekännelser från företrädare för majoriteten här i kammaren, för jag tror att ni sitter och klämmer på en hel del sådana emellanåt.

Sedan är frågan om vi ska ha en filosofisk eller verklig diskussion om problemet. Men det som Lars Elinderson tar upp, som jag kan hålla med om och tror att vi är överens om, är att det är för lätt att låna pengar. Tyvärr är det ett problem att de som många gånger behöver låna pengar inte får låna pengar. Det är ju ingen rättvisa i detta. Det bottenar också i vilken konsumtion vi har och vilken konsumtion vi håller i gång med lånade pengar.

Jag vill absolut inte moralisera över konsumtion. Jag vill moralisera över dem som ger lån till ockerräntor, dem som kreditdiskriminerar och de inkassoföretag som använder aggressiva metoder med hutlösa avgifter. Det är dem vi ska moralisera över och förändra lagstiftningen kring så att vi kan få starkare konsumentintressen.

Den här diskussionen handlar trots allt om möjligheten att ha en seriös kreditgivning för att människor som under en kortare tid av omställning, i personliga kriser på grund av sjukdom, arbetslöshet och andra

ofrivilliga situationer som de har hamnat i ska kunna få hjälp att upprätthålla den för hushållet nödvändiga konsumtionen utan enorma avgifter.

Jag vill fråga Lars Elinderson hur vi ska säkerställa de här konsumentintressena vid kreditgivningen.

Anf. 187 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Min personliga uppfattning, om jag ska hålla mig kvar vid den inledningsvis, är att bankerna ska följa samma regler som du och jag när vi ställs inför en fråga om att låna ut pengar till någon, nämligen att bedöma vilken förutsättning vederbörande har att betala tillbaka pengarna. Kreditgivningen ska grunda sig på betalningsförmågan.

Vi har haft ett system under ganska lång tid där bankerna har haft ett kommersiellt intresse av att öka krediterna långt över kundernas betalningsförmåga. Det är inte bara en lagstiftningsfråga, utan det är en moralisk eller filosofisk fråga som jag tror att vi måste diskutera på en bredare bas.

Rent allmänt måste naturligtvis reglerna vara rättvisa. Men rättvisa innebär inte att alla får låna pengar. Rättvisa innebär inte att man ska godkänna sämre säkerheter. Rättvisa innebär inte att räntan ska vara på en nivå som är orimligt låg, i synnerhet inte på krediter för löpande verksamheter, alltså konsumtionskrediter.

Jag kan hålla med om det som Egon Frid har sagt när det gäller krav på Kronofogdemyndigheten. Jag kan också hålla med om att avgifterna för krav från indrivningsföretag och liknande borde regleras på ett annat sätt. Det pågår just en översyn av detta, och det kommer förmodligen att läggas fram nya förslag framöver. Men en generell princip för att göra det lättare att låna pengar för konsumtion ställer jag inte upp på, och det tror jag inte heller är bra för samhällsekonomin.

Anf. 188 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! För mig är det inte något problem att acceptera resonemanget att bankerna ska låna ut efter kundernas betalningsförmåga. Om det gäller som en generell regel och är lika för alla är det okej, tycker jag. Men då måste vi ha garantier, möjligheter och hjälpmedel för att säkerställa att människor ändå kan upprätthålla den nödvändiga konsumtionen vid arbetslöshet, sjukdom och när man bor i ett hus som man inte lyckas sälja och behöver kunna ha kvar. Det är situationer som många människor hamnar i och som man inte har kunnat påverka själv. Då måste vi ha garantier och säkerheter runt kreditgivningen. Vi måste ha backupper från statliga system som hjälper människor som hamnar i dessa ekonomiska krissituationer, som hjälper dem att få rimliga villkor för att sanera sin ekonomi och som hjälper dem som är överskuldssatta – om vi har den generella regeln att bankerna ska låna ut efter betalningsförmåga. Det finns ju en osund kreditmarknad vid sidan om som ockrar på människor som har behov av pengar för sitt uppehälle.

Frågan faller tillbaka på majoriteten. Hur tänker ni säkerställa dessa konsumentintressen? Hur avser ni att hjälpa dessa grupper? Den förbättrade skuldsaneringen där det räcker med krediter i tre år är vad jag förstår en kompromiss där inkassobolagen får fortsätta med sin verksamhet.

Anf. 189 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Som Egon Frid avslutningsvis var inne på har frågor om statliga lån och saneringslån tagits upp i utredningen *Vägen tillbaka för skuldsatta*. Utredaren påpekar just det faktum att det finns vissa problem förknippade med dessa former av garantier och kreditgivning. Det pågår för närvarande i Regeringskansliet en beredning i denna fråga. Jag kan inte uttala mig om vad det kommer att leda till. Frågan är aktuell för beredning. Det hade varit fel av finansutskottet att föregripa denna beredning.

Anf. 190 EMMA HENRIKSSON (kd):

Fru talman! Jag förstår att många tycker att timmen är sen och gärna skulle vilja gå vidare till nästa debattämne. Jag vill ändå lyfta fram en del saker som jag ser som avgörande i dessa frågor.

När vi behandlar motioner är det ofta motioner som är återkommande. Inom detta område har dock samhället förändrats mycket under senare år. Den utveckling av sms-lån som bland andra Christina Zedell tog upp i sitt anförande har vi nästan inte sett något motstycke till tidigare. Framför allt är det allvarligt att det är många ungdomar som tar sms-lån. Senaste rapporten visar i och för sig att andelen ungdomar som får betalningsförelägganden på grund av sms-lån sjunker – men den är fortfarande enormt hög.

Det visar på vikten av att det finns en baskunskap hos oss som medborgare om vad som blir konsekvenserna av vårt eget ekonomiska handlande. Den baskunskapen finns inte eftersom det i dag inte finns den typen av undervisning i våra skolor. Det är något som jag hoppas kommer att förändras inom en snar framtid.

Det är viktigt att se vad regeringen vidtar för åtgärder. Det lyfter vi fram i betänkandet. Mats Odell har som finansmarknadsminister tagit initiativ, med flera myndigheter berörda, där även det civila samhället är med för att öka den kompetens som vi behöver för att klara oss i det ekonomiska klimat vi lever i.

När man i dag går till en butik för att köpa konsumtionsvaror av typen vitvaror, tele- eller tv-produkter är det inte alltid priset som står utan månadskostnaden. Det är ett otyg eftersom vi som konsumenter blir uppmuntrade till att låna för att konsumera. I rådande ekonomiska läge kan vi kanske känna att all stimulans av konsumtionen är bra, men långsiktigt är det förödande för människors ekonomi. Vi behöver lära oss att spara och ta vara på våra ekonomiska resurser. Vi måste rätta mun efter matsäcken.

Jag ser att det finns många poänger i flera av de motioner som vi behandlar. Det är dock viktigt att vi när vi beslutar i dessa frågor inte gör något förhastat. Mycket förbereds redan på departementet; många förändringar är på gång. Det här behöver utredas på ett bra sätt så att vi inte får andra brister i lagstiftningen än dem vi ser i dag.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 februari.)

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2008/09:CU20
Försäkrings- och skadeståndsrättsliga frågor.

Anf. 191 CHRISTINA OSKARSSON (s):

Fru talman! I dag är det återigen dags att debattera civilutskottets frågor. Betänkande nr 20 handlar om olika försäkrings- och skadeståndsrättsliga frågor. För alla som lyssnar, vilket säkert är fler än dem här i kammaren, vill jag inledningsvis berätta att det bland annat handlar om obligatorisk hemförsäkring, rätten för barn att få en privat försäkring, försäkringsbolagens tillgång till patientjournaler, överfallsskyddet i hemförsäkringen, information vid försäkringsfall, trafikförsäkringen i framtiden, handläggning av trafikskadeärenden och trafikskadeersättning till barn.

De som har lyssnat till våra debatter tidigare tänker med rätta: Detta har jag hört förut. Har inget hänt inom dessa viktiga områden?

Jag kan tyvärr bara instämma. Inte mycket har hänt. Det är i stort sett samma svar i år från de borgerliga ledamöterna som tidigare. Därför blir det mycket repetition.

Fru talman! Jag hinner inte tala om alla dessa viktiga ärenden, men jag vill här och nu yrka bifall till reservationerna 1, 5 och 7. Samtidigt vill jag tydliggöra att vi socialdemokrater står bakom samtliga våra reservationer och särskilda yttranden.

Fru talman! När den nya försäkringsavtalslagen kom 2005 var vi rörande överens om att en översyn skulle komma till stånd så snabbt som möjligt. Även borgerliga ledamöter drev den frågan eftersom den nya lagstiftningen var så omfattande och eftersom det var mänskligt att något kanske inte blev så bra som det var tänkt från början. Av den anledningen ville vi följa upp den och se att lagen tillämpades på det sätt som det var tänkt från början.

I några av de motioner som vi i dag behandlar, till exempel överfallsskyddet i hemförsäkringen, information vid försäkringsfall och möjligheten att teckna försäkring, var det sagt att detta skulle belysas ytterligare i den utlovade översynen.

I den debatt som var före vår tog min partikamrat Christina Zedell upp att försäkringsbolagen har möjlighet att chockhöja försäkringspremier om man har en betalningsanmärkning. Det är också en sak som skulle behöva följas upp i försäkringsavtalslagen.

Före valet 2006 påbörjade vi socialdemokrater en översyn för att se att lagen efterlevdes på det sätt som vi hade tänkt. Tyvärr har vi inte sett någon fortsättning på detta sedan den borgerliga regeringen kom till makten. Naturligtvis vill vi socialdemokrater gärna få veta vad som händer med den utlovade översynen. Pågår den? Eller anser ni borgerliga ledamöter att den inte behövs?

Fru talman! Att alla barn ska ha ett gott försäkringsskydd den dag olyckan eller sjukdomen knackar på dörren ser vi som en självklarhet. Men den dagen en vårdnadshavare vill teckna en försäkring för sitt barn upptäcker många att det inte är så enkelt som man trodde.

Trots att det i försäkringsavtalslagen finns inskrivet att försäkringsbolagen inte får vägra någon att teckna en försäkring som bolaget normalt tillhandahåller i sitt utbud händer det alltför ofta att vårdnadshavare blir nekade försäkring eller får betala en betydligt högre premie än vad som är brukligt. Det beror på att försäkringsbolagen kan hänvisa till särskilda skäl för att det kanske finns en risk i framtiden eller andra omständigheter.

Det hänger starkt samman med försäkringsbolagens tillgång till patientjournaler och att vårdnadshavaren måste lämna en hälsodeklaration för sitt barn. Försäkringsbolagen kräver också en fullmakt för att kunna hämta in uppgifter från läkare, vårdinrättningar, barnvårdscentraler och skolhälsovård.

Alla som är föräldrar minns kanske hur det var när ni satt med ert nyfödda barn i famnen. Ni var oroliga för att det inte åt tillräckligt. Det ökade inte i vikt tillräckligt. Det kanske inte sov lika mycket som det stod i böckerna att det skulle göra.

När ni går till Barnvårdscentralen tar ni naturligtvis upp de här problemen. Det är ganska naturligt. Sköterskan som sitter på andra sidan bordet skriver allt detta i journalen. De anteckningarna följer sedan med barnet och tas upp när det blir dags att teckna en försäkring och försäkringsbolagen gör sin riskbedömning.

Jag har träffat många människor som har berättat för mig hur de har blivit hanterade av försäkringsbolagen på grund av att man har uttryckt sin oro. Så kan vi inte ha det.

Det är bara om vårdnadshavaren har en gruppförsäkring som många fackliga organisationer erbjuder sina medlemmar och barnet kan medförsäkras som det inte krävs någon hälsodeklaration vid inträdet. Att kunna teckna en kollektiv försäkring där alla är med och bär risken är naturligtvis det allra bästa. Den borgerliga regeringens orättvisa politik där avgiften till a-kassa och fackförening har höjts så kraftigt att många av ekonomiska skäl tvingas avstå från försäkringen har inneburit att många barn har blivit utan försäkringsskydd.

Fru talman! När jag läser vad den borgerliga majoriteten har att komma med i de här frågorna är det väldigt tunt.

Ni skriver att det finns en avsikt att få till stånd en uppföljning av hur försäkringsbolagen följer de bestämmelser som finns, men ingenting händer. Hur länge ska vi vänta?

När det gäller försäkringsbolagens tillgång till patientjournaler har en utredning som sett över detta kommit med förslag om att bland annat begränsa försäkringsbolagens tillgång till kompletta patientjournaler. Man föreslår i stället att läkare eller annan behörig personal får svara på preciserade frågor genom intyg eller ett utdrag ur patientjournalen. Det tycker vi socialdemokrater är jättebra, för det finns väl ingen anledning att försäkringsbolag ska ha tillgång till allt som finns i alla journaler och som inte alls behövs för att man ska kunna bedöma risken för en försäkring.

Bara för att det har kommit kritik från vissa remissinstanser om att det blir för mycket kostsam administration för hälso- och sjukvården backar regeringen.

När det gällde förskolepersonal som ska skriva intyg på att barnen inte har varit på förskolan för att föräldrarna ska få ersättning från För-

säkringskassan var det inget problem för regeringen att köra över den personal som framförde att det tog för mycket tid från det viktiga arbetet i barngruppen.

Fru talman! Frågan om hur trafikförsäkringens ansvar ska vara utformat i framtiden är nu föremål för utredning i Trafikförsäkringsutredningen. Ensamutredaren har fått förlängd tid till den 15 juni 2009, och ska till dess ha förslag på hur delar av sjukförsäkringssystemet ska kunna privatiseras.

Vi socialdemokrater har sagt nej till en privatisering, och vi säger fortfarande nej. Vi vill ha generella socialförsäkringar som fungerar för alla. Vi är djupt oroadade för att otryggheten och orättvisorna kommer att öka markant i ett privatiserat system där varje individ ska bära sin egen risk och bedömningen av enskildas skador lämnas helt till försäkringsbolag.

Till och med er finansminister Anders Borg har till medier uttalat att han inte tror på sin egen regerings tidigare utfästelse att föra över statens kostnader för trafikskadades sjukkostnader till trafikförsäkringen. Han tycker att det räcker att, som hittills, gå skattevägen.

Nu, kära borgerliga kolleger i civilutskottet, har ni möjlighet att berätta vad som händer med trafikförsäkringen. Är utredningen i gång, eller tycker ni som vi att vi gott kan lägga ned den?

Även frågan om handläggningen av trafikskadeärenden och hur den skadades ställning och rättssäkerhet ska kunna stärkas har den borgerliga regeringen valt att föra över till att utredas av Trafikförsäkringsutredningen i stället för att man använder sig av redan befintliga förslag som jag tidigare har talat om här i kammaren, som Socialstyrelsen har framfört för att förbättra rättssäkerheten för den som drabbas av en trafikskada.

Om man hade följt vårt förslag hade nya säkrare regler redan kunnat gälla och många processer mot försäkringsbolag och mycket mänskligt lidande hade kanske kunnat undvikas.

Fru talman! Slutligen några ord om trafikskadeersättning till barn.

Denna fråga har tidigare debatterats här i kammaren. Justitieminister Beatrice Ask har också svarat på skriftliga frågor.

De svar som jag har fått visar hur svårt det är att bedöma framtida inkomstförlust för barn som skadas svårt i en trafikolycka, och att rättssäkerheten är stor.

Det visar också det svar som jag fick av Moderaternas företrädare Anti Avsan förra året. Han sade: Det kan utgå högre ersättning till barn när något barn har uttalat att när jag blir stor så ska jag bli det ena eller det andra.

Bara det visar väl hur osäkert nuvarande system är.

Den undersökning som presenterades i flera dagstidningar sommaren 2007 och som jag hänvisade till visade just hur orättvist barn som råkar ut för en svår trafikskada blir behandlade när det gäller den framtida ersättningen. Den visade också att barn som kommer från icke akademiska hem riskerar att få upp till 100 000 kronor mindre i årligt skadestånd än barn som kommer från hem där föräldrarna har en akademisk utbildning.

För oss socialdemokrater är principen om alla människors lika värde grundläggande. Därför är det av stor betydelse att skador inte ersätts olika på grund av skillnader i barns familjeförhållanden.

Därför, fru talman, är det oerhört viktigt att det i lagstiftningen förtydligas och följs upp att den skadelidandes sociala närmiljö inte ska påverka bedömningen av ersättningen.

Fru talman! Jag yrkar återigen bifall till reservationerna 1, 5 och 7 och vill förtydliga att jag står bakom samtliga övriga reservationer och alla de viktiga särskilda yttranden som vi har i betänkandet och som jag tyvärr inte hinner ta upp här.

Anf. 192 EGON FRID (v):

Fru talman! Det betänkande som vi nu debatterar om försäkringsrättsliga frågor med motioner från allmänna motionstiden visar hur långt vi har kvar till jämställdhet och ett verkligt rättsskydd som ger stöd till utsatta grupper som drabbats av våld eller olyckor.

Jag vill inledningsvis framföra att jag naturligtvis står bakom alla Vänsterpartiets reservationer och även de gemensamma reservationerna där vi är med men väljer att nu endast yrka bifall till reservationerna 3, 5 och 7.

Fru talman! I dag är det solidariskt finansierade trygghetssystemet under attack på flera sätt, bland annat nedsättning av försäkringsersättning som är en principiell, viktig och symbolisk fråga när det gäller hur ett försäkringsbaserat skyddssystem missgynnar grupper med speciella behov och grupper som är socialt utsatta av olika orsaker. Det kan vara sjukdom, funktionshinder eller andra liknande omständigheter. Det handlar om de förändringar som skett och planeras att ske när det gäller trafikförsäkringssystemet, det vill säga en privatisering av en betydande del av sjukförsäkringssystemet.

Generellt finns en stor obalans mellan individerna och försäkringarna där det inte kan uteslutas att starka ekonomiska grupper alltid klarar sig då de kan köpa sig ett extra skydd genom att bli företrädade av jurister men att stora grupper som också omfattas av dessa försäkringar inte har råd med motsvarande.

Dessa grupper behöver stödet, rättsskyddet från samhället, som värnar alla grupper och individer och därmed garanterar en rättssäkerhet som garanterar ett verkligt rättsskydd med nivåer i rättsskyddshjälpen som motsvarar vad det i dag kostar att driva processer för sin rätt. Till detta hör att fler områden som i dag ligger inom rättsskydds försäkringar borde omfattas av den allmänna rättshjälpen.

Fru talman! Många som tecknar en hemförsäkring utgår från att försäkringen även täcker skador orsakade av våld i hemmet. Flertalet försäkringsbolag har emellertid gjort undantag i försäkringsvillkoren för rätten till ersättning när försäkringstagaren utsatts för våld i hemmet av närstående. Enligt min mening är det tydligt att avtalsfriheten i detta fall vilar på en manlig norm, vilket leder till orimliga konsekvenser för kvinnor och barn som blivit misshandlade av en annan familjemedlem. Det är beklagligt att frågan inte berördes i lagstiftningsärendet om en ny försäkringsavtalslag. Det är inte rimligt att avtalsfriheten ges företräde framför kvinnors och barns ekonomiska trygghet.

Det är beklagligt att utskottets majoritet väljer att inte ta frågan om mäns våld mot närstående kvinnor på större allvar. Trots att de flesta fallen av kvinnomisshandel sker i det egna hemmet är alliansen inte beredd att se över de orättvisa villkoren i våra hemförsäkringar. Nej, den borgerliga majoriteten väljer i stället att tala om "bärande principer på försäkringsområdet" och möjligheterna att få ansvarsfrågan straffrättsligt och skadeståndsrättsligt prövad.

Jag undrar om de över huvud taget har brytt sig om att ta reda på hur mäns våld mot kvinnor i nära relationer hanteras. Brottsoffermyndigheten får i ett fall med en känd misstänkt inte ta över domstolens roll och peka ut en skyldig genom att besluta om brottsskadeersättning. Det måste finnas en fällande dom för att brottsskadeersättning ska kunna komma i fråga. Detta leder till att de brottsoffer som utsätts för våld i hemmet inte skyddas av försäkringen eller får brottsskadeersättning.

Däremot kan en man som misshandlas ute på stan räkna med att bli kompenserad via överfallsskyddet i sin hemförsäkring även om gärningsmannen inte fälls för brottet eller om gärningsmannen i sådana fall förblir okänd. Det leder till fullständigt oacceptabla konsekvenser för de kvinnor och barn som blir misshandlade i sina hem av närstående män. I och med den borgerliga majoritetens brist på insikt i denna fråga faller helt förhoppningen om den översyn som den förra regeringen utlovade.

Fru talman! En annan fråga som är lika viktig är trafikförsäkringens framtid. Vi kan konstatera att regeringen tagit sitt första steg i riktning mot att privatisera socialförsäkringssystemet. Tanken är att låta den privata trafikförsäkringen ta över den allmänna sjukförsäkringens åtagande i fall där trafikskador har orsakat kostnaden. Förslaget är en form av övergångslösning inför kommande förändringar.

En ökad privatisering av socialförsäkringarna kommer att slå mycket hårt mot grupper av människor som har stora behov av hjälp från generella försäkringssystem. En ökad privatisering kommer att fördjupa klass- och könsskillnaderna. En grundtanke i det generella socialförsäkringssystemet är att alla solidariskt delar på kostnaderna och därmed även på riskerna. Det är detta solidariska system, som bidrar till jämlikhet och omfördelning mellan olika grupper i samhället, som borgarna nu bit för bit börjar montera ned. De har redan kommit ganska långt, vill jag påstå.

Vad blir nästa steg? Ska andra så kallade riskgrupper, till exempel rökare och diabetiker, också uteslutas? Överföringen av kostnaderna för trafikskador till trafikförsäkringen kommer, som vi redan sett, att leda till höjda premier. Samtidigt är risken stor att trafikskadade människor kommer att tvingas in i ännu längre och dyrare processer mot försäkringsbolag än i dag för att få ersättning.

Fru talman! När jag ändå är inne på ämnet trafikolyckor vill jag beröra handläggningen av trafikskadeärenden. Vi vill att regeringen ska se över försäkringsbolagens handläggning av trafikskador eftersom trafikskadade drabbas hårt. Det finns enligt Finansinspektionen behov av en effektivisering och förbättring av skaderegleringen.

Det handlar också om obalansen mellan motstridiga intressen. Den skadade personen hamnar ofta i ett underläge gentemot försäkringsbolaget. Det beror på att det uppstår ett lojalitetsförhållande mellan personen som är drabbad i förhållande till försäkringsbolaget och dess konsultlä-

kare i trafikskadenämnden, som är en part som till största delen företräder försäkringsbolagen.

Vid svårbedömda skador som nackskador är det vanligt att försäkringsläkaren hävdar att skadan är ett resultat av tidigare sjukdom som saknar samband med olyckstillfället. Försäkringsläkarens bedömning blir ofta den utslagsgivande jämfört med den behandlande läkarens, trots att Högsta domstolen i praxis uttalat att det inte finns anledning att ge den ena läkarens bedömning försteg i fall då två läkare är oeniga.

Slutligen, fru talman, vill jag ta upp ett problem som drabbar många enskilda, nämligen att premier höjs på grund av betalningsanmärkningar. Det uppmärksammas i finansutskottets betänkande 33 reservation 9, som varit uppe till debatt tidigare i dag. Detta cyniska beteende från försäkringsbolag mot försäkringstagare, eller mot dem som vill teckna en försäkring och har betalningsanmärkningar, är ovärdigt vårt samhälle. Den solidariska tanke som försäkringar i alla dess former borde vara uppbyggda kring ska utjämna skillnader oss emellan och inte genom höjda premier försvåra eller utestänga utsatta grupper från ett gemensamt skydd. Riksdagen måste stå upp för att en översyn sker av hur försäkringspremier fastställs.

Anf. 193 JAN LINDHOLM (mp):

Fru talman! Som tidigare talare redan påpekat behandlar civilutskottet motioner som lämnades in under den allmänna motionstiden i höstas. De omfattar 14 olika ämnen med ett antal motioner i respektive ämne. I betänkandet finns även ett antal reservationer och, tror jag, fyra särskilda yttranden.

Självklart står vi från Miljöpartiet bakom samtliga våra reservationer men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 5, den om trafikförsäkringen i framtiden.

Vi i Miljöpartiet delar regeringens uppfattning när det gäller angelägenhetsgraden i att minska antalet olyckor i trafiken. Vi har 60 000 personskadade i trafiken varje år, vilket är på tok för många. Dessutom har vi runt 450 dödade varje år. Det är en katastrof. Från Miljöpartiets sida bejakar vi verkligen Vägverkets nollvision.

En tredjedel av dödsfallen, omkring 150 döda per år, kan bokföras på alkoholens konto. Insatser mot alkohol i trafiken är därför ett effektivt sätt att minska antalet dödade. Vi hörde tidigare i kväll Miljöpartiets ledamot Karin Svensson Smith tala om alkoholens betydelse och misslyckandet från politikernas sida för att se till att vi fick en teknisk utveckling som kanske hade betytt en del för svensk industri i dag – om vi politiker hade kommit till skott.

Sänkt hastighet minskar naturligtvis också risken för dödsfall i trafiken. Den som till exempel kör 10 procent fortare än den tillåtna hastigheten anses statistiskt sett öka risken för olyckor med dödlig utgång med någonstans mellan 40 och 50 procent.

Även trafiktäthet och förartrötthet är faktorer som bidrar till ökad olycksrisk i trafiken. Alla dessa faktorer – alkohol i trafiken, fortkörning, trafiktäthet och förartrötthet – är sådana som på olika sätt går att åtgärda.

I avsikt att öka trafiksäkerheten och minska såväl det mänskliga lidandet som de samhällsekonomiska kostnaderna har regeringen tillsatt en utredning som har till uppgift att lägga fram ett förslag om hur kostna-

derna för ersättningar för skador som omfattas av trafikförsäkringen ska kunna undantas från den allmänna försäkringen. Rent konkret innebär det alltså att syftet är att trafikrelaterade kostnader för sjukpenning, sjukersättning och aktivitetsersättning ska betalas via trafikförsäkringssystemet i stället för via sjukförsäkringssystemet. Det, påstår regeringen, skulle öka trafiksäkerheten.

Miljöpartiet delar uppfattningen att en sådan här reform teoretiskt skulle kunna ge vissa trafiksäkerhetshöjande effekter, men då under förutsättning att den utformas på rätt sätt. Men tyvärr ingår det inte i utredarens direktiv att skapa förutsättningar för att individualisera villkoren och premierna för försäkringarna kopplat till förarens tidigare trafikbeteende. Det är nämligen så att om man ska kunna göra det krävs det att försäkringsbolagen får tillgång till vägtrafikregistrets information om förarnas tidigare trafikhistoria. Det vägrar regeringen att ge försäkringsbolagen tillgång till. Det ingår inte i utredningsuppdraget.

Vi menar från Miljöpartiets sida att det utan den tillgången till information blir en omöjlighet för försäkringsbolagen att på något sätt anpassa försäkringarna efter olika förarens riskbeteenden. Då går det inte att uppnå några ökade trafiksäkerhetseffekter.

Att ge försäkringsbolagen insyn i vägtrafikregistrets uppgifter om tidigare rattonykterhet, fortkörning och andra trafikförseelser skulle man kunna jämföra med möjligheten att inhämta kreditupplysningar om kunder i handeln. Det senare anses inte vara integritetskränkande på något sätt, trots att sådan information om kreditvärdighet kan påverka utgången av en affärsuppgörelse som individen befinner sig i. Den skulle också kraftigt kunna begränsa en persons ekonomiska handlingsfrihet. Kan vi tillåta bankerna att inhämta kreditupplysningar borde vi kunna tillåta försäkringsbolagen att ta in uppgifter om trafikförseelser, menar vi.

Miljöpartiet menar att regeringens förslag att flytta kostnader från sjukförsäkringssystemet till trafikförsäkringssystemet blir ett slag i luften om det inte kombineras med en möjlighet för försäkringsbolagen att använda förarnas tidigare trafikbelastning som grund för individualiserade villkor i försäkringen. Ska en förändring av systemet i den här riktningen kunna ge några trafiksäkerhetseffekter måste det finnas möjlighet för försäkringsbolagen att lägga in någon form av morötter i systemet.

Eftersom uppdraget till utredaren inte har utformats på ett sådant sätt att det har möjlighet att ge några positiva effekter återstår bara de negativa effekterna.

Att splittra upp det generella sjukförsäkringssystemet i två olika ansvarsområden skapar osäkerheter för den enskilde. Vi menar från vår sida att det med stor sannolikhet också kommer att generera ytterligare domstolstvister mellan individer som har behov av försäkringsskydd och deras försäkringsgivare. Det finns också risk för att den enskilde hamnar i kläm mellan olika bedömare och att det tar lång tid innan man eventuellt i slutändan får sin rätt.

Därför menar vi att kammaren bör rösta ja till reservation 5. Det betyder att man röstar nej på punkt 8 i betänkandet genom att trycka på den röda knappen.

Jag vill passa på att fråga majoritetens företrädare varför ni fortsätter utredningsarbetet i den här frågan när det är så uppenbart att det inte kan

ge några av de trafiksäkerhetsmässiga fördelar som var avsikten. Borde man inte avbryta ett sådant arbete?

Det trafiksäkraste, energisnålaste och miljövänligaste sättet att resa längre sträckor, fru talman, är naturligtvis att resa med tåg. Menar regeringen allvar med att satsa på trafiksäkerheten? Känner ni till att det finns ett par kilometer enkelspår söder om Gävle? Om de skulle byggas bort skulle man få ett fungerande dubbelspår via Stockholm ända ned till Göteborg. Det finns en kort sträcka mellan Falun och Borlänge som ni vet att jag brukar nämna, och det finns också hål på Västkustbanan som man borde bygga bort nu under lågkonjunkturen. Med den typen av satsningar blir järnvägen så pass mycket attraktivare att många kommer att välja det alternativet. Om man väljer att vidta sådana praktiska åtgärder i stället skapar man även säkrare trafik på vägen.

Men regeringen tycker i stället om att genomföra omvälvande systemförändringar i våra trygghetssystem. Det gör de kanske i första hand för att kunna sänka skatterna och överföra kostnader för de enskilda till ett avgiftssystem i stället, så att det ser ut som att man skulle få lägre kostnader, fast det bara handlar om att vältra över skattebördan till en avgiftsbörda i stället. Jag kan inte se något annat egentligt argument till att man väljer att arbeta med en trafiksäkerhetsfråga på det här sättet. Det skapar nämligen bara orättvisa, otrygghet, fler tvister och mycket sämre omsorgskedjor. Det ger ingen ökad trafiksäkerhet.

Fru talman! Miljöpartiet har en helt annan syn på integritetsfrågor än regeringen. Den högerstyrda maktkartellen vill inte ge försäkringsbolagen insyn i Vägverkets vägtrafikregister med uppgifter om rattonykterhet, fortkörning och andra trafikförseelser med den nivån på privat information.

Men samma högerregering avslår samtidigt i betänkandet motioner som kräver att i huvudsak samma försäkringsbolags tillgång till insyn i patientjournalerna ska begränsas. Det är en väsentligt högre grad av integritetskränkande information. När det verkligen handlar om information som om den hanteras på ett felaktigt sätt kan vara integritetskränkande i mycket stort mått blundar högerregeringen alltså i stället. Men information om trafikförseelser, som är avsevärt mycket mindre känslig ur ett sådant perspektiv, vill man inte att försäkringsbolagen ska kunna använda för att skapa ökad trafiksäkerhet.

Fru talman! Regeringens logik, om det nu finns någon sådan, är för mig totalt obegriplig.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Logiken med Borlänge har vi förstått för länge sedan i alla fall.)

Anf. 194 ANTI AVSAN (m):

Fru talman! I civilutskottets betänkande *Försäkrings- och skadeståndsrättsliga frågor* behandlas drygt 20 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden. Jag ska beröra några av de frågeställningar som kommer till uttryck i vissa av motionsyrkandena, först något kortfattat avseende frågorna om barnförsäkringar och försäkringsbolagens tillgång till patientjournaler, därefter något om överfallsskyddet i hemförsäkringar, trafikförsäkringen i framtiden och handläggningen av trafikskadeärenden, slutligen också någonting om frågan om trafikskadeersättning till

barn. Egentligen skulle jag kanske ha sagt någonting om rättsskydd i förvaltningsrättsliga tvister, men eftersom ingen av debattörerna från oppositionen har tagit upp det avstår jag från det nu.

Precis som Christina Oskarsson sade i talarstolen tidigare blir det en del upprepningar. Men det beror inte på att ingenting händer, utan på att arbete pågår eller på att motionsförslagen inte är genomtänkta och i några fall är präglade av ett ensidigt tänkande utan hänsyn till motstående intressen.

Frågan om barnförsäkringar omfattas av det arbete som pågår inom Justitiedepartementet med att omarbeta promemorian *Försäkringsbolags tillgång till patientjournaler*, Ds 2005:13. Avsikten inom departementet är också att få till stånd en uppföljning av försäkringsbolagens avslagspraxis när det gäller personförsäkringar. Det pågående och det planerade arbetet ligger i linje med vad som framställs i ett motionsyrkande. Det finns därför inte anledning att för närvarande vidta några ytterligare åtgärder i fråga om barnförsäkringar.

Frågan om försäkringsbolagens tillgång till patientjournaler är huvudarbetet när den nyss nämnda promemorian Ds 2005:13 omarbetas inom Justitiedepartementet. Det arbetet har kommit till stånd efter den omfattande kritik som riktades mot en del av förslagen i samband med remissbehandlingen av promemorian. I det arbetet kommer man även att beakta Socialstyrelsens rapport *Genetisk information i försäkrings-sammanhang*. Det finns därför inte heller anledning att för närvarande vidta några ytterligare åtgärder i fråga om försäkringsbolagens tillgång till patientjournaler.

Fru talman! Det förslag som framförs i en vänsterpartimotion om att överfallsskyddet i hemförsäkringar borde täcka skador orsakade av våld i hemmet är ogenomtänkt. Till att börja med finns det skäl att påpeka att en hemförsäkring är en konsumentförsäkring. Bestämmelser om konsumentförsäkringar finns i försäkringsavtalslagen, och reglerna är tvingande till försäkringstagarens förmån.

En hemförsäkring består normalt av flera olika delar som dels kan ersätta skador på privat egendom, dels ge ersättning om försäkringstagaren själv skadas eller blir skadeståndsskyldig. En grundläggande princip på det försäkringsrättsliga området är att hemförsäkringar skyddar den försäkrade och hans eller hennes närmaste som är bosatta på samma adress, men försäkringen ersätter inte skador som man har åsamkat varandra inom den närmaste kretsen till exempel genom våld. Anledningen till den principen är bland annat svårigheten att utreda försäkringsfall. Dessutom skulle försäkringsbolagets regressmöjlighet – alltså möjligheten att återkräva utbetald försäkringsersättning – leda till att den ekonomiska förlusten skulle stanna i just den krets försäkringen är avsedd att skydda.

Ytterligare ett starkt argument mot förslaget är det faktum att en påstådd gärningsmans identitet alltid torde vara känd om det påstådda våldet utövas i hemmet av närstående. Det finns därför goda möjligheter att få ansvarsfrågorna prövade i såväl straffrättsligt som skadeståndsrättsligt hänseende.

Man kan fråga sig om det över huvud taget i något fall är okänt vem som är skadevållare när det gäller våld i hemmet. Av Egon Frids anförande kan man få uppfattningen att det finns okända närstående. Vem är det som ska betala i en sådan situation, när det finns en känd skadevål-

lare? Naturligtvis är det skadevällaren och inte försäkringskollektivet i övrigt, särskilt om man i en sådan situation också har möjlighet att framkalla försäkringsfallet inom kretsen. Detta hänger samman med svårigheten att utreda sådana försäkringsfall.

Jag ska gå över till frågan om trafikförsäkringen i framtiden. Där pågår en utredning. Den 3 april 2007 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att utforma ett förslag till lagstiftning som innebär att trafikförsäkringens ansvar utvidgas på så sätt att ersättningar för skador som omfattas av den försäkringen ska undantas från den allmänna försäkringen.

Vad som är väldigt viktigt att påpeka i sammanhanget är för det första att det allmännas ansvar för sjukvårdskostnader inte ska förändras. En utgångspunkt i arbetet är för det andra att trafikskadelagens tillämpningsområde inte ändras. Trafikförsäkringen ska alltså liksom tidigare ersätta skador som uppkommer till följd av trafik. För det tredje ska som utgångspunkt gälla att ersättning från trafikförsäkringen även fortsättningsvis ska utges enligt principen om full ersättning. Slutligen ska i utredningens arbete läggas särskild vikt vid att skyddet för dem som drabbas av trafikskador inte försämras.

I direktiven till utredaren har angetts att representanter för försäkringsbolagen, Försäkringskassan och Vägverket bör knytas till kommittén för att biträda den i arbetet. Utredaren ska också samråda med övriga berörda myndigheter och organisationer. På utredarens begäran har tiden för utredningsuppdraget förlängts till den 15 juni 2009, och skälet till detta är bland annat behovet av att analysera en stor regelmassa innan förslag till ny rättslig reglering kan lämnas.

Ett motionsyrkande om vikten av att trafikförsäkringen behålls som en generell försäkring behandlades av riksdagen både för ett år sedan och för två år sedan. Redan då redovisade civilutskottets majoritet sin uppfattning i frågan. Vi moderater och övriga partier i alliansen välkomnar regeringens initiativ att överföra statens kostnader för trafikskadades sjukpenning och sjukersättning till trafikförsäkringen. Vår utgångspunkt är att en reform av trafikförsäkringen kommer att medföra stora samhällsekonomiska vinster i form av ökad trafiksäkerhet, förbättrad rehabilitering och minskade skadekostnader. Vår bedömning är att både staten och fordonsägarna tjänar på att trafikförsäkringen tar över ansvaret för skadekostnaderna.

Genom att försäkringsbolagen hanterar hela skadekostnaden premieras försäkringstagare med lågt riskbeteende samtidigt som premierna kan hållas nere. Det finns inget som pekar på att försäkringspremierna skulle höjas generellt.

Det finns återigen skäl att upprepa det jag sade i förra årets debatt: När det gäller frågan om möjligheter till rehabilitering har civilutskottet studerat förhållandena i Finland, där man redan har den ordning som vi för närvarande utreder. Möjligheten att ha ett samlat ansvar med en effektiv och snabb rehabilitering av trafikskadade lyftes fram som en klar förbättring för de skadelidande i Finland. Det kan knappast vara negativt om man även i Sverige kan tillskapa en ordning där man snabbt sätter in effektiva och tillräckligt omfattande rehabiliteringsinsatser. En sådan ordning minskar påfrestningarna för de skadelidande, förbättrar möjligheten att återgå till arbete och ger också andra samhällsekonomiska vins-

ter, även om man betraktar de vinsterna ur ett rent rehabiliteringsperspektiv.

Den utredning som nu arbetar har till uppgift att föreslå regler som innebär att ersättningar för skador som omfattas av trafikförsäkringen ska undantas från den allmänna försäkringen. En sådan överflyttning av vissa kostnader till trafikförsäkringsområdet måste fungera såväl lagtekniskt som administrativt och innebär ett omfattande arbete. Det är, precis som jag sade tidigare, ett skäl till att utredarna har begärt förlängd tid. Jag vill påstå att den här frågan inte är så dramatisk som socialdemokrater, vänsterpartister och numera även miljöpartister vill göra gällande. Det pågående utredningsarbetet bör inte föregripas med några ställningstaganden från riksdagens sida.

När det gäller motionsyrkandena om handläggningen av trafikskadeärenden sade jag redan förra året att Finansinspektionen har tittat på hur sådana utredningar sköts hos försäkringsbolagen och lämnat en rapport under 2003. Rapporten har följts upp under 2005 och 2007. Detta finns också omnämnt i reservationen. Det hela har mynnat ut i ett förslag om att Socialstyrelsens rättsliga råd på begäran av Trafikskadenämnden ska få möjlighet att göra en expertvärdering av försäkringsläkares medicinska bedömningar, vilket i sig skulle innebära en förbättrad rättssäkerhet för de skadelidande. Man har också sagt att man bedömer att detta är ett bättre alternativ än att försäkringsläkare ställs under Socialstyrelsens tillsyn.

Det pågår också arbete med frågor som gäller tvistlösning. I direktiven till Trafikförsäkringsutredningen anges att när sådana skador som omfattas av trafikförsäkringen undantas från den allmänna försäkringen kommer trafikskadades grundtrygghet att avgöras av vilken ersättning de får från trafikförsäkringen. Det måste då säkerställas att den som anser att ett försäkringsbolag har fattat ett felaktigt beslut i ett sådant ärende har goda möjligheter att få till stånd en sakkunnig och opartisk prövning av sitt anspråk, i sista hand av domstol.

Utredaren ska också utreda och överväga i vilken ordning tvister om ersättning ska prövas och om särskilda processregler bör införas.

Det finns ytterligare en del man skulle kunna säga om utredningarna och om hur handläggningen av ärendena går till. Förra året pekade jag på Patientsäkerhetsutredningen, som skulle titta på vissa frågor. Utredningen avlämnade ett betänkande i december förra året. Den fråga som berör den nu aktuella frågan är tillsynsansvaret på hälso- och sjukvårdsområdet när det gäller sakkunniga läkare och tandläkare som anlitas för rådgivning av försäkringsbolagen. Där har utredningen kommit fram till att övervägande skäl talar mot att tillsynsansvaret på hälso- och sjukvårdsområdet utvidgas till att omfatta sådana sakkunniga läkare och tandläkare.

Jag ska avslutningsvis också säga någonting om trafikförsäkring för barn. Det är viktigt att framhålla att en skadelidandes rätt till ersättning – det gäller också ett skadat barn – inte är begränsat till något schablon- eller standardbelopp. Grundprincipen är att ersättning fullt ut ska täcka förlusten.

Man brukar säga att den skadelidande ekonomiskt ska försättas i samma situation som om olyckan inte hade inträffat. Det innebär att alla som skadas vid en trafikolycka inte får lika mycket i ersättning från försäk-

ringen. Rättvisan i systemet ligger i stället i att alla drabbade har rätt till full kompensation för sina förluster. Vilka metoder som ska användas för att närmare beräkna inkomstförlusten har inte slagits fast i lagstiftningen utan har utvecklats i rättspraxis.

Det är svårt att beräkna framtida inkomstförluster. Det gäller såväl vuxna som barn. När det gäller barn är det i praktiken en schablonersättning som gäller. Precis som Christina Oskarsson påpekade finns det enskilda fall där det har utgått högre ersättning av det skälet att något barn exempelvis har uttalat starkt att när jag blir stor ska jag bli det ena eller det andra. Det har i och för sig inte räckt med det, utan då har det också funnits stöd i till exempel skolunderlag och andra omständigheter som har gjort att beviskravet för en högre ersättning har uppfyllts. Det är ganska väsentligt.

Det här innebär att man har svårt att säga någonting om framtiden. Utrymmet för individuella bedömningar när det gäller barn är betydligt mycket mindre än för vuxna personer. Men även när det gäller vuxna personer är det svårt att säga vad man skulle ha gjort i framtiden, särskilt om man har uttalat ambitioner att byta yrke eller liknande om man redan har ett långt yrkesliv bakom sig. Vad skulle de människorna ha gjort i fortsättningen? Det här är bevisfrågor, och det ska nog fortsätta att vara det.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till riksdagsbeslut vilket innebär att samtliga motioner avslås.

Anf. 195 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har nu lyssnat till dig och ditt anförande, Anti Avsan. Du tycker fortsättningsvis precis som förra året. Du har läst upp samma text för mig när det gäller trafikförsäkringen.

Din partikamrat Anders Borg, som ingår i samma partigrupp som du, har i en intervju talat om att han inte tror på den borgerliga regeringens tidigare utfästelse att föra över statens kostnader för trafikskadades sjukkostnader till trafikförsäkringen. Som jag sade i mitt anförande tycker han alltså att det precis som hittills räcker med att gå skattevägen. Han är skeptisk till att man kan klara av en övergång till en sådan här modell. Han tycker att vi har ett antal väl fungerande socialförsäkringar. Han säger: Vi har trimmat upp både sjukförsäkring och a-kassa. Och det är vi ju väldigt medvetna om! Han tror därför inte att man ska göra en massa systemförändringar på grund av att de skulle ha ett värde i sig. Delar du din partikamrats uppfattning, eller tycker du fortfarande att vi ska köra den linje som du har läst upp för mig här?

Anf. 196 ANTI AVSAN (m) replik:

Fru talman! Precis som jag sade i mitt anförande blir det en del upp- och nedgångar. Det beror på att motionerna ser precis likadana ut i år som förra året och förrförra året. Det gäller även den här frågan.

Vad beträffar Anders Borgs uttalanden kan inte jag svara för vilka överväganden han har gjort och vad han har haft till grund för vad han har sagt. Om man har välfungerande socialförsäkringar och sådana som är i allt väsentligt tillfredsställande utan att man kan rikta någon större kritik mot dem innebär inte det att man inte kan genomföra klara förbättringar.

Jag tycker att exemplet i Finland är ett tydligt uttryck för det. De vinster man har gjort i Finland när man har gått över till en sådan lösning som vi håller på och utreder för närvarande pekar på att det finns klara fördelar, inte minst för dem som är skadelidande. Det tycker jag är ett starkt argument för det här.

När det gäller olika typer av reformer i en sådan ekonomisk situation som den vi i dag befinner oss i kan det naturligtvis tillkomma en mängd olika överväganden. Det handlar inte om att det här på något vis skulle öka kostnaderna, men samtliga reformer som medför förändringar i de system vi faktiskt har medför omställningskostnader. Då är frågan vad som är mest angeläget i olika situationer.

För vår del ser vi frågan som angelägen av rena sakskaäl. Vi kan inte se de negativa aspekter som ni från oppositionen pekar på i olika sammanhang. Om man kan finna en bättre lösning inte minst för de skadelidande så måste det vara någonting eftersträvansvärt.

Anf. 197 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag håller med om att man kan resonera om olika lösningar om det skulle bli förbättringar för de skadelidande. Men när det gäller det vi har sett av de nuvarande så kallade förbättringar som alliansen har genomfört i socialförsäkringarna vill jag inte påstå att det är några förbättringar. Människor har hamnat mellan stolar, och människor får gå till socialtjänsten för att kunna överleva på grund av att man inte har klarat av förändringarna, som skulle bli så bra.

Motionerna ser likadana ut år efter år, säger Anti Avsan. Det beror bara på en sak: Vi får inga svar. Det händer ingenting. Ni har bara saker för avsikt, ni tror att det ska hända någonting och så vidare. Det här är inte så konstigt. Det är viktiga frågor för oss som vi tar upp i våra motioner. När vi inte får något vettigt svar måste vi ju motionera igen.

Jag har fått svar från Anti Avsan om att han inte delar Anders Borgs synpunkter på detta – att det inte finns något värde i sig i att göra systemförändringar och att man inte ska göra det bara för sakens skull.

Anf. 198 ANTI AVSAN (m) replik:

Fru talman! Det här handlar inte om systemförändringar för sakens skull. Jag kan upprepa det jag sade alldeles nyss också, om det är så.

Det handlar om att genomföra en reform som skulle medföra förbättringar för inte minst de skadelidande och även för försäkringskollektivet i övrigt, som vi ser det. Man skulle nämligen få en bättre fördelning av försäkringspremierna där de som är riskbenägna betalar mer än de som är mindre riskbenägna. Det är någonting som vi, indirekt i varje fall, har berört på andra sätt här när det gäller försäkringspremier i största allmänhet. Det gäller också det ärende som debatterades före det här ärendet.

Jag tar inte ställning vare sig för eller emot det som Anders Borg har uttalat. Jag kan bara säga att han möjligen har andra överväganden som ligger till grund för vad han har uttalat. Jag kan inte heller förhålla mig till vad han har sagt därför att jag inte vet i vilket sammanhang frågan har ställts. Han kan mycket väl ha fog för vad han har sagt. Jag tycker att jag likväl har fog för vad jag säger.

Vi ska också komma ihåg att jämförelsen med förändringar i socialförsäkringar i största allmänhet inte är relevant här. Här talar vi just om

trafikförsäkringen och ingenting annat. Det är väl också ganska klart att det händer något. Det pågår utredningsarbete, och jag har redovisat varför utredaren har begärt och också fått förlängd tid. Det fordrades en noggrann analys av den omfattande regelmassa som måste analyseras innan man kan lägga fram lagförslag. Det är väl ganska viktigt att man genomför ett noggrant arbete. Det måste ju vara någonting som också ni i oppositionen tycker är bra eftersom ni har den kritik som ni riktar mot de här tankarna och mot de förslag som omsätts genom utredningen. Så visst händer det någonting!

Anf. 199 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Anti Avsan anser att vår motion om överfallsskyddet i hemförsäkringen är ett ogenomtänkt förslag. Förmodligen tycker Anti Avsan det på grund av att det är en viktig jämställdhetsfråga. För Anti Avsan kanske jämställdhet är ogenomtänkt, men det är det inte för oss i Vänsterpartiet. Dessutom förlöjligar han den fråga som jag tar upp i reservationen. Han försöker påstå att jag har sagt att en närstående kan vara okänd.

Överfallsskyddet är en viktig del av hemförsäkringen som en konsumentförsäkring. Reglerna när det gäller konsumentförsäkringar ska vara tvingande till försäkringstagarens förmån. Då är ersättning till försäkringstagaren om han eller hon själv skadas eller blir skadeståndsskyldig viktig. Jag kan än en gång hävda att den här tydliga avtalsfriheten vilar på en manlig norm, och uppenbarligen är Anti Avsan representant för den manliga normen. Men vad är det bärande skälet till att man inte jämställer våld mot män från en okänd på gatan med våld från närstående i hemmet när det är en försäkringstagare som skadas? Om man har en jämställd syn på hemförsäkringen ska de uppenbarligen omfattas.

Anf. 200 ANTI AVSAN (m) replik:

Fru talman! Jag tror att det som skadar jämställdhetssträvandena mest är att göra sådant som inte är jämställdhetsfrågor till förmenta jämställdhetsfrågor, och det anser jag att Egon Frid gör i det här fallet.

Det handlar inte om huruvida kvinnor blir misshandlade av män eller inte. Det är min bestämda uppfattning att kvinnomisshandlare ska lagföras. De ska bära ansvaret för vad de har gjort. Man ska inte komma undan och inte bli lagförd genom att kvinnan i stället får ut en ersättning från hemförsäkringen som omfattar ett överfallsskydd som ursprungligen är till för att ersätta en person som blir drabbad av våld i en situation när gärningsmannen försvinner och man inte ens vet vem det är.

På något vis ska den som blir drabbad kompenseras. Det tycker jag är väldigt viktigt. Men det ska inte ske genom att alla andra i försäkringskollektivet betalar detta. Egon Frid får gärna tycka att jag raljerar, men det handlar inte om det. Jag ställer frågan igen. Det är en retorisk fråga. Vem kan vara okänd som skadevällare i en sådan relation och ingå i den krets där man inte kan utkräva ersättning från överfallsmomentet i sin hemförsäkring? Det kan inte vara en person som är okänd, som jag ser det. Då ska den personen bära ansvaret, bli lagförd och dömd för brottet. Han, om det är en man, ska också betala skadeståndet. Det kan även vara fråga om samkönade relationer, och det förekommer i enskilda fall att kvinnor misshandlar män även om det är ganska ovanligt relativt sett.

Det är mitt svar. I övrigt har jag redogjort för varför det inte är ett genomtänkt förslag.

Anf. 201 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Jag har inte hävdad att den här personen är okänd. De personerna är naturligtvis kända. Dessutom håller jag med Anti Avsan om att alla våldsvverkare, oavsett var, när och hur våldet utövas, ska lagföras. Det är målet för hela rättsväsendet att de personer som begår den typen av brott ska lagföras precis som andra som begår brott.

Men frågan gäller ändå den jämställda rättigheten i en konsumentförsäkring som hemförsäkringen. Varför ska inte en kvinnas rätt väga lika starkt som en mans rätt när det gäller att få ersättning för kroppsskada eller lidande från de delar som ingår i överfallsskyddet i en hemförsäkring?

Det handlar om svåra avvägningsfrågor. Det är svåra utredningsfrågor, men det är inte någon skillnad. Det är lika svårt att utreda våldsbrott och hitta en gärningsman som ska dömas för brottet oavsett om det sker i hemmet eller om det är ute på stan. Rätten för den enskilda personen att få ersättning för vållade skador är viktig oavsett om det är en kvinna som skadas i hemmet eller om det är en man som skadas på gatan. Det är detta helt orimliga som vi lyfter fram i motionen. Vi kan inte se det på något annat sätt än att det är en manlig norm som styr detta, och Anti Avsan är en representant för denna.

Förstår Anti Avsan över huvud taget det problem som vi försöker påvisa? Jag vet att du har jobbat i verksamheter där du har sett och stött på det här problemet. Förstår du det över huvud taget? Hur tänker du dig själv att den här frågan ska lösas?

Anf. 202 ANTI AVSAN (m) replik:

Fru talman! Jag är frestad att säga att jag inte förstår hur Egon Frid tänker, men jag ska anstränga mig för att försöka göra det.

Till att börja med kan jag säga att överfallsmomentet i hemförsäkringar är könsneutralt, i annat fall lägger man en massa egna värderingar i det. Är det någon skillnad när det gäller möjligheten att få ersättning om man har råkat ut för våld från en man eller en kvinna? Jag kan inte tänka mig det. Jag kan hålla med om att våld i hemmet oftast handlar om att kvinnor blir misshandlade av män, men detta faktum gör inte att en försäkringsersättning som utgår från ett försäkringsvillkor blir ojämnt. Det skulle ha gällt även om en man blir misshandlad av en kvinna eller om någon blir misshandlad i en samkönad relation. Jag menar att det är en konstruktion att detta är en manlig norm. Då utgår man från någonting som egentligen inte är relevant i sammanhanget.

Att det sedan förhåller sig på det sättet att man bör få ersättning om man är skadelidande är fullt rimligt. Men överfallsmomentet är till för att, om man har råkat ut för en skada och om det av olika skäl inte går att finna en gärningsman, man inte ska bli skadeslös. Det är det en sådan försäkring syftar till. Det behöver inte uppfyllas i ett förhållande där man vet vem den andre är. När det gäller möjligheten att få försäkringsersättning handlar det om att det har inträffat ett försäkringsfall, att man faktiskt har blivit misshandlad. Då kan det lika gärna provas i en brottmålsrättegång.

Anf. 203 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c):

Fru talman! Jag ska fatta mig kort då Anti Avsan var mycket utförlig i sitt anförande. De allra flesta av dagens motioner handlar om vem som ska ha ansvar för vad när något händer som leder till skada i någon form. Det handlar också om vad som är rimligt att begära av den enskilda personen när det gäller förebyggande åtgärder och försäkringsskydd.

Det här är ett område där varje fall är unikt, men där det ändå behöver finnas en lagstiftning som tillgodoser behovet i de allra flesta situationer. Det går inte att täcka in allt, men det ska finnas möjlighet för var och en att skydda sig så långt det är möjligt utifrån vars och ens behov och önskemål.

Jag tycker att det är vi som vuxna, som föräldrar och kanske i vår yrkesroll som har ansvaret, men kanske också skolan skulle kunna ha en central roll i att förmedla hur viktigt det är att man skyddar sig genom försäkringar av olika slag. Det gäller då både det egna skyddet och det ansvar man har om man blir skyldig till någon annans skada.

Fru talman! Att som några socialdemokrater kräver i en motion ha en obligatorisk hemförsäkring kan trots allt inte vara rimligt. Det bör vara upp till var och en att skydda sin bostad och sin egendom. Vi ska inte påtvinga medborgarna de kostnaderna om de inte vill ha dem, och vi ska heller inte ta ifrån dem deras egna ansvar för sin egen vardag.

Olika försäkringsbelopp för barn är en oerhört svår fråga. Jag kan känna en viss sympati för de tankar som motionärerna för fram. Men jag har samtidigt också en förståelse för att förutsättningarna kan vara olika, och jag bejakar flexibiliteten i systemet i stället för en stelbenthet där det unika i varje försäkringsfall aldrig kan beaktas.

Eftersom frågan är på dagordningen på departementet, precis som har sagts förut, finns det inget behov just nu av att från riksdagen föreslå några åtgärder.

Det har pratats mycket om hemförsäkringens vara eller inte vara och våld i samband med detta. Hemförsäkring i samband med våld och stöld i till exempel särskilt boende eller våld i hemmet har också ett gott syfte, men det blir ju omöjligt att hantera. Om man tar det senare och hårdrar det skulle det, precis som sades förut, kunna öka våldet. Man kan tänka på de våldsbenägna männen – det är ju fortfarande oftast män – som då skulle kunna få betalt för att slå sin fru eller sambo genom försäkringersättning, och det tror jag inte främjar friden precis. Det är, precis som har sagts förut, andra incitament än hemförsäkringen som ska ta hand om det.

Fru talman! Detta med eget ansvar kontra samhällets återspeglas också i en motion om försäkringsbolagens skyldighet att informera ett dödsbo om att det finns försäkringar. För de allra flesta är det kanske självklart att ha ordning på sina försäkringspapper i en pärm eller mapp som finns tillgänglig i hemmet. Har det funnits en anställning är det naturligt att kontakta arbetsplatsen, och är man egen företagare finns det kanske ofta en revisor i bakgrunden som kan vara behjälplig. Men jag kan ändå ha en viss förståelse för att det i vissa situationer kan bli besvärligt för de efterlevande.

En motion som inte sällan diskuteras är den som Johan Linander och Roger Tiefensee har skrivit om arbetsgivarens regressrätt vid skada som har uppkommit genom annans vållande. Den vanligaste situationen är

förmodligen skada som uppkommer i samband med idrott. Ibland hör man då arbetsgivare som säger att det är för farligt att anställa någon som spelar ishockey eller fotboll med tanke på skaderisken och påverkan på arbetet. Det är bara ett exempel, för det inträffar ständigt och jämt att någon blir skyldig till någon annans personskada. Det må vara på krogen eller i en trafikolycka, men det förekommer ofta. Att då arbetsgivaren ska stå för sjuklönen trots att andra är skyldiga kanske inte är så helt självklart. Men även det här behandlas nu på Justitiedepartementet, och det finns inga speciella skäl till att nu göra något annat än att avvakta det resultatet innan ytterligare åtgärder vidtas från riksdagens sida.

Fru talman! Det finns ytterligare ett antal motioner som mer eller mindre tangerar det som jag redan har refererat till, men jag nöjer mig med dessa kommentarer och yrkar bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga motioner och reservationer.

Anf. 204 JAN ERTSBORN (fp):

Fru talman! Det här är verkligen favorit i repris. Vi är några stycken här som förra mandatperioden satt i lagutskottet. Det innebär att det är sjunde året som vi står här och debatterar i huvudsak samma frågor.

Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag till riksdagsbeslut och avslag på reservationerna.

Sedan ska jag, för att inte upprepa för mycket i den här debatten, stanna vid två av de 14 punkter som vi har i betänkandet, handläggningen av trafikskadeärendena och trafikskadeersättningen till barn.

De här två punkterna har jag valt ut därför att jag just på de punkterna kan tala utifrån min egen erfarenhet som advokat. Jag har under de ungefär 30 år som jag drev advokatverksamhet hela tiden handlagt regleringar av trafikskador och personsador i trafiken. Jag vet inte hur många det är, men minst något hundratal.

Det är mycket diskuterat hur de här ärendena handläggs, de som är långvariga och svåra. Av de 50 000 eller 60 000 skador som inträffar varje år – jag vet inte riktigt vilken siffra som är aktuell – är det högst 10 procent som utgörs av de riktigt allvarliga skadorna där det också blir långvariga skaderegleringar med försäkringsbolagen. Det är sådana fall som jag har arbetat med.

Det är en långsam handläggning, men det finns många skäl till det. Det finns långsamma advokater. Det finns långsamma tjänstemän på försäkringsbolagen. Sedan finns det skador som inträffar på väg från och till arbetet så att de klassas som arbetsskador. Då ska de först till Försäkringskassan och hanteras den vägen innan man kan reglera det med försäkringsbolaget. Jaha, då gick det några år bara på frågan om arbetsskadeliivränta, för det är ungefär den takten som Försäkringskassan under de senaste åren har haft för att handlägga det här.

Det här är besvärligt, men det är inte omöjligt att komma över. Det går, när man biträder de skadelidande, att få förskott på ersättningarna eller a conto-belopp hela tiden. Det är precis vad försäkringsbolagen gör också.

Sedan handläggs de här allvarliga skadeärendena nästan alltid i Trafikskadenämnden. Där vet vi om vi till exempel läser motionerna att om man har en invaliditet överstigande 10 procent måste försäkringsbolagen gå till Trafikskadenämnden. Men min halländske socialdemokratiska

kollega Hans Hoff skriver i sin motion att den enskilde inte kan begära och få yttrande från Trafikskadenämnden, och där har han helt fel. Jag blev lite överraskad över att han skrev så. Men för att vara riktigt förvisad inför kvällens debatt kontaktade jag Trafikskadenämnden i eftermiddags och fick bekräftat att det går alldeles utmärkt för den enskilde. Det var mitt minne också, därför att jag har haft sådana ärenden. Den enskilde som är skadad kan alltså få sitt ärende prövat i Trafikskadenämnden. Där har också skett förbättringar under handläggningen, nu bland annat genom Socialstyrelsens rättsliga råd.

Jag tycker fortfarande att det finns anledning att kritisera försäkringsbolagen för en del handläggningar av personskador, men den värsta kritiken är faktiskt att vi har bekymmer med kostnaderna för biträde. Det har varit så under en lång tid att försäkringsbolagen har varit ganska generösa med att bekosta advokathjälp till dem som har varit allvarligt skadade. Det har man faktiskt dragit ned under senare år, och det tycker jag är ett bekymmer. Jag har nämligen den bestämda uppfattningen att en advokat som är något specialiserad på det här området kan göra väldigt mycket nytta för sin klient.

Den här frågan kommer ju, som väl är, upp när Trafikförsäkringsutredningen kommer med sitt betänkande i sommar, nämligen hur vi ska hantera detta med rättshjälpsbiträde åt de skadade. Det är en viktig fråga. Frågan är också om vi behöver ändra till exempel processreglerna i rättegångsbalken, för vi måste få möjlighet att pröva frågorna även i domstol.

Jag tror också att det kan bli väldigt intressant att läsa betänkandet när det väl kommer för att se om frågorna kring sjukpenning och sjukersättning kan samordnas på ett annat sätt än i dag. Jag har ingen fast uppfattning i dag om åt vilket håll man ska gå i den frågan, men det ska bli väldigt intressant att se vad utredaren kommer fram till. Jag tycker att det bästa vi kan göra faktiskt är att vara ganska öppna i den frågan.

Så går jag över till trafikskadeersättning för barn.

När Socialdemokraterna nu begär att det ska vara ett schablonbelopp, lika för alla barn, har i alla fall jag utgått från att man talar om *en* del i skaderegleringen, nämligen om ersättning för förlorad arbetsförtjänst i framtiden. All annan ersättning är ju lika. För ett handikapp i form av förlorad syn är det samma ersättningsnorm som gäller för alla barn, oberoende av från vilken familj barnet kommer. Det är väl inkomstsidan som är avgörande.

Naturligtvis är det då oerhört intressant att konstatera att Socialdemokraterna på den här punkten lämnar inkomstbortfallsprincipen, som ju gäller vid sjukförsäkring, arbetsskador, arbetslöshetsersättning och så vidare. Här vill man helt plötsligt inte att det ska ses till vilket inkomstbortfall som varit i det enskilda fallet.

Det är naturligtvis svårt att avgöra det om det är ett väldigt litet barn – en tvååring eller en femåring – som skadats. Jag har haft ett fall som jag tänker berätta om. Det gäller en flicka som var 14 år när hon blev mycket allvarligt skadad i trafiken. Hon behöver vård dygnet runt. Hon är så funktionshindrad som man egentligen kan vara.

Innan olyckan inträffade talade hon om precis det som Anti Avsan lite grann var inne på. Till två lärare i skolan sade flickan: Jag ska bli advokat när jag blir stor. Det var lite av en tillfällighet att det var just det yrket, men så var det.

När vi skulle reglera flickans skadeersättning talade jag med de två lärarna. De höll med om att flickan hade sagt vad jag här har berättat om. De var beredda att intyga att flickan hade, som de kunde bedöma, alla förutsättningar att fortsätta med studentexamen och en juristexamen och sedan gå vidare.

Detta lade vi fram för försäkringsbolaget. Trafikskadenämnden tog i vanlig ordning upp ärendet, som de ska göra, och flickan fick en ersättning baserad på löneutvecklingen för jurister. Hon fick alltså en högre ersättning än hon skulle ha fått om hon hade sagt att hon skulle bli rörläggare exempelvis.

Är detta på något vis orättvist? Jag tycker att ordet ”rättvisa” är ett svårt ord.

Ska vi införa en schablonmetod och missunna just den här flickan att få den lite högre ersättning som hon kunde visa att hon hade rätt till? Nej, så kan vi naturligtvis inte göra.

Om det är något problem i sammanhanget som ska tas upp så är det att ersättningen för dem som får minst ersättning i form av livränta är för låg. Det tar ni inte upp i era motioner, men det är en fråga som man säkert kan diskutera.

Jag tycker att mitt fall är ett alldeles utmärkt exempel på att en person som blir skadad faktiskt kan försättas i situationen att en olycka inte inträffat när det gäller ersättning för inkomstförlust. För denna otroligt funktionshindrade flicka kan det aldrig ersättas i pengar.

Jag förstår inte resonemanget om alla människors lika värde i det här sammanhanget, utan i det här sammanhanget måste det vara fråga om att man ska ge ersättning för den skada som vållats i trafiken. Det var precis vad som skedde i det här aktuella fallet, och så tycker jag att det ska vara också i fortsättningen.

Anf. 205 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! I morse hörde jag på en nyhetssändning att det är livsfarligt att vara överviktig. Man behöver kanske försäkringar också för det – vem vet? Hur som helst, efter att ha lyssnat på en sådan nyhetssändning klassar vi ju inte ned de butiker som säljer felaktig mat, för mycket mat eller vad det nu är fråga om. På något sätt tycker vi i stället att människor får ta ett eget ansvar. Man får hitta vägar för att komma åt problemen.

Fru talman! Jag tycker att det ibland är lite grann av samma sak när det gäller försäkringar och att debatter går i repris. Vid varje tillfälle då vi har debatterat försäkringsavtalslagen, försäkringar och så vidare har det bakom funnits ett slags negativ syn på försäkringar. Men jag ska ärligt säga att jag tycker att det är väldigt bra att vi har försäkringar. Vi borde, som jag inledningsvis sagt, ha ännu fler olika typer av försäkringar, för då kan vi välja den som passar just oss.

Fru talman! När två socialdemokrater motionerar om att vi borde ha obligatoriska hemförsäkringar börjar jag fundera på hur vi vill passivisera människor. Jag tror på människors lika värde. Men jag tror också på människors förmåga att aktivt ta ansvar för sina handlingar och att aktivt välja bland olika försäkringar så att det i utbudet av försäkringar blir en försäkring som passar just en själv.

Väldigt många har hemförsäkringar – 96 procent, tror jag att jag fick det till. Många av dessa har en hemförsäkring med resevillkor. Vi skulle

kanske ännu mer uppmärksamma behovet av information om de möjligheter som våra försäkringar ger. Själv har jag fått del av försäkringar genom att jag hamnat i ett och annat bryderi. Till exempel när det gäller reseförsäkring har jag upptäckt att jag – hoppсан – har tre olika sådana. Reseförsäkring i hemförsäkringen var bäst i just mitt fall.

Över huvud taget tror jag att det är viktigt att skapa kunskap om vilka möjligheter till försäkringar vi har och om till vad vi inte har försäkringar. Jag tror inte att vi då behöver tala om vare sig könsskillnader eller andra delar – obligatorium och så vidare – utan det handlar om att vi vet vad vi har försäkrat oss för, vad försäkringen gäller för och hur vi på bästa sätt kan nyttja den.

Fru talman! Barnförsäkringar tycker jag är väldigt intressanta. De flesta försöker ha någon typ av försäkring för sitt barn. Alla har vi kanske varit med om det. År 2005 kom just det faktum in i försäkringsavtalslagen att varje medborgare ska kunna ansöka om en försäkring. Försäkringsbolaget ska ange ett skäl till sin hantering i frågan.

Det är intressant att notera att det fortfarande är bara 75 procent av inkomna ansökningar som beviljas utan några som helst förbehåll. För 7 procent av alla barn blir det avslag. Det är naturligtvis inte särskilt förnämligt att inse att det är så. Alldeles självklart måste vi jobba vidare med detta. Nu gör regeringen det.

Justitiedepartementet jobbar mycket med frågan. Man följer upp försäkringsavtalslagen, och man hoppas att på något sätt kunna ta sig an problemet. Förhoppningsvis kommer frågan om att vissa barn inte beviljas en försäkring att få en lösning, förmodligen i samband med omarbetningen av promemorian *Försäkringsbolags tillgång till patientjournaler*. Det är jag glad över.

Jag hoppas att vi kommer vidare med de här olika frågorna. Men som sagt: Vi gör någonting. Vi följer upp och arbetar hela tiden. Vi bereder frågor noga. Jag är fascinerad av att så mycket hänt under de senaste två åren – då relaterat till de många år då den nuvarande oppositionen satt vid makten.

Anf. 206 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik:

Fru talman! Ja, Yvonne Andersson, vi är fascinerade av olika saker här i livet. Jag måste säga att det förvånar mig mycket att Yvonne Andersson är fascinerad av det som hänt i de här frågorna. Bland annat gäller det då försäkringsavtalslagen.

Yvonne Andersson och jag var parhästar, kan man nästan säga, när försäkringsavtalslagen jobbades fram. Jag uppskattade mycket din medverkan, Yvonne, i det arbetet. Det vill jag att du ska veta.

Du var en av dem som drev på. Skulle du gå med på försäkringsavtalslagen skulle det minsann bli en snabb uppföljning. Precis som jag sade i mitt anförande var det ett stort regelverk som skulle sättas i sjön, och det är mänskligt att man missar någonting. Du var väldigt pådrivande där. Men den drift du hade då försvann när ni hamnade i regeringsställning i den borgerliga alliansen. För försäkringsavtalslagen har inte börjat följas upp, i alla fall inte enligt betänkandet.

Det du nu sade i talarstolen står det ingenting om i betänkandet, utan det står att man har för avsikt om det behövs. Så står det. Jag undrar om du inte tycker att det behövs, även om det finns så många mer eller

mindre bekymmersamma frågor som man har märkt sedan försäkringsavtalslagen trädde i kraft.

Anf. 207 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vet inte hur min kollega Christina Oskarsson läser betänkanden, men på s. 8 står det väldigt tydligt att utskottet hänvisar bland annat till pågående arbete i Regeringskansliet. Det där kan vi väl utveckla lite, men enligt den information som jag har fått pågår det ett arbete. Jag har ingen anledning att tro att det inte gör det.

Christina Oskarsson säger att vi har varit parhästar och drivit på i de här frågorna: Ja, vi drivs väl av samma intresse av att det ska fungera väl. Det ska vi fortsätta med, men då ska vi inte beskylla någon för att det inte händer någonting, utan intresset finns kvar. Vi i majoriteten tycker att det som trots allt har hänt är bra. Det är så många uppgifter som den här regeringen fick ta sig an med en gång och arbeta med inom olika områden.

Får vi ett bra beslut här, som vi följer upp, om att vi äntligen genom vår majoritet de facto får till stånd att alla barn har möjlighet att prövas för försäkring ska jag bli jätteglad.

Anf. 208 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan inte hitta någonting om just försäkringsavtalslagen. Att det pågår arbete, att man har för avsikt och att det kanske blir en massa utredningar är inte det jag pratar om, Yvonne Andersson. Jag pratar om försäkringsavtalslagen, som du och jag höll på med. Du var pådrivande.

Jag kan inte hitta – du får gärna visa mig – var det står att det finns en pågående uppföljning av försäkringsavtalslagen. Det finns inget annat svar än att det pågår utredningar.

Jag vet hur Yvonne Andersson stred i kammaren för att det inte hände någonting när vi hade någon utredning. Vi har satt i sjön en massa utredningar och kom med bra förslag före valet 2006. Det var mycket för att de borgerliga ledamöterna drev de frågorna, och vi tyckte att det var viktigt att jobba snabbt med dem.

Vi har inte från Socialdemokraterna i utskottet ställt oss bakom att det ska vara någon obligatorisk hemförsäkring. Det står under särskilda yttranden längst bak i betänkandet.

Anf. 209 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag är glad för att Christina Oskarsson påpekar att de inte ställer sig bakom obligatorisk hemförsäkring. Jag var orolig för mentaliteten att passivisera människor så att de inte tar eget ansvar. Jag tycker att det är bra att hon gjorde det.

När det gäller försäkringsavtalslagen som begrepp kan jag inte säga att jag sett det nämnt, men arbete med barnförsäkringar och andra försäkringar pågår. Det viktiga är att det arbetet fortgår.

Om jag under förra mandatperioden sade till den dåvarande regeringen, den socialdemokratiska, att jag inte tyckte att det hände så mycket står jag för det fortfarande. Jag tyckte att de, med tanke på den långa tid de satt vid makten, kunde ha presterat mer.

Jag tycker att det är jättemärkligt när ni, Christina Oskarsson, anklagar oss för att det är olika typer av skadestånd till exempel gällande barn, som sades i föregående replikskifte. Det var faktiskt det som ni åstadkom, och det är inte borttaget. Vi behöver väl inte försvara det ni har gjort mot er själva. Det är nog en debatteknik som vi behöver ompröva. Men vi kan gärna prata senare om vart försäkringsavtalslagen har tagit vägen.

*Försäkrings-
och skadestånds-
rättsliga frågor*

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 februari.)

18 § Grönboken om kollektiva prövningsmöjligheter för konsument- ter

Föredrogs
civilutskottets utlåtande 2008/09:CU22
Grönboken om kollektiva prövningsmöjligheter för konsument-
(KOM(2008)794).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 26 februari.)

19 § Dricksvattenförsörjning – beredskap för stora kriser

*Dricksvattenförsörj-
ning – beredskap för
stora kriser*

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2008/09:FöU5
Dricksvattenförsörjning – beredskap för stora kriser (redog.
2008/09:RRS4).

Anf. 210 MATS BERGLIND (s):

Fru talman! Det har blivit ett bevingat uttryck när en känd journalist i samband med att Nobelpriset i litteratur skulle tillkännages ropade: Äntligen! Jag kan inte påstå att jag kan använda det uttrycket i den här frågan, utan jag får tyvärr säga: Återigen!

Återigen har Riksrevisionen kommit med mycket skarp kritik mot regeringen för att man inte har fungerande ansvar för vissa centrala frågor vid kriser. Den här gången handlar det om att Riksrevisionen är skarpt kritisk mot att det inte är en fungerande krishantering för vattenförsörjning. Det kan låta lite allmänt och banalt. Vi tycker att det är som vanligt. Vrider vi upp kran ska det komma vatten, och knäpper vi på lysknappen ska lampan tändas. Det är just sådana elementära och vanliga saker som sätts ur funktion när det blir en ordentlig kris. Riksrevisionen har uppmärksammat att det inte finns någon plan från statlig sida för hur man i så fall ska hantera frågan. Det tycker jag är allvarligt.

Jag har i flera debatter som handlat om civila krissituationer frågat regeringsföreträdare om de inte har förtroende för Riksrevisionen som kommer med sina åsikter. Jag har fått undanlidande svar som att vi tar det på allvar, vi lyssnar noggrant, det ska behandlas på ett riktigt sätt. Ja,

det ska behandlas på ett riktigt sätt. Men tar man Riksrevisionens anmärkningar på allvar måste man göra någonting med anledning av den kritik som framförs, vilket man från regeringshåll inte gjort.

Vän av ordning som läst betänkandet ser ju att vi inte har någon reservation i frågan. Det finns faktiskt ett visst positivt inslag – det börjar fungera. Vi är lite optimister, vi hoppas alltid på att man ska ta till sig sådan här kritik och komma med förslag. Nu tror och hoppas vi att regeringen tar sitt ansvar, gör någonting och bemöter kritiken med konkreta åtgärder.

Vi tänker från vår sida hålla ett öga på detta och se till att det händer någonting. Annars måste vi ta upp frågan igen. Det är inte första gången utan kanske tredje eller fjärde gången som Riksrevisionen kritiserar, och troligtvis blir det en femte gång då man kommer med synpunkter på att regeringen inte gör någonting i fråga om krisåtgärder vid en eventuell civil kris.

Därför, fru talman, har jag inget yrkande, utan jag vill göra en ordentlig markering att vi ser allvarligt på den här kritiken. Vi kommer att följa upp hur regeringen tänker agera. Man kan inte få vara passiv i alla frågor.

Anf. 211 ULF GRAPE (m):

Fru talman! Kära åhörare! Riksrevisionen har granskat om regeringen och de statliga myndigheterna har beredskap att hantera en allvarlig kris i dricksvattenförsörjningen i våra tre storstadsområden. Revisionsrapporten pekar på att en del områden fungerar riktigt bra på lokal nivå men att det framför allt på nationell nivå finns åtgärder som behöver vidtas.

I planeringen för framtida kriser har regeringen betonat att samhällets krishanteringsförmåga ska byggas upp underifrån, från lokal nivå via regional till nationell nivå. Det är tre grundläggande principer som gäller för detta.

Med ansvarsprincipen menas att den som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden ska ha motsvarande ansvar under en krissituation.

Med likhetsprincipen menas att en verksamhets organisation och lokalisering så långt möjligt ska överensstämma i såväl fred som kris och krig.

Med närhetsprincipen menas att kriser ska hanteras på lägsta möjliga nivå i samhället.

Dessa tre principer bör naturligtvis också gälla i händelse av kris i dricksvattenförsörjningen.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, är en nyinrättad myndighet som samlar allt arbete med skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar. MSB arbetar för ett stärkt samhällsskydd och en god beredskap där alla tar ansvar. Arbetet bedrivs i nära samverkan med andra samhällsaktörer och omfattar hela hotskalan och alla risknivåer – från små olyckor i vardagen till stora katastrofer.

Översatt till det vi debatterar i dag är det viktigt att stora störningar i dricksvattenförsörjningen på nationell nivå hanteras på samma systematiska sätt som andra typer av kriser.

Om vi på nationell nivå i stället utvecklar sårbarheter för vissa hot som kan drabba vårt samhälle, om det till exempel uppstår svåra skogsbränder samtidigt som dricksvattnet förorenas, blir konsekvensen en

otydlighet om det är den lokala, regionala eller nationella nivån som har ansvaret – precis det som Riksrevisionen ser som en brist i det system som gällt tidigare.

Fru talman! Eftersom hoten mot en fungerande dricksvattenförsörjning kan vara av olika art, bör hanteringen av en sådan kris på nationell nivå inlemmas i MSB:s verksamhet.

Eftersom MSB har en generell uppgift att utveckla och stödja samhällets beredskap för olika typer av olyckor och kriser och vara pådrivande i det förebyggande arbetet, kan sårbarheter för till exempel dricksvatten vara till mer skada än nytta. Då MSB har en roll som samordnare mellan myndigheter, kommuner och landsting och i samverkan med dessa bland annat ska identifiera sårbarheter i samhället som anses vara särskilt allvarliga, upprätthåller vi ansvars- och närhetsprincipen. Eftersom vi i Sverige har en lokal och en regional dricksvattenförsörjning ska vi i första hand hantera problemen lokalt och regionalt.

Med anledning av det arbete som pågår vad gäller samhällets civila krisberedskap finns det enligt min mening i dag ingen anledning för riksdagen att initiera ytterligare åtgärder. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 februari.)

20 § Bordläggning, beslut om motionsrätt och beslut om förlängd motionstid

Anmälades och bordlades

Proposition

2008/09:121 Transporter av radioaktivt avfall, m.m.

Skrivelse

2008/09:103 Kommittéberättelse 2009

Framställning

2008/09:RRS22 Riksrevisionens styrelses framställning angående skyddet för farligt gods

Redogörelser

2008/09:RRS19 Riksrevisionens styrelses redogörelse angående revisionsberättelsen över Sveriges riksbanks årsredovisning för 2008

2008/09:RRS20 Riksrevisionens styrelses redogörelse angående revisionsberättelsen över Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds årsredovisning för 2008

2008/09:RRS21 Riksrevisionens styrelses redogörelse angående stödet skyddat arbete hos Samhall

Kammaren biföll talmannens förslag att motioner fick väckas på ovanstående skrivelse och redogörelser.

Prot. 2008/09:77
25 februari

Dricksvattenförsörjning – beredskap för stora kriser

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för prop. 2008/09:145 *Omreglering av apoteksmarknaden* skulle förlängas till *onsdagen den 11 mars*.

Motion

med anledning av prop. 2008/09:104 Utvidgning av uppdrag för Sveriges Bostadsaktiebolag, SBAB (publ)
2008/09:Fi18 av Thomas Östros m.fl. (s)

21 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 24 februari

2008/09:354 Ungdomars möte med Arbetsförmedlingen

av *Berit Högman* (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2008/09:355 Personalsituationen i kommuner och landsting

av *Lars Lilja* (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

den 25 februari

2008/09:356 Regionala samordnare

av *Krister Örnfäder* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:357 Förslag till nytt diskrimineringsdirektiv

av *Luciano Astudillo* (s)

till integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni (fp)

2008/09:358 Tågtrafiken på Uven

av *Fredrik Olovsson* (s)

till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2008/09:359 Tibet

av *Sven Bergström* (c)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2008/09:360 Den psykiatriska tvångsvården

av *Ann Arleklo* (s)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2008/09:361 Hyresrättens ställning

av *Johan Löfstrand* (s)

till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:362 Förhållandena i taxibranschen

av *Börje Vestlund* (s)

till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2008/09:363 Betalningstider för företag

av *Börje Vestlund* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:364 Regelförenklningar
av *Börje Vestlund* (s)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:365 Städbranschen och skattefusk
av *Birgitta Eriksson* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 10 mars.

22 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 25 februari

2008/09:660 Inkassoverksamhet och kriminalitet

av *Birgitta Eriksson* (s)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:661 Ekobrottsökningen och statsinkomsterna

av *Hans Olsson* (s)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:662 Utredning av psykoterapeututbildningen

av *Mikael Damberg* (s)
till statsrådet Lars Leijonborg (fp)

2008/09:663 Branschprogram

av *Peter Hultqvist* (s)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:664 Stöd till soldater i utlandstjänst

av *Kerstin Engle* (s)
till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2008/09:665 ROT-avdrag

av *Marie Engström* (v)
till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:666 Dålig matkvalitet och för mycket socker för barn

av *Birgitta Eriksson* (s)
till integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni (fp)

2008/09:667 Initiativ för att få Dawit Isaak fri

av *Ulf Holm* (mp)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2008/09:668 Fredslösning på Sri Lanka

av *Ulf Holm* (mp)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2008/09:669 Priset i skidliftar efter momssänkningen

av *Fredrik Olovsson* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:670 EU-stöd för USA:s UBS-aktioner

av *Hans Olsson* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:671 Anställningsförhållandena för personliga assistenter
av *Göte Wahlström* (s)
till arbetsmarknadsminister *Sven Otto Littorin* (m)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 10 mars.

23 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 25 februari

2008/09:590 Skatteparadisen och skattekonsulterna
av *Ameer Sachet* (s)

till finansminister *Anders Borg* (m)

2008/09:593 ROT-avdrag och småföretagare

av *Karin Åström* (s)

till finansminister *Anders Borg* (m)

2008/09:594 Påståendet om den expansiva svenska ekonomiska politiken

av *Tommy Ternemar* (s)

till näringsminister *Maud Olofsson* (c)

2008/09:595 Svensk finanspolitik

av *Tommy Ternemar* (s)

till näringsminister *Maud Olofsson* (c)

2008/09:601 Folkomröstning i kantonen Zürich om skatter

av *Hans Olsson* (s)

till finansminister *Anders Borg* (m)

2008/09:613 Kronofogdemyndighetens resurser

av *Britta Rådström* (s)

till finansminister *Anders Borg* (m)

2008/09:622 Sjukförsäkringsavgiften för företagare

av *Tommy Waidelich* (s)

till näringsminister *Maud Olofsson* (c)

2008/09:624 Avvisning till fel land

av *Helena Leander* (mp)

till statsrådet *Tobias Billström* (m)

2008/09:625 Minskning av arbetsgivaravgifterna för småföretag

av *Hans Backman* (fp)

till näringsminister *Maud Olofsson* (c)

2008/09:626 Polisens internutredningar

av *Marianne Berg* (v)

till justitieminister *Beatrice Ask* (m)

2008/09:627 Deltidsbrandman

av *Lars Mejern Larsson* (s)

till arbetsmarknadsminister *Sven Otto Littorin* (m)

2008/09:628 A-kassereglernas effekter för räddningspersonal i beredskap

av *Tina Acketoft* (fp)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2008/09:629 Timanställda och sjukpenning

av *Christina Axelsson* (s)
till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2008/09:631 ROT-avdrag för upprustning av skolor och andra byggnader

av *Ameer Sachet* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:632 ROT-avdraget och olika upplåtelseformer

av *Ameer Sachet* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:634 Översyn av preskriptionstiden för betalningskrav för elleveranser

av *Christina Axelsson* (s)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:636 Skydd av riksintresse

av *Jan Lindholm* (mp)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2008/09:637 Nederländerna, Nederländska Antillerna och skatteflykt

av *Raimo Pärssinen* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:638 ROT, ägarlägenheter och kooperativ hyresrätt

av *Ameer Sachet* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:639 Vanvårdsutredningens uppdrag

av *Thomas Nihlén* (mp)
till statsrådet Maria Larsson (kd)

2008/09:640 Ekvatorialguinea

av *Ameer Sachet* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2008/09:641 Viseringsärenden

av *Göte Wahlström* (s)
till statsrådet Tobias Billström (m)

2008/09:642 Anslag för inventering och åtgärdande av miljöfarliga vrak

av *Birgitta Eriksson* (s)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2008/09:643 Interoperabel markbaserad infrastruktur för ledning av JAS Gripen

av *Allan Widman* (fp)
till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2008/09:644 Branschen för körkorts- och ID-fotografering

av *Jan Ericson* (m)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:645 Kvinnor i otrygga anställningsformer

av *Ann-Christin Ahlberg* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2008/09:647 EU och dun från levande fåglar

av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m)
till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2008/09:648 Försvarsmuseet i Boden

av *Siv Holma* (v)
till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)

2008/09:649 Gammelkroppa skogsskola

av *Ann-Kristine Johansson* (s)
till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2008/09:650 Felaktigt utfärdade legitimationer till ortopedingenjörer

av *Morgan Johansson* (s)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

2008/09:651 Forskning om konsekvenser av radioaktiv förorening av Östersjön

av *Lage Rahm* (mp)
till statsrådet Lars Leijonborg (fp)

2008/09:653 Skatteavtalet mellan Sverige och Danmark

av *Ulf Nilsson* (fp)
till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:657 Sverige som föregångsland för selektiva fiskeredskap

av *Lars Tysklind* (fp)
till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 10 mars.

24 § Kammaren åtskildes kl. 22.03.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början till och med 8 § anf. 29 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med anf. 71 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 9 § anf. 109 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 13 § anf. 140 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 15 § anf. 174 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 17 § anf. 194 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Avsägelse.....	1
3 § Ledighet.....	1
4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
5 § Hänvisning av ärende till utskott.....	2
6 § Förnyad bordläggning.....	2
7 § Ökade möjligheter till skatteanstånd.....	3
Skatteutskottets betänkande 2008/09:SkU27	3
Anf. 1 MARIE ENGSTRÖM (v)	3
Anf. 2 LENNART HEDQUIST (m).....	4
Anf. 3 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	4
Anf. 4 LENNART HEDQUIST (m) replik	4
Anf. 5 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	5
Anf. 6 LENNART HEDQUIST (m) replik	5
Anf. 7 ÅKE SANDSTRÖM (c).....	5
Anf. 8 GUNNAR ANDRÉN (fp)	6
Anf. 9 LARS GUSTAFSSON (kd)	7
(Beslut fattades under 12 §.).....	8
8 § Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG.....	8
Näringsutskottets betänkande 2008/09:NU11	8
Anf. 10 EVA-LENA JANSSON (s)	8
Anf. 11 KENT PERSSON (v)	11
Anf. 12 LAGE RAHM (mp).....	14
Anf. 13 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	18
Anf. 14 LAGE RAHM (mp) replik	22
Anf. 15 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik	23
Anf. 16 LAGE RAHM (mp) replik	24
Anf. 17 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik	24
Anf. 18 KENT PERSSON (v) replik.....	25
Anf. 19 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik	25
Anf. 20 KENT PERSSON (v) replik.....	26
Anf. 21 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik	26
Anf. 22 EVA-LENA JANSSON (s) replik.....	27
Anf. 23 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik	27
Anf. 24 EVA-LENA JANSSON (s) replik.....	27
Anf. 25 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik	28
Anf. 26 KARIN PILSÄTER (fp).....	28
Anf. 27 KENT PERSSON (v) replik.....	31
Anf. 28 KARIN PILSÄTER (fp) replik	31
Anf. 29 KENT PERSSON (v) replik.....	32
Anf. 30 KARIN PILSÄTER (fp) replik	32
Anf. 31 EVA-LENA JANSSON (s) replik.....	33
Anf. 32 KARIN PILSÄTER (fp) replik	33
Anf. 33 EVA-LENA JANSSON (s) replik.....	34

Anf. 34	KARIN PILSÄTER (fp) replik	34
Anf. 35	LAGE RAHM (mp) replik	34
Anf. 36	KARIN PILSÄTER (fp) replik	35
Anf. 37	LAGE RAHM (mp) replik	35
Anf. 38	KARIN PILSÄTER (fp) replik	36
Anf. 39	HANS ROTHENBERG (m)	37
Anf. 40	LAGE RAHM (mp) replik	39
Anf. 41	HANS ROTHENBERG (m) replik	40
Anf. 42	LAGE RAHM (mp) replik	40
Anf. 43	HANS ROTHENBERG (m) replik	41
Anf. 44	EVA-LENA JANSSON (s) replik	42
Anf. 45	HANS ROTHENBERG (m) replik	42
Anf. 46	EVA-LENA JANSSON (s) replik	43
Anf. 47	HANS ROTHENBERG (m) replik	43
Anf. 48	JAN ANDERSSON (c)	44
Anf. 49	LAGE RAHM (mp) replik	45
Anf. 50	JAN ANDERSSON (c) replik	46
Anf. 51	LAGE RAHM (mp) replik	46
Anf. 52	JAN ANDERSSON (c) replik	47
Anf. 53	EVA-LENA JANSSON (s) replik	47
Anf. 54	JAN ANDERSSON (c) replik	48
Anf. 55	EVA-LENA JANSSON (s) replik	48
Anf. 56	JAN ANDERSSON (c) replik	49
Anf. 57	MIKAEL OSCARSSON (kd)	49
Anf. 58	LAGE RAHM (mp) replik	51
Anf. 59	MIKAEL OSCARSSON (kd) replik	51
Anf. 60	LAGE RAHM (mp) replik	52
Anf. 61	MIKAEL OSCARSSON (kd) replik	52
Anf. 62	EVA-LENA JANSSON (s) replik	53
Anf. 63	MIKAEL OSCARSSON (kd) replik	53
Anf. 64	EVA-LENA JANSSON (s) replik	54
Anf. 65	MIKAEL OSCARSSON (kd) replik	54
Anf. 66	KENT PERSSON (v) replik	54
Anf. 67	MIKAEL OSCARSSON (kd) replik	55
Anf. 68	KENT PERSSON (v) replik	55
Anf. 69	MIKAEL OSCARSSON (kd) replik	55
Anf. 70	PER BOLUND (mp)	56
Anf. 71	ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m)	59
Anf. 72	PER BOLUND (mp) replik	61
Anf. 73	ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m) replik	62
Anf. 74	PER BOLUND (mp) replik	63
Anf. 75	ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m) replik	63
Anf. 76	JOHAN LINANDER (c)	64
Anf. 77	LAGE RAHM (mp) replik	67
Anf. 78	JOHAN LINANDER (c) replik	67
Anf. 79	LAGE RAHM (mp) replik	68
Anf. 80	JOHAN LINANDER (c) replik	69
Anf. 81	EVA-LENA JANSSON (s) replik	69
Anf. 82	JOHAN LINANDER (c) replik	70

Anf. 83	EVA-LENA JANSSON (s) replik.....	70
Anf. 84	JOHAN LINANDER (c) replik.....	70
Anf. 85	CECILIA WIKSTRÖM i Uppsala (fp)	71
Anf. 86	PER BOLUND (mp) replik.....	72
Anf. 87	CECILIA WIKSTRÖM i Uppsala (fp) replik	73
Anf. 88	PER BOLUND (mp) replik.....	73
Anf. 89	CECILIA WIKSTRÖM i Uppsala (fp) replik	74
Anf. 90	HANS WALLMARK (m).....	74
Anf. 91	PER BOLUND (mp) replik.....	76
Anf. 92	HANS WALLMARK (m) replik.....	77
Anf. 93	PER BOLUND (mp) replik.....	77
Anf. 94	HANS WALLMARK (m) replik.....	78
Anf. 95	SIV HOLMA (v)	78
Anf. 96	HANS WALLMARK (m) replik.....	79
Anf. 97	SIV HOLMA (v) replik.....	80
Anf. 98	HANS WALLMARK (m) replik.....	80
Anf. 99	SIV HOLMA (v) replik.....	81
Anf. 100	LEIF PETTERSSON (s)	81
Anf. 101	GÖRAN THINGWALL (m).....	82
	(Beslut fattades under 12 §.).....	83
9 §	Kredit till Island.....	83
	Finansutskottets betänkande 2008/09:FiU34.....	83
Anf. 102	ALICE ÅSTRÖM (v).....	83
Anf. 103	SONIA KARLSSON (s)	85
Anf. 104	LARS ELINDERSON (m).....	87
Anf. 105	ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	89
Anf. 106	LARS ELINDERSON (m) replik.....	89
Anf. 107	ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	90
Anf. 108	LARS ELINDERSON (m) replik.....	90
Anf. 109	ANNE-MARIE PÅLSSON (m)	91
Anf. 110	LARS ELINDERSON (m) replik.....	93
Anf. 111	ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik	93
Anf. 112	LARS ELINDERSON (m) replik.....	94
Anf. 113	HANS WALLMARK (m).....	94
	(Beslut fattades under 12 §.).....	95
10 §	Yrkehögskolan.....	95
	Utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU6	95
Anf. 114	ROLAND BÄCKMAN (s).....	95
Anf. 115	MATS PERTOFT (mp).....	97
Anf. 116	SOFIA LARSEN (c)	99
Anf. 117	ROLAND BÄCKMAN (s) replik.....	101
Anf. 118	SOFIA LARSEN (c) replik	102
Anf. 119	ROLAND BÄCKMAN (s) replik.....	102
Anf. 120	SOFIA LARSEN (c) replik	102
Anf. 121	MATS PERTOFT (mp) replik.....	103
Anf. 122	SOFIA LARSEN (c) replik	103
Anf. 123	MATS PERTOFT (mp) replik.....	104
Anf. 124	SOFIA LARSEN (c) replik	104

(forts. 13 §).....	104
Ajournering.....	105
Återupptagna förhandlingar	105
11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 februari.....	105
SoU9 Vårdval i primärvården	105
JuU18 Ytterligare åtgärder mot ordningsstörningar vid idrottsarrangemang.....	105
JuU4 Handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål	106
12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	106
SkU27 Ökade möjligheter till skatteanstånd	106
NU11 Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG	107
FiU34 Kredit till Island	109
13 § (forts. från 10 §) Yrkehögskolan (forts. UbU6).....	110
Anf. 125 GÖRAN THINGWALL (m).....	110
Anf. 126 ROLAND BÄCKMAN (s) replik	112
Anf. 127 GÖRAN THINGWALL (m) replik.....	113
Anf. 128 ROLAND BÄCKMAN (s) replik	113
Anf. 129 GÖRAN THINGWALL (m) replik.....	113
Anf. 130 MATS PERTOFT (mp) replik	114
Anf. 131 GÖRAN THINGWALL (m) replik.....	114
Anf. 132 MATS PERTOFT (mp) replik	114
Anf. 133 GÖRAN THINGWALL (m) replik.....	115
Anf. 134 FREDRIK MALM (fp)	115
Anf. 135 MATS PERTOFT (mp) replik	117
Anf. 136 FREDRIK MALM (fp) replik	117
Anf. 137 MATS PERTOFT (mp) replik	117
Anf. 138 FREDRIK MALM (fp) replik	118
Anf. 139 ROLAND BÄCKMAN (s) replik	119
Anf. 140 FREDRIK MALM (fp) replik	119
Anf. 141 ROLAND BÄCKMAN (s) replik	119
Anf. 142 FREDRIK MALM (fp) replik	120
Anf. 143 EVA JOHNSSON (kd)	120
Anf. 144 ROLAND BÄCKMAN (s) replik	122
Anf. 145 EVA JOHNSSON (kd) replik	123
Anf. 146 ROLAND BÄCKMAN (s) replik	123
Anf. 147 EVA JOHNSSON (kd) replik	124
Anf. 148 MATS PERTOFT (mp) replik	124
Anf. 149 EVA JOHNSSON (kd) replik	124
Anf. 150 MATS PERTOFT (mp) replik	125
Anf. 151 EVA JOHNSSON (kd) replik	125
Anf. 152 MARGARETA PÅLSSON (m).....	125
(Beslut skulle fattas den 26 februari.)	126
14 § Säkra förare på mopeder, snöskotrar och terränghjulingar	127
Trafikuskottets betänkande 2008/09:TU8	127

Anf. 153 ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (m).....	127
Anf. 154 MARIE NORDÉN (s)	127
Anf. 155 PETER PEDERSEN (v).....	130
Anf. 156 KARIN SVENSSON SMITH (mp).....	131
Anf. 157 STEN BERGHEDEN (m)	134
Anf. 158 MARIE NORDÉN (s) replik.....	136
Anf. 159 STEN BERGHEDEN (m) replik.....	136
Anf. 160 MARIE NORDÉN (s) replik.....	136
Anf. 161 STEN BERGHEDEN (m) replik.....	137
Anf. 162 SVEN BERGSTRÖM (c).....	137
Anf. 163 NINA LARSSON (fp).....	138
Anf. 164 ANNELIE ENOCHSON (kd)	139
Anf. 165 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c).....	140
Anf. 166 KARIN SVENSSON SMITH (mp) replik	143
Anf. 167 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c) replik	144
Anf. 168 KARIN SVENSSON SMITH (mp) replik	144
Anf. 169 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c) replik	144
Anf. 170 MARIE NORDÉN (s) replik.....	145
Anf. 171 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c) replik	145
Anf. 172 MARIE NORDÉN (s) replik.....	146
Anf. 173 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c) replik	146
(Beslut skulle fattas den 26 februari.).....	147
15 § Riksdagsordningsfrågor m.m. och Riksdagens arbetsformer, m.m.	147
Konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU14	147
Konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU15	147
Anf. 174 MARIANNE BERG (v).....	147
Anf. 175 MIKAEL JOHANSSON (mp)	150
Anf. 176 BJÖRN LEIVIK (m)	152
Anf. 177 WILLEMO CARLSSON (m).....	153
Anf. 178 ANNE-MARIE PÅLSSON (m)	153
Anf. 179 MARIANNE BERG (v) replik.....	156
Anf. 180 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik	156
Anf. 181 MARIANNE BERG (v) replik.....	157
Anf. 182 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik	157
(Beslut skulle fattas den 26 februari.).....	158
16 § Bank- och försäkringsfrågor.....	158
Finansutskottets betänkande 2008/09:FiU33.....	158
Anf. 183 CHRISTINA ZEDEL (s)	158
Anf. 184 EGON FRID (v).....	161
Anf. 185 LARS ELINDERSON (m).....	163
Anf. 186 EGON FRID (v) replik.....	165
Anf. 187 LARS ELINDERSON (m) replik.....	166
Anf. 188 EGON FRID (v) replik.....	166
Anf. 189 LARS ELINDERSON (m) replik.....	167
Anf. 190 EMMA HENRIKSSON (kd).....	167
(Beslut skulle fattas den 26 februari.).....	167
17 § Försäkrings- och skadeståndsrättsliga frågor	168

Civilutskottets betänkande 2008/09:CU20.....	168
Anf. 191 CHRISTINA OSKARSSON (s)	168
Anf. 192 EGON FRID (v).....	171
Anf. 193 JAN LINDHOLM (mp)	173
Anf. 194 ANTI AVSAN (m).....	175
Anf. 195 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik	179
Anf. 196 ANTI AVSAN (m) replik	179
Anf. 197 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik	180
Anf. 198 ANTI AVSAN (m) replik	180
Anf. 199 EGON FRID (v) replik	181
Anf. 200 ANTI AVSAN (m) replik	181
Anf. 201 EGON FRID (v) replik	182
Anf. 202 ANTI AVSAN (m) replik	182
Anf. 203 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c)	183
Anf. 204 JAN ERTSBORN (fp).....	184
Anf. 205 YVONNE ANDERSSON (kd)	186
Anf. 206 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik	187
Anf. 207 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	188
Anf. 208 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik	188
Anf. 209 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	188
(Beslut skulle fattas den 26 februari.)	189
18 § Grönboken om kollektiva prövningsmöjligheter för konsumenter.....	189
Civilutskottets utlåtande 2008/09:CU22	189
(Beslut skulle fattas den 26 februari.)	189
19 § Dricksvattenförsörjning – beredskap för stora kriser	189
Försvarsutskottets betänkande 2008/09:FöU5	189
Anf. 210 MATS BERGLIND (s)	189
Anf. 211 ULF GRAPE (m)	190
(Beslut skulle fattas den 26 februari.)	191
20 § Bordläggning, beslut om motionsrätt och beslut om förlängd motionstid	191
21 § Anmälan om interpellationer	192
22 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	193
23 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	194
24 § Kammaren åtskildes kl. 22.03.	196

Tryck: Elanders, Vällingby 2009